

ANKARA

HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**TÜRK MÜZİĞİ EĞİTİMİ VEREN
KONSERVATUVARLARDAKİ SES EĞİTİMİ
DERSLERİNİN ÖĞRETİM PROGRAMLARI VE
UYGULAMALARI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

İlker GÜLTEKİN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Vasfi HATİPOĞLU

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK MÜZİĞİ ANABİLİM DALI**

EYLÜL - 2019

**TÜRK MÜZİĞİ EĞİTİMİ VEREN KONSERVATUVARLARDAKİ SES
EĞİTİMİ DERSLERİNİN ÖĞRETİM PROGRAMLARI VE
UYGULAMALARI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

İlker GÜLTEKİN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK MÜZİĞİ ANABİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

EYLÜL 2019

İlker GÜLTEKİN tarafından hazırlanan “Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerinin Öğretim Programları ve Uygulamaları Açısından İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Müziği Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Vasfi HATİPOĞLU

Türk Müziği Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Başkan : Doç. Dr. Serda TÜRKEK OTER

Ses Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye : Doç. Dr. Selçuk ÖZTÜRK

Türk Müziği Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

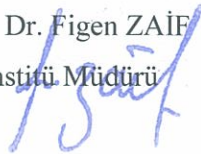
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Tez Savunma Tarihi: 02/09/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen ZAİF
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İlker GÜLTEKİN

02.09.2019

Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerinin Öğretim Programları ve Uygulamaları Açısından İncelenmesi
(Yüksek Lisans Tezi)

İlker GÜLTEKİN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Eylül 2019

ÖZET

Ülkemizde Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinin öğretim programları ve uygulamaları açısından incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmada, tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini “Türkiye Cumhuriyeti’nde Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlar”, örneklemini ise, tabakalı seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen yedi Türk Müziği eğitimi veren konservatuvar oluşturmaktadır. “Ses Eğitimi” derslerinin öğretim programları ve uygulamaları açısından incelenebilmesi için açık uçlu görüşme sorularından oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. “Ses Eğitimi” derslerini yürüten öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden elden edilen veriler betimsel içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Bu doğrultuda Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinin ortak bir ders planına ve ortak bir metoda bağlı kalınmaksızın yürütüldüğü, öğretim programları ve uygulamaları açısından genel olarak dersi yürüten öğretim elemanlarının kişisel görüşleri doğrultusunda gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bilim Kodu : 40101 Klasik Türk Müziği (Sanat Müziği)
Anahtar Kelimeler : Türk Müziği, konservatuvar, ses eğitimi, öğretim programları, ses eğitiminde uygulamalar
Sayfa Adedi : 145
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Vasfi HATİPOĞLU

The Research of “Vocal Training” Classes in Terms of Curriculum and its Applications in the
Conservatories That Teach Turkish Music

(M.Sc. Thesis)

İlker GÜLTEKİN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

September 2019

ABSTRACT

In this study, in which the aim is to research "Vocal Training" classes in the conservatories of Turkey that teach Turkish music, scanning model has been applied. The research population is "The Conservatories that teach Turkish music in the Republic of Turkey" and the research sample is seven conservatories that teach Turkish music, which have been determined by using stratified random sampling method. An interview form with open-ended interview questions has been prepared in order to research "Vocal Training" classes in terms of curriculum and its applications. The data, which has been obtained from the interviews with the instructors teaching "Vocal Training", has been analysed by using descriptive content analysis. Within this framework, it has been concluded that "Vocal Training" classes in the conservatories that teach Turkish music, is not carried out by applying a common lesson plan and method, but instead, it is carried out, in general, by referring to personal views of the instructors that conduct the class.

Science Code : 40101 Turkish Classical Music (Art Music)
Key Words : Turkish music, conservatory, vocal training, curriculum, applications
in vocal training
Page Number : 145
Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Vasfi HATİPOĞLU

TEŞEKKÜR

Ses Eğitimi ve Ses İcracılığının heves ve sevgi ile yapılması gereken birer bilim ve sanat dalı olduğu farkındalığını oluşturarak yetişme sürecimin temellerini atan elleri öpülesi hocam Sayın Öğr. Gör. Murat Demirhan'a; Yüksek Lisans programının meydana gelmesine öncülük ederek bana bu çalışmayı yapacak akademik zemini sağlayan; derslerine girme şansına erişmekle onur duyduğum hocam Sayın Prof. Dr. Gülçin Yahya Kaçar'a, araştırma sürecinde sonsuz sabrı, özverili ve güler yüzlü yaklaşımı ile bana yol gösteren danışman hocam Sayın Doç. Dr. Vasfi Hatipoğlu'na; ileri icra çalışmalarımızda engin bilgi ve becerilerinden istifade ettiğim, Türk Müziği'nde Ses Eğitimi meselesindeki kıymetli görüşleri ile bakış açımı zenginleştiren Sayın Doç. Dr. Serda Türkel Oter'e, araştırma sürecinde Ses Eğitimi alanında çok değerli görüşlerine başvurduğum Sayın Doç. Dr. Ayşegül Aral Altıok'a, araştırmaya katılımcı olarak katkı sağlayıp görüşme sorularıma sabırla yanıtlar veren Sayın Prof. Berrak Taranç'a, Sayın Doç. Dr. Ünal İmik'e, Sayın Doç. Dr. Serpil Umuzdaş'a, Sayın Öğr. Gör. Laçın Modiri'ye, Sayın Öğr. Gör. Münevver Şenduran İtil'e, Sayın Öğr. Gör. İnci Tûyan'a, Sayın Öğr. Gör. Tanju Dürük'e, Sayın Öğr. Gör. Ahmet Utku'ya, Sayın Öğr. Gör. Orçun Akgün'e, Sayın Öğr. Gör. Hasan Açılmış'a, Sayın Öğr. Elm. Seyit Mehmet Sakin'e, çok kıymetli meslektaşım Öğr. Gör. Haluk Bükülmez ve araştırma sürecindeki seyahatlerim sırasında misafirperverlikleri ile beni ağırlayan kıymetli dostlarım ve hocalarım Sayın Sanatçı Öğr. Gör. Emel Şenocak'a, Sayın Öğr. Gör. Lâle Akay Umul'a, Sayın Arş. Gör. Orkun Zafer Özgelen'e, Sayın Okt. Ali Gündeşli'ye ve kıymetli müzisyen dostum Sercan Ektik'e, tezin düzenlenmesi ve basımında profesyonel desteklerini esirgemeyen başta Murat ELLİGİRAM olmak üzere Sağlamlar Tez Merkezi çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım.

İlker GÜLTEKİN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	8
1.1.1 Alt Problemler	8
1.2. Amaç.....	9
1.3. Önem	9
1.4. Varsayımlar	10
1.5. Sınırlılık.....	10
1.6 Tanımlar	10
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	13
3. YÖNTEM	19
3.1. Araştırmanın Modeli	19
3.2. Evren ve Örneklem.....	19
3.3. Veri Toplama Teknikleri	21
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	22
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	23
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	23
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	36
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	45
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	106
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	118

	Sayfa
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	127
5. SONUÇ	135
KAYNAKÇA	139
EKLER	141
Ek 1. Görüşme Formu	143
ÖZGEÇMİŞ	145

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.1. Görüşme Yapılan Öğretim Elemanları	21
Çizelge 4.1. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Lisans Eğitim Bilgileri Açısından Dağılımı	30
Çizelge 4.2. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyet Dereceleri Açısından Dağılımı.....	31
Çizelge 4.3. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Sahip Oldukları Unvanlar ve Görev Yapmakta Oldukları Kadrolar Açısından Dağılımı	32
Çizelge 4.4. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Enstrüman Çalma Becerileri Açısından Dağılımı.....	34
Çizelge 4.5. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “Kurumunuzda yürütülen ‘Ses Eğitimi’ derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	42
Çizelge 4.6. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “Kurumunuzda yürütülen ‘Ses Eğitimi’ derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Derslerin İşleniş Şekli Açısından Dağılımı.....	43
Çizelge 4.7. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “‘Ses Eğitimi’ dersini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Ses Türlerinin Belirlenmesinde Dikkate Alınan Ölçütler Açısından Dağılımı.....	57
Çizelge 4.8. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “‘Ses Eğitimi’ dersleri sürecinde öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiğiniz ses icracıları var mıdır? Var ise kimlerdir? Bu icracıların tavsiye edilme sebepleri nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	125

1. GİRİŞ

İnsan sesi, iletişim becerisi sağlamanın yanı sıra doğanın insana bahsettiği kompleks sistemlerle çalışan bir müzik enstrümanıdır da. Elbette her enstrüman gibi insan sesinin “çalınması” becerisi de teknik hakimiyet ve bu yolda bir eğitim gerektirir.

“Dünyanın en eski ve en güzel çalgısı/enstrümanıdır ses. Bu enstrümanı beceriyle kullanmak, iyi ve güzel şarkı söylemek işini ciddiye almış olan şarkıcıların kuşkusuz en büyük idealidir, bu ideali gerçekleştirmek ise iyi bir çaba ister.” (Sabar, 2008, s. 12).

Osmanlı döneminde, Türk Musikisinde sesleri ile musiki icra eden sanatçılara “hanende” denilmiş, Yakın ve Orta Doğu ülkelerinde erkek ses sanatkârlarına “muganni”, kadın ses sanatkârlarına ise “muganniye” denilmiştir. Her ne kadar günümüzde sesi ile müzik icra eden sanatçılara “şarkıcı” veya “ses sanatçısı” denilse de akademik camiada ve Türk Müziği çevrelerinde bu sanatkârlar “ses icracısı” veya “ses icrakârı” diye anılmakta ve bu ifadeler yaygınlaşmaktadır.

Ses eğitimi; konuşma ve şarkı söylemede sesin doğru, güzel ve etkili kullanılması amacına yönelik olarak, genel, amatör ve mesleki müzik eğitiminde, dil ve konuşma bozukluklarının tedavisinde toplu ve/veya bireysel olarak uygulanan, disiplinler arası bir özel alan eğitiminin genel adıdır. Yani bireye, konuşur ve şarkı söylerken sesini doğru, güzel ve etkili oluşturmasına ve ses sağlığını korumasına yönelik davranışlar kazandırılmasının hedeflendiği bir eğitimidir. (Töreyin, 2008, s. 162).

Töreyin’e göre ses eğitiminde “doğru” kavramı anatomik ve fizyolojik yapıya, dil ve müzik özelliklerine, gerçeğe ve kurallara uygunluğu ifade eder. Töreyin, “güzel” kavramını bireyin ses üretmesinden başlayarak, şarkı veya konuşmasında kullandığı yapının seslendirilmesinde, kazanmış olduğu ölçülebilir davranışlar arasındaki uyum ve denge olarak belirtmiştir. Ses eğitiminde “etkili” kavramının ise, seslendirilen şarkıdaki veya yapılan konuşmadaki ses kullanma becerisinin, dinleyenler üzerinde bıraktığı duygusal izi anlattığını ifade etmektedir. (Töreyin, 2008, s. 87,88,89).

Ses eğitimi, konuşma becerilerini geliştirme süreçlerinde uygulandığı gibi, ses icrasının da temeli sayılmaktadır. Müzikte ses eğitimi, bireysel veya toplu ses eğitimi biçiminde iki türlü uygulanır. Bireysel ve toplu ses eğitimi; içerik, yöntem ve uygulama bakımından farklılık gösterir.

“Ses eğitimi denilince akla iki türlü eğitim gelmektedir. Bunlardan ilki, seslerin tek tek eğitilmesi yani (bireysel ses eğitimi), ikincisi ise seslerin bir arada topluca eğitilmesi olan (toplu ses eğitimi)’dir.” (Kolçak, 1998, s. 11).

Ses eğitimi amacına göre de türlere ayrılmaktadır.

“Müzik eğitiminin içeriksel açıdan genel kapsamında bulunan ses eğitimi; “şarkı söyleme eğitimi”, “şan eğitimi”, “koro eğitimi”, ve “konuşma eğitimi” adlarıyla bilinen ses eğitimi türlerini kapsar ve her tür müzik eğitimi ile her düzeydeki eğitim basamağında uygulanır.” (Töreyin, 2008, s. 83).

Ses eğitimi, şarkı söyleme eğitimi ve şan eğitimi kavramlarına, müzik dilimizde aynı anlamlar yüklenerek ayırt edilmeden kullanıldığı, bunun da zaman zaman karışıklıklara neden olduğu bilinmektedir. Ses eğitimi; şark söyleme eğitimi, şan eğitimi, koro eğitimi ve konuşma eğitimi gibi ses eğitimi türlerini kapsayan ve temelde sesin doğru kullanılmasıyla ilgili olarak bazı ortak davranışların kazandırılmasını amaçlayan bir özel alan eğitiminin genel adıdır. Ses eğitimi, müzik eğitiminin içeriksel açıdan genel kapsamında bulunur. Ses eğitimi türleri; uygulandığı müzik eğitimi tür, düzey ve amaçlarına göre her tür müzik eğitimi ve her düzeydeki eğitim basamağında uygulanır ve konuşma eğitimi, şarkı söyleme eğitimi, şan eğitimi ve koro eğitimi gibi isimler alır. (Töreyin, 2008, s. 157).

“Ses Eğitimi”, “Şan Eğitimi”, “Şarkı Söyleme Eğitimi” kavramları sıkça karıştırılmakta ve birbirinin yerine kullanılabilir. Bu kavram kargaşası çoğu zaman görüş ayrılıklarının da nedeni olabilmektedir.

(...) Şan eğitimi ile şarkı söyleme eğitimi arasındaki fark, uygulandığı eğitim kurumu ile müzik eğitimi türünün amaç ve düzey değişikliğinden kaynaklanmaktadır. Şan eğitiminde, özellikle şan repertuarındaki opera aryaları, liedler vb. eserlerin sanatsal boyutta ve teknik üstünlükle söylenmesine ilişkin davranışlar kazandırılması amaçlanırken, şarkı söyleme eğitiminde; her tür ve düzeydeki şarkıları doğru, güzel, anlaşılır bir dille ve etkili söylemeye yönelik olarak, doğru ses oluşumu ve müziksel doğruluğa yönelik davranışlar kazandırılması amaçlanmaktadır. (Töreyin, 2008, s. 158)

Ses eğitiminde periyodik zaman aralıklarıyla birbiriyle ilişkili birçok farklı yöntem kullanılmakta, nazari ve kuramsal bilgi verilmesinin yanı sıra tekrar eden egzersiz ve alıştırmalar uygulanmaktadır.

Şarkı söyleme sanatına yönelik yapılan ses eğitimi; postür (vücut duruşu), jest ve mimik kullanımı, nefes, nefes-ses bağlantısı, fonasyon (ses üretimi), rejistir (register) alanlarının kullanımı, perde baskıları, sesletim (artikülasyon), üslup ve tavra yönelik davranışlarda sesin ve hançerenin kullanımı, eser icrası, ses sağlığı ve korunması gibi temel konularda icracıya ihtiyaç duyabileceği bilgiyi ve doğru, güzel ve etkili davranışı kazandırmayı amaçlar. Bu tanımdan doğacak ikinci soru, icrada hangi davranışın doğru,

güzel ve etkili olduğu sorusudur. Ancak icrada doğru, güzel ve etkili davranışın ne olduğu ile ilgili ilkeler Türk Musikisi ses icracılarının farklı icra biçimleri kadar çok çeşitlidir. Bu hususlarda hem eğitimciler hem icracılar arasında görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

Vücut duruşu (postür) eğitimi, kimi eğitimcilerce “Ses Eğitimi” derslerinde üzerinde çokça durulmayan bir çalışmadır. Ses üretiminin temellerini oluşturan nefes davranışının da parçası olan postüre yönelik çalışmalar da şüphesiz ki “Ses Eğitimi” dersi kapsamında ele alınmalıdır.

“Doğru duruşu sağladığımızda nefes rahat ve doğal akışına ulaşacaktır. Böylece şarkı söylemenin birinci koşulu, havayı, bedenimize en sağlıklı olarak alıp verecek ve doğru duruşla, sesteki zorlanmalar aşılacaktır.” (Güvenir, 2004, s.13).

Nefes davranışının farklı biçimlerinin olduğu, en doğru soluk alıp verme şeklinin aynı zamanda ses icracısı için en uygun olduğu ilkesinden hareketle ses eğitimi çalışmalarında nefes uygulamaları çok önemli yer tutmaktadır.

Şarkıcıların en çok kullandıkları solunum şekli “kosto-abdominal” solunum denilen, göğüs kafesinin alt kısmı ile karın kaslarının kullanıldığı solunum şeklidir. Bu solunum yöntemiyle nefes verme sırasında basınç ve hava akım ayarı en ince şekilde yapılabilir. Bu kasların bir hafta süreyle çalıştırılması sonucunda ses gücünün 6-7 desibel artırılabilirdiği bilimsel olarak kanıtlanmıştır. (Ömür, 2001, s. 42).

“Rezonans” ve “rejistir” kavramları birbiri ile doğrudan ilgili kavramlardır. Ses eğitimcinin bu kavramları öğrencisinin sesinde tanımlayabilmesi ve doğru yönlendirmelerle bu nitelikleri geliştirebilmesi icranın da niteliklerini zenginleştirir. Rejistir alanlarında sesini doğru boşluklarda tınlatamayan icracının sesi tatsız ve tekdüze duyulur.

Ses dudaklarının çıkardığı ses çok küçük ve yavandır. Bu ses ancak rezonans boşluklarındaki havayı da eşit titreşimlerle titrer hale getirdikten sonra büyür, kuvvetlenir ve renklenir. Rezonansı sağlayan boşluklar, hançerenin altındakiler ve üstündekiler olmak üzere ikiye ayrılır. Alttakiler broşlar; üsttekiler morgagni cepleri ile hançerenin kendisi, geniz veya larenks boşluğu, ağız, burun boşlukları ve sinüslerdir. Genel olarak kalın sesler, hançere altındaki rezonans boşluklarından, ince sesler de hançere üstündeki boşluklardan faydalanırlar. Bundan ötürü göğüs ve kafa rezonansı terimleri kullanılmaktadır. Göğüs rezonansı daha çok göğüs rejistirinde, kafa rezonansı da kafa rejistirinde görülür. Rejistir ses dudaklarının belirli bir pozisyonuyla elde edilebilen ton dizileri demektir. Rejistirlerin bölünüşü İtalyanlarda “voice di petto” ve “voice di testa” yani “göğüs sesi” ve “kafa sesi” olarak ikiye bölünür. Fakat tecrübeli bir kulak bu iki rejistir arasında değişik karakterli bir takım sesler bulur. Bunun için Fransızlar bir de orta rejistir “medium”, bir “falset” rejistir, bir de karışık rejistir “voice mixte” kabul etmişlerdir. (İkesus, 1965, s. 34).

Dilin fonetik özellikleri ses icrası üzerinde etkin rol oynar. Sadece milletler arası dillerde değil aynı ülkenin farklı yörelerindeki ağız farklılıkları bile o yörelerin müzikleri ve söyleyiş biçimleri üzerinde belirleyicidir.

Ses müziğinde temel öge dildir. Besteci yapıtını yaratırken dilden ve dilin müziğinden yararlanır. Sözlü bir müzik yapıtının iyi yorumlanabilmesi, aynı zamanda kullanılan dilin tüm ayrıntılarıyla bilinmesine bağlıdır. Sözleri anlaşılmayan bir müzik yapıtı, etkisinden çok şey kaybeder. Toplumun gelenek ve göreneklerine göre değişik özellikler gösteren dil müzik içinde zengin bir tını özelliği yaratır. (Çevik, 1999, s. 79).

Ülkemizde Türk Müziği eğitimi veren kurumlardaki “Ses Eğitimi” derslerini yürüten öğretim elemanlarının eğitim durumları incelendiğinde hiçbirinin ses öğretmenliğine veya ses pedagojisine yönelik bir programdan mezun olmadıkları görülmektedir. Ülkemizde Türk Müziği alanında ses icracısı yetiştiren programlar bulunmakta, ses pedagogu ya da ses eğitmeni yetiştiren bir lisans programı bulunmamaktadır. Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerini yürüten öğretmenler sesin nasıl eğitilebileceği, öğrencilerde karşılaşılan güçlüklerin nasıl çözümleneceği, ses icrasının ve ses kullanımının ilkelerinin neler olduğu gibi konularda kimi zaman kendi yetiştirme süreçlerinden edindikleri tecrübelerle, kimi zaman deneme yanılma yolu ile edindikleri deneyimlerle hareket etmektedirler.

(...) Ne yazık ki bazı esasların açıklanması ve uygulanmasının her ses eğitimci tarafından fevkalade sağlıklı yapıldığı söylenemez. Yanlış açıklamalar, yanlış uygulama veya yanlış anlamalar birçok güzel sesin şarkı söyleyemez hale gelmesine neden olabilmektedir. Belki de bazı kritik noktaları farklı bir biçimde veya yüzeysel olarak algılamış olan bazı çalıştırıcıların bunları eğittiği kişiye katı bir anlayışla aktarmaya çalışması veya olayı yeterince açıklayamaması, diğer yanda bazı öğrencilerin anlayış kapasitelerinin dar oluşu bu tür sonuçları doğurabilmektedir. Bu demektir ki bilgisizlik veya anlayış yetersizliği kadar yanlış bilgilendirilme ve yanlış yönlendirme de sese zarar verebilmektedir. (Sabar, 2008, s. 13,14).

Öğrencinin durumu açısından meseleye bakıldığında konservatuvar eğitimine başlayan bir öğrencinin o zamana kadar eğitim hayatında ses eğitimine yönelik bir çalışma yapmadığı görülmektedir. Her ne kadar milli eğitim müfredatı müzik derslerinde ses eğitimine yönelik konular yer alsada çoğu zaman bu çalışmalara gereken önem verilmemektedir.

Mesleğe yeni başlayan her müzik öğretmeni sınıfta ses eğitimi denemelerine başvurmuş, denemeleri başarısızlıkla sonuçlananlar, sınıfta ses eğitimini çalışmalarını arasına almamış, bir kısmı da sınıfta müzik yaptırmak yerine, müziğin cansız bir yönü olarak niteleyebileceğimiz, müzik bilgilerine el atmışlardır. Bu yüzden de

müzik eğitimi ana amacından saptırılmıştır. Bu durum müzik ders kitaplarının incelenmesiyle de kanıtlanabilir. (Egüz, 1999, s. 105).

Ses sağlığı, ses hastalıkları ve korunması konuları Türk müziği eğitimi veren konservatuvarların bazılarında “Ses Sağlığı” adı ile “Ses Eğitimi” dersinden ayrı bir ders olarak verilmektedir. Bazı konservatuvarlarda ise böyle bir ders bulunmamakta ve bu konular da “Ses Eğitimi” dersi kapsamında işlenmektedir. Ses Sağlığı konusu elbette ki tıp hekimlerinin alanıdır. Ses eğitmenleri ise bu konuları işlemek durumunda kaldıklarında sadece temel bilgiler vermekle yetinmektedirler. Öğrencilerin ses sağlıklarında bir rahatsızlık meydana geldiğinde onları hekimlere yönlendirmekte ve ihtiyaç duyulan ses tedavisi ve ses terapisi süreci başlatılmaktadır.

“Ses hastalıklarının tedavisinde ses terapisi ağırlıklı ve öncelikli tedavidir. Ses terapisi ses bozukluğu olan hastaların istisnasız hepsinde uygulanır. Burada ses terapisinden kasıt, sesi ile ilgili önerilerde bulunmaktan ses hijyenine, bunu izleyen basit veya karmaşık terapi tekniklerine uzanan yöntemlerdir.” (Denizoğlu, 2012, s. 12).

Operanın ilk ortaya çıktığı yıllarda XIV. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nda opera benzeri müzikli sahne gösterileri yapıldığı, ancak “Ses Eğitimi”nin ilk defa Dârülelhan’da verildiği bilinmektedir. Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda büyük önder Atatürk’ün müzik eğitimine verdiği önem, Musiki Muallim Mektebi’nde “Ses Eğitimi Alan Dersleri”ne ilişkin (şan ve koro eğitimi gibi) bazı eğitimlerin verilmesini, yaygınlaştırılmasını sağlamıştır. Ne var ki, uzun sürede sabırlı ve disiplinli çalışmayı gerektiren, kimilerine göre “soyut bir eğitim” olan ses eğitiminin kuramsal boyutu, üniversitelerin müzik eğitimi verilen birimlerinde lisansüstü eğitimler başlayana kadar ciddi olarak ele alınamamıştır. Müzik eğitimi alanında lisansüstü eğitim çalışmalarının başlaması ile birlikte ses eğitimi alanında da bilimsel araştırmalar, deneyler yapılmıştır. O zamana kadar müzik yalnızca “uygulanır, çalınır, söylenir bir eylem” iken, sonrasında “nasıl çalınır, nasıl söylenir, nasıl öğretilir” konuları ile birlikte pek çok konu “enine-boyuna” sorgulanmaya başlamıştır. Böylece, Türkiye’de müzik ve bu bağlamda ses eğitiminin somut yanları saptanmıştır. (Töreyn, 2008, s. 8).

Her müzik türünün onu diğerlerinden farklı kılan unsurları vardır. Perde dizgesi, ritmik yapı, melodik yapı, biçim yapısı, kullanılan çalgılar ve dil o müzik türünün kimliğini belirgin biçimde meydana getirir. Türk Musikisi de diğer dünya müziklerinden kendi öğeleri ile farklılık göstermektedir. Bu doğrultuda eğitimi yapılacak müzik türünün ilke ve yöntemleri türün yapısına uygun olarak düzenlenmelidir. Türk Musikisi ses icrasına yönelik ses eğitiminin de Türk Musikisinin icra geleneklerine uygun ilke, yöntem ve uygulamaları içermesi gerektiği düşünülebilir. Bununla birlikte insan sesi ile müzik yapma davranışının fiziksel temellerini insan bedeninin ortak biyomekanik işleyişi ile dünyanın her yerinde değişmez çalışma prensipleri oluşturur. Bu görüşten hareketle ses eğitiminde

ses tekniğinin tüm müzik türleri için tek olduğu, farklı müzik türlerinin icrasında üslup ve tavrın değişkenlik göstereceği düşünülmüştür. Böylece Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlara “Ses Eğitimi” derslerini yürütmek üzere Batı Müziği eğitimi veren okullardan mezun olmuş öğretim elemanları da alınmıştır.

Türk Müziği geleneğinde ses icrası “meşk” adı verilen; usta - çırak ilişkisi ile dinleme, taklit etme, tekrar etme ve birlikte söyleme yöntemleri uygulanarak öğretilmiştir. Buna göre ses icracılarının, “fem-i muhsin” (güzel/doğru ağızlı) diye adlandırılan ustalıklı icraya sahip hanendelerin okuyuşlarını dinleyip, onları taklit ederek hem seslerini kullanmayı öğrendikleri hem de icralarında üslup ve tavır gibi unsurları geliştirdikleri bilinmektedir.

“Bundan seksen doksan yıl öncesine kadar geleneksel Osmanlı/Türk Musikisinin öğretim ve aktarımı bütünüyle meşk adı verilen yönteme dayanırdı. Hem ses ve saz öğrenimi hem de öğrencilerin bir eser dağarcığı edinmeleri meşk etmekle olurdu. Meşk ederek müzik öğrenmenin ve öğretmenin basit bir araç, herhangi bir pedagojik yöntem gibi görülmesi eksik ve yanlış olur. Dört buçuk yüzyıllık Osmanlı/Türk Musikisi geleneğinde meşk sayısız müzisyen kuşakları tarafından bir öğretim yöntemi olarak benimsenmekle kalmamış, aynı zamanda ses ve saz eserleri repertuarının yüzyıllar boyu kuşaktan kuşağa intikalini sağlamıştır. Bu iki işlev birbirinden ayıramaz. Meşk bir yandan ses ve çalgı öğretimini ve icra üsluplarını şekillendirirken eser repertuarının nesiller boyu aktarımını ve zamanla yenilenip değişmesini de sağlamıştır. (Behar, 1998, s. 11,12).

Bekir Sıdkı Sezgin ve Alâeddin Yavaşca, meşk yöntemi ile icra eğitimini Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlarda da sürdürmüş “fem-i Muhsin” kabul edilen ses sanatkarlarımızdandır. Bütünden parçaya hareket eden bir öğretim yolu olarak görülebilecek meşk etme yönteminin tek başına hanende yetiştirmeyi sağlayabilecek bir yol olduğu fikrini benimseyen Türk Müziği eğitmenleri olduğu gibi; parçadan bütüne giden, ses icrasını meydana getiren tüm öğelerin kimi zaman sıralı kimi zaman bir arada ve sistematik biçimde çalışılması ve beraberinde eser icrası ve meşk yöntemlerinin uygulanması gerektiği görüşünde olan ses eğitmenleri de bulunmaktadır. Türk Müziği üslup ve tavrı kazandırmaya yönelik çalışmaların “Ses Eğitimi” dersinin kapsamında olup olmadığı görüşü de bu dersleri veren eğitmenler arasında ihtilafıdır. Kimi eğitmenler üslup ve tavra yönelik çalışmaları “Repertuar”, “Üslup Tavır” ve “Toplu Uygulama” derslerinin kapsamında görürken, kimi eğitmenler üslup - tavır çalışmalarının da icranın biyomekanik davranış ve teknik kısmının ayrılmaz bir parçası olduğu fikrinden hareketle üslup ve tavrı meydana getiren süslemeler, nüanslar ve hançere kullanımı çalışmalarını “Ses Eğitimi” dersinin kapsamına almaktadırlar.

Sesin oluşumunda çok önemli bir yeri olan hançere, Türk Musikisi ses eğitiminde sıkça kullandığımız bir terimdir. Yaygın biçimde gırtlak ve larenks olarak da karşımıza çıkan hançere, esasında nefes borusunun en üst parçasını oluşturan ve ses çıkmasını sağlayan bir organdır. Esnek kıkırdak dokulardan meydana gelmesi ve hareket etmesi, Türk Musikisi ses eğitimi sisteminde önem kazanmasının esas nedenidir. Tamamen hançereye dayalı bir icraya sahip olan Türk Musikisinde, özellikle değişik nota tartımları ve küçük nota birimleriyle bestelenmiş eserleri icra etmede fayda sağlayan hançere, çok oynak bir organ olması sebebiyle Türk Musikisine uyum sağlamaktadır. Hançere tiz seslerde yükselmekte ve pest seslerde alçalmaktadır. En yüksek ve en alçak durum arasında 3 cm'ye kadar değişiklik olmaktadır. (Türkel Oter, 2013, s. 5,6).

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlarda Batı Müziği eğitimi veren okullardan mezun “Ses Eğitimi” hocalarının sürdürmekte olduğu çalışmalar bazı Türk Müziği eğitmenlerince, işlevsiz, uygunsuz ya da zararlı bulunmaktadır. Kimi Türk Müziği eğitmenleri sesin akustik niteliklerinin geliştirilmesi için Batı Müziğinde de kullanılan kimi egzersiz ve uygulamaların faydalı ve hatta gerekli olduğunu düşünürken kimi Türk Müziği eğitmenleri bu uygulamalara şiddetle karşı çıkmaktadır. Karşı çıkan Türk Müziği eğitmenlerinin savı ses üretiminin ve akustik niteliklerin gelişimine yönelik sürdürülen uygulamaların Türk Müziği icrasını bozacağı şeklindedir. Her eğitmenin kendi kişisel ses çalışmalarından edindiği tecrübelerle dayanan tüm bu kavram kargaşaları, tartışmalar ve görüş ayrılıkları Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlarda “Ses Eğitimi” derslerinin hangi ilkeler doğrultusunda hangi uygulamalar ile yapılması gerektiğinin netlik kazanamamasına sebep olmaktadır. Alandaki bu görüş ayrılıkları aynı konservatuvarın aynı bölümünde görev yapıyor olsalar dahi “Ses Eğitimi” derslerinin farklı öğretim elemanlarının görüşlerine göre farklı şekillenip yürütülmesine neden olmaktadır.

Türk Musikisi ses icracıları içinde üstat kabul edilen Münir Nurettin Selçuk, Fransa’da “Ses Eğitimi” dersleri almış ve buradan edindiği donanımı kendi Türk Müziği ses icrasına uygulamıştır.

Alaturka müzik eğitimi kusursuz olan Münir Nurettin, bununla yetinmez, Fransa’ya gitmek, Batı’da da eğitim görmek ister. Sahibinin Sesi plak şirketinin de desteklemesiyle, 1928 yılında Paris’e gider. Vokal çalışmalar yapar; şan, solfej ve piyano dersleri alır. İki yıl sonra yurda döndüğünde, kendi kendine gerçekleştirmeye ant içtiği bir projesi vardır. Avrupalı, müziğin klasiğini iki saat süreyle konser salonunda çıt çıkarmadan, tam bir sessizlik içinde, zevk alarak dinleyebiliyorsa, Türk Halkı da kendi klasik müziğini aynı saygı ve ilgiyle, zevk alarak dinleyebilmelidir. (Kulin, 1996, s. 42,43,44)

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlarda yürütülen “Ses Eğitimi” derslerinde kullanılan ortak bir müfredat programı olmadığı gibi ortak bir metot da söz konusu değildir. Metodolojik bir eğitim olma yolunda henüz başlangıç aşamasında sayılabilecek

“Türk Müziğinde Ses Eğitimi” ilminin, yapılmakta olan bilimsel ve sanatsal çalışmalar sayesinde, ihtiyaç duyduğu kuram, ilke, yöntem ve uygulamalarına kavuşması hedeflenmektedir.

1.1. Problem Durumu

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlarda yürütülen “Ses Eğitimi” derslerinin farklı mesleki donanımlara sahip öğretim elemanları tarafından farklı ilke ve uygulamalarla yürütülmekte olduğu bilinmekle birlikte bu uygulamaların hangileri olduğu ve ne şekilde yürütülmekte olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinin öğretim programlarındaki durumu aynı amaca yönelik eğitim veren konservatuvarlar arasında farklılık göstermektedir. Yine bu farkın ortaya konması ihtiyacı söz konusudur.

Yukarıda yapılan tespitler doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi şöyle belirlenmiştir: *“Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki ‘Ses Eğitimi’ derslerinin öğretim programları ve uygulamaları açısından durumu nedir?”*

Araştırmanın problem cümlesinin çözümüne olanak sağlayacak alt problemler ise aşağıda belirtilmiştir:

1.1.1. Alt Problemler

1. Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerini yürüten öğretmenlerin yetişme süreçleri nedir?
2. Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?
3. Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde yapılmakta olan uygulamalar nelerdir?
4. Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde icra edilecek eserlerin belirlenmesinde dikkate alınan ölçütler nelerdir? Eser icrası çalışmaları nasıl yapılmaktadır?

5. Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” dersleri sürecinde öğrencilere dinlemeleri tavsiye edilen ses icracıları var mıdır? Var ise kimlerdir? Bu icracıların tavsiye edilme sebepleri nelerdir?
6. Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” dersleri sürecinde öğretim elemanlarının “Ses Fizyolojisi, “Ses Hastalıkları”, “Ses Sağlığı ve Korunması” konularındaki yönlendirmeleri nelerdir?

1.2. Amaç

Bu araştırmada;

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinin; öğretim programları ve uygulamaları bakımından durumunun tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda; Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde yer verilen uygulamaların ve bu uygulamaların Türk Müziğine uygunluğunun belirlenmesi, amaçlarının tespit edilmesi, karşılaşılan güçlükler ve getirilen çözüm önerilerinin ortaya konulması, farklı konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” dersleri arasında içerik, yöntem ve uygulama bakımından ortak ve farklı unsurların neler olduğunun ortaya konulması amaçlanmaktadır.

1.3. Önem

Bu araştırma; Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinin öğretim programları ve uygulamaları bakımından durumunun tespit edilebilmesi ile hangi uygulamaların “Ses Eğitimi” dersi uygulamaları olduğunun bilinebilirliğinin sağlanması bakımından önem taşımaktadır. Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde yer verilen uygulamaların ve bu uygulamaların Türk Müziğine uygunluğunun belirlenmesi, amaçlarının tespit edilmesi, karşılaşılan güçlükler ve getirilen çözüm önerilerinin ortaya konulması yine böyle bir durum tespiti çalışması ile temellendirilebilecek ve kendinden sonraki metod ve model çalışmaları için bulgu sunabilecek olması dolayısıyla önem taşımaktadır. Literatürdeki tez çalışmalarında “Ses Eğitimi” derslerinin incelenmesi meselesi şimdiye kadar belirli okullar ile lokal çalışmalar halinde ele alınmış; farklı konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” dersleri arasında içerik, yöntem ve uygulama bakımından ortak ve farklı unsurların neler olduğu Türkiye genellemesini yansıtabilecek bir örneklem bütünü ile ilk kez yedi coğrafi bölgeye

yayılarak geniş kapsamlı araştırılmıştır. Bu açıdan bir ilk niteliği taşımakta ve önem arz etmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmada;

1. Görüşülen öğretim elemanlarının alanlarında uzman oldukları,
2. Araştırmaya konu olan “Ses Eğitimi” derslerinin Türk Müziği icrasına yönelik düzenlendiği,
3. Öğretim elemanlarının açık uçlu görüşme sorularına verdikleri yanıtların gerçek durumu yansıttığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılık

Bu araştırma;

1. Lisans düzeyinde eğitim veren Türk Müziği Konservatuvarları ile,
2. 2014/15 - 2018/19 eğitim yılları arasında lisans düzeyinde eğitim veren Türk Müziği Konservatuvarlarındaki “Ses Eğitimi” derslerini yürüten öğretim elemanları ile,
3. 2014/15 - 2018/19 eğitim yılları arasında lisans düzeyinde eğitim veren Türk Müziği Konservatuvarlarındaki “Ses Eğitimi” derslerindeki uygulamalar ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Alexander Duruş Teknikleri: Günlük yaşamdaki tüm hareket ve duruş pozisyonlarının kasları ve eklemleri zorlamayacak bir doğallık içerisinde uygulanması amacıyla zihnin eğitilmesi üzerine kurulu bir disiplindir (Drake, 1991, s. 130).

Arya: Müzik aletleri eşliğinde bir tek ses için yazılmış müzik parçası. Arya opera ve oratoryumun önemli bir bölümüdür. Tek başına alya özelliği taşıyan eserler de vardır. Genelde A-B-A olmak üzere 3 bölümden oluşur. (Özsan, 2010, s. 16).

Disfoni: Disfoni; perde gürlük, kalite ve değişkenlik gibi psikoakustik parametrelerden herhangi birinin anormal olması olarak tanımlanır. (Aronson, Bless, 2009, s. 2).

Fonasyon: Fonasyon, dışarı verilen hava akımının ses kıvrımlarını titreştirmesi sonucu oluşan fiziksel ve fizyolojik ses üretimi olayıdır. (Aronson, Bless, 2009, s. 2).

Meşk: Bir üstat tarafından musiki parçasının tedricen çalınması ve okunması suretiyle talebeye öğretilmesi ve talebe tarafından öğrenilmesi (Öztuna, 2000, s. 250).

Ses İcracısı/ Hanende: Ses sanatçısı, şarkıcı, şarkı söyleyen kimse.

Sesletim/ Artikülasyon: Sözlü müzik eserlerinde doğru, açık, anlaşılır söyleyiş (Say, 2005, s. 42).

Tavır: Sanatsal ifadenin, özgünlüğün ve yaratıcılığın anlatısı, kişisel olarak gelinen en üst noktayı ifade eden kelimedir (Ünaldı, 2008, s. 3).

Teknik: Müzikte teknik, genel olarak “yöntem bilgisi” anlamına geldiği kadar “uygulama becerisi” anlamında da kullanılır. Yöntem bilgisi anlamında teknik, yaratıcılığa yol açan beceriler bütünüdür; yorumcuya kolaylık sağlayan yetilerdir (Say, 2005, s. 457).

Usul: Vuruşlarının kıymetleri birbirine eşit veya eşit olmayan, fakat mutlaka muhtelif kuvvetli, yarı kuvvetli ve zayıf zamanların belli bir şekilde sıralanmasıyla meydana gelen belli kalıplar hâlindeki sayı veya vuruş gruplarına usul denir (Özkan, 2011, s. 606).

Üslup: Güzel sanatlarda takip edilen hususi yol. Sanatkârın iç karakterine ait hususi yola üslup denir. Musikide gerek bestekârda, gerek icrakârda üslup meselesi çok önemlidir; zira sanatkârın ibda kabiliyetini gösterir (Öztuna, 1990, s. 472).

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırma konusu ile ilgili çeşitli bilimsel çalışmalar incelenmiş ve yapılan değerlendirmede ilgili literatürün oluşmasına katkıda bulunan eserler aşağıda sıralanmıştır.

Töreyin, A.M. (1998), “Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi Yapısının Şan Eğitimi Amaç, İlke ve Teknikleri Açısından İncelenmesi” başlıklı doktora tezi Türkiye Türkçesi dil bilgisi yapısının; şan eğitimi amaç, ilke ve yöntemlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma evreni, Ankara ve İstanbul'daki Devlet Operaları, Devlet Konservatuvarları, Müzik Eğitimi Bölümleri ile İbn-i Sina Hastanesi ve Hacettepe Üniversitesi Hastanesi Kulak Burun Boğaz Servisleridir. Bunun yanında araştırma kapsamında bulunan ve şan eğitimine uygunluğu açısından incelenen Türkiye Türkçesinin dil bilgisi yapısı da, varılan sonuçların genellenebileceği bir alan olarak düşünüldüğünden, evren içine alınmıştır. Araştırmanın örnekleme, çalışma evreni arasından seçilen on dört uzmandan oluşturulmuştur. Araştırma verileri görüşme ve kaynak tarama yöntemiyle elde edilerek, betimsel istatistik yöntemlerine göre çözümlenmiştir. Araştırmada; Türkiye Türkçesinin dil bilgisi yapısı, şan eğitimi amaç, ilke ve yöntemlerine göre incelenmiş, bulgular belli ölçülere göre değerlendirilerek yorumlanmış ve öneriler getirilmiştir.

Sazak, N. (2001), “Ses Eğitimi Tekniklerinin Artikülasyon Mekanizmasına ve Türkçe Fonetik Uyumunun İncelenmesi” başlıklı doktora tezinin amacı, ses eğitimi tekniklerinin artikülasyon mekanizmasına ve Türkçe fonetika uygun olup olmadığını incelemek, yorumlamak ve gerekli durumlarda önerilerde bulunmaktır. Araştırmanın çalışma evrenini, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda, Anadal Şan Dersi veren ses eğitimi alanında uzman öğretim elemanları ile bu dersi alan öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda, V. ve VII. yarıyıl Anadal Şan Dersi veren Ses Eğitimi alanında uzman öğretim elemanları ile bu dersi alan öğrencilerden oluşturulmuştur. Bu araştırmada, deneme modelinin yanında tekil tarama modeline de yer verilmiştir. Bu modele göre veriler belgesel tarama yöntemi ile toplanmıştır. Uzman görüşleri için yapısal sözlü görüşme (mülakat) tekniğine başvurulmuş, vaka analizlerinin yapılması için deney-kontrol grup yaklaşımlı bir değerlendirme modeli kullanılmıştır. Deneysel araştırma

modelinin kullanılması için, komputeze sistemin teknik standartları belirlenmiş, vakalar tek tek denemeye alınmıştır. Verilerin toplanmasından sonra, uzman görüşlerinden elde edilen verilerin frekans, yüzde dağılımları alınmıştır. Uzmanların ses eğitimi ve artikülasyon kavramlarının tanımında ortak bir görüşe varamadığı, Türkçe söyleyişe uygun egzersiz uygulamadıkları, kadın-erkek ses gruplarının artikülasyon özelliklerinde bir fark gözlemlenmedikleri belirlenmiştir. Öğrenci analizleriyle uzman eğitimcilerden elde edilen veriler karşılaştırıldığında birbiriyle örtüşen sonuçların alınmadığı anlaşılmıştır. Vaka analizlerinde deney-kontrol grupları arasında t-testi yapılarak değişkenler arasında; bayanlarda “a, o, ö, u, ü” vokallerinde; erkeklerde “a ve u” vokallerinde anlamlı fark bulunmuştur.

Kekeç, D.Y. (2006), “Müzik Öğretmenliği Anabilim Dallarında Uygulanan Bireysel Ses Eğitimi Derslerinde Türk Müziğine Dayalı Ezgilerin Kullanımına İlişkin Bir Araştırma” başlıklı yüksek lisans tezi; Müzik Öğretmenliği Anabilim dallarında uygulanmakta olan “Bireysel Ses Eğitimi” derslerinde, Türk müziğine dayalı ezgilerin kullanılma durumunun belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada bir kısım veriler, Üniversitelerin Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri Müzik Eğitimi Anabilim Dallarındaki “Bireysel Ses Eğitimi” dersi öğretim elemanlarına uygulanan anketler yoluyla, bir kısım veriler ise kaynak tarama yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırma sonucunda; “Bireysel Ses Eğitimi” derslerinde geleneksel müziklerimize ait öğelerin yakından uzağa öğretim anlayışı ilkesi çerçevesinde kullanılmasının olumlu neticeler vereceği, bu konuda çalışmalar yapan müzik adamlarının desteklenmesinin gerekliliği ve bu alanda öğretim, yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi hususlarında ortak bulgular elde edilmiştir.

Altıntaş Özcan, Ö. (2010), “Geleneksel Türk Sanat Müziğinde Uygulanan Ses Eğitimi Yöntemlerinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezi; Devlet Konservatuarlarının Geleneksel Türk Sanat Müziği eğitiminin verildiği bölümlerinde verilmekte olan ses eğitimi yöntemlerini inceleyerek, yapılan çalışmaların geliştirilmesini amaçlamaktadır. Geleneksel Türk Sanat Müziği Ses Eğitimi derslerinde yapılan teknik çalışmaların hangi amaçlar doğrultusunda, ne şekilde yapıldığının, bilinçli teknik çalışmaların yapılıp yapılmadığının ve Geleneksel Türk Sanat Müziği Konservatuarlarındaki uygulamaların Geleneksel Türk Müziği üslup ve tavrına olan katkılarını değerlendirmesinin büyük faydalar sağlayacağı düşüncesinden yola çıkılarak yapılan araştırma, bu alanda yapılmakta olan ses eğitiminin niteliğini ortaya koyan yapıyla önem kazanmaktadır. Bu alana yönelik

yapılmış çalışmaların nicelik açısından az olması araştırmanın önemini daha da artırmakta, kendisinden sonra yapılacak çalışmalara da ışık tutması amaçlanmaktadır. Betimsel araştırma yöntemlerine dayalı olarak gerçekleştirilen bu çalışmada, konuyla ilgili çeşitli kaynakların taranmasıyla ön bilgilere ulaşılmış, yapılan bireysel görüşmelerin ardından Konya, Diyarbakır, Afyon Konservatuvarlarındaki Ses Eğitimi Bölümü 3. ve 4. Sınıf öğrencileri ile “Ses Eğitimi” dersi öğretim elemanlarından oluşan gruplara uygulanan anket yolu ile de mevcut duruma ilişkin verilere ulaşılmıştır. Elde edilen veriler istatistiksel yöntemlerle SPSS programında değerlendirilmiş, bulgular tablolar halinde sunularak yorumlanmış ve buradan çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Yapılan çalışmadan Geleneksel Türk Sanat Müziği Konservatuvarı Ses Eğitimi Bölümlerinin, “Ses Eğitimi” derslerini birbirlerinden farklı yöntemlerle işledikleri, farklı uygulamalarla eğitim verdikleri ve teknik konularda farklı düşüncelere sahip oldukları görülmüş, yapılan bu çalışma sonrasında, ses eğitiminde geleneksel Türk müziği üslup ve tavrını geliştirme konusuna katkı sağlayacağı düşünülen bazı öneriler getirilmiştir.

İtil, F.M. (2011), “Türk Müziği Devlet Konservatuvarlarında Okutulan Türk Sanat Müziği Ses Eğitimi Dersine Yönelik Bir Öğretim Modeli Önerisi” başlıklı yüksek lisans tezi; Türk Sanat Müziği Ses Eğitimi’nin niteliğini ortaya çıkarmaya çalışan yapıyla önem taşımaktadır. Bu alana yönelik yapılmış çalışmaların nicelik açısından az olması araştırmanın önemini daha da artırmakta, kendisinden sonra yapılacak çalışmalara da ışık tutması amaçlanmaktadır. Hazırlanan model önerisinde öğrencinin seviyesi göz önünde tutularak, eser örneğine yer verilmiş ve Türk Müziği formlarından biri olan “şarkı” formuna ait bir eserle öğretim modeli önerisi oluşturulmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmada Türk Müziği Devlet Konservatuvarlarındaki Ses Eğitimi Bölümlerinin, “Ses Eğitimi” derslerinde uygulanan yöntemlerine değinilerek, sesin güzel ve etkili kullanılabilmesi için gerekli olan çalışmalara yer verilmiş ve öğrenilen bu bilgilerin doğru kullanılmasıyla birlikte dersin uygulanma aşamasında farklı icra teknikleri kullanılarak yapılan bu çalışma sonrasında, ses eğitiminde Türk müziği üslup ve tavrını geliştirme konusuna katkı sağlayacağı düşünülen bazı öneriler getirilmiştir.

Ayaz, N. (2018), “Türk Makam Müziğinde Ses Eğitimine Yönelik Öğretim Metodu Modeli Önerisi” başlıklı doktora tezinde; Türk Makam Müziği Ses Eğitimi alanında uzman akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda, Batı müziği kuram ve metodları yardımı ile makamsal egzersiz, etüd ve süsleme elemanlarının sıklıkla kullanıldığı eserlerin seçilip doğru seslendirilmesi yoluyla “Makam Müziği Ses Eğitimi” programı için bir metod model

önerisi oluşturmak amaçlanmıştır. Bu çerçevede yapılan ses eğitiminin Türk Makam Müziği "uslup ve tavır"a etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Durum tespitine yönelik tarama modelinde hazırlanan bu çalışmada; 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Selçuk Üniversitesi Dilek Sabancı Devlet Konservatuvarı Geleneksel Türk Müziği Bölümü Türk Sanat Müziği Anasanat Dalı I. Sınıf öğrencisi 18 kişinin katılımıyla oluşturulan araştırmada kontrol ve deney grupları 9'ar öğrenciden meydana gelmiştir. Öğrenciler üzerinde uygulanacak olan bu çalışma, araştırmacı Sevinç ve Turgay aracılığı ile oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından deney grubuna yazılan bütün ses eğitimi egzersizleri, etüdlere ve eserleri uygulanmış, kontrol grubuna ise sadece sesin açılması için kısaca ön hazırlık yaptırılmış ve eser öğretimi gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma 14 hafta boyunca kontrol ve deney grubuna aynı anda uygulanmıştır. Çalışmanın başında ve sonunda objektif ses analizi yöntemleri kullanılarak ses kayıtları yapılmış, aynı zamanda öğretilen eserlerin video kayıtları da çalışma başında ve sonunda alınmıştır. Akustik özellikleri CSL (Computerized Speech Laboratory) 4500 bilgisayar ortamında Kay Elemetrics MDVP (Multi Dimensional Voice Program), Main Program ve Shure Sm 48 model mikروفon, aerodinamik özellikleri kronometre ile yapılmış, verilerin analizinde istatistiksel yöntemlerden Kolmogorov-Smirnov testi uygulanıp normal olmayan değişkenlere nonparametrik testlerden Wilcoxon testi ve Mann-Whitney U testi, normal olan değişkenlere ise parametrik testlerden bağımsız iki örneklem t-testi ve bağımlı iki örneklem t testi kullanılmıştır. Nitel veriler uzman akademisyen görüşlerinden, nicel veriler ise, görsel, akustik ve aerodinamik değerlendirmelerden elde edilmiştir. Araştırma bulgularına göre sayısal veri analizleri, değerlendirme formu ve öğretim elemanları görüşme formlarına göre sonuçlanan bu çalışmada Türk Makam Müziği'ne yönelik geliştirilen bu metod model önerisinin öğrencilerin ses eğitimi ile "Üslup ve Tavır" derslerine olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aral Altıok, A. (2010), "Türk Halk Müziğindeki Bozlakların Ses Tekniği Açısından İncelenmesi" başlıklı doktora tezinde; Türk Halk Müziği'nde serbest ritimli ezgiler olarak tanımlanan uzun havaların bir çeşidi olan bozlaklar, tarihsel gelişimi ve Türk Halk Müziği içerisindeki yeri açısından ele alınmış; ağız ve dil özellikleri, yöresel icra özellikleri ve ses tekniği özelliklerinden yola çıkarak elde edilen verilerin analizleri yapılmıştır. Bir/bir buçuk oktav genişliğinde inici karaktere sahip bozlaklar, oktavın 8., 11. veya 12. perdesinden giriş yapar, adım adım çeşitli geçkiler yaparak karar sese doğru gelirler. Bu icra esnasında duyulan triller, hançere teknikleri ve ağız ve dil özellikleri; hem ses tekniği

hem de müzikal özellikleri açısından incelendiğinde bozlakları diğer uzun hava türlerinden ayıran en önemli özellikler olarak görülmektedir. Bu bağlamda yapılan incelemeler, özellikle dil alanında bozlak hakkında ses tekniği ile ilgili birçok verinin elde edilmesine sebep olmuştur. Bu veriler ışığında bozlakların ağız ve dil özelliklerinin daha kolay anlaşılabilmesi için bir fonetik alfabe hazırlanmış, bu alfabenin notasıyla hazırlanan bozlaklara işlenmesi sağlanmıştır. Ayrıca en önemli bozlak icracıları olan Muharrem Ertaş, Hacı Taşan ve Çekiç Ali'nin bozlak söyleyiş şekilleri ses tekniği açısından analiz edilmiş ve icra özelliklerine uygun ses eğitimi etütleri hazırlanmıştır. Hazırlanan ses eğitimi etütlerinin denekler üzerinde uygulanarak geçerliliği ölçülmüştür.

Şenyayla, R.S. (2006), “Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Klasik Türk Müziği Bölümü Ses Eğitimi Anasanat Dalı Ses Eğitimi Dersinde Uygulanan Ses Alıştırmalarının İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde; Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Sanat Müziği Bölümü Ses Eğitimi Ana Sanat Dalı içerisindeki “Ses Eğitimi” dersinin program hedefleri doğrultusunda gerekli davranışların kazandırılmasında geleneksel Türk Müziğimizin form, makam, usul ve benzeri niteliklerden yararlanılarak klasik icraya uygun “Ses Eğitimi materyalinin” oluşturulmasını hedeflemektedir. Araştırmada veriler; Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Sanat Müziği Bölümü Ses Eğitimi Ana Sanat Dalı’nda uygulanan “Ses Eğitimi” dersindeki alıştırmalar; form, makam, usul vb. nitelikler açısından incelenmesi ve araştırmanın hedefi doğrultusunda hazırlanan görüşme sorularının Ege Üniversitesi, Konya Selçuk Üniversitesi ve Afyon Kocatepe Üniversitesi’nde “Ses Eğitimi” derslerini yürüten öğretim elemanları ile bire bir yapılan görüşmelerle elde edilmiştir. Araştırmada “Ses Eğitimi” derslerinde uygulanan alıştırmaların ve buna yönelik geçilen eserlerin “Bireysel Ses Eğitimi” dersinde uygulanabilirliği ve klasik icra için ders materyali olarak kullanılabilmesi sonucuna ulaşılmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve veri toplama tekniklerine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada; konservatuvar öğretim programlarında yürütülen “Ses Eğitimi” dersine yönelik durum tespitinin yapılabilmesi amacı ile genel tarama modeli kullanılmıştır. “...Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır.” Başka bir ifadeyle “...Tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir” (Karasar, 2005, s. 77,79).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini “Türkiye Cumhuriyeti’nde Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlar” oluşturmaktadır. Söz konusu konservatuvarlar aşağıda listelenmiştir:

1. Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
2. Akdeniz Üniversitesi Antalya Devlet Konservatuvarı
3. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı
4. Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
5. Atatürk Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
6. Başkent Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
7. Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
8. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
9. Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
10. Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı
11. Fırat Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
12. Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı

13. İnönü Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
14. İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
15. Kafkas Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
16. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
17. Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
18. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
19. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı
20. Uludağ Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
21. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı

Araştırma örnekleminin belirlenmesinde ise, “olasılıklı örnekleme” yönteminin “tabakalı tesadüfi örnekleme” biçimi kullanılmıştır. “Olasılıklı örneklemlerde her bir cevaplayıcının örnekleme olma olasılığı bilinir, dolayısıyla genellemeler yapabilme imkânı fazladır. Bir tabakalı örnekleme evrendeki elemanlar çakışmayan gruplara (tabakalara) ayrılır, daha sonra her bir tabaka içinden tesadüfi seçim yapılır (Kuş, 2009, s. 45,46).

Bu doğrultuda; araştırmanın evreninde yer alan Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlar 7 coğrafi bölgeye ayrılmış ve her bölgeden tesadüfi olarak 1 Türk Müziği eğitimi veren konservatuvar araştırmanın örnekleme alınmıştır. Araştırmanın örnekleme aşağıda listelenmiştir:

1. İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
2. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı
3. Ege Üniversitesi Devlet Türk Müziği Konservatuvarı
4. Akdeniz Üniversitesi Antalya Devlet Konservatuvarı
5. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
6. Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
7. İnönü Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmanın temelini oluşturabilmek ve önceden belirlenen amaçlara ulaşabilmek için verilerin bir bölümüne kaynak taraması yapılarak ulaşılmıştır. Bu tarama sırasında daha önce konuyla ilgili yapılmış olan bilimsel çalışmalar ve kitaplardan yararlanılmıştır.

“Literatür taraması, sizin ilgilendiğiniz konuya ilişkin bilgileri bulmanızı, araştırmanıza kuramsal bir temel kazandırmanızı ve sizinkine benzer çalışmaların sonuçlarını görmeyi sağlar. Seçtiğiniz konuya ilişkin önceki çalışmaları inceleyerek araştırma probleminizin daha önce cevaplanıp cevaplanmadığını da bulabilirsiniz” (Büyüköztürk vd., 2016, s.153).

Araştırmanın örneklemini oluşturan konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerini yürüten öğretim elemanları tespit edilmiş, görüşme yapılan 13 öğretim elemanından randevu alınmıştır. Görüşme yapılan öğretim elemanları aşağıdaki çizelgede belirtilmiştir.

Sıra No	Konservatuvar	Öğretim Elemanı
1	İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı	(K-1) Öğr.Gör. Laçın Modiri
2	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı	(K-2) Doç.Dr. Serda Türkel Oter (K-3) Öğr.Gör. Münevver Şenduran İtil (K-4) Öğr.Gör. İnci Tûyan
3	Ege Üniversitesi Devlet Türk Müziği Konservatuvarı	(K-5) Prof. Berrak Taranç (K-6) Öğr. Gör. Tanju Dürük (K-7) Öğr. Gör. Ahmet Utku
4	Akdeniz Üniversitesi Antalya Devlet Konservatuvarı	(K-8) Öğr. Elm. Seyit Mehmet Sakin
5	Gaziosmanpaşa Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	(K-9) Doç. Dr. Serpil Umuzdaş
6	Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı	(K-10) Öğr. Gör. Murat Demirhan (K-11) Öğr. Gör. Hasan Açılmış
7	İnönü Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	(K-12) Doç. Dr. Ünal İmik (K-13) Öğr. Gör. Orçun Akgün

Çizelge 3.1. Görüşme Yapılan Öğretim Elemanları

Araştırmanın örneklemini oluşturan “Ses Eğitimi” derslerini yürüten öğretim elemanlarıyla, oluşturdukları müfredat programları, uyguladıkları yöntemler, derslerde faydalandıkları dokümanlar, tatbik ettikleri egzersiz, alıştırma vb. uygulama çalışmalarının tespit edilmesi için görüşme veri toplama tekniği kullanılmıştır.

Görüşme (“interview”, mülakat), sözlü iletişim yoluyla veri toplama (soruşturma) tekniğidir. Görüşme, çoğun, yüz yüze yapılmakta ise de, telefon ve televizyonlu telefon gibi anında ses ve resim ileticileriyle de olabilir. Ayrıca sağır ve dilsizlerle gerçekleştirilen hareketli (simgesel) iletişim de görüşme sınıfına girer. (Karasar, 2014, s. 165)

Başka bir ifade ile görüşme, en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir. Görüşme, araştırmada cevabı aranan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir. Görüşme belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlar. (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2008, s. 150).

Araştırmada görüşme veri toplama türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme türünden yararlanılmıştır.

Görüşme formu oluşturulurken alanda uzman eğitimci ve akademisyenler ile pilot çalışma yapılarak oluşturulacak sorular tespit edilmiştir. Tespit edilen bu sorular eğitim bilimleri alan uzmanlarının görüşlerine sunulularak düzenlenmiş, alanda yapılan görüşme içerikleriyle paralel olarak tekrar gözden geçirilmiş, sonuçta 11 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formunda sadece “açık uçlu sorulardan” yararlanılmıştır. Katılımcılara bu sorular yöneltilmiş ve verdikleri yanıtlar ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Ses kayıt cihazı ile yapılan görüşme kayıtları daha sonra dinlenerek dikte edilmiştir. Elde edilen görüşme dikteleri içinden araştırmaya veri sağlayabileceği düşünülen ifadeler belirlenmiş ve bulgular bölümünde ele alınmıştır.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışmada öğretim elemanlarıyla yapılan görüşme verileri betimsel içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. “İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır.” (Yıldırım, Şimşek, 1999, s. 259).

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin betimlenmesinin ardından katılımcıların vermiş olduğu yanıtlar belirlenen değişkenler doğrultusunda çizelgelerle sunulmuş ve yorumlanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların, “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetiştirme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

(K-1) (...) *Güzel Sanatlar Lisesi'ne gitmeden evvel zaten piyano çalıyordum. 1998'de girdiğim Güzel Sanatlar Lisesi'nde de piyanoya devam ettim. Liseden sonra 2002 yılında Marmara Üniversitesi'ne girdim. Girdiğim bölüm, Müzik Öğretmenliği Bölümü idi. Orada da yine piyanoya devam ettim. Üniversite son sınıfta iken bende sese karşı bir ilgi gelişti. O yıl operadan Kevork Tavityan hocadan ders almaya başladım. Kendisi ile bir yıl çalıştıktan sonra Amsterdam'a gittim, Amsterdam konservatuvarına. Orada yüksek lisans yaparken önce radyo korosunda çalışmaya başladım, sonra operaya geçtim. Operaya geçtiğim için oradaki yüksek lisansı tamamlayamadım. İstanbul'a dönünce İstanbul Üniversitesi'nde Sahne Sanatları Opera ve Şan Anabilim Dalı'nda yüksek lisansa girdim. Orada da Prof. Dr. Güzin Gürel ile çalıştım. Prof. Dr. Güzin Gürel'in önderliğinde foniatrı dersleri de veriliyor. Benim de böyle bir şansım oldu. Onunla birlikte çalışma şansı buldum. Ayrıca Dennis O'neill ile iki buçuk ay kadar kısa bir süre çalışma fırsatı buldum. Bir de Hollanda'da iken “Alexander Duruş Teknikleri” üzerine eğitim aldım. Şu anda İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Ses Eğitimi Bölümü'nde öğretim görevlisi kadrosunda çalışmaktayım. Yüksek lisans mezunuyum.*

(K-2) (...) *Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Ses Eğitimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktayım. Yaklaşık iki buçuk senedir doçentlik unvanı ile bu görevime devam ediyorum. En son doktora programından mezun oldum. Lisans eğitimini Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, şimdiki ismi ile Dilek Sabancı Devlet Konservatuvarı'nda beş yıllık bir eğitim alarak tamamladım. Bizde bölüm olarak sadece Türk Sanat Müziği vardı. Herhangi bir branş yoktu. Hazırlık sınıfı bittikten sonra “Ses” ve “Saz” olarak branşlar ayrılıyordu. Ben aslında “saz (kanun)” branşından mezunum. Hazırlık sınıfında ikisini de ağırlıklı olarak aldığımız için ses çalışmalarını da hiç bırakmadım. Belki de sazda beklediğim ilerlemeyi kendimde göremediğim için ses branşına yönelmiş de olabilirim. İdeallerim farklıydı ancak çok farklı yerlere gitti. Bu süreçte ses eğitimine yönelik bazı bilgileri kendim keşfettim diyebilirim. Okuduğum okulda da verilen eğitim öncelikli olarak batı müziğine yönelik şan eğitimi idi. Hazırlık döneminde*

bizler de bu şekilde eğitim aldık. Türk Müziği icralarını ise repertuar derslerinde ve icra derslerinde yapmaktaydık. “Ses Eğitimi” derslerinde batı müziği şan dersi ile ses açma çalışmaları yapıp diğer derslerde Türk Müziği icra ediyorduk. Ancak bunun işlemediğini söyleyebilirim. Mezuniyetimin ardından sözleşmeli olarak Diyarbakır'da iki yıl çalıştım. Orada yine part-time öğretim elemanı sıfatıyla “Ses Eğitimi” derslerini verdim. Bu esnada Diyarbakır TRT kurumunda da akitli olarak ses sanatçılığı yaptım. İki yıl kadar da TRT de ses üzerine çalıştım.

(K-3) (...) Gazi Üniversitesi Müzik Öğretmenliği Bölümü mezunuyum. Şu anda Gazi Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Ses Eğitimi Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmaktayım. Aynı zamanda Doç. Dr. Serda Türkel Oter danışmanlığında doktora çalışması içerisindeyim. Batı müziği ağırlıklı bir eğitim gördüm. Bu eğitimlerin dışında ses eğitimi pedagojisine yönelik aldığım ekstra bir eğitim yok. Lisans eğitimim devam ederken iki yıl süre ile Kültür Bakanlığı Gençlik Korosu'na devam ettim. Mezun olduktan sonra da bir yıl boyunca TRT'de akitli ses sanatçısı olarak görev yaptım. Ardından Sakarya'da Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir okula öğretmen olarak atandım. Geçmişte ses eğitimi aldığım öğretmenlerden bahsedecek olursam; üniversitede Asena Gözde Işık Baltacıoğlu şan hocamdı. Türk Müziği Ses Eğitimine yönelik özel bir ders almadım. Bu alanda beni yetiştiren herhangi bir hocam da olmadı. Ancak gittiğim korolarda çok değerli hocalarım vardı. Rahmetli Ahmet Hatipoğlu, Muzaffer Şenduran, Özgen Gürbüz, Vedat Kaptan Yurdakul gibi hocalarımızdan yararlanma fırsatı buldum. Fakat bireysel olarak kendileriyle ders yapmadım. Onların icralarını, üslup ve tavırlarını örnek aldım. Genellikle koro çalışmalarından edindim bunları.

(K-4) (...) Ben Selçuk Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü mezunuyum. Eğitim Fakültesi'nde okumuş olmam dolayısıyla “Ses Eğitimi” derslerimi batı müziği üzerine aldım. Okulda iken enstrümanım ud idi. Ud çalarken bir yandan da sözlü eserleri seslendiriyordum. Klâsik Türk Müziği ailemizde dinlenen bir müzik türü olduğundan küçük yaşlardan itibaren bu müziği dinledim. Buna bağlı olarak bir kulak dolgunluğum ve yatkınlığım söz konusuydu. Lisans eğitimim sırasında çeşitli ses kayıtlarını dinleyerek kendimi geliştirdim. Bu ses kayıtları, ses icracılığında duayen kabul edilen Alâeddin Yavaşca, Merâl Uğurlu, Bekir Sıdkı Sezgin gibi isimlere ait kayıtlardı. Bu kayıtları sürekli dinleyip taklit ederek üslup ve tavır özelliklerini öğreniyordum. Bu yolla kendi kendimi yetiştirdim diyebilirim. Klasik Türk Müziği ses icrası alanında benimle ilgilenen bir hocam olmadı. Şu anda öğretim görevlisi olarak çalışmaktayım. Lisans mezunuyum, yüksek lisans

eğitimi görmekteyim. Lisans eğitimim dışında ses eğitimi pedagojisine yönelik aldığım herhangi bir eğitim yoktur. Daha evvel Devlet Korosu veya TRT gibi farklı kurumlarda ses icracılığı yapmadım. Lisans eğitimim sırasında ses eğitimi üzerine Aycan zimen ile çalıştık. Onun dışında Türk Müziğine yönelik bir ses eğitimi hocam olmadı.

(K-5) (...) 1979 Yılında Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin Müzikoloji bölümüne girdim. Bu bölüm daha sonra 9 Eylül niversitesi'ne devretti. Gültekin Oransay'ın yetiştirmiş olduğu ğrencilerdenim. O dönemde ğrenci olmuş olmanın verdiği pek çok avantajlar oldu. Bunlardan biri Muzaffer Grgneş hocanın şan hocam olmuş olmasıdır. Kendisi Ankara Devlet Operası'nın bas sesli sanatçılarından ve çok yetenekli bir hocamızdı. Ahmet Borcaklı "İtalyanca" ve "Koro" derslerimize giriyordu. Nurhan Cangal "Armoni" derslerine geliyordu. Adnan Atalay müzikle ilgili diğer derslerimize giriyordu. Edip Günay, müzik ruh bilimi ile ilgili derslerimize giriyordu. Biz çok köklü bir eğitim aldık. şimdi bunların şan eğitimi ile ne alakası var diye düşünmeyin. Bir şan sanatçısının yetişirken tüm bu derslerden istifade etmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Okula ilk girdiğimde sesim dramatik soprano idi. Zaman içinde hocamız sesimi koloratur sopranoya kadar taşıdı. Bas sesli bir hocayla çalıştığım için pest sesleri de ondan taklit yoluyla daha kolaylıkla ğrenebildim. Hocamız bize şöyle derdi: "Fısıltı kadar bir sesiniz bile varsa zamanla eğitimle onu salonun en arkasındaki seyircinin duyabileceği gürlükte bir ses haline dahi dönüştürmek mümkündür, tekniği size ben ğretirim, ben veririm ama o sesin sizde olduğunu, ortaya ıkarabileceğinizi bilin" derdi. Bizim zamanımızda bir hoca en fazla beş ğrenci alırdı ve haftanın her günü hocamızla 15-20 dakika arasında çalışmalarımız olurdu. Haftada beş gün bu çalışmaları yapardık. Bu alışmalar 15-20 dakikayı aşmazdı ki ses tellerimizde yıpranma olmasın. Öğrendiğimiz alıştırmaları yılsonuna doğru eserler üzerinde uygulardık ve yine sene sonunda halka açık konserler verirdik. Diğer niversite öğrencilerimiz ve ğretim elemanları da bu konserlere katılır bizi izlerdi ve ciddi anlamda yol alırdık. Daha sonraki serüvenim ise şöyle 1984 yılında Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'na hoca olarak atandım. "Ses Eğitimi" derslerine gireceğim bana söylendikten sonra bu dersler için bir yıl süreyle hazırlık yaptım. Eski bilgilerimi tekrar gözden geçirdim. Hatta bazı eğitmenlerden tekrar ders alarak çalıştım. Bu süreçten sonra kendine güvenen bir ses eğitimi hocası olarak devam ettim.

(K-6) (...) 1992 Yılında operaya girdim. Kendi abalarımınla şan dersi olarak altı ay süre ile bu sınava hazırlandım. Sabahat Tekebaş hocamızla çalıştım. İzmir'de çok isim

yapmış tanınan bir hocadır. Daha öncesinde 1985 yılında müzikoloji bölümüne girmiştım. Orada yaptığımız ses eğitimi dersleri toplu ses eğitimi şeklindeydi. İzmir Devlet Operası'ndan emekli Reyhan Öney hocamız gelirdi. Gazi Eğitim Fakültesi Şan Bölümü mezunudur. Onunla çalışmalarımız oldu. Haftada bir saatlik şan dersi çok yeterli değildi. Ben kendimi nasıl geliştirebilirim diye düşündüm. O sıralarda Walter Strauss hocamız çok aktifti, buralara gelip gidiyordu. Çok sesli korolar çalıştırmakta idi. İki yıl onun çalıştırdığı koroda yer aldım. Çalışmalarımızı İzmir Fuarı'nda yapmakta idik. Belediyeye bağlı bir koroydu bu. Maalesef kendisi Almanya'ya döndüğü için iki yıldan uzun onunla çalışamadım. Bu çalışmalar 1988 ile 1990 yılları arasında iki yıl sürdü. Ayrıca TRT'nin Çok Sesli Gençlik Korosu'nda da bulundum. Oraya da operadan kıymetli abilerimiz gelirdi, nefes ve ses eğitimi üzerine çalışmalar yapardık. Benim lisans eğitimim 1985-89 yılları arasındadır. 1992 Yılında ise operayı kazandım. Misafir sanatçı statüsünde orada dokuz yıl çalıştım. Ege Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'na ise 1999 yılında kadrolu olarak girdim. Dört yıl evveline kadar dersler "Ses Eğitimi" adı altında verilmekteydi. Dört yıldan beridir de "Ses Tekniği" ismi ile bu dersi vermekteyiz.

(K-7) (...) 1996 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'na girdim. Opera Şan Bölümü'nde okudum. Beş yıllık bir eğitim sürecimiz vardı. Orada ilk önce profesör Sevda Aydın'ın öğrencisi oldum. Onun öğrencisi olarak üç sene eğitim gördüm. Daha sonra Sevda hoca emekli oldu ve ben Müfit Bayraşa ile çalışmaya devam ettim. En son olarak Gökhan Koç ile çalıştım. Gökhan Koç, İzmir Devlet Opera ve Balesi'nin baritonlarından. Dünyaca ünlü çok iyi bir sestir. Sevda hocanın da ekolündendir. Onun da öğrencisidir. Orayı bitirdikten sonra İzmir Devlet Opera ve Balesi'nde iki yıl sözleşmeli ses sanatçısı olarak çalıştım. O esnada burada Ege Üniversitesi'nde Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nda bir yüksek lisans programı açıldı. Türk Musikisi ruhumda olan bir şeydi. Ortaokul lisedeyken hep okul etkinliklerinde yer alırdım. O yıllarda da bu tarz etkinliklerde hep Türk müziği eserleri seslendirdim. Benim ilk müziğe başladığım müzik türü Türk müziğidir. Bu yüzden Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nda tezli ve tezsiz olmak üzere aynı anda yüksek lisans eğitimim gerçekleşti. Daha sonrasında ise yine Ege Üniversitesi Halk Bilimi Anabilim Dalı'nda doktora sürecim başladı. İşlenen dersler müzikle ilgili değildi ama tez konum müzikle ilgili bir konuydu. Türk Opera bestecisi Sabahattin Kalender'in hayatı, sanatçı kimliği ve bir eseri üzerine tez çalışmam oldu. 2003 yılında burada yüksek lisanslarım devam ederken kadro aldım. 12-13 Yıla yakındır burada ses eğitimi hocası olarak görev yapıyorum. 38 Yaşındayım. Kadromu aldıktan sonra hem

çalıştığım kurumdan hem de kendi ilgimden kaynaklı olarak Türk Müziği eserleri icra etmeye yönelik çalışmalara başladım. Bu okulda repertuvar hocalarımız var. Onlarla birlikte konserlerimiz oldu. Öğrencilerimize örnek teşkil etmesi açısından Türk Müziği eserleri icra ettiğim konserler verdim. Burada şu anda öğretim görevlisi kadrosunda görev yapmaktayım Bunlar dışında aldığım ekstra bir eğitim yok. Ancak ses eğitimi konusu ile alakalı konferanslar, sunumlar gibi çalışmalar bazen üniversitemize geliyor bazen biz oralara gidiyoruz. Bu tarz faaliyetlerimiz oluyor.

(K-8) (...) 2003 Yılında Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Klasik Türk Müziği Bölümü, Ses Eğitimi Anasanat Dalı'nda lisans okumaya başladım. Ses Eğitimi Anasanat Dalı olmasına rağmen Türk müziği üslup-tavır eğitimi konusunda daha ağırlıklı olan bir bölümdü. Bunun yanında 5 yıl boyunca Mehmet Baltacan hocamızdan batı şan eğitimi de aldık. Türk Müziği Bölümü'nde Türk Müziği icrası üzerine de Sühan İrden Hoca ile çalıştık. O yıllarda ders saatimiz çok yoğundu. Haftada 8 saate yakın Sühan Hoca ile bire bir "Üslup - Tavır" dersi yapardık. Mezuniyetimden sonra Antalya'ya taşındım. Geldikten 2 yıl sonra da Akdeniz Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Geleneksel Türk Müziği Bölümü'nde Halk Müziği ve Sanat Müziği Anasanat dallarında saat ücretli öğretim elemanı olarak "Ses Eğitimi", "Nazariyat", "Repertuar" ve "Usul" derslerinde görev almaya başladım. Lisans eğitimim süresince 6 dönem boyunca "Diksiyon" dersi aldık. "Diksiyon" dersinin içinde 2 dönem de artikülasyon gördük. Artikülasyon ayrı bir ders değil de "Diksiyon" dersinin içerisinde 2 dönem süreyle çalışılan bir konuydu. "Diksiyon" dersimize Konya Kültür Bakanlığı Devlet Tiyatrosu müdürü Alpay Aksum girerdi. Alpay Hoca bize saat ücretli olarak 4 dönem diksiyon, 2 dönem de artikülasyon eğitimi verdi. Bunların haricinde 2007 yılında bir yıl süreyle Kültür Bakanlığı'na bağlı Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu'nda "misafir ses sanatçısı" olarak görev yaptım. Devamlı olarak "Âyin-i Şerif" icra ediliyordu. Yaklaşık 30 kadar Âyin-i Şerifi dönüşümlü olarak bir yıl boyunca icra ettik. Her cumartesi öğleden sonra ve akşam şeklinde sunumumuz olurdu.

(K-9) (...) Esas olarak müzik eğitimicisiyim. Ana çalgım viyolonseldir. Ses eğitimine yönelik Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gördüm. Burada Ferda Öztürk ile şan çalıştım. Bu ders kapsamında sesin kullanımının nasıl öğretileceği bilgisinden ziyade kendi ses potansiyelimizi koruma, fakına varma ve geliştirme üzerine çalıştık. Benim eğitimin tamamı ile Batı Müziği kapsamlıdır. Türk Müziği ile ilgili birkaç dersimiz olsa da ilgim, bilgim ve uzmanlığım Batı

Müziğine yöneliktir. Dolayısıyla geçmişte yer aldığım ses icrası etkinlikleri opera korosu ya da okul korosu dahilinde olmuştur. “Ses Eğitimi” derslerini Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı’nda dokuz senedir, Türk Müziği Konservatuvarı’nda ise dört senedir yürütmekteyim.

(K-10) (...) Ben Ankara Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Şan Bölümü mezunuyum. Okula girmeden önce 1984 yılında Ankara Radyosu Çok Sesli Müzikler Gençlik Korosu’nda ciddi bir eğitim aldım. Bunların içerisinde şan eğitimi de vardı. Orada şan hocamız Feruzan Esmegül idi. Ardından Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü’nü kazanınca opera sanatçılarından Keriman Davran benim şan hocam oldu. Mezuniyetimin hemen ardından da 1989 yılında Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Ses Eğitimi Bölümü’ne öğretim görevlisi olarak atandım.

(K-11) (...) 1996 senesinde Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi’nin Koro Bölümü’ne girdim. 6 Yıl boyunca eğitim gördüm. Eğitimimiz 2 yıl müzik hazırlık, sonraki 4 yıl ise lisans eğitimi idi. Suna Korat, Hülya Kazan, Ahter Destan, Ayhan Uştuk gibi şan pedagogları ile çalıştım. Bir tanesi koro şefimizdi, şan derslerine de giriyordu. Tabii bu çalışmalar hep böyle uzun süreli olmadı. Hoca değişiklikleri olduğu için bazıları ile çok kısa süreli çalışmalar yaptım. Koro eğitiminin içerisinde ana alan olmamakla birlikte şan eğitimlerini sürekli olarak görüyorduk. Haftada 3 gün olmak üzere sürekli şan eğitimi aldık. Öncelikle yarım saat pedagoglar ses çalışması yaptırıyor sonra korrepitör geliyor ve repertuar üzerinde şarkı çalışması yapıyorduk. Asıl bölümüm ile ilgili olan koro eğitimi ise -çok iyi hatırlamamakla birlikte- haftada yine üç gün yapılıyordu. Klasik koro repertuarının tamamı geçildi. Eğitim hayatımız boyunca ilk yıl Ahter Destan ile çalıştık. Daha sonraki senelerde ise Elena Kuşkova ile çalıştık. Hazırlık sınıfına 80 kişi olarak alındık. Hazırlıkta İngilizce eğitimini geçememe ve burs sıkıntıları yüzünden arkadaşlarımızın çoğu okulu bırakmak durumunda kaldı. Lisans eğitimine geçtiğimizde ise sınıf mevcudumuz 10 kişi kalmıştı. Sonrasında fakültede koro bölümü kapatıldı. Lisans eğitimi sürecinde yine Ahter hocanın Ankara’da kurmuş olduğu “Ankapella” isimli yarı profesyonel koroda da bulunma şansım oldu. Bu koro ile uluslararası koro yarışmalarına hazırlandık. Yurtdışında hem karma koro hem oda müziği korosu branşlarında yarıştık. Dini müzik korosu olarak da bu yarışmalarda dereceler aldık. Bunun haricinde Almanya’nın Lübeck şehrinde bir master class’a katıldım. Bu aslında 1 haftalık bir ses eğitimi çalıştayı idi. Buna pasif olarak katıldım. Lisans eğitimi sürecinde yaptıkların bunlardı. Yüksek lisansımı ise 2012 yılında Adıyaman’da sahne

sanatları alanında yaptım. Tezimi de yine içerik analizi olarak hazırladım. Tezimde solfej kitaplarını inceledim. Şimdi ise Malatya'da Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği Bölümü'nde doktora başladım. 2013 Yılında ise konservatuvara atandım. Öğretim görevlisi kadrosunda halen devam ediyorum. Bunların dışında diksiyon alanında Türkiye'de satışta olan bir kaç kitaptan istifade ederek kendi başıma diksiyon eğitimi üzerinde de çalışma yaptım. Bizim lisans eğitimimizde diksiyona yönelik bir çalışma yoktu. Ancak yine lisans eğitimi döneminde üniversite arkadaşlarımız içinde tiyatro bölümüne devam edenlerden diksiyon sanatı ve eğitimi hakkında biraz bilgi alışverişimiz olmuştur. Bunların dışında yine Gaziantep'te Çözüm Kulak Burun Boğaz Hastanesi'nde çalışan Uzm. Dr. Sermet Menteş ile de görüş alışverişinde bulunmuştuk. Ondan da ses fiziolojisi, ses hastalıkları ve sağlığı konularında bilgi edinmişliğim vardır.

(K-12) (...) Öncelikle ben ses eğitimi hocası değilim. Konservatuvarımızda ses eğitimi branşında hoca bulunmaması dolayısıyla derslerin boş geçmemesi amacıyla bu derse giriyorum. Elimden geleni yapmaya çalışıyorum. Bu alanda özel bir eğitim almış değilim. Fakat ben müzik öğretmenliği mezunuyum. Kendi eğitim dönemimizde de ses egzersizleri yapmıştık. Kendi eğitimimde gördüğüm bu egzersizleri bir ses hocası gibi verimli olamasam da bir miktar yaptırmaya çalıştım. İnönü Üniversitesi Müzik Öğretmenliği Bölümü mezunuyum. Ben burada hem müdür yardımcısı hem bölüm başkanı olarak doçent doktor unvanı ile görev yapıyorum. Bunların dışında ekstra bir ses eğitimi çalışmam yok. Ses sanatkarı olarak çalıştığım bir kurum da olmadı.

(K-13) (...) 1999 yılında Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'na girdim. İkinci yılımda oradan Ege Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'na geçtim. İcracılık konularında Akın Özkan, Dilek Şafak Çakar, Tolga Meriç, Seher Dilmaç gibi hocalardan eğitim aldım. Oradaki "Ses Eğitimi" dersi hocalarımız Tanju Dürük ve Ahmet Utku idi. İki hocadan da yararlandık. Bunlardan hem üslup tavrı, hem de sesi doğru kullanma üzerine dersler almıştık. Şu anda İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzikoloji Bölümü'nde okutman olarak görev yapmaktayım. Aynı zamanda İnönü Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda da "Ses Eğitimi" ve "Nazariyat" derslerine giriyorum.

Katılımcıların, "Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?" sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre lisans eğitim bilgileri incelendiğinde;

(K-1), Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Müzik Öğretmenliği Bölümü mezunudur.

(K-2), Selçuk Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Türk Sanat Müziği Bölümü mezunudur.

(K-3), Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Müzik Öğretmenliği Bölümü mezunudur.

(K-4), Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi Bölümü mezunudur.

(K-5), Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü mezunudur.

(K-6), Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü mezunudur.

(K-7), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Devlet Konservatuvarı, Sahne Sanatları Bölümü mezunudur.

(K-8), Selçuk Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Klasik Türk Müziği Bölümü mezunudur.

(K-9), Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü mezunudur.

(K-10), Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Şan Bölümü Mezunudur.

(K-11), Bilkent Üniversitesi, Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi, Koro Bölümü mezunudur.

(K-12), İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Müzik Öğretmenliği Bölümü mezunudur.

(K-13), Ege Üniversitesi, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı, Ses Eğitimi Bölümü mezunudur.

Değişken	f
Eğitim Fakültesi	6
Konservatuvar	4
Güzel Sanatlar Fakültesi	2
Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi	1

Çizelge 4.1. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetiştirme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Lisans Eğitim Bilgileri Açısından Dağılımı

Çizelge 4.1. incelendiğinde; “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” sorusuna yanıt veren 6 öğretim elemanının Eğitim Fakültesi, 4 öğretim elemanının Konservatuvar, 2 öğretim elemanının Güzel Sanatlar Fakültesi, 1 öğretim elemanının Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi mezunu olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *mezuniyet dereceleri* incelendiğinde;

(K-1), yüksek lisans mezunudur.

(K-2), doktora mezunudur.

(K-3), yüksek lisans mezunudur, doktora eğitimi devam etmektedir.

(K-4), lisans mezunudur, yüksek lisans eğitimi devam etmektedir.

(K-5), doktora mezunudur.

(K-6), lisans mezunudur.

(K-7), doktora mezunudur.

(K-8), lisans mezunudur.

(K-9), doktora mezunudur.

(K-10), lisans mezunudur.

(K-11), yüksek lisans mezunudur.

(K-12), doktora mezunudur.

(K-13), lisans mezunudur.

Değişken	f
Doktora	5
Yüksek Lisans	3
Lisans	5

Çizelge 4.2. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyet Dereceleri Açısından Dağılımı

Çizelge 4.2. incelendiğinde; “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” sorusuna yanıt veren 5 öğretim elemanının doktora mezunu, 3 öğretim elemanının yüksek lisans mezunu, 5 öğretim elemanının lisans mezunu olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *sahip oldukları unvanlar ve görev yapmakta oldukları kadrolar* incelendiğinde;

(K-1), öğretim görevlisi unvanı ile öğretim elemanı kadrosunda görev yapmaktadır.

(K-2), doçent doktor unvanı ile öğretim üyesi kadrosunda görev yapmaktadır.

(K-3), öğretim görevlisi unvanı ile öğretim elemanı kadrosunda görev yapmaktadır.

(K-4), öğretim görevlisi unvanı ile öğretim elemanı kadrosunda görev yapmaktadır.

(K-5), profesör unvanı ile öğretim üyesi kadrosunda görev yapmaktadır.

(K-6), öğretim görevlisi unvanı ile öğretim elemanı kadrosunda görev yapmaktadır.

(K-7), öğretim görevlisi unvanı ile öğretim elemanı kadrosunda görev yapmaktadır.

(K-8), kısmi zamanlı öğretim elemanı olarak görev yapmaktadır.

(K-9), doçent doktor unvanı ile öğretim üyesi kadrosunda görev yapmaktadır.

(K-10), öğretim görevlisi unvanı ile öğretim elemanı kadrosunda görev yapmaktadır.

(K-11), öğretim görevlisi unvanı ile öğretim elemanı kadrosunda görev yapmaktadır.

(K-12), doçent doktor unvanı ile öğretim üyesi kadrosunda görev yapmaktadır.

(K-13), öğretim görevlisi unvanı ile öğretim elemanı kadrosunda görev yapmaktadır.

Değişken	Değişken	f
Profesör	Öğretim Üyesi	1
Doçent Doktor	Öğretim Üyesi	3
Öğretim Görevlisi	Öğretim Elemanı	8
----	Kısmi Zamanlı Öğretim Elemanı	1

Çizelge 4.3. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Sahip Oldukları Unvanlar ve Görev Yapmakta Oldukları Kadrolar Açısından Dağılımı

Çizelge 4.3. incelendiğinde; “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” sorusuna yanıt veren 1 öğretim elemanının profesör unvanına sahip olduğu ve öğretim üyesi kadrosunda görev yapmakta olduğu, 3 öğretim elemanının doçent doktor unvanına sahip olduğu ve öğretim üyesi kadrosunda görev yapmakta olduğu, 8 öğretim elemanının öğretim görevlisi unvanına sahip olduğu ve öğretim elemanı kadrosunda görev yapmakta olduğu, 1 öğretim elemanının kısmi zamanlı olarak görev yapmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *enstrüman çalma becerileri* incelendiğinde;

(K-1), piyano çalabilmektedir.

(K-2), kanun çalabilmektedir.

(K-3), kanun çalabilmektedir.

(K-4), ud çalabilmektedir.

(K-5), piyano çalabilmektedir.

(K-6), piyano çalabilmektedir.

(K-7), piyano çalabilmektedir.

(K-8), ud çalabilmektedir.

(K-9), viyolonsel çalabilmektedir.

(K-10), piyano ve ud çalabilmektedir.

(K-11), piyano çalabilmektedir.

(K-12), piyano çalabilmektedir.

(K-13), piyano ve tanbur çalabilmektedir.

Değişken	Değişken	f
Piyano ve Ud	Piyano BM Enstrümanı Ud TM Enstrümanı	1
Piyano ve Tanbur	Piyano BM Enstrümanı Tanbur TM Enstrümanı	1
Piyano	BM Enstrümanı	6
Viyolonsel	Hem BM Hem TM Enstrümanı	1
Kanun	TM Enstrümanı	2
Ud	TM Enstrümanı	2

Çizelge 4.4. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Enstrüman Çalma Becerileri Açısından Dağılımı

Çizelge 4.4. incelendiğinde; “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” sorusuna yanıt veren 1 öğretim elemanının hem piyano hem ud çalabildiği, 1 öğretim elemanının hem piyano hem tanbur çalabildiği, 6 öğretim elemanının piyano çalabildiği, 1 öğretim elemanının viyolonsel çalabildiği, 2 öğretim elemanının kanun çalabildiği, 1 öğretim elemanının ud çalabildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca çizelge 4 incelendiğinde; 6 öğretim elemanının Batı Müziği enstrümanı, 4 öğretim elemanının Türk Müziği enstrümanı, 2 öğretim elemanının hem Türk Müziği hem Batı Müziği enstrümanı çalabildiği, 1 öğretim elemanının ise hem Batı Müziğinde hem Türk Müziğinde kullanılan tek enstrüman çalabildiği anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *farklı kurumlarda ses icracılığı deneyimleri* incelendiğinde;

(K-1), Hollanda ‘da Amsterdam Radyo Korosu’nda ses sanatçısı olarak çalışmıştır. Daha sonra yine Amsterdam’da operaya geçmiş orada da ses sanatçısı olarak çalışmıştır.

(K-2), TRT Diyarbakır Radyosu'nda iki yıl süre ile akitli ses sanatçısı olarak çalışmıştır.

(K-3), iki yıl süre ile TRT Ankara Radyosu Gençlik Korosu'na devam etmiş, bir yıl süre ile de TRT Kurumunda akitli ses sanatçısı olarak çalışmıştır.

(K-6), Kültür Bakanlığı'na bağlı İzmir Devlet Operası'nda "misafir sanatçı" statüsünde ses sanatçısı olarak dokuz yıl süre ile; İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olarak Walter Strauss şefliğinde kurulan koroda ise ses sanatçısı olarak iki yıl süre ile çalışmıştır.

(K-7), Kültür Bakanlığı'na bağlı İzmir Devlet Operası'nda sözleşmeli ses sanatçısı olarak iki yıl süre ile çalışmıştır.

(K-8), Kültür Bakanlığı'na bağlı Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu'nda "misafir sanatçı" statüsünde ses sanatçısı olarak bir yıl süre ile çalışmıştır.

(K-10), TRT Ankara Radyosu Çok Sesli Müzikler Gençlik Korosunda yer almıştır.

"Ses eğitmenliği/ icracılığı alanına yönelik yetiştirme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?" sorusuna yanıt veren 7 öğretim elemanının farklı kurumlarda ses icracılığı yapmış olduğu; 6 öğretim elemanının böyle bir deneyiminin olmadığı anlaşılmaktadır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda; Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki "Ses Eğitimi" derslerinin farklı türde fakülte ve konservatuvarlardan mezun olmuş öğretim elemanları tarafından yürütülmekte olduğu görülmektedir. Buna göre; eğitmenler arasındaki lisans eğitiminin farklı mesleki donanımlara yönelik oluşunun, "Ses Eğitimi" derslerinin gerek ilke, gerek uygulamaları bakımından farklılık göstermesine neden olabileceği söylenebilir. Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki "Ses Eğitimi" derslerinin farklı mezuniyet derecelerine ve farklı unvanlara sahip öğretim üyesi ve öğretim görevlileri tarafından yürütülmekte olduğu görülmektedir. "Ses Eğitimi" derslerinin birbirinden farklı enstrüman çalma becerilerine sahip öğretim elemanları tarafından yürütülmekte olduğu görülmektedir. Bu bulgudan hareketle "Ses Eğitimi" derslerinin uygulamalarında enstrüman eşliğinin öğretim elemanları arasında farklılık göstereceği anlaşılmaktadır. Ayrıca öğretim elemanlarından bazılarının Batı Müziği enstrümanı bazılarının Türk Müziği enstrümanı çalmakta oluşu "Ses Eğitimi" derslerinin eşlik uygulamalarında perde baskılarının tampere veya makamsal perde baskılarına uygunluk bakımından değişkenlik göstereceği anlamına gelmektedir. "Ses Eğitimi" derslerinin farklı kurumlarda ses icracılığı deneyimi olan ve olmayan

öğretim elemanları tarafından yürütülmekte olduğu anlaşılmaktadır. Ses icracılığı deneyimi bulunan öğretim elemanlarının “Ses Eğitimi” dersindeki uygulamalarının ve yöntemlerinin bu deneyeime sahip olmayan öğretim elemanlarından farklı olabileceği düşünülebilir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların, “Kurumunuzda yürütülen ‘Ses Eğitimi’ derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?” sorusuna verdikleri yanıtlar şöyledir:

(K-1) (...) Okulumuzda “Ses Eğitimi” dersine giren 7 hoca bulunmakta. Bu 7 hocanın 4 tanesi kadrolu, 1 tanesi lise bölümümüzden görevlendirme ile gelip lisans bölümünde ders veriyor. Diğer 2 tanesi ise dışarıdan part-time olarak gelip “Ses Eğitimi” derslerine giren hocalarımız. Bir araştırma için geçen dönem Almanya'da idim. Bu yüzden geçen dönem öğrenci almadım. Bu dönem döndüm ve eski öğrencilerim ile devam ediyorum. Bu yıl yeni öğrenci almamış oldum. O yüzden şu anda 10 tane öğrencim var. Öğrencilerle bireysel ses eğitimi şeklinde bire bir ders yapıyorum. Bu ders 8 yarıyıl boyunca haftada 1 saat olmak üzere verilmektedir.

(K-2) (...) “Ses Eğitimi” dersi 8 yarıyıl boyunca haftada 1 saat uygulanmaktadır. Dersleri bireysel ses eğitimi biçiminde yürütüyorum.

(K-3) (...) Bu derse öğretim programında 8 yarıyıl boyunca haftada 1 saat yer verilmektedir. “Ses Eğitimi” dersleri öğrencilerle bireysel olarak yapılmaktadır.

(K-4) (...) “Ses Eğitimi” dersleri haftada 3 saat olmak üzere sekiz yarıyıl boyunca devam ediyor. Her öğrenci ile bireysel olarak ilgileniyoruz. Her öğrenci bireysel olarak haftada 3 saat derse geliyor. Bu ders tüm dönemlerde “Ses Eğitimi” ismiyle devam ediyor. Ses Eğitimi Bölümü öğrencileri dışındaki diğer bölüm öğrencilerimiz bu dersi almıyorlar. Öğrencinin sesini dinlendirmesi ve konuları çalışıp pekiştirebilmesi için öğrenciye zaman tanımak açısından derslerin haftalık olarak 2 saatini blok, 1 saatini farklı bir günde yapıyoruz. Bu dersleri aralarında en az 1 gün boşluk bulunacak şekilde düzenliyoruz.

(K-5) (...) Temel Bilimler Bölümü'nde birinci ve ikinci sınıflarda haftada 2 saat olmak üzere bu ders 4 dönem sürmektedir. Dersler ikinci sınıftan sonra kesiliyor. Ancak öğrenci herhangi bir konuda müracaat etmek istediği zaman her hocamız öğrencilere yardımcı oluyor. Bu bağlamda dersin kesilmesi önemli değil. Dersleri molasız yapmak taraftarı olmuyorum genellikle. Çünkü insan vücudu 45 dakikadan fazla bir şeye odaklanabilecek yapıda değildir. 45 dakika sonra bellek yeni bir şey alamayacağından

öğrencilere bir hava alın gelin deyip küçük bir teneffüs veriyorum. Ancak teneffüste kesinlikle bağırarak yok ve asla sigara içmek yok diyorum. Ayrıca dersinden 30 dakika önce ve 30 dakika sonra sigara içmeyi yasaklıyorum. Dersimde gazlı içecekler ve kahve gibi telveli içecekler haricinde sıvı tüketimi konusunda bir sınırlama getirmiyorum. Açık çay, bitki çayı ve su içmek serbesttir benim derslerimde. Ancak bir sınav veya konser gibi sıkışık zaman oluşturan durumlar olduğunda dersi blok yapıyorum. Ara vermeyi faydalı buluyorum. Hatta ders içerisinde “benim saatim- senin saatin” diye adlandırdığım molalar veriyorum. “benim saatim”de hiç kimse konuşamaz. “Senin saatin” dediğim zaman ise iki üç dakikalık, hatta beş dakikayı bulan molalar veriyorum. Öğrenciler rahatça birbirleriyle iletişim kurabiliyorlar, konuşabiliyorlar. Dersin içinde ayakta dolaşabiliyor, gülebiliyor, birbirlerine şaka yapabiliyorlar. Beni yok farz ederek dersi terk etmeden istedikleri gibi davranmalarına müsaade ettiğim molalar bunlar. Eskiden sınıf mevcudu 25-30 kişi kadardı. Ancak şimdi 60 kişilik mevcudu üçe bölüyoruz. Derste hem toplu hem bireysel ses eğitimi uygulamaları yapıyorum çünkü. Sürenin sınırlı olması toplu ses eğitimi yapmaya mecbur ediyor ama bireysel de yapmak zorundayım. Çünkü ses tiplerini ayırt etmek zorundayım. Ayrıca teknik kazandırmak için bireysel çalışmalar da yapmak zorundayım.

(K-6) (...) Eskiden hazırlık sınıfında 6 saat dersimiz vardı. Artık hazırlık sınıfı yok. Birinci yılda haftada 4 saat, ikinci yılda haftada 2 saat olmak üzere bu dersi sürdürüyoruz. Üçüncü ve dördüncü yıllardan ise bu ders kalktı. Birinci yılda haftada 4 saat olan “Ses Tekniği” dersini ikişer saate bölerek iki ayrı günde uyguluyorum. İkinci yılda ise “Ses Tekniği” dersi haftada iki saate iniyor, tek günde yapıyorum. Dersleri blok olarak yapıyorum. Çünkü ara verdikten sonra tekrar öğrencileri toplamak ve motive etmek çok zor oluyor.

[(K-6)'nın “‘Ses Eğitimi’ derslerini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” şeklindeki soruya verdiği cevaplardan alınarak bu kısma eklenmiştir: (...) Türk Müziği geleneğinde her ses grubunu aynı perde üzerinden (4 ses, 5 ses) okutma çok sık gerçekleşiyor. Bu da ses yapısını değiştirip bütün sesleri aynı renge getirmeye sebep olabiliyor. Bu eğitimleri sağlıklı yapabilmek için birinci yılda 4, ikinci yılda 2 saatlik ses eğitiminin yeterli olmadığını düşünüyorum. Aslında bu dersler öğrenci ile bire bir yapılması gereken derslerdir. Ancak bizim vaktimiz yeterli olmadığı için öğrencileri ikişerli, üçerli, dörderli bazen de toplu halde derse alıyoruz. Temel Bilimler Bölümü bu dersi 20 kişi sınıf mevcudu ile yapıyor. Biz ise Türk Halk Müziği

Anasanat Dalı'ndaki öğrencilerimizle 12-14 kişilik sınıflarda toplu ses eğitimi şeklinde yapıyoruz, ancak Sanat Müziği Anasanat Dalı öğrencileri daha az sayıda oluyor.]

(K-7) (...) Kurumumuzda dersin adı daha evvel “Ses Eğitimi” iken son üç yıldır “Ses Tekniği” şeklinde değiştirilmiştir. Dört eğitim yılı içerisinde sadece ilk iki yıl bu ders uygulanmaktadır. Beş yıllık eğitimin verildiği dönemlerde hazırlıkta haftada 6 saat, birinci sınıfta haftada 4 saat, ikinci sınıfta haftada 3 ve dördüncü sınıfta haftada 2 saat olmak üzere bu ders yapılıyordu. Şu anda birinci sınıflar haftada 4 saat, ikinci sınıflar haftada 2 saat olmak üzere bu dersi alıyorlar. Türk Halk Müziği Anasanat Dalı öğrencileri bir grup, Türk Sanat Müziği Anasanat Dalı öğrencileri bir grup olmak üzere farklı saatlerde bu dersleri alıyorlar. Her Anasanat Dalı öğrencisinin birinci yılda kendi 4 saati, ikinci yılda kendi 2 saati oluyor. “Ses Eğitimi” dersi bana göre bire bir yapılması gereken bir derstir. Ancak okulun şartlarından dolayı birinci yılda haftada 4 saat, yani ikişer saatten iki farklı günde yapılan bir ders halinde işlemek durumunda kaldığından dersleri şu şekilde işliyorum. Örneğin derse gelmiş olan 10 tane Sanat Müziği öğrencisi ile önce toplu bir şekilde ısınma, nefes ve ses egzersizlerini yaptırıyorum. Daha sonra tek tek alarak bireysel çalışıyorum. Buna göre dersi hem toplu hem bireysel olarak uyguladığımı söyleyebilirim. Şu anki durum bana göre yeterli değil. Bana sorarsanız her öğrencinin haftada 45 dakikalık kendine ait bir dersi olmalı. Hem egzersizleri hem eserleri hoca ile bire bir çalışabileceği bir zaman ayrılması gerektiğini düşünüyorum. Ancak maalesef okulun koşullarında bunu sağlamak mümkün değil.

(K-8) (...) Kontenjanımız her yıl 10 kişidir. Ancak 3-4 yıldır 10 kişi olarak sınıflarımız doluyor. Ondan öncesinde 5 kişiydi. Halk Müziği Lisans 1. Sınıf öğrencileri farklı bir gün farklı saat, Sanat Müziği Lisans 1. Sınıf öğrencileri farklı bir gün farklı saatte gelecek şekilde dersi düzenliyoruz. “Ses Eğitimi” dersi 3 yıl boyunca sürüyor. Yani 6 dönem boyunca sürüyor. Haftada birer saat şeklinde devam ediyor. Dersi toplu mu bireysel mi yaptığımıza gelince; dersin süresi yaklaşık 40 dakika. Sınıf mevcudunun 10 kişi olduğunu hesaba katarsak dersi bireysel yapmaya kişilere bölmeye kalkarsak kişi başına 4 dakika gibi bir süre düşüyor. Takdir edersiniz ki 4 dakikalık bir süre zarfında bireysel ses eğitimi yapamayız. Enstrüman bölümü dahi olsa bu dersin öğrenciye bireysel verilmesi gerekiyor. Ancak mevcut imkânlarla bunu yapmak söz konusu olmadığından dersi toplu olarak işlemek durumunda kalıyorum. Bu 1 saatlik bir ders olduğu için ister istemez ara veremiyorum.

(K-9) (...) Müzik öğretmenliği programında “Ses Eğitimi” dersi ikinci sınıfta bire bir veriliyorken Türk Müziği Konservatuvarı’nda yine ikinci sınıfta fakat toplu yürütülüyor. Haftada iki saatlik bir ders ve bence bu süre yeterli. Mola vermiyorum. Ses nefes ve beden egzersizlerinin ardından icraya geçiyoruz. “Ses Eğitimi” dersi konservatuvarımızda 2. sınıfta iki dönem boyunca verilmektedir. Bana göre düzey süre olarak yeterli ve uygundur.

(K-10) (...) “Ses Eğitimi” dersi Ses Eğitimi Bölümü’nde birinci sınıfta haftada 5 saat, ikinci sınıfta haftada 4 saat olarak uygulanmakta. Temel Bilimler Bölümü’nde öğrenciler bu dersi birinci ve ikinci sınıfta haftada 2 saat olarak görüyorlar.

(K-11) (...) Ses Eğitimi Bölümü öğrencileri bu dersi birinci sınıfta haftada 5 saat, ikinci sınıfta haftada 4 saat olarak görüyorlar. Temel Bilimler Bölümü öğrencileri ise bu dersi birinci ve ikinci sınıfta haftada 2 saat olarak görüyorlar. Dersleri işlerken şöyle bir yol izliyorum: İlk geldiğim sene insanüstü bir çabayla her öğrenciyle bireysel çalışmak istedim. Buna göre örneğin Ses Eğitimi Bölümü’ndeki 13 öğrenciyi 90 dakikayı 13’e bölerek tek tek alıp çalıştırdım. Sonra bu yaptığım uygulamanın imkanlar dahilinde mümkün olamayacağına karar verdiğim için bu şekilde devam edemedim. Çünkü bu okulda ikinci öğretim dersleri de var. Peş peşe derslere girmek durumundayım. Günde 7 tane “Ses Eğitimi” dersine girdiğim oluyor. Lisans eğitimi aldığım dönemde bizimle çalışan pedagogun sadece 10 tane öğrencisi vardı ve haftada 3 gün çalışıyorduk. Koro ve şan bölümü öğrencilerini okuldaki diğer şan hocalarına da paylaşıyorlardı. Bu sayede bir öğretmenin 10’dan fazla öğrencisi olmuyordu. Benim aldığım eğitim bireysel olduğu için burada da onu uygulamak istedim. Ancak öğrenci sayısının fazla oluşu ve zamanın kısıtlı oluşu gibi sebeplerle farklı bir yol izlemeye yöneldim. Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği Anasanat Dalı öğrencilerini aynı sınıfta, bir arada derse alıyorum. Daha önce ayırıyordum, ayrı ayrı gelmelerini istiyordum. Şimdi bu şekilde daha az yoruluyorum. Dolayısıyla her derste 26 öğrenci oluyor. Ortalama 26 öğrenciyi dört partiye bölerek dersi koro çalışması şeklinde yapıyorum. Bunun ses sağlıklarına daha iyi geldiğini gözlemledim.

(K-12) (...) Başka konservatuarlarda Ses Eğitimi başlı başına bir bölüm olarak var. Ancak bizim konservatuvarımızda Ses Eğitimi Bölümü yok. Türk Halk Müziği Bölümü var. Bu bölümdeki öğrencilerimizin mesleki yaşamlarında seslerini de kullanmaları gerekiyor. Bu anlamda “Ses Eğitimi” almaları da çok önemli. Bu derse programımızın birinci ve ikinci sınıfında yer verilmiş durumda. Birinci sınıfta haftada 1 saat, ikinci sınıfta ise haftada 2 saat olmak üzere “Ses Eğitimi” dersi yapılıyor. Biz bu dersi genelde bir kişiyle

bireysel olarak yapmaya çalışıyoruz. Ancak dört sesli bir eser icra ettirecek isek bas, tenor, soprano, alto sesteki öğrenciler de derste bulunuyor. Programımız yoğun ise ikişerli, üçerli gruplar halinde de bu dersi işlemek durumunda kalabiliyoruz. Ders programımızda yer olmamasından dolayı mecburiyetten dolayı böyle yaptığımız oluyor.

(K-13) (...) Birinci sınıfta haftada 1 saat, ikinci sınıfta ise haftada 2 saat “Ses Eğitimi” dersi yapılıyor. Dersleri hem toplu hem bireysel olarak uygulamaktayım.

Katılımcıların, “Kurumunuzda yürütülen ‘Ses Eğitimi’ derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre “Ses Eğitimi” derslerinin öğretim programları açısından durumu incelendiğinde;

(K-1)’in görev yapmakta olduğu konservatuvarın Ses Eğitimi Bölümü lisans öğretim programında “Ses Eğitimi” derslerine 8 yarıyıl süresince haftada 1 saat yer verilmektedir.

(K-2), (K-3) ve (K-4)’ün görev yapmakta olduğu konservatuvarın Ses Eğitimi Bölümü lisans öğretim programında “Ses Eğitimi” derslerine 8 yarıyıl süresince haftada 3 saat yer verilmektedir. Haftalık 3 saatin 2’si tek günde blok olarak, kalan 1 saat ise farklı bir günde uygulanmaktadır.

(K-5)’in görev yapmakta olduğu konservatuvarın Temel Bilimler Bölümü lisans öğretim programında “Ses Eğitimi” derslerine ilk 4 yarıyıl süresince haftada 2 saat yer verilmektedir. Haftada 2 saat uygulanan “Ses Eğitimi” dersi tek günde blok olarak uygulanmaktadır.

(K-6) ve (K-7)’nin görev yapmakta olduğu konservatuvarın Ses Eğitimi Bölümü lisans öğretim programında “Ses Eğitimi” derslerine ilk 2 yarıyıl süresince haftada 4 saat, üçüncü ve dördüncü yarıyılarda haftada 2 saat yer verilmektedir. İlk 2 yarıyıl haftada 4 saat uygulanan “Ses Eğitimi” dersinin 2 saati tek günde blok olarak, kalan 2 saati ise farklı bir günde blok olarak uygulanmaktadır.

(K-8)’in görev yapmakta olduğu konservatuvarın lisans öğretim programında “Ses Eğitimi” derslerine ilk 6 yarıyıl süresince haftada 1 saat yer verilmektedir.

(K-9)’un görev yapmakta olduğu konservatuvarın Türk Müziği Bölümü lisans öğretim programında “Ses Eğitimi” derslerine üçüncü ve dördüncü yarıyılarda haftada 2

saat yer verilmektedir. Haftada 2 saat uygulanan ‘‘Ses Eğitimi’’ dersi tek günde blok olarak uygulanmaktadır.

(K-10) ve (K-11)’in görev yapmakta olduğu konservatuvarın Ses Eğitimi Bۆlümü lisans ۆđretim programında ‘‘Ses Eğitimi’’ derslerine ilk 2 yarıyıda haftada 5 saat, ۆçüncü ve dۆrdüncü yarıyılarda ise haftada 4 saat yer verilmektedir. İlk 2 yarıyıda haftada 5 saat uygulanan ‘Ses Eğitimi’ dersinin 2 Őer saati 2 farklı günde blok olarak, kalan 1 saati de farklı bir günde uygulanmaktadır. Üçüncü ve dördüncü yarıyılarda haftada 4 saat uygulanan ‘‘Ses Eğitimi’’ dersi 2 farklı günde 2’Őer saat blok olarak uygulanmaktadır.

(K-10) ve (K-11)’in görev yapmakta olduğu konservatuvarın Temel Bilimler Bۆlümü lisans ۆđretim programında ‘‘Ses Eğitimi’’ derslerine ilk 4 yarıyıl süresince haftada 2 saat yer verilmektedir. Haftada 2 saat uygulanan ‘‘Ses Eğitimi’’ dersi tek günde blok olarak uygulanmaktadır.

(K-12) ve (K-13)’ün görev yapmakta olduğu konservatuvarın Ses Eğitimi Bۆlümü lisans ۆđretim programında ‘‘Ses Eğitimi’’ derslerine ilk 2 yarıyıl süresince haftada 1 saat, ۆçüncü ve dördüncü yarıyılarda ise haftada 2 saat yer verilmektedir. Üçüncü ve dördüncü yarıyılarda haftada 2 saat uygulanan ‘‘Ses Eğitimi’’ dersi tek günde blok olarak uygulanmaktadır.

Değişken	Değişken	Değişken	f
Ses Eğitimi Bölümü	8 Yarıyıl	Haftada 1 Ders Saati	1
Ses Eğitimi Bölümü	8 Yarıyıl	Haftada 3 Ders saati	3
Temel Bilimler Bölümü	4 Yarıyıl	Haftada 2 Ders Saati	3
Ses Eğitimi Bölümü	4 Yarıyıl	İlk 2 Yarıyıl Haftada 4 Ders Saati 3. ve 4. Yarıyıllarda Haftada 2 Ders Saati	2
Enstrüman Bölümü	6 Yarıyıl	Haftada 1 Ders Saati	1
Türk Müziği Bölümü	2 Yarıyıl	Haftada 2 Ders Saati	1
Ses Eğitimi Bölümü	4 Yarıyıl	İlk 2 Yarıyıl Haftada 5 Ders Saati 3. ve 4. Yarıyıllarda Haftada 4 Ders Saati	2
Ses Eğitimi Bölümü	4 Yarıyıl	İlk 2 Yarıyıl Haftada 1 Ders Saati 3. ve 4. Yarıyıllarda Haftada 2 Ders Saati	2

Çizelge 4.5. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “Kurumunuzda yürütülen ‘Ses Eğitimi’ derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Çizelge 4.5. incelendiğinde; “Kurumunuzda yürütülen ‘Ses Eğitimi’ derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?” sorusuna yanıt veren 1 öğretim elemanının ders verdiği konservatuvarda “Ses Eğitimi” dersinin 8 yarıyıl haftada 1 ders saati; 3 öğretim elemanının ders verdiği konservatuvarda 8 yarıyıl haftada 3 ders saati; 3 öğretim elemanının ders verdiği konservatuvarda 4 yarıyıl haftada 2 ders saati; 2 öğretim elemanının ders verdiği konservatuvarda 4 yarıyıl süre ile birinci ve ikinci yarıyıllarda haftada 4 ders saati, üçüncü ve dördüncü yarıyıllarda haftada 2 ders saati; 1 öğretim elemanının ders verdiği konservatuvarda 6 yarıyıl haftada 1 ders saati; 1 öğretim elemanının ders verdiği konservatuvarda 3. ve 4. yarıyıllarda haftada 2 ders saati; 2 öğretim elemanının ders verdiği konservatuvarda 4 yarıyıl süre ile birinci ve ikinci yarıyıllarda haftada 5 ders saati, üçüncü ve dördüncü yarıyıllarda haftada 4 ders saati; 2 öğretim elemanının ders verdiği konservatuvarda 4 yarıyıl süre ile birinci ve ikinci

yarıyillarda haftada 1 ders saati, üçüncü ve dördüncü yarıyillarda haftada 2 ders saati yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “Kurumunuzda yürütülen ‘Ses Eğitimi’ derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre “*Ses Eğitimi*” derslerinin işleniş şekli incelendiğinde;

(K-1), (K-2), (K-3) ve (K-4)’ün “Ses Eğitimi” derslerini “Bireysel Ses Eğitimi” şeklinde yürütmekte oldukları;

(K-6), (K-8), (K-9), (K-10) ve (K-11)’in “Ses Eğitimi” derslerini “Toplu Ses Eğitimi” şeklinde yürütmekte oldukları;

(K-5), (K-7), (K-12) ve (K-13)’ün “Ses Eğitimi” derslerini hem “Bireysel Ses Eğitimi” hem “Toplu Ses Eğitimi” şeklinde yürütmekte oldukları görülmektedir.

Değişken	f
Bireysel	4
Toplu	5
Hem Bireysel Hem Toplu	4

Çizelge 4.6. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “Kurumunuzda yürütülen ‘Ses Eğitimi’ derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Derslerin İşleniş Şekli Açısından Dağılımı

Çizelge 4.6. incelendiğinde; “Kurumunuzda yürütülen ‘Ses Eğitimi’ derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?” sorusuna yanıt veren 4 öğretim elemanının dersleri “Bireysel Ses Eğitimi” şeklinde; 5 öğretim elemanının “Toplu Ses Eğitimi” şeklinde; 4 öğretim elemanının hem “Bireysel Ses Eğitimi” hem “Toplu Ses Eğitimi” şeklinde yürüttüğü anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “Kurumunuzda yürütülen ‘Ses Eğitimi’ derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *öğretim programları açısından karşılaşılan güçlükler, güçlüklerle getirilen çözümler ve/veya çözüm önerileri* incelendiğinde;

(K-5)’in verdiği cevaplardan çalışmakta olduğu konservatuvarda “Ses Eğitimi” derslerinin beşinci yarıyıldan itibaren kesildiği ancak dersler kesilse de öğrencilerin yine de eğitmene ihtiyaç duyabildikleri ve bu durumda eğitmenin öğrencilerin müracaatlarına cevap vermeye devam etmekte olduğu anlaşılmaktadır.

(K-5)'e göre insan vücudu 45 dakikadan fazla bir şeye odaklanmakta zorlanmaktadır. Bu sorunu çözebilmek için (K-5), dersleri blok olarak işlemekte olmasına rağmen 45 dakika tamamlandığında kısa süreli teneffüsler verip öğrencilerin sınıftan çıkmasına ve dinlenmelerine izin vermektedir. Bu izinlerde karşılaştığı güçlük ise öğrencilerin bazılarının bu teneffüsleri sigara içmek için kullanmak istemesidir ki (K-5), gerek molalarda gerek ders öncesindeki son yarım saat ile ders sonrasındaki ilk yarım saatte sigara içilmesine izin vermeyerek bu sorunu çözebildiğini ifade etmektedir.

(K-5) verdiği cevaplarda, sınıf mevcudunun artırılmış olması dolayısıyla dersi toplu ses eğitimi şeklinde işlemek zorunda kaldığını, sınıf mevcudu 25-30 kişi iken bireysel olarak yaptırabildiği uygulamaları 60 kişilik mevcutla sürenin sınırlı olması dolayısıyla yaptıramadığını, bununla birlikte yine de gerek ses tiplerini belirleyebilmek gerekse teknik kazandırmak için bireysel çalışmalar da yapmak zorunda olduğunu ifade etmektedir.

(K-6)'nın verdiği cevaplardan elde edilen bulgulara göre hazırlık sınıfı kaldırılmadan evvel “Ses Eğitimi” dersinin hazırlık sınıfında haftada 6 saat uygulanmakta olduğu, lisans eğitimin 3. ve 4. yıllarından ise bu dersin tamamen kaldırıldığı ifade edilmektedir. Buna göre lisans eğitim programı boyunca 10 yarıyıl süreyle devam eden “Ses Eğitimi” dersi müfredatının 4 yarıyıla sığdırılmak durumunda kaldığı anlaşılmaktadır.

(K-6), dersleri blok olarak yapmaktadır. Mola verdiği takdirde öğrencileri toplamakta ve motive etmekte güçlük çektiğinden dolayı bu yolu izlediğini ifade etmektedir.

(K-6), öğretim programları açısından “Ses Eğitimi” dersi saatlerinin yetersiz olduğunu düşünmekte, bu yetersizlik sebebiyle dersleri bireysel olarak yapamadığını toplu yapmaya mecbur kaldığını ifade etmektedir. Ayrıca Türk Müziği icra geleneğinde eserlerin her ses türüne (4 ses - 5 ses) gibi aynı perdeler üzerinden icra ettirilmekte olmasından dolayı yıllar içinde farklı ses türündeki öğrencilerinin seslerinin özelliklerini kaybedip birbirine benzemeye başladıklarını gözlemlediğini belirtmekte, derslerin 4. yarıyıldan itibaren son bulmasıyla seslerdeki bu deformasyona müdahale edemeyişini ses eğitiminin amacına ulaşması bakımından bir sorun olarak tanımlamaktadır.

(K-7) “Ses Eğitimi” derslerinin bireysel olarak yapılması gerektiğini ancak okulun şartlarının yetersizliği dolayısıyla bazı uygulamalarda dersi toplu ses eğitimi biçiminde yürütmek zorunda kaldığını ifade etmektedir. Her öğrencinin eğitmen ile bire bir

çalışabileceği 45 dakikalık kendi ders süresi olması gerektiği söylemekte ancak mevcut şartlarda bunun mümkün olamayacağı yönünde görüş belirtmektedir.

(K-8), “Ses Eğitimi” derslerinin öğrenciye bireysel olarak verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmekte ancak ders süresinin yetersizliği ve sınıf mevcudunun 10 kişi olması sebebiyle dersleri toplu ses eğitimi biçiminde yürütmek mecburiyetinde kaldığını ifade etmektedir. Yine ders süresinin sınırlı olmasından dolayı mola verememektedir.

(K-11), öğrencilerle bireysel çalışmak istemekte fakat bireysel çalışmak için sürenin yetersiz ve öğrenci sayısının yüksek oluşu nedeniyle dersleri toplu ses eğitimi şeklinde yürüttüğünü belirtmektedir. Yine sürenin yetersiz ve öğrenci sayısının fazla oluşu sebebiyle Türk Halk Müziği Anasanat Dalı ve Türk Sanat Müziği Anasanat Dalı öğrencilerini bir arada derse almaktadır.

(K-12), ders programının yoğun olmasından dolayı öğrencileri ikişerli, üçerli, dörderli gruplar halinde toplu derse almak durumunda kalabildiğini belirtmektedir.

“Kurumunuzda yürütülen ‘Ses Eğitimi’ derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?” sorusuna yanıt veren 3 öğretim elemanının sınıf mevcudunun kalabalık oluşuna bağlı güçlüklerle karşılaştıkları; 5 öğretim elemanının ders saatlerinin yetersiz oluşuna bağlı güçlüklerle karşılaştıkları anlaşılmaktadır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda; Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinin konservatuvarlar arasında hem nicelik hem de nitelik bakımından farklılık gösterdiği görülmektedir. Buna göre; benzer amaç doğrultusunda kurulmuş olan kurumlardan mezun olan öğrencilerin farklı düzey ve niteliklerde eğitim aldıkları ve mezkûr kurumlarda yürütülen “Ses Eğitimi” derslerine verilen önemin kurumlar arasında farklılaştığı söylenebilir. Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinin farklı işleniş biçimleri ile yürütülmekte olduğu anlaşılmaktadır. “Ses Eğitimi” derslerinin toplu mu yoksa bireysel mi işlendiğinin, dersin uygulamaları ve kazanımları bakımından fark yaratacağı düşünülebilir. Bununla birlikte “Ses Eğitimi” ders saatlerinin öğretim programları açısından yetersiz olduğuna ilişkin görüşlere göre ders saati yetersizliğinin güçlükler için neden olduğu ifade edilebilir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ dersini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

(K-1) (...) Ses gruplarını belirlerken dikkat ettiğimiz en temel şey geçiş tonlarıdır. Geçiş tonlarında da şöyle bir sıkıntı çıkabiliyor. Öğrenci sesini yanlış kullanıldığında daha erken bölgede problem yaşayabiliyor ve o geçiş tonu zannedilebiliyor. Buna göre ses gruplarını belirlediğimiz süre öğrenciden öğrenciye farklılık gösterebiliyor. Bazen öğrenci gelir gelmez şüpheye yer vermeyecek şekilde ses rengini ve ses tipini ortaya koyabiliyor. Böyle durumlarda ilk dönem hemen ona hangi ses grubuna ait olduğunu söyleyebiliyorum. Bazı öğrencilerde biraz zaman geçmesi, tekniğinin oturması gerekebiliyor. Bundan farklı olarak ses aralığı da belirleyici bir özelliktir. O yüzden öğrencinin piyanoda ses aralığında nereye ulaştığını kontrol ediyorum. Ayrıca sesin tonu, rengi de ses tipinin ne olduğu hakkında bize ipucu verir. Tek bir kritere bağlı kalmak çok sağlıklı olmayabiliyor. Sadece ses rengine bakmak, sadece ses aralığına bakmak ses tipini belirlemek konusunda bizi her zaman doğruya götürmez. Bazılarının “çevrim tonu” da dediği uluslararası adıyla “geçiş tonu”, benim için ses grupların belirlenmesinde en önemli kriterdir. Geçiş tonunu tanımlamak gerekirse; ses üretirken kalından inceye doğru ses kasları belirli bir gerilime ulaşıyor. Maksimum gerilime ulaştığında daha fazla gerilemiyor ve daha fazla ses üretilmiyor, tize doğru daha fazla ses çıkaramıyor. Bu noktada gırtlak bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde hafif bir hareket yapıyor, ufak bir dönme hareketine benzetiliyor bu hareket. Bu yüzden bazıları bu harekete çevrim diyor. Bu dönüş hareketini yaptığında ses tellerinde esneme sağlanıyor esneme sağlandığı için ses telleri üzerinde daha fazla gerginlik yaratma şansı doğuyor ve daha önce çıkaramadığı sesleri çıkarmak bu mekanizma ile mümkün oluyor. Bu dönme hareketinin gerçekleştiği notalara ise kişinin çevrim tonları diyoruz. Bir başka anlatımla krikohioit kası, âdem elmasını geriye çekiyor. Aşağı çektiği için ufak bir hareket oluyor ve kaslarda biraz daha esneyecek alan meydana gelmiş oluyor. Bu da ses tellerini daha fazla gerebilmemizi sağlıyor. Göğüs rejistiri, orta rejistir ve kafa rejistiri olmak üzere üç temel rejistir vardır. Bunu da kendi içinde bölüyoruz. En tizi ıslık dediğimiz koloratur soprano'nun kullandığı flajöl rejistir. En pest ise profund rejistirdir. Falsetto ve kafa sesinin birbirine karıştırıldığını görüyoruz. “Falsetto”, “falso” kelimesinden geliyor. İtalyanca'da “yapay” anlamına geliyor. Falsettonun kafa sesi ile karıştırılmasının sebebi ikisinin de kullandığı rejistir yani müzikal alanın aynı olmasıdır. Aslında kafa sesine kafa sesi diyor olmamızın sebebi o sesin kafada

tnlıyorsa olması. Şu tabiri kullanmak daha belirleyici olabilir: “Kafa Tonu”. Örneğin ben bir tenor olarak kafa tonu kullanıyorum, çünkü çok fazla göğüs tonu kullanır da sesi göğüse oturtursam tizleri vermekte zorlanırım. Türk Müziği konservatuvarlarında belki bu ayrımlar karışıyordur. Bunlara dikkat etmek gerekir. Falsetto konusu tenorlarda problemli bir konu.

(K-2) (...) Hazırladığımız metodik kitapta öğrencilere ses grupları ile ilgili bilgiler de veriyoruz. Erkek ve bayan guruplarında sesi üç gruba ayırıyoruz. Bu grupları Batı Müziğinden farklı olarak Türkçe terimlerle anlatmak istediğimiz için “pest karakterli”, “orta karakterli” ve “tiz karakterli” sesler olarak isimlendiriyoruz. Bu gruplar Batı Müziği'ndeki “alto -bas”, “mezzosoprano-bariton” ve “soprano-tenor” gruplarına tam olarak karşılık gelir. Batıda bu gruplar kendi içlerinde ayrıca alt gruplara ayrılıyorlar. Ancak biz genel olarak üç grup içerisinde değerlendiriyoruz. Zaten derslerimiz bireysel dersler olduğu için bir sıkıntı yaşamıyoruz. Bazen şöyle bir sıkıntı yaşıyoruz. Hoca ile öğrencinin ses gruplarının aynı olmamasından dolayı zorlanabiliyoruz. Örneğin ben orta karakterli bayan sese sahibim. Tiz veya pest karakterli bir sesteki öğrenci ile çalışırken ister istemez öğrencinin ses grubuna uygun akort alanından çalışma yapmamız gerekiyor. Bu durumda kendimize uygun olmayan bir alanda icra ettiğimiz için sesimizde ses yorgunluğu, ses çatlama meydana gelebiliyor. Bunun dışında pek bir problemle karşılaşmıyoruz. Öğrencilerin ses gruplarını belirlerken öncelikle geldiklerinde ses açma egzersizleri yapıyorum. Bu egzersizlerde öğrencinin nereye kadar çıkabildiğini ve nereye kadar inemediğini tespit ediyorum. Bu da bir öğrencinin ses grubu hakkında fikir veriyor. Birinci sınıfın ikinci yarısında öğrencinin sesini yavaş yavaş tanımaya başlıyor ve öğrencinin ses alanını (grubunu) da bu dönemde tayin ediyorum.

(K-3) (...) Öğrencilerimiz birinci sınıfta iken kanunla ses aralıklarına bakarak ses gruplarını belirlemeye çalışıyorum. İlk derslerde öğrenci çekingen davranabiliyor, ilerleyen süreçlerde çok daha farklı bir ses alanıyla karşılaşabiliyorum. O yüzden başta çok net bir şey söyleyemiyorum. Öğrencilerim bana “Soprano muyum?”, “Tenor muyum?” gibi sorular yöneltiyorlar. Ben ses gruplarını Batı Müziği terimleri kullanarak isimlendiriyorum. Bas, bariton, tenor, alto, mezzo soprano ve soprano gibi. Ancak bu terimleri kullanmak bizim alanımızda çok önemli bir ayrıntı değil. Öğrencimizin bu konudaki merakını giderebilmek ve sorularını cevapsız bırakmamak adına ses grubunu söylüyorum. Öğrencinin ses yapısını anladıktan sonra, dört yıllık süre içinde hangi perde üzerinde icra edeceğini tespit etmek önemli. Öğrencinin yerinden, “1ses”, “4 ses”, “5

ses” gibi farklı akortların hangisinden okuması gerektiğine, nerede öğrencinin sesinin daha güzel tınladığına karar vermek hocaya düşüyor. Toplu icra derslerinde “4 ses” akort kullanıyoruz. Bu ayrıma (ses grubu ayırımına) Türk Müziğinde çok da ihtiyaç duymuyorum. Hangi perdeden icra edilmesinin uygun olduğunun belirlenmesinde en çok yaşadığımız sıkıntı öğrencinin eseri kendi rahat ettiği bölge üzerinden söylemek istiyor olması. Örneğin “4 ses”te rahat bir icra yapabileceği halde, eser icrası sırasında “Hocam “5 ses” çalar mısınız?”, ya da “Ben tizlere çıkamıyorum, daha pest okusam olur mu?” gibi kendi ön yargısından kaynaklı güvensizlik problemi ile karşılaşıyorum. Bu sorun özgüven eksikliğinden, o güne kadar saz eşliği olmadan icra yapmasından veya başına buyruk eser icra etmesinden kaynaklanabiliyor. Egzersizler ve hançere çalışmaları sırasında çıkaramayacaklarını düşündükleri sese çıkabildiklerini gördükçe onlarda da bir öz güven artışı meydana geliyor. Bu çalışmalar neticesinde öğrenciler bir müddet sonra korkularını aşıyorlar. Makamdan makama da öğrencinin sesinin tınlama bölgeleri farklılık gösterebiliyor. Bu bağlamda öğrenciyi sabitlememek ve ön yargılı olmamak lazım.

(K-4) (...) Öğrencilerimin seslerinin en güzel tınladığı akortları seçiyorum. Makamlara göre de bu akortlar fark edebiliyor. “Sipürde”, “müstahsen” ve “bolahenk” akortlardan okuyorsa o öğrencinin tenor veya soprano olduğunu; “kız” ve “mansur” akorttan okuyorsa alto-bariton veya bas olduğunu kabul ediyoruz. Bunun gibi kendi içinde sınıflandırma yaparak bu akortlardan çalışma yapıyoruz. Ses gruplarının belirlenmesinde kazandırılmak istenen hedef davranışlar temel olarak şunlardır: Öğrenci eserleri hangi rejistir alanında icra edeceğini bilsin, hangi akorttan icra edeceğini bilsin. Ses gruplarını ilk yıl yaptığımız ses-nefes ve söz-nefes egzersizlerinde onların rahat ettikleri akortları keşfederek belirliyoruz. Ancak ilerleyen süreçte seslerinde farklı gelişmeler meydana gelip tizleri ve pestleri gelişebiliyor, daha geniş aralıklara da sahip olabiliyorlar. Ses grupları batı müziğinde soprano, mezzo soprano, alto gibi isimlendirilirken biz Türk Müziğinde ince kadın sesi, orta kadın sesi, kalın kadın sesi veya aynı şekilde ince erkek sesi, orta erkek sesi ve kalın erkek sesi olmak üzere isimlendiriyoruz. Ses alanları ise Batı Müziğindeki isimlendirme ile bire bir aynı oluyor. Ses gruplarını belirlerken herhangi bir güçlkle karşılaşmıyoruz.

(K-5) (...) Öncelikle öğrencilere seslerin bir tablosunu veriyorum. Ses grupları bunlardır diyorum. “Sopranonun ses genişliği budur, altonun budur.” diyerek ses gruplarının ses genişliklerini veriyorum. “Basın şu çeşitleri vardır, sopranonun bu çeşitleri vardır.” diyorum. “Öncelikle teknik çalışacağız.” diyorum. “İki ay süre ile

sesinizin ne olduğunu kesinlikle söyleyemem.” diyorum. Ses gruplarını belirlerken benim şaka yollu söylediğim bir söz var. “Biz altın terazide ipek tartıyoruz.” diyorum. “Çünkü sınıflandırma işi çok önemli ve yanlışlık yapmamam gerekir.” diyorum. Öğrencilerimizde tenor ve soprano olma isteği daha fazla görülüyor. Ben de öğrencilerimize “Akdeniz ülkelerinde tenor ve soprano sesler çoktur ama bas ve alto seslere her zaman ihtiyaç vardır.” diyorum. Her zaman kurumlarda bu ses gruplarında boşluklar vardır. Bu seslerin de önemini anlatıyorum “İpek kumaşın gerekli olduğu yer vardır, keten kumaşın gerekli olduğu yer vardır, her kumaşın değeri yerinde ağırdır.” diyorum. “Her ses grubu birbirinden çok daha özel ve güzeldir, önemli olan sizin sesinizin kalitesini düzgün hale getirmeniz.” diyorum. Aynı zamanda ses genişliğini daha iyi oturtmanın ve bunu eserlerde uygulayabilmenin önemli olduğunu anlatmaya çalışıyorum. İlk iki ay öğrencilerimi toplu şekilde derse alarak, daha sonra tek tek ve her hafta mutlaka iki alıştırma yapıp tek tek yaparak bazen kızlar-erkekler şeklinde ayırarak yapıyorum. İki ay sonra öğrencilerime derse gelirken çok fazla yemek yememelerini, dar giysiler giymemelerini, dersten önce aşırı su içmemelerini söylüyorum. İki ay sonraki o derste öğrencileri tek tek kontrol ederek “Sen şu ses grubuna ait olabilirsin.” diyorum. Bu kontrolü piyano eşliğinde yapıyorum. Ancak onda bile “Sen kesin olarak şu ses grubundansın.” demiyorum. Ancak iki ayın sonunda üç hafta üst üste kontrolleri yaptıktan sonra “Sen kesin olarak şu gruba aitsin.” diyebilirim. Birinci sınıfta ses gruplarını soprano, tenor, alto, bariton vb. gibi sınıflandırabiliriz. Ancak dramatik soprano, lirik tenor vb. gibi daha alt grupları ikinci yılda belirlemek mümkün oluyor.

(K-6) (...) Ben ses gruplarını ayırırken daha çok batıdaki metodu kullanıyorum. Çünkü bu işin çıkış noktasının Batı Müziği olduğunu söyleyebilirim. Ben Türk Müziğine göre ses eğitimi, Batı Müziğine göre ses eğitimi diye bir ayrım olduğunu düşünmüyorum. Ses eğitiminin tek olduğunu, geriye kalan kısmın üslup ve tavır ile alakalı olduğunu düşünüyorum. Ses eğitimi ve ses tekniği tektir fakat bunun üzerine her müziğin kendine özgü üslup ve tavrını, branşı o müzik olan hocaların eklemesi gerektiğini düşünüyorum. Ses gruplarını soprano, alto, tenor bas şeklinde gruplandırıyorum. Çünkü bunu yapmazsak ses egzersizleri yaparken öğrencilerin ses alanlarına uygun olmayan çalışmalar yaptırmak söz konusu olabilir. Bu şekilde seslerine zarar verebiliriz. Ses alanlarını iyi belirlemek lazım. Çıkabildikleri ve inebildikleri yerleri tespit etmek gerekir. Bazı öğrencilerimizin seslerinin bazularından daha dar olduğunu görüyoruz. Ses alanı geniş olup da ses renkleri tenor ve soprano olmayan öğrencileri ise mezzo soprano ve bariton diye sınıflandırmak

doğru olacaktır. Türk Müziği tek sesli bir müzik olduğu için sesleri partilere ayırarak söyleme geleneği mevcut değil. Türk Müziği icralarında her ses grubunun aynı karar perdesinden icra etmeleri beklenebiliyor. Böyle durumlarda soprano da alto da aynı sestem parçayı okuyor ve bu seslere zarar verebiliyor. Erkeklerde ise tenor ve basın aynı perdeden eseri okumaya zorlanması öğrencilerin ses tellerinde rahatsızlıklar meydana getirebiliyor. Bunların Türk Müziğinde uygulanabilmesi lazım. Herkes her makamı aynı lezzette okuyamaz. Kişinin ses rengine ses yapısına uygun makamlar seçmek de önemli diye düşünüyorum. Ses gruplarını ayırma işlemini yaparken bayanlarda biraz beklemek gerekebiliyor. Özellikle bayanlardaki kafa sesi alanının doğru kullanımının öğrenilmesi zaman alır. Türk Musikisinde özellikle Türk Halk Müziğinde ince sesleri kafa sesiyle vermek bir kusur sayılabiliyor. Oysaki kafa sesi kullanabilmek bir marifettir diye düşünüyorum. Kafa sesi kullanmak bazen Türk Müziği hocaları tarafından yanlış olarak görülebiliyor. Oysaki kafa seslerinin eğitimi ve kullanımı çok önemlidir. Hem halk müziğinde hem Türk sanat müziğinde kafa sesinin de kullanılmasından yanayım. Yeter ki güzel kullanılsın, üslup ve tavra aykırı olmasın. Opera şanı gibi değil tabi ki. O farklı bir şey. Buradaki Türk Müziği hocalarında öyle bir önyargı var. Kafa sesi kullanımını opera tekniği olarak değerlendirebiliyorlar. Kafa seslerinin oluşması bayanlarda on iki ayı bulabilir. Sonuç olarak ilk dönem içerisinde ses gruplarını belirleyip “Sen şu gruba aitsin.” diyebiliyorum. Bu belirlemeleri yaparken öğrencilere tek tek egzersizler yaptırıyorum, eser icra ettiriyorum. Ancak ikinci ve üçüncü sınıfta öğrencilerin seslerinin birbirine yaklaştığını görüyoruz. Ses renklerinin bozulabildiğini, değişebildiğini görüyoruz. Çünkü Türk Müziği geleneğinde her ses grubunu aynı perde üzerinden (4 ses, 5 ses) okutma çok sık gerçekleşiyor. Bu da ses yapısını değiştirip bütün sesleri aynı renge getirmeye sebep olabiliyor.

(K-7) (...) Ses gruplarını belirlerken öğrencinin piyanodaki ses aralığına bakıyorum. Ayrıca batıdaki üç tipteki sesin, ses rengine olarak kulağımızda yer etmiş bir rengi var. Onunla uyuşup uyuşmadığına bakıyorum. Ses sınıfını belirlerken belirleyici ilk unsur sesin rengidir. Özel durumlar da oluyor. Mesela öğrencinin sesi mezzo soprano rengine ama tizleri çok açık olabiliyor. Dramatik sopranoya daha yakın olabiliyor. Tenor rengine sahip oluyor ama tizleri çok geniş olmuyor, bariton aralığında şarkı söyleyebiliyor. Böyle durumlar da var. O yüzden bana göre temel belirleyici olan renktir. Bunun dışında yine piyano ile ses rejistirene bakarak karar veriyorum. Bunu belirlerken bir süre geçmesi gerekiyor. Sesin yerini bulup doğru teknikle rengini kazanması da zaman

alıyor. Bu konuda net bir zaman veremiyorum. Bire bir çalışmakla toplu çalışmaya ya da haftada kaç saat çalıştığınıza göre bu süre değişebiliyor. Türk Müziği açısından düşünürsek erkek seslerde tenor, bariton, bas kendi ses aralığına uygun karar sesini seçip okuyabiliyor. İcralarda “yerinden”, “1 ses”, “4 ses”, “5 ses” dediğimiz karar perdeleri kullanılabilir. Ancak bayan seslerde uygulama açısından farklı zorluklar yaşayabiliyoruz. Örneğin soprano bir sesi tutup da “yerinden”, “1 ses” okutmak her zaman Türk Müziğinde istenen tadı vermiyor. Bu yüzden Türk Müziğinde ses renginin Batı Müziğine göre kategorize edilmesi ne kadar doğrudur, ne kadar işe yarar bu tartışılabilir bir konudur. Batı Müziğinde eser icra ederken bir teknik gösterisi ve ses kapasitesi ile etkileme söz konusu iken Türk Müziği daha duygu işi bir müziktir. Ses grubunu belirledikten sonra ise bence bir tenor “yerinden” veya “1 ses” okumalı, bariton “4 ses” okuyabilir veya bazı makamlarda sazların çalın kolaylıklarına uygun düşmesi açısından müstahsen dedikleri “1,5 ses”den okunabilir. Sazlara bazı sesler ters gelebilir. Karar perdesi seçimi bazı makamlarda değişkenlik gösterebilir.

(K-8) (...) Bizim öğrencilerimiz çalgı eğitimi amaçlı alındıkları için okulumuz öğrenci alırken sesini çok iyi kullanabilmesini ya da ses rejistirinin geniş olması kriterini öncelikli görmüyoruz. Biz öğrencilerin enstrümana yatkınlığını dikkate alıyoruz. Bir sınıfta 10 öğrenciden belki bir/iki tanesi ses egzersizlerini verimli şekilde yapabilecek ya da eser icrasında belirli bir seviyenin üzerinde başarı gösterebilecek ses yapısına sahip oluyor. Çünkü bizim konservatuvarımızda Ses Eğitimi Bölümü yok. Sesleri sınıflandırırken öğrencilerimizin icra edecekleri müzik türüne dikkat ediyorum. Makamsal icrada transpozisyon çok geniş yer kaplayan bir konudur. Bir eseri icra ederken o makamın yeri kabul edilen karar perdesi yerine, bir tam ses aşağıdan, dört tam ses aşağıdan gibi transpozisyon yaparak icra edebiliyorlar. Batı Müziğinde besteci eseri bestelerken hangi ses grubunun eseri hangi tonda okuyacağını belirliyor ve buna uyum gösteriliyor. Fakat bizim müziğimizde bir eser pek çok farklı karar perdesi üzerinden icra edilebiliyor. Bu noktada öğrencinin kendi ses yapısına uygun karar perdesinden icra etmesi konusunda öğrenciyi özgür bırakıyoruz. Toplu icra ederken “4 ses” diye adlandırdığımız transpozisyon yoluyla makamın yeri kabul edilen karar perdesinden bir tam dörtlü pestten icra ediyoruz. “4 ses” icra etmeler daha çok yüksek baritona kadar olan ses grupları ve mezzo soprano’ya kadar olan pest ses gruplarında verimli oluyor. Onun üzerindeki soprano ve tenor grupları için ise pest kalabiliyor. Tabi “4 ses” derken makamına göre bu yerinden de olabiliyor. Örneğin Yegâh makamında icra edilecekse Yegâh makamının

kararı, Nihavend makamının 4 sesine tekabül ettiği için onu yerinden icra edebiliyoruz. Toplu icralarda bunlara dikkat etmek gerekiyor. Örneğin Sultan-ı Yegâh makamında icra edilecek ise yine yerinden icra etmek uygundur. Solistin eseri hangi karar perdesinden icra edeceğini belirlerken enstrümanların o makamı o karar perdesinden çalabilip çalamayacakları da göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin diyelim ki yüksek bariton bir solist Eviç makamında eser icra etmek istiyor, yerinden okumaya kalktığı zaman dik geliyor, dört ses okumaya kalktığı zaman da pest geliyor o zaman bir buçuk ses akort üzerinden okumayı tercih edebilir fakat bu durumda da çalacak olan enstrümanların zorlanıp zorlanmayacakları; enstrümanın makamı o perdeden çalmaya uygun olup olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Ses gruplarını belirlerken öğrencinin konuşmasına, konuşmasında çıkan tonun rengine, karakterine bakılır. Ayrıca piyanodan ses alanının genişliği tespit edilebilir. Ben derslerde piyano kullanmıyorum çünkü yazdığım egzersizlerinin bir tanesi hariç tamamı makamsal. Ses gruplarını belirlerken Batı Müziğindeki bariton, tenor, soprano gibi isimleri Türk Müziğinde de söyleyebiliyoruz.

(K-9) (...) Batı Müziği temelli okullarda sesler soprano vs. olarak ayrılarak çalıştırılıyor. Ancak Türk Müziği konservatuvarında böyle bir ayırım yapmıyorum. Kız ve erkek seslerini de ayırmadan çalıştırıyorum.

(K-10) (...) Türk Müziğine yönelik bir ses eğitimi verdiğimiz için bizim için gruplar erkek ve bayan sesi olarak ayrılıyor. Derslerde hep bu şekilde devam ettim. Bayan sesleri alto, mezzosoprano, soprano diye ayırıyorum. Türk Müziğinde zaten çok fazla soprano sesi olmuyor. Genelde mezzo soprano ve az da olsa alto sesler var. Erkeklerde de çoğunlukla bariton sesler oluyor. Türk Müziğindeki çalım yerleri yani akortlar da belli perdeler olduğu için sesleri erkek ve bayan sesi olarak ayırmayı doğru buluyorum. Belli başlı kuralları öğretmek için ilk birkaç ders toplu olarak ders yapıyorum. Daha sonra öğrencileri kızlar ve erkekler olarak ayrı gruplar halinde derse alıyorum.

(K-11) (...) Göreve ilk başladığım yıl yine kendi aldığım eğitimden yola çıkarak farklı ses gruplarının çalışmalarına yönelik egzersizler uygulamayı planlıyordum. Ancak buradaki öğrencilerin ses sağlıkları bunu yapmak için yeteri kadar ideal olmadığından bu kadar detaylı bir ses gruplandırması yapılmasının gerekli olmadığını düşünmeye başladım. Ses Eğitimi Bölümü'ne giren öğrencilerin dahi benim eğitim aldığım dönemlerdeki arkadaşlarımla ses genişliğine ve ses sağlığına sahip olmadıklarını gördüm. Bu sebeple egzersizleri hep genel tuttum ortak rejistiri takip ettim. Bir oktav aralık içinde kalarak pest ve tiz do seslerini geçmemeye çalıştım. Bu egzersizleri yaparken çok nadiren bir ses geçmiş

olabilirim ya da pestlere doğru yine nadiren bir ses kalınlaşmış olabilirim. Buradaki öğrenciler geleneksel Türk Müziği icra ettikleri için söyleme alışkanlıkları da bu aralıkların üzerine geçmiyor. Maalesef bir de okul hayatlarına ek olarak maddi sebeplerden dolayı dışarıda da çalıştıkları için ses sağlıklarında bozulmalar meydana geliyor. Ses sağlıkları buna uygun değil. Benim eğitimimde ise özellikle bu alanlardan ayrılmış öğrencileri seçerler. Şiveli konuşan veya yöresel müzik icra etmekte olan öğrenciler pek tercih edilmez. Ciğer kapasitesi gözlemlenir, ses sağlığının yerinde olup olmadığına bakılır. Buraya alınan öğrencilerde bu kriterlere bakılmadığından dolayı ses kapasitelerinin elverdiği hangi egzersizlerle yardımcı olabileceğime baktım. Sonrasında ses eğitimi çalışmalarında bireysel çalışmalarını bırakıp koro yapılanmasına döndüğümde koro uygulamalarında da aynı sıkıntılar karşıma çıktı. Öğrencileri dört partiye ayırmak istediğimde sopranoya verdiğim öğrenci aslında gerçekten bir soprano olmasının gereken özelliklerine sahip değil ya da basa seçtiğim öğrenci bas sesin tüm o genişliğine, renk özelliklerine ve ses kapasitesine sahip değil. Ancak öğrenciler içinde kendini kalın seslere daha yakın hisseden, o sesleri çıkarabileceğini düşünen öğrencileri bas partisine vererek daha ince seslerde şarkı söylemeye yönelen arkadaşlarımızı da soprano partisine vererek sınıf içerisindeki ses grubu dağılımını yapıyorum. Türk Müziğine yönelik ses gruplandırması hakkında ise şunları söyleyebilirim: Biliyorsunuz ki Batı Müziğinde eserler ses guruplarına göre yazılır ancak bildiğim kadarıyla Türk Müziğinde böyle bir şey yok. Her ses sanatçısı her eseri kendi ses yapısına uygun bir karar perdesinden seslendirmeyi tercih ediyor. Bu yüzden ses gruplandırma işini yaparken Türk Müziği öğrencisinde çok fazla ses gruplandırmasına gitmeyi doğru bulmuyorum. Dediğim gibi egzersiz ve çalışmalarını ortak bir rejistir alanını kullanarak yapıyorum. Ben “Ses Eğitimi” derslerinde hiç Türk Müziği eseri geçmiyorum. Bu yüzden de bu eserlerin nereden söylenmesi, hangi öğrencinin nereden okuması gerektiği hakkında da herhangi bir eğitimim yok. Bu tarz yönlendirmelere de girmiyorum. Bu konuyu belki repertuar derslerinde işliyor olabilirler. Ben derslerde repertuar çalışması da yapmıyorum.

(K-12) (...) Bölümümüz Halk Müziği olduğu için bu derse Türk Müziğine yönelik bir ses eğitimi uygulaması olarak yaklaşıyorum. Buna göre de Batı Müziğindeki gibi ses guruplarını ayırma yoluna gitmiyorum. Çok sesli eserler seslendirmekten ziyade daha çok geleneksel eserler üzerinde çalışıyoruz. Zaten seslendirmeyi yapacak öğrencimiz sazı ile eseri hangi sestem seslendireceğine daha evvel karar verebiliyor. Eğer öğrenci benim

çaldığım tondan seslendirmekte güçlük çekiyorsa öğrencinin rahat edebileceği farklı seslerden icra edebiliyoruz.

(K-13) (...) “Ses Eğitimi” dersini alan öğrencileri öncelikle egzersizlerle birlikte ses aralıklarını ölçerek soprano, mezzo soprano, alto, tenor, bariton ve bas olarak ses gruplarına ayırıyorum.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ dersini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *ses türlerinin belirlenmesi hususu* incelendiğinde;

(K-1), (K-5), (K-6), (K-8), (K-10), (K-13), öğrenci ses türlerini batı müziğinde olduğu gibi erkek sesleri tenor, bariton, bas; kadın sesleri soprano, mezzosoprano, alto olmak üzere sınıflandırmaktadır.

(K-2), öğrenci ses türlerini Batı Müziğindeki türlere denk gelecek şekilde belirlemekte fakat Batı Müziğinden farklı olarak Türkçe terimlerle anlatmak istediği için soprano, mezzo soprano, alto yerine yerine tiz karakteri, orta karakterli, pest karakterli kadın sesi; tenor, bariton bas yerine tiz karakteri, orta karakterli, pest karakterli erkek sesi şeklinde adlandırmaktadır.

(K-3), öğrenci ses türlerini batı müziğindeki türlere denk gelecek şekilde belirleyebilmekte lakin bunun Türk Müziği açısından bir işlevi olmadığı görüşündedir. Hangi ses türüne ait oldukları bilgisini sadece öğrencilerin kişisel meraklarını gidermek için vermektedir.

(K-4), öğrenci ses türlerini Batı Müziğindeki türlere denk gelecek şekilde belirlemekte fakat türleri Batı Müziğinden farklı olarak soprano, mezzo soprano, alto yerine yerine tiz karakteri, orta karakterli, pest karakterli kadın sesi; tenor, bariton bas yerine tiz karakteri, orta karakterli, pest karakterli erkek sesi şeklinde adlandırmaktadır.

(K-7), öğrenci ses türlerini batı müziğinde olduğu gibi erkek sesleri tenor, bariton, bas; kadın sesleri soprano, mezzosoprano, alto olmak üzere sınıflandırmakla birlikte; (K-7), “Türk Müziği açısından düşünersek erkek seslerde tenor, bariton, bas kendi ses aralığına uygun karar sesini seçip okuyabiliyor. İcralarda “yerinden”, “1 ses”, “4 ses”, “5 ses” dediğimiz karar perdeleri kullanılabilir. Ancak bayan seslerde uygulama açısından farklı zorluklar yaşayabiliyoruz. Örneğin soprano bir sesi tutup da “yerinden”, “1 ses” okutmak her zaman Türk Müziğinde istenen tadı vermiyor. Bu yüzden Türk Müziğinde ses renginin Batı Müziğine göre kategorize edilmesi ne kadar doğrudur, ne kadar işe yarar bu

tartışılabilir bir konudur.” şeklindeki ifadeleri ile Türk Müziğinde ses türlerinin Batı Müziğindeki gibi kategorize edilmesinin doğruluğu ve işlevselliği bakımından tartışılabilir bir konu olduğu yönünde görüş bildirmektedir.

(K-9)’un “Batı Müziği temelli okullarda sesler soprano vs. şeklinde ayrılarak çalıştırılıyor. Ancak Türk Müziği Konservatuvarında böyle bir ayırım yapmıyorum. Kız ve erkek seslerini de ayırmadan çalıştırıyorum.” şeklindeki ifadesinden Batı Müziği okullarındaki ses eğitiminde seslerin türlere ayrılarak çalıştırıldığı ancak Türk Müziği okullarında seslerin türlere ayrılarak çalıştırılmasına gerek olmadığı görüşüne sahip olduğu anlaşılmaktadır.

(K-11), okula alınan öğrencilerin ses türü belirleme kriterlerinin uygulanabileceği sağlık ve ses niteliklerini taşımadığını ifade etmekte bu nedenlerle bu sınıflandırmaya gidemediğini söylemektedir. Türk Müziği icra edecek öğrenciler için ses türlerinin belirlenmesinin doğru olmadığı yönünde görüş belirtmektedir.

(K-12)’nin “Bölümümüz Halk Müziği olduğu için bu derse Türk Müziğine yönelik bir ses eğitimi uygulaması olarak yaklaşıyorum. Buna göre de Batı Müziğindeki gibi ses gruplarını ayırma yoluna gitmiyorum.” şeklindeki ifadesinden Türk Müziğine yönelik ses eğitiminde seslerin türlere ayrılmasının gerekli olmadığı görüşüne sahip olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre de sesleri türlere ayırmamaktadır.

“‘Ses Eğitimi’ dersini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna yanıt veren 9 öğretim elemanının “Ses Eğitimi” dersini alan öğrencilerin ses türlerini belirlemede olduğu; 4 öğretim elemanının böyle bir sınıflandırmaya gitmediği anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ dersini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *ses türlerinin belirlenmesinde uygulanan yöntemler* incelendiğinde;

(K-1), öğrencilerin ses türlerini belirlerken “geçiş/çevrim tonu”, “ses rengi”, “ses aralığı” ölçütlerini göz önünde bulundurmakta olduğunu ve her öğrencinin bu ölçütlerdeki gelişkinliği farklı seviyelerde olduğu için ses türünün belirlenme zamanının öğrenciden öğrenciye değişkenlik gösterebildiğini ifade etmektedir.

(K-2), öğrencilerin ses türlerini belirlerken “ses aralığı” ölçütünü göz önünde bulundurmaktadır. Ses türünü belirlerken öğrenciye ses egzersizi yaptırarak ses aralığına

bakmakta ve bu yöntemle ses türünü tayin etmektedir. Bu uygulamayı ikinci yarıyılıda yapmaktadır.

(K-3), öğrencilerin ses türlerini belirlerken “ses aralığı” ölçütünü göz önünde bulundurmaktadır. Kanun ile öğrencinin ses aralığını ölçme yöntemi ile bu sınıflandırmaya gitmektedir. Bu yöntemle elde ettiği sonucun öğrencinin ilk derslerde çekingen davranması sebebiyle ilerleyen süreçte değişkenlik gösterebildiğini bu sebeple başta kesin olarak ses türünü belirleyemediğini bildirmektedir.

(K-4)’ün “Öğrencilerimin seslerinin en güzel tınladığı, akortları seçiyorum. Makamlara göre de bu akortlar fark edebiliyor. “Sipürde”, “müstahsen” ve “bolahenk” akortlardan okuyorsa o öğrencinin tenor veya soprano olduğunu; “kız” ve “mansur” akorttan okuyorsa alto, bariton veya bas olduğunu kabul ediyoruz. Bunun gibi kendi içinde sınıflandırma yaparak bu akortlardan çalışma yapıyoruz.” ve “Ses gruplarını ilk yıl yaptığımız ses-nefes ve söz-nefes egzersizlerinde onların rahat ettikleri akortları keşfederek belirliyoruz. Ancak ilerleyen süreçte seslerinde farklı gelişmeler meydana gelip tizleri ve pestleri gelişebiliyor, daha geniş aralıklara da sahip olabiliyorlar.” şeklindeki ifadelerinden, ses türleri belirlenirken öğrencilerin ses tesitürünün (tessitura) ilk yıl içerisinde ses-nefes ve söz-nefes egzersizleri sırasında tespit edilip buna göre ses türünün hangisi olduğuna karar verilmekte olduğu anlaşılmaktadır.

(K-5), öğrenci ses gruplarını öğrencilere ilk iki ay piyano eşlikli ses egzersizleri yaptırdıktan sonraki üç hafta boyunca tek tek kontrol ederek belirlediğini ifade etmekte ilk haftadaki kontroller sonrasında muhtemel ses grubunun ne olabileceğini söyleyebildiğini ancak kesin sınıflandırmayı ilk iki aylık eğitim sonrasındaki üçüncü haftadaki son kontrollerde yapabildiğini belirtmektedir. Temel ses türleri olan soprano, mezzo soprano, alto, tenor, bariton, bas türlerini birinci sınıfta belirleyebilmekte iken dramatik soprano, lirik tenor vb. gibi daha alt grupları ancak ikinci yılda belirlemenin mümkün olduğunu ifade etmektedir.

(K-6), öğrenci ses türlerini belirlerken “ses aralığı” ve “ses rengi” ölçütlerini göz önünde bulundurmaktadır. Ses aralığı geniş olup da ses renkleri tenor ve sopranoya benzemeyen öğrencileri mezzo soprano ve bariton olarak sınıflandırmaktadır. Bu sınıflandırmayı tek tek eser icra ettirerek ve ses egzersizleri yaptırarak ilk dönem içerisinde yapmaktadır.

(K-7), öğrencilerin ses türlerini belirlerken “ses rengi”, “ses aralığı” ve “ses rejistiri” ölçütlerini göz önünde bulundurmaktadır. Sesin yerini bulup doğru teknikle rengini kazanmasının ne sürede gerçekleşeceğinin bireysel çalışmakla toplu çalışmak gibi değişkenlere bağlı olduğunu ifade etmekte ayrıca haftada kaç saat çalışıldığının da bu süreçte belirleyici olduğunu vurgulamaktadır.

(K-8)’in “ (...) Fakat bizim müziğimizde bir eser pek çok farklı karar perdesi üzerinden icra edilebiliyor. Bu noktada öğrencinin kendi ses yapısına uygun karar perdesinden icra etmesi konusunda öğrenciyi özgür bırakıyoruz. Toplu icra ederken “4 ses” diye adlandırdığımız transpozisyon yoluyla makamın yeri kabul edilen karar perdesinden bir tam dörtlü pestten icra ediyoruz. “4 ses” icra etmeler daha çok yüksek baritona kadar olan ses grupları ve mezzo soprano’ya kadar olan pest ses gruplarında verimli oluyor. Onun üzerindeki soprano ve tenor grupları için ise pest kalabiliyor.” şeklindeki ifadesinden öğrenci ses türlerini eserleri icra ettikleri perdelere diğer bir değişle ses tesitura (tessitura) göre belirlemekte olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca verdiği cevaplardan, ses türlerini belirlerken öğrencinin konuşma tonundaki ses rengini ve ses genişliğini göz önünde bulundurmakta olduğu bulgulanmaktadır.

(K-13), öğrenci ses tiplerini ses egzersizleri yaptırarak ses aralıklarını ölçme yöntemi ile belirlemektedir.

Değişken	f
Ses Aralığı	7
Ses Rengi	4
Rejistir Alanları ve Geçiş/Çevrim Tonu	2
Tesitur (Tessitura)	2

Çizelge 4.7. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “‘Ses Eğitimi’ dersini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Ses Türlerinin Belirlenmesinde Dikkate Alınan Ölçütler Açısından Dağılımı

Çizelge 4.7. incelendiğinde; “‘Ses Eğitimi’ dersini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna yanıt veren 7 öğretim elemanının türlerin belirlenmesinde “ses aralığı”; 4 öğretim elemanının “ses rengi”; 2 öğretim elemanının “rejistir alanları ve geçiş/çevrim tonu”; 2 öğretim elemanının “tesitur” ölçütünü dikkate aldığı anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ dersini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *ses türlerinin belirlenmesi ile kazandırılmak istenen hedef davranışlar* incelendiğinde;

(K-4)’e göre öğrenci ses türlerinin belirlenmesi, öğrencilerin hangi eseri hangi karar perdesinden icra etmeleri gerektiğini bilmelerini sağlayacaktır. (K-4)’ün “‘Sipürde’, ‘müstahsen’ ve ‘bolahenk’ akortlardan okuyorsa o öğrencinin tenor veya soprano olduğunu; ‘kız’ ve ‘mansur’ akorttan okuyorsa alto, bariton veya bas olduğunu kabul ediyoruz.” şeklindeki ifadelerinden hangi ses türünün eserleri hangi karar perdelerinden icra ettikleri anlaşılmaktadır.

(K-6), ses türlerinin belirlenmesinin, ses egzersizleri uygulanırken öğrencileri ses yapılarına uygun ses alanlarında çalıştırmak ve bu alanların dışına çıkılarak sese zarar vermemek adına gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca Türk Müziğinde her ses türünün her makamı aynı lezzette seslendiremeyeceğini belirtmekte, icracının ses türüne uygun makam seçebilmesi için ses türünü bilmesi gerektiği görüşünde olduğunu bildirmektedir.

(K-7)’nin “Ses grubunu belirledikten sonra bence bir tenor “yerinden” veya “1 ses” okumalı, bariton “4 ses” okuyabilir veya bazı makamlarda sazların çalım kolaylıklarına uygun düşmesi açısından müstahsen dedikleri “1,5 ses” akorttan okunabiliyor. Sazlara bazı sesler ters gelebiliyor. Karar perdesi seçimi bazı makamlarda değişkenlik gösterebiliyor.” şeklindeki ifadeleri; ses türünü belirlemenin icracının hangi makamı hangi karar perdesinden okuması gerektiği ile ilgili bir sonuca varmak açısından önemli olduğu görüşünü yansıtmaktadır.

“‘Ses Eğitimi’ dersini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna yanıt veren öğretim elemanlarından elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin hangi eseri hangi karar perdesinden icra edeceklerini belirleyebilmelerinin ve ses egzersizlerini hangi ses alanında yapmaları gerektiğinin bilinebilmesinin, ses türlerinin belirlenmesi ile kazandırılmak istenen hedef davranışlar olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ dersini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen

bulgulara göre *ses türlerinin belirlenmesi hususunda karşılaşılan güçlükler, güçlüklerle getirilen çözümler ve/veya çözüm önerileri* incelendiğinde;

(K-2), öğrenci ile öğretmenin ses gruplarının aynı olmamasına rağmen ses egzersizleri ve eser icrası çalışmaları yaparken öğrenci ile aynı perde üzerinden çalışma yapmak durumunda kalmakta, bunun seste yorgunluk, çatlama gibi olumsuz etkileri olduğundan bahsetmektedir.

(K-3)'ün “Hangi perdeden icra edilmesinin uygun olduğunun belirlenmesinde en çok yaşadığımız sıkıntı öğrencinin eseri kendi rahat ettiği bölge üzerinden söylemek istiyor olması. Örneğin “4 ses”te rahat bir icra yapabileceği halde, eser icrası sırasında “Hocam ‘5 ses’ çalar mısınız?”, ya da “Ben tizlere çıkamıyorum, daha pest okusam olur mu?” gibi kendi ön yargısından kaynaklı güvensizlik problemi ile karşılaşıyorum. Bu sorun öz güven eksikliğinden, o güne kadar saz eşliği olmadan icra yapmasından veya başına buyruk eser icra etmesinden kaynaklanabiliyor. Egzersizler ve hançere çalışmaları sırasında çıkaramayacaklarını düşündükleri sese çıkabildiklerini gördükçe onlarda da bir öz güven artışı meydana geliyor. Bu çalışmalar neticesinde öğrenciler bir müddet sonra korkularını aşıyorlar.” Şeklindeki ifadelerinden öğrencinin hangi perdeden icra etmesi gerektiğini belirlerken, öğrencinin öz güven eksikliğinden kaynaklı güçlük yaşamakta olduğu anlaşılmaktadır. (K-3), öğrencilerin egzersizlerdeki gelişimleri neticesinde öz güven eksikliklerini yenebildiklerini ve bu güçlüğün aşıldığını ifade etmektedir.

(K-5)'in “Öğrencilerimizde tenor ve soprano olma isteği daha fazla görülüyor. Ben de öğrencilerimize “Akdeniz ülkelerinde tenor ve soprano sesler çoktur ama bas ve alto seslere her zaman ihtiyaç vardır.” diyorum. Her zaman kurumlarda bu ses gruplarında boşluklar vardır. Bu seslerin de önemini anlatıyorum “İpek kumaşın gerekli olduğu yer vardır, keten kumaşın gerekli olduğu yer vardır, her kumaşın değeri yerinde ağırdır.” diyorum. “Her ses grubu birbirinden çok daha özel ve güzeldir, önemli olan sizin sesinizin kalitesini düzgün hale getirmeniz.” diyorum. Aynı zamanda ses genişliğini daha iyi oturtmanın ve bunu eserlerde uygulayabilmenin önemli olduğunu anlatmaya çalışıyorum.” şeklindeki ifadelerinden öğrencilerin soprano ve tenor ses türüne sahip olmanın daha kıymetli olduğu algısına kapılabildikleri ve ses yapıları uygun olmasa da bu seslere dönüşme isteği taşıyabildikleri anlaşılmaktadır. (K-5) bu güçlüğü, her ses türünün kıymetli ve gerekli olduğunu, önemli olanın ses türünün ne olduğu değil hangi türden olursa olsun sesin kalitesini iyileştirmek olduğunu telkin ederek aşma yoluna gitmektedir.

(K-6), kafa sesi kullanımının okuldaki Türk Müziği eğitimlerinde bir kusur olarak sayılabildiğini ifade etmekte, bu meselede kafa sesi kullanımının ustalıklı ve üslup-tavrın dışına taşmadan yapılmasının bir marifet olduğu görüşündedir. Buna bağlı olarak eğitimler sırasında kafa seslerini de çalıştırmakta ancak bunun opera tekniği olduğunun zannedilmesi ve öğrencinin ses tekniğinin opera şanı tekniğine dönüşeceği ön yargısıyla karşılaşmaktadır. (K-6), ses eğitiminin Batı Müziğine göre farklı, Türk Müziğine göre farklı olmadığı görüşündedir. Bununla birlikte Türk Müziği geleneğindeki her ses türünü aynı perdeden okutma geleneğine bağlı olarak öğrenci seslerinin 2. ve 3. sınıflarda özelliklerini yitirmeye başlayıp birbirine benzedikleri, aynı ses rengine dönüşmekte oldukları şeklindeki gözlemi dile getirmektedir.

(K-11), öğrencilerin ses türlerini belirlemede karşılaştığı güçlükler dolayısıyla bu uygulamadan vazgeçtiğini ifade etmektedir. Farklı ses türlerine yönelik egzersizler uygulamak istediğinde öğrencilerin ses türlerine ayrılma kriterlerini taşımadıklarını bulgulayarak bu sınıflandırmadan vazgeçmek durumunda kaldığı görülmektedir. (K-11), öğrencilerin ses genişliği, akciğer kapasitesi, ses kalitesi, ses sağlığı gibi kriterlerde ses türlerine ayrılabilirlik için yetersiz olduğu görüşündedir. Öğrenci ses alanlarının dar oluşunu, geleneksel Türk Müziği icra ediyor oluşlarıyla sebeplendirmektedir. Ayrıca öğrencilerin bazılarının gece çalışıyor olmaları dolayısıyla ses sağlıklarının bozulduğunu bildirmektedir. Bu güçlükler karşısında (K-11), bireysel çalışmalardan ve ses türlerini belirlemekten vazgeçtiğini ifade etmekte, ses türlerine göre egzersiz çalışmaları yerine koro yapılanmasına giderek bu güçlükleri aşmaya çalıştığını belirtmektedir. Ancak koro çalışmalarında da öğrencileri 4 partiye ayırmak durumunda kaldığından ses türlerinin belirlenmesi hususunda aynı güçlüklerle karşılaştığını, hangi öğrencinin hangi partiyi seslendireceğine karar vermek hususunda farklı bir yöntem geliştirdiğini ifade etmektedir. (K-11)'in "Ancak öğrenciler içinde kendini kalın seslere daha yakın hissedene, o sesleri çıkarabileceğini düşünen öğrencileri bas partisine vererek daha ince seslerde şarkı söylemeye yönelik arkadaşlarımızı da soprano partisine vererek sınıf içerisindeki ses grubu dağılımını yapıyorum." şeklindeki ifadesinden koro yapılanmalarında hangi ses partisini hangi öğrencilerin seslendireceğini; öğrencinin hangi partiyi seslendirebileceğini düşünüyor olması ile belirlemede olduğu anlaşılmaktadır.

Batı Müziğinde insan sesleri hem koro müziğinde hem operada söyleyecekleri partiler veya oynayacakları rollere göre sınıflandırılmaktadır. Sesler ait oldukları sınıfın ses aralığı içinde icra etmekte ve ait oldukları ses türünün ses tınısını ortaya koymaktadırlar.

Türk Müziği ses icrasında ise hanendeler kendi ses alanlarına uygun karar perdelerinden icra etme özgürlüğüne sahiptirler. Türk müziğinde her makamın “yeri” tabir edilen bir karar perdesi olsa da icrada saza veya ses uygun farklı karar perdelerinden icra etmek mümkündür. Türk müziği ses icracılığı geleneğinde sesleri türlere ayırmak gibi bir olgunun olmaması; “Ses Eğitimi” derslerinde böyle bir uygulamanın yapılıp yapılmaması hususunda eğitmenlerin farklı tutum izlemesine neden olmaktadır. Kimi eğitmenler seslerin türlere ayrılmasına gerek olmadığı görüşünü benimseyip bu konuya hiç girmezken kimi eğitmenler; dersin eser icrası, egzersiz uygulamaları gibi ayaklarının ses sağlığını bozmadan uygun biçimde ilerleyebilmesi için öğrenci ses türlerinin belirlenmesini bir gereklilik olarak kabul etmektedir. Öğrenci ses gruplarını belirlerken Batı Müziği temelli bir sınıflandırmaya gidilip gidilmemesi hususu da eğitmenler arasında farklılık göstermektedir. Ses gruplarını belirlemekte olan eğitmenler arasındaki yaygın görüş, Batı Müziğindeki 6 temel ses grubunun (Soprano, Mezzosoprano, Alto, Tenor, Bariton, Bas) “Ses Eğitimi” dersi öğrencilerinin seslerini sınıflandırırken temel alınabileceği şeklindedir. Türleri belirlerken kullanılan yöntemler ve dikkate alınan ölçütler de eğitmenler arasında farklılık ve benzerlik gösterebilmektedir. Sesin rengi, rejistir (register) alanları ve geçiş tonları, sesin genişliği ve tesitur (tessitura) gibi nitelikler öğrenci ses gruplarının belirlenmesinde göz önünde bulundurulmuş ölçütlerdir. Hangi ses türüne ait olduğunu bilen bir öğrencinin hangi eseri hangi karar perdesinden icra edeceğini de kolayca belirleyebileceği düşünülmektedir. Ayrıca türlerin belirlenmesi ile ses üretimine yönelik egzersizler yapılırken sesin doğru rejistir alanlarında çalıştırılması hedeflenmektedir. Ses türlerinin belirlenmediği sınıflarda öğrencilerin ses egzersizlerini kendi ses organlarının doğasına uygun olmayan rejistir alanlarında yapmaları sonucunda ses kısıklığı, farenjit, disfoni vb. ses rahatsızlıkları yaşayabilecekleri düşünülebilir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda; Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde öğrenci ses türlerinin belirlenmesinin dersi yürüten öğretim elemanlarının çoğunluğu tarafından uygulanmakta olduğu görülmektedir. Buna göre “Ses Eğitimi” dersini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesinin “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu söylenebilir. Farklı öğretim elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki ses türlerinin belirlenmesi uygulamalarında ortak ve farklı yöntemler kullanılmakta olduğu görülmektedir.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde iç ve dış yumuşama uygulamaları hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

(K-1) (...) Isınma gevşeme hususunda bire bir ders yaptığım için öğrencinin ihtiyacına göre davranıyorum. Öğrencinin fiziksel olarak gerginliği söz konusuysa kültür fizik hareketleri yapılabilir. Bununla birlikte tecrübelerime dayanarak söyleyebilirim ki en iyi ısınma gevşeme çalışmaları aslında nefes egzersizleridir. Çünkü vücut strese girip kasıldığı zaman nefes alışverişini yavaşlatıyor, diyafram kasılıyor, çeşitli nefes organları kasılıyor, vücuda giren oksijen seviyesi düşüyor. Nefes almaya başladığında hele ki diyafram nefesi gibi yüksek oksijeni vücuduna alabilecek bir nefes alıp verme çalışması içine girdiği zaman vücut diyor ki “Tehlike geçti, gevşeyebilirim rahatlayabilirim.”. Bu yüzden nefes egzersizi ve nefes çalışmalarının, ısınma gevşeme çalışmaları olduğunu da söyleyebiliriz. Hollanda'da iken “Aleksander Duruş Teknikleri” üzerine eğitim almıştım. Gerekli gördüğüm öğrencilerde bu çalışmaları da uyguluyorum. Nefes derslerde genel olarak ısındırıcı oluyor ancak gerek varsa psikolojik olarak da öğrenciyi rahatlatacak yollara başvuruyorum.

(K-2) (...) İç ve dış yumuşama olarak da adlandırdığımız bu ısınma-gevşeme egzersizlerini genellikle Batı Müziği ses eğitimine yönelik yazılmış kitaplardan ve Batı Müziği eğitimi veren hocalarımızdan öğrendiğimiz yöntemlerle uygulamaktayız. Genel anlamda Batı Müziğindeki ses eğitimi ile Türk Musikisinde ki ses eğitimi birbirinden çok uç noktalarla ayrılmıyor. Ortak noktaları çok fazla bulunmaktadır. Ayrılan bazı noktalarda biz müdahale ediyoruz. Batıda yapıldığı gibi vücudun ısınması için bir takım hareketler yapıyoruz. Aslında dürüst davranmak gerekirse bu uygulamaları öğrenciye ilk dönemin başında gösterdikten sonra çok da fazla uygulamalarını yapmıyoruz. Bu egzersizler derslerimizde kullanmış olduğumuz benim yazdığım kitapta da yer almaktadır. İlk derslerde öğrencilerle birlikte uygulayarak nasıl yapıldığını görmelerini sağlıyoruz. Bu egzersizler vücudun gevşemesini ısınmasını sağlamaya yönelik hazırlanmış egzersizlerdir. Bu uygulamalarda koşmak gibi aşırı efor sarf ettirecek egzersizler yer almamaktadır. Zira vücudun yorulması, seste de yorgunluk yaratacaktır. Bizim bu egzersizlerdeki amacımız yorgunluk yaratmak değildir. Bunların yanı sıra dudak ve dil hareketleri ile de bütünlük sağlıyoruz. İcra esnasında sadece vücudun değil dudakların, dişlerin ve ağız içinde dilin hareket ettirilmesi ile de sese bir hazırlık yapmak amaçlanmaktadır. Ancak yine de doğruyu söylemek gerekirse bu egzersizleri gösterdikten sonra çok da fazla her derste uyguladığımız söyleyemem. Bizde bu uygulamalar çok fazla oturmuş değil. İç yumuşama uygulamalarına gelirse öncelikle öğrenciyi strese sokmamak gerekiyor. Ne yazık ki günümüzde Türk Musikisini çok dinleyen öğrenciler gelmiyor. Bu sebeple öğrenciyi

seslendireceği esere hazırlamak çok önemli. Birkaç bilindik şarkı ile Türk Müziğini tanıyan öğrenciler, konservatuvara geldiklerinde klasik bir icranın içine düştüklerinde belediklerini bulamadıkları için hayal kırıklığına uğrayabiliyor, demoralize olabiliyorlar. “Acaba yanlış bir şey mi yaptık, yanlış bir yeri mi seçtik, yanlış bir yerde miyiz?” diye bir kaygıya düşüyorlar. Bu yüzden öncelikle onları uzun uzadıya Türk Musikisine ve klasik icraya zihinsel olarak ve psikolojik olarak hazırlamak gerekiyor. Bu işin bir aşk işi, sevgi işi olduğunu anlatıyorum. Örneğin bir kişi âşık olduğunda âşık olduğu kişiyi nasıl her gün görmek ister, onun için çabalarsa; Türk Musikisinin de bu şekilde olduğunu her gün onun için çaba sarf etmeleri gerektiğini anlatıyorum. Gececeğimiz eserler öğrenciler için ağır geliyor. Öncelikle bunu rahatlıkla ifade edebilmelerini istiyorum. Öğrencilerden şu tip ifadeler duyuyorum: “Hocam ben bu eseri ilk dinlediğimde uykum geldi.”, “Uyudum,” ya da “Çok sıkılıyorum.”, “Anlıyormuş gibi yapıyorum ama aslında eserin içine hiç giremiyorum.” gibi söylemler çok oluyor. Öğrencilere bu hisleri yaşamalarının çok normal olduğunu, bunun bir süreç olduğunu, Türk Musikisi ile vakit geçirdikçe, onu dinledikçe, dinlemeye de zaman ayırdıkça bu sevginin ve ilginin oluşacağını anlatıyorum. Öğrencileri Türk Musikisine olan bu uzaklıkları yüzünden asla yargılamıyorum. Asla kırıp incitmiyorum. Hatta “Ben de başlarda sizin hissettiklerinizi hissediyordum. Benim için de bu eserler ağır geliyordu, zor geliyordu.” diyerek onlara cesaret verme yolunu seçiyorum. Sonuç olarak derslerimizde psikolojik açıdan stresten uzak bir ortam oluşturmak şarttır.

(K-3) (...) İç ve dış yumuşama uygulamaları hakkında benim lisans sürecimde gördüğüm bir eğitim yoktu. Burada göreve başladığımda bu konuda eksik olduğumu hissettim ve bölüm başkanımız Doç. Dr. Serda Türkel Oter'den yardım istedim. Serda Hoca'ya konservatuvarda hangi uygulamaları yaptığını sordum o da bana uygulamaları gösterdi. Ben de birinci sınıfta öğrencilerime bunları gösterip neden yapılması gerektiğini anlatıyorum. İlk dört-beş ders bunu öğrenci ile birlikte uyguladıktan sonra diğer derslerde öğrencinin ders öncesinde uygulamaları kendi başına yapmasını istiyorum. Örneğin dersimiz saat on üç otuzda başlıyorsa, öğrencinin on üçte çalışma odasına gelmesini, iç ve dış yumuşama uygulamalarını yapmasını ve derse hazır bir şekilde öğretmeni beklemesini istiyorum. Ancak bunun takibini de yapmıyorum. Bu öğrencinin tamamen kendine kalmış. Öğrenci bunu yaptıkça bir farkındalık ve gereklilik olduğunu anlıyor. Fakat bunu dört yıl boyunca kontrollü şekilde devam ettirmiyorum.

(K-4) (...) İç ve dış yumuşama uygulamaları yapıyoruz. Bu uygulamalara ilk yarıyıldan itibaren başlıyoruz. İlk yarıyıldan öğrenci ile birlikte yaparken ikinci yarıyıldan

itibaren öğrencinin bu uygulamaları dersin başında kendi başına yapmasını bekliyorum. İçten yumuşama uygulamalarında, örneğin öğrencinin gözlerini kapatarak kendini mutlu hissettiği bir yerde hayal etmesini ya da duygusal ve psikolojik açıdan rahatlamasını sağlıyorum. Dıştan yumuşama uygulamalarında vücut kaslarını rahatlatıcı gevşetici kültür fizik hareketleri yapıyoruz. İç ve dış yumuşama hareketleri ilgili Saip Egüz'ün "Toplu Ses Eğitimi" isimli kitabından istifade ediyorum. Zaten Lisans eğitimimde kendi "Ses Eğitimi" hocam da bu kitaptan istifade ederek bu çalışmalarını yapıyordu. Hem bu kitaptan istifade ediyorum hem de Serda Türkel Oter'in yazmış olduğu "Türk Musikisi Ses Eğitimi" isimli kitaptan istifade ediyorum.

(K-5) (...) Dış yumuşama için kültür fizik hareketlerini ilk derelerde uyguluyoruz. Yalnız dersler ilerledikçe ses çalışmalarına daha çok zaman kalması için bu hareketlere daha az yer veriyoruz. İç yumuşama için ise el ele tutuşup güzel şeyler düşünme, gözlerimizi kapatarak kendimizi güzel bir yerde hayal etme çalışması yapıyoruz. Eğer yaz aylarına yakınsak kendimizi deniz kenarında hayal etme olabilir. Kışın bir kar manzarası hayal edebiliriz. Özellikle tabiat olgusunu göz önünde canlandırıyoruz. Bununla birlikte nefesimizi ayarlıyoruz, diyafram nefesleri alıyoruz. Bu şekilde iç yumuşama sağlıyoruz. Bazen de hiçbir şey düşünmeyip susup sessizliği dinleyip rahatlıyoruz. Bütün düşüncelerden arınıp daha sonra derse başlıyoruz. Ayrıca daha önce de söylediğim gibi "benim saatim - senin saatin" uygulamasıyla öğrenci istediği gibi gülebiliyor, espri yapabiliyor, deşarj olabiliyor, sırasından kalkıp hareket edebiliyor.

(K-6) (...) İç ve dış yumuşama uygulamalarının çok gerekli olduğunu düşünüyorum. Biz ısınmak ve gevşemek için küçük kültür fizik hareketleri yapıyoruz. Bunları yaparken kan dolaşımının rahatladığını hissediyorsunuz. Ruhun ve psikolojik olarak da bu egzersizler bizi rahatlatıyor. Öğrencilerime derse gelirken çok aç ya da çok tok olmamaları hususunda önerilerde bulunuyorum. Çünkü çok tok olduğumuz zaman nefes egzersizleri rahatsız edici olabilir çok aç olduklarında ise tansiyon düşüklüğü, şeker düşüklüğü gibi durumlar oluşabiliyor. Daha önce bayılma, yere düşme gibi durumlar yaşadığımız olmuştu. Isınma gevşeme egzersizlerinden sonra diyaframı esnetici ve yumuşatıcı küçük nefes egzersizleri yapıyoruz. Bunları yormadan sadece ısındırma amaçlı yaptırıyorum. Çok da zorlayamıyorum bu konuda. Çünkü dersimiz sekiz buçukta başlıyor. Sesin çok da ısınmadığı, uyanmadığı saatler bunlar. O saatleri çok fazla değiştiremiyoruz maalesef. Bazı derslerimiz on buçukta olabiliyor. Ancak ders programını yapan hocalarımızın da çaresiz kaldığı, mecburen dersi o saate yazmak zorunda kaldığı durumlar

oluyor. Bu ısınma-gevşeme egzersizlerinden sonra toplu ses eğitimi çalışmaları yapıyoruz. Çünkü teke tek yaptığımızda zaman yetmiyor. Bu yüzden toplu uygulamalarla dersi yürütüyoruz. Gönül ister ki her öğrenciyle yarım saat çalışma yapalım. Ancak bu durumda toplu olarak 20-25 dakika ses egzersizleri yapıyoruz. Bu egzersizlerde ise çok tiz seslere ya da çok pes seslere inmeden daha çok orta bölgede kalarak egzersizleri uyguluyoruz. Öğrencileri sabah saatlerinde ince ve kalın sesleri çıkarmaya zorlamak “nodül”e sebebiyet verebilir.

(K-7) (...) Örneğin bir sporcu nasıl maça çıkarken öncesinde vücudunu ısıtıyor ise sonuçta ses tellerimiz de bir kastır ve eser icralarından önce mutlaka bu kasların ısıtılması gerekir. Boyun kaslarımızın, diğer kaslarımızın ve vücudumuzun esnek, ısınmış ve gevşemiş olması gerekiyor ki egzersizlerde veya eser icrasında en iyi performansı alabilelim. Aerobik ve kültür fizik hareketleri yaparak vücut kaslarımızı ısıtabilir gevşetebiliriz. Vücut için ben bunları yaptırıyorum. Derslerde sesimiz için ısınma ve gevşeme sağlamak için ben kapalı ağız uygulamaları yaptırıyorum. Öğrenciler ilk geldiklerinde psikolojik açıdan da gergin olabiliyorlar. Ses eğitimi ile ilgili bir sürü şeyler anlatıyoruz. Bu bilgilerin yoğunluğu karşısında ürkebiliyorlar. Onlara rahat olmaları gerektiğini telkin ederek psikolojik rahatlama sağlamaya çalışıyorum. Ses tekniği ile ilgili bir şey anlatırken ise şu bölgede düşün şöyle hareket et diye düşüncelerini yönlendirecek telkinlerde ve yönlendirmelerde bulunuyorum.

(K-8) (...) Dersleri toplu ses eğitimi şeklinde yaptığım ve vakit sıkıntımız olduğu için maalesef öğrencilere ısınma ve gevşeme uygulamalarını yaptırabiliyorum. Ayrıca daha önce de söylediğim gibi öğrencilerimiz ses üzerine uzmanlaşmak için okula alınmış öğrenciler değiller. Öğrencilerimiz Ses Eğitimi Bölümü öğrencileri olsaydı bahsettiğiniz ısınma gevşeme uygulamaların çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yeri gelmişken bir şey daha söylemek isterim ki bu da “Ses Eğitimi” dersinin yapıldığı saatlerle alakalı bir husustur. Bana göre “Ses Eğitimi” dersleri sabah saatlerinde yapılmalıdır. Ses tellerimiz vücudumuzdaki diğer kaslar gibi biz uyurken gevşiyorlar ve uyandığımız zaman vücudumuzdaki kaslar nasıl aktif hale geliyorsa ses tellerimizdeki mikro kaslar da bu şekilde aktif hale geliyor. Bizim bunu kademeli şekilde ısıtarak kullanılabilir hale getirmemiz lazım. Branşı ses olan bir öğrencinin sesi ile yapacağı çalışmaların öncesinde bu ısınmayı sağlayabilmesi için “Ses Eğitimi” dersinin sabahın ilk saatlerinde olması gerektiğini düşünüyorum. Isınmamış seslerle yapılan eser icraları ve çalışmalar ileriye yönelik ses hastalıklarına sebep olabilmektedir. Öğrencinin sesinde polip, nodül gibi

rahatsızlıklar oluşabilir, hatta sesini kaybedebilir. Özellikle 1.sınıf öğrencisi sesini doğru kullanabilecek bilinçte değildir. “Ses Eğitimi” dersi saat 15.30 ile 17.30 arasında yapıldığında; ses, o saate kadar zaten yorulmuş oluyor. O saatten sonra yapacağınız ses eğitiminden çok fazla verim almak mümkün olmuyor. Üstelik işin başka bir boyutu da şu ki yorulmuş ve yıpranmış sesle şan dersi yapmaya çalıştığınız zaman bu defa sese zarar vermek söz konusu olabilir. Bunlar küçük görünen ayrıntılar ancak çok hayati önem arz etmektedir.

(K-9) (...) Derslerim; ısınma, nefes egzersizleri, ses egzersizleri ve icra sırasıyla yapılıyor. Isınma işi, dersi hangi saatte yaptığınıza göre değişir. Hangi eseri icra edeceksiniz, genel sağlık durumunuz, kıyafetiniz bu egzersizleri etkileyebilir. Eğitimci olarak sürekli gözlemci olmalıyız. Aslında fizik tedavi de de sıkça salık verilen çoğu egzersiz dersimizde kullanılıyor. Baş ve boyun bölgesinde yoğunluk olmak üzere omuz kollar sırt göğüs ve bel egzersizleri eklenebiliyor. Bu uygulamaları dersin en çok 10 dakikasını alacak şekilde planladığım için her defasında yapmak yerine esere göre seçerek yaptırıyorum.

(K-10) (...) Derse başlamadan evvel ben ya da görevlendirdiğim bir öğrenci sınıfa ısınma hareketleri yaptırır. Bunlarla dış yumuşama sağlanır. Ben esprili bir insanım bol espri yaparak onları gülümsetip güldürerek de iç yumuşama sağlarım. İç ve dış yumuşama uygulamalarını ilk dönem uygulatıyorum. Sonraki dönemlerde müfredatı yetiştirebilmek için dersin vaktinden almamak adına uygulamaları yaptırabiliyorum, diğer çalışmalara geçiyoruz.

(K-11) (...) Ben gevşeme egzersizlerine çok önem veriyorum. Çünkü sağlıklı bir sesin çıkabilmesi için ön koşul vücutta herhangi bir gerginliğin olmamasıdır. Herhangi bir stres kaynağı olmamasıdır. Tüm kasların sesi oluşturmaya hazır olması için gevşek ve ısınmış olması gerekir. Dersin başında omuz ve boyun kaslarının gevşemesine yönelik egzersizler yaptırıyorum. Alın kısmına bastırılarak birkaç saniyelik bastırma egzersizi yaptırıyorum. Bu boyun kaslarını rahatlatıcı bir egzersizdir. Baş taşıyan kaslar gün içinde stresten kaynaklı olarak veya uyku bozukluklarına bağlı olarak gerilmiş ve kasılmış olabiliyorlar. Ardından sesi oluşturmaya yardımcı olan yanak kasları ve çene kasları gibi kasların kan dolaşımını canlandırmak adına miniciklemek yoğurmak gibi bazı egzersizler yapıyoruz. Bunlar da bittikten sonra kol ve omuz eklemlerinin birleştiği yerlerle ilgili yapılan egzersizler var. Kolu alıp çekmek ve birkaç saniye tutmak gibi. Bunun amacı aslında kasları ve bedeni hazırlamak olduğu gibi zihni de hazırlamaktır. Bundan sonra

karın kaslarını gevşetici egzersizler yapıyoruz. Çünkü karın kaslarının (abdominal kaslar) nefes alıp verirken gevşek olması bizim doğru diyafram nefesi almamızı sağlayacaktır. Bu kasların kasılmış olması ise akciğerimizin aşağı uzamasına sebep olup diyafram kasımızın aşağı doğru kasılmasını da engelleyeceğinden nefes düzenimizi arzu ettiğimiz doğru düzene getirmemizi önleyecektir. Isınma ve gevşeme uygulamalarını öğrenciler her ders yaptıkça artık düşünmeden otomatik olarak bunları yapmaya başlarlar. Zaten “Ses Eğitimi” dersinin de amacı davranışı düşünmeden yapabilir hale getirmektir. Yani bir teknik oluşturmaktır. Bu ısınma ve gevşeme uygulamalarını her ders ben yanlarında iken yapmalarını isterim. “Siz ısının, siz yapın ben geleceğim” diyerek onları bu konuda yalnız bırakmıyorum. Her derste mutlaka kendim de onlara eşlik ederek bu uygulamaları yapıyorum.

(K-12) (...) Isınma ve gevşeme ya da iç ve dış yumuşama uygulamaları yapmıyoruz.

(K-13) (...) Derse iç yumuşama çalışmaları ile başlıyoruz. Çünkü zihnin rahatlaması çok önemli. Daha sonra öğrenciyi doğru sese yönlendirmek için vücut egzersizleri yaptırarak vücutlarının rahatlamasını sağlıyorum.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde iç ve dış yumuşama uygulamaları hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre iç ve dış yumuşama uygulamalarında kullanılan yöntemler incelendiğinde;

(K-1)’in, dersleri bireysel yapmasının da getirdiği imkanla iç ve dış yumuşama uygulamalarını belirlerken öğrencinin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurduğu anlaşılmaktadır. Buna göre öğrencide gerginlik söz konusu ise kültür fizik hareketleri yaptırarak öğrencinin gerginliğinin giderilmesi yoluna gidilmektedir. (K-1)’e göre nefes egzersizleri en iyi iç ve dış yumuşama uygulamalarıdır. Nefes çalışmalarının öğrencide iç ve dış yumuşama için yeterli olduğu görüşünü belirtmekte olan (K-1), gerekli durumlarda öğrenciyi psikolojik açıdan rahatlatacak yollara da başvurabildiğini ifade etmektedir.

(K-2), iç ve dış yumuşama yöntemlerini Batı Müziği ses eğitimine yönelik yazılmış olan kitaplardan ve Batı Müziği icrasına yönelik eğitim veren eğitimcilerden edindiği tecrübe ile belirlemekte olduğunu ifade etmektedir. Buna göre vücudun ısınması için kültür fizik hareketleri ile dudak ve dil kaslarına yönelik hareketler yaptırmaktadır.

(K-2), bu uygulamaları birinci yarıyılın başındaki ilk derslerde uygulamalı olarak gösterdikten sonra devam eden derslerde sürdürmemekte olduğunu ifade etmektedir. İç yumuşama hususunda ise öğrenciyi strese sokmamanın öncelikli olarak dikkat edilmesi

gereken nokta olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca iç yumuşama hususunda öğrenciyi icra edeceği esere zihinsel olarak hazırlamanın da çok önemli olduğunu belirtmektedir.

(K-3), iç ve dış yumuşamanın amacını öğrencilere anlatarak bir farkındalık sağlama yoluna gitmektedir. Zira ilk dört/beş hafta bu uygulamaları öğrenci ile birlikte uyguladıktan sonra ilerleyen derslerde 8 yarıyıl boyunca öğrencinin bu uygulamaları ders başlamadan evvel sınıfa gelip tek başına yapmasını istemektedir. Öğrencide bu çalışmaların bir gereklilik olduğu farkındalığı arttıkça kendisinin de bunu takip ve kontrol etmesine gerek kalmadığını ifade etmektedir.

(K-4), iç ve dış yumuşama uygulamalarına ilk yarıyıldan itibaren başlamaktadır. İlk yarıyıl boyunca bu çalışmaları öğrenci ile birlikte uygulamakta iken ikinci yarıyıldan itibaren öğrencinin bu uygulamaları dersin başında kendi kendine yapmasını beklemektedir. Dış yumuşamayı vücut kaslarını rahatlatıp gevşetici kültür fizik hareketleri ile sağlarken duygusal ve psikolojik açıdan iç yumuşamayı meditatif uygulamalarla sağladığı görülmektedir. İç ve dış yumuşama uygulamalarının belirlenmesi hususunda Saip Egüz'ün "Toplu Ses Eğitimi" ve Serda Türkel Oter'in "Türk Musikisi Ses Eğitimi" isimli kitaplarından faydalandığını belirtmektedir.

(K-5), dış yumuşama için kültür fizik hareketleri uygulatmakta, iç yumuşama için ise meditatif uygulamalardan faydalanmaktadır. Ayrıca iç ve dış yumuşama sağlamak için nefes egzersizlerini de kullandığını ifade etmektedir. Dersin içinde verdiği kısa süreli molalarla da öğrencilerin istedikleri gibi gülebilmelerine, espri yapabilmelerine, psikolojik açıdan rahatlamalarına izin vererek iç yumuşamayı sürdürmekte olduğu anlaşılmaktadır.

(K-5), dış yumuşama uygulamalarını ilk derslerde uygulamakta fakat ilerleyen derslerde ses çalışmalarına daha fazla zaman kalabilmesi için kültür fizik hareketlerine daha az yer vermektedir.

(K-6), kültür fizik hareketleri yaptırarak iç ve dış yumuşama sağlamaktadır.

(K-7), dış yumuşama hususunda kültür fizik hareketleri yaptırmakta; iç yumuşama hususunda ise öğrencilerin gergin olduklarını gördüğünde onlara rahat olmaları gerektiğini telkin ederek psikolojik rahatlama sağlamaya çalışmaktadır. Ayrıca öğrencilerde ses kaslarının gevşeyip ısınması için kapalı ağız uygulamaları yaptırmaktadır.

(K-8), öğrencilerin Ses Eğitimi Bölümü öğrencisi olmaması, derslerin toplu ses eğitimi biçiminde yürütülmesi, ders süresinin sınırlı oluşu gibi nedenlerle iç ve dış yumuşama çalışmaları yapamadığını ifade etmektedir.

(K-9), “Ses Eğitimi” derslerini iç ve dış yumuşama uygulamaları, ses egzersizleri ve eser icrası çalışmaları sırasıyla yürüttüğünü ifade etmektedir. Fizik tedavide de kullanılan kültür fizik egzersizlerinin çoğunu derslerinde kullanmakta olduğunu, bu uygulamaları dersin on dakikasını aşmayacak şekilde planladığını ifade etmektedir.

(K-10), dış yumuşama sağlamak amacıyla derse başlamadan evvel öğrencilerden kendi başlarına kültür fizik hareketleri yapmalarını istemektedir. Bu sayede dış yumuşama sağlayan (K-10), derste esprili konuşmaları ile öğrencileri güldürerek iç yumuşama sağladığını belirtmektedir. İç ve dış yumuşama uygulamalarını ilk dönem uygulatan (K-10), ilerleyen dönemlerde müfredatın diğer konularını yetiştirebilmek için bu uygulamalara zaman ayıramadığını ifade etmektedir.

(K-11), kültür fizik hareketleri yaptırarak dış yumuşama sağlamaktadır.

(K-12), iç ve dış yumuşamaya yönelik herhangi bir uygulama yapmamaktadır.

(K-13), öğrencilerin zihinlerinin rahatlaması için her dersin başında iç yumuşama çalışmaları yapmaktadır. Daha sonra vücut rahatlığı oluşturmaya yönelik kültür fizik hareketleri ile dış yumuşama sağlamaktadır.

“‘Ses Eğitimi’ derslerinde iç ve dış yumuşama uygulamaları hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna yanıt veren 11 öğretim elemanının iç ve dış yumuşama uygulamaları yapmakta olduğu; 2 öğretim elemanının iç ve dış yumuşama uygulamaları yapmadığı anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde iç ve dış yumuşama uygulamaları hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *iç ve dış yumuşama uygulamalarının amacı* incelendiğinde;

(K-1), öğrenci stres içinde olduğunda nefes alış verişinin yavaşladığını, kandaki oksijen seviyesinin düştüğünü ifade etmektedir. Diyaframın etkin biçimde kullanıldığı nefes egzersizleri uygulandığında kandaki oksijen seviyesinin de yükseldiği ve buna bağlı olarak öğrencinin gevşeyip rahatladığını ifade etmektedir. (K-1)’in bu ifadelerinden iç ve dış yumuşama uygulamalarının amacının öğrencilerde görülen strese bağlı kasılmaları gevşetip rahatlatılabilmek olduğu anlaşılmaktadır.

(K-2)’ye göre iç ve dış yumuşama uygulamalarının amacı vücudun gevşemesini ve ısınmasını sağlayarak ses üretimi için hazırlık yapmaktır. İç yumuşamanın amacı ise psikolojik stresten uzak kalabilmektir.

(K-6), iç ve dış yumuşama uygulamalarının amacının hem psikolojik açıdan hem de kan dolaşımını hızlandırarak fiziksel açıdan rahatlama sağlamak olduğunu bildirmektedir.

(K-7), iç ve dış yumuşama uygulamalarının amacının sesi oluşturmaya yarayan direkt ve dolaylı tüm kasların ısınmasına gevşemesine ve esneklik kazanmasına hizmet etmek olduğunu belirtmektedir. (K-7)'ye göre egzersizlerde ve eser icrasında en iyi performansı elde edebilmek için vücudun ısınmış ve kasların gevşemiş olması gerekmektedir.

(K-11)'e göre iç ve dış yumuşama uygulamalarının amacı vücuttaki gerginliği yok ederek kaliteli ses üretimini sağlamaya yardımcı olmaktır. (K-11)'e göre ses üretimi için vücuttaki tüm kasların gevşek ve ısınmış olması gerekmektedir. (K-11), iç ve dış yumuşama uygulamalarının amacının sadece fiziksel hazırlık değil zihinsel bir hazırlık sağlamayı da amaçladığını belirtmektedir. (K-11), iç ve dış yumuşama uygulamalarının, ses üretimi davranışında öğrenciye fiziksel ve zihinsel rahatlığı elde etmeyi bir teknik olarak kazandırmayı hedeflediğini ifade etmektedir.

(K-13), iç ve dış yumuşama uygulamalarının öğrencilerde zihinsel ve fiziksel rahatlama sağlayarak doğru ses üretimi elde etmeyi amaçladığını ifade etmektedir.

“‘Ses Eğitimi’ derslerinde iç ve dış yumuşama uygulamaları hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna yanıt veren öğretim elemanlarından elde edilen bulgulara göre iç ve dış yumuşama uygulamalarının amacının öğrencilerdeki fiziksel ve zihinsel gerginliğin giderilmesini sağlamak olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde iç ve dış yumuşama uygulamaları hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *iç ve dış yumuşama uygulamalarında karşılaşılan güçlükler, güçlüklerle getirilen çözümler ve/veya çözüm önerileri* incelendiğinde;

(K-2)'nin “Ne yazık ki günümüzde Türk Musikisi dinleyen öğrenciler çok gelmiyor. Bu sebeple öğrenciyi seslendireceği esere hazırlamak çok önemli. Birkaç bilindik şarkı ile Türk Müziğini tanıyan öğrenciler, konservatuvara geldiklerinde klasik bir icranın içine düştüklerinde belediklerini bulamadıkları için hayal kırıklığına uğrayabiliyor, demoralize olabiliyorlar. “Acaba yanlış bir şey mi yaptık, yanlış bir yeri mi seçtik, yanlış bir yerde miyiz?” diye bir kaygıya düşüyorlar. Bu yüzden öncelikle onları uzun uzadıya Türk Musikisine ve klasik icraya zihinsel olarak ve psikolojik olarak hazırlamak gerekiyor. Bu işin bir aşk işi, sevgi işi olduğunu anlatıyorum. Örneğin bir kişi

âşık olduğunda âşık olduğu kişiyi nasıl her gün görmek ister, onun için çabalarsa; Türk Musikisinin de bu şekilde olduğunu her gün onun için çaba sarf etmeleri gerektiğini anlatıyorum. Gececeğimiz eserler öğrenciler için ağır geliyor. Öncelikle bunu rahatlıkla ifade edebilmelerini istiyorum. Öğrencilerden şu tip ifadeler duyuyorum: “Hocam ben bu eseri ilk dinlediğimde uykum geldi.”, “Uyudum.” ya da “Çok sıkılıyorum.”, “Anlıyormuş gibi yapıyorum ama aslında eserin içine hiç giremiyorum.” gibi söylemler çok oluyor. Öğrencilere bu hisleri yaşamalarının çok normal olduğunu, bunun bir süreç olduğunu, Türk Musikisi ile vakit geçirdikçe, onu dinledikçe, dinlemeye de zaman ayırdıkça bu sevginin ve ilginin oluşacağını anlatıyorum. Öğrencileri Türk Musikisine olan bu uzaklıkları yüzünden asla yargılamıyorum. Asla kırıp incitmiyorum. Hatta “Ben de başlarda sizin hissettiklerinizi hissediyordum. Benim için de bu eserler ağır geliyordu, zor geliyordu.” diyerek onlara cesaret verme yolunu seçiyorum. Sonuç olarak derslerimizde psikolojik açıdan stresten uzak bir ortam oluşturmak şarttır.” şeklindeki ifadelerinden bazı öğrencilerin lisans eğitimine başladıklarında üzerinde çalışacakları müzik türü ve icra edecekleri eserler karşısında hayal kırıklığı, kaygı ve konuya ilgisizlik hissedebildiklerini gözlemlediği anlaşılmaktadır. Bunun iç yumuşamayı engelleyici bir durum olduğu görülmektedir. Bu durumdaki öğrencilerle daha verimli çalışma yapabilmek için yöntemler geliştirmiştir. (K-2), bu durumdaki öğrencileri bu türü daha çok dinlemeye ve tanımaya teşvik ederek onlarda Klasik Türk Müziğine karşı sevgi ve ilgi oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu yolla psikolojik açıdan rahatlama ve zihinsel hazırlık sağlamaktadır.

(K-6), derse gelen öğrencinin açlık tokluk durumunun egzersiz yapmaya uygunluk bakımından belirleyici olduğunu vurgulamaktadır. (K-6)’ya göre çok aç veya şişkinlik yaratacak derecede yemek yemiş olmak tansiyon, şeker gibi değerlerde anomaliye sebep olabilmekte ayrıca midenin şişkin oluşu diyafram kasının beklenildiği gibi etkin kullanılamamasına, buna bağlı olarak da nefes çalışmalarının beklenildiği gibi yürütülememesine sebep olabilmektedir. Bu sebeplere bağlı olarak öğrencilerde çalışmalar sırasında bayılma, yere düşme gibi sağlık sorunları gözlemlediğini ifade etmektedir. Bu güçlüklerle karşılaşmamak için (K-6) öğrencilere, derse gelirken çok aç ya da aşırı yemiş olmamaları hususunda önerilerde bulunmaktadır. (K-6)’nın karşılaştığı bir diğer güçlük ise ders saatleri ile ilgilidir. Sabah 08.30’da başlayan “Ses Eğitimi” derslerinde nefes ve ses egzersizleri uygulatırken öğrencilerin ses ve nefes kapasitelerini zorlamak hususunda ihtiyatlı davranmak mecburiyetinde kaldığını belirtmektedir. Sabah saatlerinin henüz ses organlarının ısınmadığı, uyanmadığı saatler olduğunu belirtmekte, bu saatlerde sese

zorlayıcı egzersizler uygulatmasın ses hastalıklarına sebebiyet verebileceğini düşünmektedir. Ders programlarının doluluğu sebebiyle mecburen “Ses Eğitimi” derslerinin sabahın erken saatlerine konulabildiğini bu durumun bahsedilen sebeplerle güçlük yarattığını ifade etmektedir.

(K-8), “Ses Eğitimi” derslerinin sabahın erken saatlerinde, henüz yorulmamış seslerle yapılması gerektiği hususunda görüş bildirmektedir. Yorulmuş ve yıpranmış seslerle “Ses Eğitimi” dersi yapılmasının öğrencinin sesine zarar verebileceğini belirtmektedir. Ancak ders programlarında bu dersin sabah saatleri yerine daha geç saatlere de yazılmakta olmasının bahsettiği gerekçelerle güçlük yarattığını bildirmektedir.

(K-9), “Ses Eğitimi” dersinin hangi saatte yapıldığının iç ve dış yumuşama hususunda belirleyici olduğu görüşündedir. Genel sağlık durumunun, giyilen giysilerin bu uygulamaları etkilediği yönünde görüş belirtmektedir. Bu değişkenlerin yaratabileceği güçlükler karşısında sürekli gözlemci olunması gerektiğini ifade etmektedir.

Kaliteli ses üretimi için bedenın ısınmış ve gevşemiş, zihnin ve duyguların rahat ve sakin olması gerektiği görüşünden hareketle yapılan iç ve dış yumuşama çalışmalarının, “Ses Eğitimi” derslerinde farklı yöntemlerle uygulandığı görülmektedir. Kimi eğitimciler her ders öncesi bu uygulamaların yapılması yoluna giderken kimi eğitimciler uygulamaları ilk derslerle sınırlandırmaktadır. Bedenin ısınıp gevşemesi anlamına gelen dış yumuşama kültür fizik hareketleri ile sağlanırken zihnin ve duyguların odaklanmış, rahat ve sakin kalabilmesi için yapılan iç yumuşama, meditatif konsantrasyon, öz güven artırıcı telkinler ve duygusal rahatlama sağlayan “gülme” gibi uygulamalarla gerçekleştirilmektedir. Ders saatlerinin kimi zaman yetersiz oluşu, iç ve dış yumuşama uygulamalarına yeteri kadar zaman ayrılamamasına neden olabilmektedir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda; Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde yapılan iç ve dış yumuşama uygulamalarının dersi yürüten öğretim elemanlarının çoğunluğu tarafından yapılmakta olduğu görülmektedir. Buna göre iç ve dış yumuşama uygulamalarının “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu söylenebilir. Farklı öğretim elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki iç ve dış yumuşama uygulamalarında ortak ve farklı yöntemler kullanılmakta olduğu görülmektedir.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde vücut duruşu, jest ve mimik eğitimine yönelik nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

(K-1) (...) Hollanda'da iken bir buçuk yıl kadar “Alexander Vücut Duruşu” dersi aldım. Onu olabildiğince burada uyguluyorum. Kendim de yapmaya çalışıyorum. Enteresandır ki eğer doğru şarkı söylüyorsanız duruşunuzun belli bir şekilde olması gerekiyor. Yani yamuk yumuk durup doğru şarkı söyleyemezsiniz. Doğru ses üretimi için ve ses organlarını doğru kullanabilmek için belli bir vücut duruşuna sahip olmak gerekiyor. Bunun dışında konservatuvarımızda jest mimik ve sahne bilgisi dersi var. Bu derste de keza jest ve mimikle ilgili çalışmalar yapılıyor. Bunları biz de derslerimizde yapıyoruz. Jest ve mimik eğitime yönelik uygulamalarımız bu şekilde oluyor. Kendi adıma konuşmam gerekirse kendi derslerim için güfteyi göz önünde bulunduruyorum. Güfte anlatıyorsa yani güftenin manası ne ise bizi o yönlendiriyor diyebilirim. Tabi jest ve mimiklerin olabildiğince de doğal olması gerekiyor. Günlük hayatta konuşurken nasıl jest mimik yapıyorsak şarkı söylerken de durum çok farklı değil. Artık son dönemlerde sinema ve tiyatrodaki oyunculuklarda da jest ve mimik kullanımı bu yöne döndü. Eskiden daha büyük oyunculuklarla jest ve mimik kullanımı varken günümüzde daha doğal ifadeler tercih ediliyor.

(K-2) (...) Öğrencilerimiz “Ses Eğitimi” dersine geldikleri andan itibaren vücut duruşu, jest ve mimik çalışmalarına da nefes eğitimi ile birlikte başlamış oluyoruz. Aslında diyaframın çalışma alanını daraltmamak için haliyle dik durmaları gerektiğini, bu yüzden vücut duruşunun önemli olduğunu öğrenciye anlatmaya çalışıyorum. Öğrencilere ister oturur pozisyonda iken, ister ayakta iken, gövdelerini dik tutmaları gerektiğini, icra esnasında bacak bacak üstüne atmadan düzgün bir duruşla durmalarını söylüyorum. Jest ve mimik eğitimi üzerine ciddi bir çalışma yaptığımız söylenemez. Ancak yaptığım derslerde birinci yılın ikinci döneminin sonunda veya ikinci yıla başlarken eser geçmeye başlıyoruz. Eser icra ederken ilk yaptığımız şey eserin güftesini seslendirmek oluyor. Bazı eserler Osmanlıca/Farsça olduğu için bu kelimelerin anlamlarını ve güftenin manasını şerh etmeye çalışarak öğrencinin güfteyi hazmetmesini sağlıyoruz. Jest ve mimikler ise manayı bilmekle çok alakalıdır. Öğrenci güfteyi anladığı zaman güftenin gerektirdiği jest ve mimikleri doğal olarak yapabiliyor zaten. Örneğin olumlu duyguları, baharı, aşkı, sevgiyi anlatan bir güfte ile oluşturulmuş şarkıyı icra ederken suratımızın kızgın, sinirli ve gergin olmaması gerekir. Daha tebessümlü olmalıdır. Buna karşın insanların daha dramatik duyguları ifade ettiği şarkıları seslendirirken çok fazla sırtımadan ancak tabii ki de somurtmadan icra etmek gerektiğinden bahsediyoruz. Yani genel olarak vücut duruşunun ve yüz ifadesinin çok önemli olduğunu ve icra sırasında kontrol altında

tutulması gerektiğini telkin ediyorum. Ayna karşısında çokça çalışmalar yapıyoruz. Sahneye çıkıldığında insan elini kolunu nereye koyacağını bilemez. Jest ve mimik hareketlerini kontrol etmek heyecana bağlı olarak zorlaşır. Derslerimizde eser icra ederken öğrencilere ayna karşısında kendilerini izleme, kendilerini eleştirme uygulamalarını çokça yaparız. “Elimi kolumu hiç kullanamıyorum hocam” diyen bir öğrenciye ise “O halde eser icra ederken ellerinle usul takibi yapabilirsin” diyorum. “Hem senin ritimden çıkmanı engeller hem de elini kolunu hareketsiz tutmamanı sağlar.” diyorum. Bu şekilde yönlendirmeler yapıyoruz. Sonuç olarak şunu yapalım bunu yapalım diye önceden planlanmış hareketlerle değil, güftenin bizi yönlendirmesini sağlayarak çalışıyoruz.

(K-3) (...) Aslında konservatuvarlarda “Sahne Duruşu” adı altında sırf buna yönelik derslerin olması gerektiğini düşünüyorum. Bu çok önemli. Öğrenciyi çok iyi icra edebilecek seviyeye getiriyorsunuz ancak öğrenci sahnede elini kolunu nereye koyacağını bilemiyor bazen. İyi bir icracı olabilirsiniz ama sahnede seyirciler ile iletişimi ve sahnede ne yapacağınızı bilmediğiniz zaman icra farklı bir boyuta gider. Öğrencilere her zaman bunu söylerim. Bununla ilgili özel bir çalışma olmamasına rağmen ben kendi dersimde bazı uygulamalar yapıyorum. “Ses Eğitimi” derslerini yaptığımız sınıflarda aynalar var. Aslında biz bu aynaları hançere çalışmaları sırasında öğrencinin kendini gözlemlemesi için koydurmuştuk. Eser öğrenilip, ezbere alınıp, öğrencinin yorumuna bırakıldıktan sonra öğrenciye diyorum ki “Tamam çok güzel olmuş. İcran güzel, yorumlaman çok hoş. Şimdi lütfen aynanın karşısına geç, bu eseri solo icra ettiğini düşünerek seslendir. Elini kolunu nasıl kullanacaksan bir göreyim.” diyorum. Öğrencilerimiz bazen çok abartılı davranışlarda bulunabiliyor, bazen de öğrenci eseri hiçbir jest ve mimik kullanmadan icra edebiliyor. Bu konularla ilgili kendilerine gerekli uyarılarda bulunuyorum. Ancak dediğim gibi bu konu özel bir eğitim alanı ve bu alanda hele ki konservatuvarlarda öğrencilerin ciddi eğitim almış hocalar tarafından yetiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

(K-4) (...) İnsan konuşurken konuşmasının içine ifadeyi güçlendirmek için nasıl mimiklerini, yüz hareketlerini, el-kol hareketlerini katıyor ise ses icracısı da bir eseri icra ederken icrasını; işin içine mimiklerini ve el-kol hareketlerini katarak güçlendirmelidir. Öğrencilerime de bu şekilde telkinde bulunuyorum. Sınıflarımızda ayna var, ayna karşısında zaman zaman bu çalışmaları yapıyoruz. Öğrencilerimize ders dışında da ayna karşısında çalışmaları hususunda ödev veriyorum. Eser icra ederken gereksiz kafa sallama hareketleri ya da yüzü asmak gibi hareketleri yapmamalarını söylüyorum.

(K-5) (...) Öncelikle kız ve erkeklerin postürlerinin çok farklı olması gerektiğini anlatıyorum. Omuzların ve başın her iki cinste de dik olması gerektiğini, başın belli bir açıda bulunması gerektiğini, ellerin kolların fazla sallanmaması gerektiğini anlatıyorum. Yüzlerinde ise çok güler bir ifade ya da asık surat olmaması gerektiğini söylüyorum.

(K-6) (...) Öğrencilerimize doğru duruş eğitimi veriyoruz. Hatta odalarımızda piyanoların yanında aynalarımız var. Onların da gerekli olduğunu düşündük ve rica ettik temin ettiler. Aynada öğrencilerimize kendine bakmalarını söylüyorum. Öğrenciler farkında olmadan duruşlarını bozduklarında onları doğru durmaları konusunda uyarıyorum. Aynadan kendilerini kontrol etmelerini sağlıyorum. Yüzlerini değişik biçimlere sokan, çenelerini kasan öğrencilerimiz oluyor. Öğrencilerden tebessüm eder bir ifade takınmalarını istiyorum. Güler yüzlü bir ifade takınurlar ise psikolojik olarak da fizyolojik olarak da kaslarının rahat edeceğini düşünüyorum. Kasılmaların önüne bu şekilde geçmeye çalışıyorum. Üslup tavırdan tabi ki uzaklaşmadan sesi rahat çıkarabilecekleri bir pozisyona getirmek amacıyla vücut duruşunun ve kasılmaların önüne geçmeye çalışıyorum. Kendini sıkmak, kollarını kavuşturmak gibi hareketler nefeslerini rahat ve uzun süreli kullanamamalarına da sebep oluyor.

(K-7) (...) Özellikle sahnede eser icra ederken icracının dik durması, kendinden emin, enerjisi yüksek bir şekilde durması çok önemli diye düşünüyorum. Bu fiziksel bir duruşun haricinde bir enerji işidir. Enerjiyi odaklayabilme işidir diye düşünüyorum. İlk derslerde bunun ne kadar önemli olduğunu anlatıp öğrencilerden dik durmalarını, özellikle diyafram kaslarının rahat etmesi için doğru bir duruş almalarını söylüyorum. Bu eğitimleri ileriye bırakmaya gerek duymuyorum. Vücudun kasılmış bir şekilde durması taraftarı değilim. Yüz kaslarının, el kol hareketlerinin de yine rahat olması gerekiyor. Elimiz kolumuz ise icra ettiğimiz eserin duygularıyla zaten anlama uygun şekilde hareket etmeye başlayacaktır veya şarkının ritmi ile birlikte elimiz kolumuz ritmik şekilde oynayabiliyor. Bu serbestliklerin olmasından yanayım. Özellikle öğrencilerde icra sırasında gözlerini kapatma davranışıyla karşılaşıyorum. Şarkının manasına göre duygu ve ifade yüz mimikleri ile de verilmelidir. Bunları sağlayabilmek için “Ses Eğitimi” dersinde dudaklarımızı esnettiğimiz egzersizler yapıyoruz.

(K-8) (...) Duruş bir ses sanatçısı için çok önemlidir. Doğru durmak sesin de doğru çıkması açısından önem arz eder. Sesi üretebilmek için sadece ses telleri değil farklı organların da bir arada çalışması gerekiyor. Tüm bu organların doğru çalışması için ise doğru duruş önem arz etmektedir. Doğru duruşun nasıl olması gerektiğini anlattıktan

sonra öğrenciler üzerinde uygulama yaptırarak “Bakın böyle olması gerekiyor.” veya “Böyle yapmamanız gerekiyor.” diyerek gösterme yoluna gidiyorum. Fakat daha önceki konularda da söylediğim gibi öğrencilerimiz enstrüman öğrencisi olduğu için bunu mesleki hayatlarında çok uygulayabilecekleri mecralarda bulunmuyorlar ama yine de nasıl durmaları gerektiğini gösterip anlatıyoruz. Vücut duruşu ile ilgili çalışmaları ilk dönemde yapıyorum.

(K-9) (...) “Ses Eğitimi” derslerinde bazen göz ardı edilebildiğini gözlemlediğim beden farkındalığının aslında çok önemli olduğunu düşünüyorum. Esasen “Ses Eğitimi” dersinin amacı bana göre ses çıkarmak ya da şarkı söylemek değil, şarkı aracılığıyla kendinin ve çevre farkındalığının artırılmasıdır. Bu nedenle doğru postür, mimiklerin ses çıkarmadaki rolü gibi bilgi ve beceriler derste üzerinde özellikle durduğum konulardandır. Buna yönelik çeşitli çözüm odaklı beden egzersizleri ve mimik çalışmaları yaptırıyorum. Ders dışında da uygulama ödevleri veriyorum.

(K-10) (...) Jest ve mimik hareketleri konusunda öğrencileri şarkının manasına göre yönlendiriyorum. Bu konuyu son dönemlere saklıyorum. Öncelikle öğrencinin ses icrasında yetişmesi gerekir.

(K-11) (...) Öğrencileri toplu olarak çalıştırıyor olsam bile dersin başındaki ilk yarım saatlik ses-nefes egzersizleri kısmında zaman zaman öğrencileri ayağa kaldırıp, tek tek ortaya alıp vücut duruşundan örnekler de gösteriyorum. Bazı öğrencilerin duruşları anatomik bir hatadan veya kendilerine güven yoksunluğundan da yanlış olabiliyor. Fiziksel bir problemden dolayı da bir kamburlaşma ve benzeri duruş bozuklukları gözlemliyorum. Duruş bozukluğu gözlemlediğim öğrencileri ayağa kaldırarak bir duvara sırtlarını yaslamalarını istiyorum. Dik durmalarını sağlıyorum. Daha sonra öne doğru yürümelerini istiyorum. Bu duruşu bozmadan bu şekilde doğru duruşa çalışmalarını sağlamaya çalışıyorum. Ancak bir süre sonra doğru duruşu unutabiliyorlar. Ses eğitiminin temeli aslında bireysel çalışmak ve hatta ayna önünde çalışmaktır. Öğrencilerimizde jest ve mimiklerde de bozukluklar görebiliyoruz. Öğrencinin kendini gözlemleyerek çalışması için ayna önünde çalışırız. Çoğu zaman öğrencilerimiz kendilerine bakmaktan tedirgin oluyorlar. Bu dolayısıyla bir kasılma ve stres yaratıyor. Bu stres tüm ağız, dil, dil kökü ve çene kaslarına da duruşlarına da etki ediyor. Vücut duruşu hususunda çoğu zaman heyecandan kaynaklı olarak tek ayak üzerinde durma sorunları gözlemliyorum. Bazen de öğrenci eserin temposunu sayma ihtiyacı, ritim tutma ihtiyacı duyuyor. Bunu da ortadan kaldırmamız biraz zaman alıyor. İki ayakları üzerinde sakince

ve dengeli bir biçimde durabilmeleri için farklı öğrencilerle bu çalışmalarını tek tek yapıyorum. Gerekli olduğu yerde de ara sıra uyararak tekrar tekrar düzeltmelerini sağlamaya çalışıyorum. Yüz kaslarının istem dışı kasılması veya ses eğitimine uygun şekilde rahatça açılmaması durumlarında ise hem ayna önünde hem de toplu eğitimlerde hep uyarılar yapıyorum. Gerekli gördüğüm yerde bireysel de uyarabiliyorum, sınıfa hitaben de uyarılarım olabiliyor.

(K-12) (...) Çalışmalarımızı yaparken nefesin daha rahat alınıp verilebilmesi ve sesin daha kolay üretilmesi için öğrencinin ayakta durmasının daha doğru olduğunu düşünüyorum. Ayakta dik bir duruş ile yapılacak bir dersin daha verimli olacağını düşünüyorum.

(K-13) (...) Sahnede nasıl durması gerektiğini, jest ve mimikleri nasıl kullanılacağını ayna karşısında mutlaka çalışıyoruz. Ayrıca konservatuvarımızda sahnemiz var. Orada eser icra ederken de eseri duruş, jest ve mimikleriyle nasıl ifade edebileceklerini uygulamalı şekilde öğretiyorum.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde vücut duruşu, jest ve mimik eğitimine yönelik nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *vücut duruşu, jest ve mimik eğitiminde uygulanan yöntemler* incelendiğinde;

(K-1), vücut duruşu eğitimine ilişkin “Alexander Tekniği” adı verilen bir disiplinden istifade etmektedir. Bunun dışında görev yapmakta olduğu konservatuvarda “Jest Mimik ve Sahne Bilgisi” dersi de bulunduğunu, bu derste de jest ve mimik eğitimine yönelik çalışmalar yapıldığını belirtmektedir. Yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerinde jest ve mimik kullanımında güftenin manasının belirleyici ve yönlendirici olduğunu belirtmektedir. Jest ve mimik kullanımında öğrencilere doğal bir üslubunun benimsenmesi gerektiğini telkin etmektedir.

(K-2), vücut duruşuna yönelik çalışmalara ilk dönemde başlamaktadır. Öğrencilere vücut duruşu eğitiminin nefes eğitimi ile doğrudan ilgisi olduğunu anlatmakta, doğru nefes alabilmek için doğru vücut duruşuna sahip olunması gerektiğini kavratmaktadır. Jest ve mimik eğitimine yönelik çalışmalara ise eser icrası çalışmalarına geçilmesi ile paralel olarak ikinci yarıyıl sonunda veya üçüncü yarıyıldan başlamaktadır. Eser çalışmaları başladığında öğrenci ile eserin güftesinin manası üzerinde de çalışmakta, bu süreçte öğrenciyi güftenin taşıdığı anlama göre jest ve mimik kullanmak gerektiği şeklinde yönlendirmektedir. İcra sırasında önceden belirlenmiş hareketler yerine güftenin manasının

yönlendirmesiyle jest ve mimiklerin doğal kullanılması gerektiğini telkin etmektedir. (K-2), ayna karşısında jest ve mimik pratikleri de yaptırmaktadır.

(K-3), ayna karşısında eser icrası eşliğinde jest ve mimik pratikleri yaptırıp öğrenciyi yönlendirerek bu eğitimi sağlamaktadır.

(K-4), öğrencilere eser icrası sırasında jest ve mimiklerin ifadeyi güçlendireceğini telkin etmektedir. Ayna karşısında zaman zaman jest ve mimik pratikleri yaptırmakta, öğrencilere ders dışında da ayna karşısında pratik yapma ödevleri vermektedir. Eser icrası sırasında uygunsuz jest ve mimikler tespit ettiğinde uyararak öğrencinin bu davranışları düzeltmesini sağlama yoluna gitmektedir.

(K-5), öğrencilere doğru jest ve mimiklerin nasıl olması gerektiği ile ilgili telkinlerde bulunmaktadır.

(K-6), öğrencilere ayna karşısında kendilerine bakmalarını söyleyerek hem duruş hem jest ve mimik kontrolü sağlamaktadır. Duruş bozukluğu veya uygunsuz jest ve mimikler tespit ettiğinde uyararak bu davranışları düzeltmelerini sağlamaktadır.

(K-7), vücut duruşuna yönelik eğitime ilk dönemde başladığını ifade etmektedir. Jest ve mimikler seçilirken güftenin manasının belirleyici olduğunu vurgulayan (K-7), mimik kullanımında yüz kaslarının etkin biçimde kullanılması için dudak egzersizleri uygulatmaktadır.

(K-8), doğru vücut duruşunu sağlamaya yönelik çalışmalara ilk yarıyılıda başlamaktadır. Doğru duruşun nasıl olması ve nasıl olmaması gerektiğini anlatıp örnekleyerek öğrencilerin bu husustaki doğru ve yanlışları kavramasını sağlamaktadır.

(K-9), vücut duruşu, jest ve mimik eğitimine yönelik çeşitli beden egzersizleri uygulatmakta mimik pratikleri yaptırmaktadır. Ders dışında da bu konuda uygulama ödevleri vermektedir.

(K-10), öğrencinin öncelikle ses icrasında yetişmesi gerektiği görüşündedir bu nedenle jest ve mimik eğitime yönelik çalışmaları son dönemlere sakladığını ifade etmektedir. Jest ve mimik kullanımı konusunda öğrencileri eserin güftesindeki manaya göre yönlendirmektedir.

(K-11), “Ses Eğitimi” derslerinin ilk yarım saatlik ses-nefes egzersizleri kısmında zaman zaman öğrencileri ayağa kaldırıp, tek tek ortaya alıp vücut duruşundan örnekler de göstermektedir. Ayrıca duruş bozukluğu gözlemlendiği öğrencilerin duvara yaslanma yolu

ile dik durmalarını sağlayıp bu duruşu bozmadan öne doğru yürümelerini istemek suretiyle duruş eğitimi vermektedir. Yüz kaslarının istem dışı kasılması veya ses eğitimine uygun şekilde rahatça açılmaması durumlarında ise hem ayna önünde hem de toplu eğitimlerde uyarılarda bulunarak öğrencileri hedef davranışa yönlendirmektedir.

(K-12), öğrencilerin ses üretimi sırasında ayakta durmalarının sesi olumlu yönde etkileyeceği görüşündedir. Buna bağlı olarak ayakta dik bir duruşla yapılacak derslerin oturularak yapılan derslere nispetle daha verimli olacağı yönünde görüş bildirmektedir.

(K-13), hem vücut duruşu hem jest ve mimik kullanımı için ayna karşısında pratik yaptırmaktadır. Ayrıca konservatuvara ait sahneyi de bu çalışmalar için kullanmakta ve öğrenci sahnede iken nasıl durması ve jest ve mimiklerini ne şekilde kullanması gerektiği üzerine uygulamalar yapmaktadır.

“‘Ses Eğitimi’ derslerinde iç ve dış yumuşama uygulamaları hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna yanıt veren öğretim elemanlarının tamamının “‘Ses Eğitimi’ derslerinde vücut duruşu, jest ve mimik eğitimine yönelik uygulamalar yapmakta oldukları anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde vücut duruşu, jest ve mimik eğitimine yönelik nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *vücut duruşu, jest ve mimik eğitimi ile kazandırılmak istenen hedef davranışlar* incelendiğinde;

(K-1), doğru şarkı söyleyebilmek için vücudun da belli bir duruşta olması gerektiği görüşünü belirtmektedir.

(K-2)’ye göre sahne heyecanı icracıyı elini kolunu nereye koyacağını bilemez bir hale getirebilir. Vücut duruşu, jest ve mimik eğitimleri ile heyecana bağlı bu oto kontrol kaybının önüne geçmeyi hedeflemektedir.

(K-3),e göre sahnede nasıl duracağını bilmek, icracının seyirci ile iyi bir iletişim içinde kalmasını sağlar.

(K-6), vücut duruşu, jest ve mimik eğitiminin icracının kaliteli ses üretimini sağlayabilecek şekilde fizyolojik ve psikolojik açıdan rahat kalabilmesi için gerekli olduğu görüşündedir.

(K7), icracının eser icrası sırasında kendinden emin görünmesi enerjisinin yüksek kalabilmesi için vücut duruşuna jest ve mimiklerine hakim olabilmesi gerektiği

görüştüğüdür. Ayrıca (K-7)'ye göre icracının vücut kaslarının rahatlığının sürdürülebilmesi de bu eğitimlerle mümkündür.

(K-8), doğru ses üretiminin temellerinde doğru vücut duruşunun da yattığı yönünde görüş belirtmektedir. (K-8)'e göre doğru vücut duruşunu sağlamak doğru ses üretimi için gerekli ve önemlidir.

(K-9)'a göre vücut duruşu, jest ve mimik kullanımı eğitimi icracının hem kendi farkındalığının hem çevre farkındalığının artırılmasında önemli rol oynar.

(K-11) öğrencilerdeki öz güven eksikliği veya fizyolojik deformasyonlardan kaynaklı duruş bozukluklarının giderilmesinde bu eğitimler fayda sağlamaktadır.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde vücut duruşu, jest ve mimik eğitimine yönelik nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *vücut duruşu, jest ve mimik eğitiminde karşılaşılan güçlükler, güçlüklerle getirilen çözümler ve/veya çözüm önerileri* incelendiğinde;

(K-3), vücut duruşu, jest ve mimik eğitimlerinin özel bir eğitim alanı olduğu görüşündedir. Bu eğitimlerin öğrencilere ayrıca bir ders olarak bu alanda yetişmiş bir eğitmen tarafından verilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmektedir.

(K-8), “‘Ses Eğitimi’” derslerini alan öğrencilerin ana branşı ses eğitimi olmadığı için, bu eğitimlerden öğreneceklerini mesleki hayatlarında uygulayacakları bir mecra olmayacağını belirtmektedir.

Türk Müziği ses icrasında ifadeyi besleyip tamamlayan öğelerden birinin de beden dili olduğu düşünülmektedir. Ses icracısının sahip olması gerektiği düşünülen; sahnede doğru biçimde durabilme, jest ve mimik kullanımı ile ilgili donanım kimi eğitmenlerce “‘Ses Eğitimi’” derslerinin kapsamında görülmektedir. Kimi eğitmenler bu eğitimlerin konunun uzmanı farklı bir eğitmen tarafından ayrıca bir ders şeklinde verilmesi gerektiği görüşüne sahiptir. Eser icrası sırasında jest ve mimiklerin nasıl kullanılacağı ile ilgili yaygın görüş, jest ve mimiklerin güftenin anlam yapısına göre doğal akış içinde meydana gelmesi gerektiği şeklindedir. Ayna karşısında yapılan uygulama çalışmaları ile bu hedef davranış sağlanmaktadır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda; Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “‘Ses Eğitimi’” derslerinde vücut duruşu, jest ve mimik eğitiminin dersi yürüten öğretim elemanlarının tamamı tarafından verilmekte olduğu görülmektedir.

Buna göre vücut duruşu, jest ve mimik kullanımına yönelik uygulamaların, “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu söylenebilir. Farklı öğretim elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki vücut duruşu, jest ve mimik kullanımına yönelik uygulamalarda ortak ve farklı yöntemler kullanılmakta olduğu görülmektedir.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde nefes eğitimine ilişkin nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

(K-1) (...) Herhangi bir öğrenci ile derse başlarken anlattığım ilk şey nefes oluyor zaten. Bunun da sebebi ses tellerimizi titreştiren şeyin nefes olması. Şarkı söylemenin temeli nefese dayanıyor diyebiliriz. Uzun uzun anlatmayayım, kısaca günlük hayatımızda, özel hayatımızda sağlığınıza da çok etkisi var. Bizim işimizin temeli. Dolayısıyla ilk anlattığımız şey nefes oluyor. Nedir, nasıl çalışır ve mekanizmasını anlatıyorum. Youtube'da nefes mekanizmasını gösteren bazı animasyonlar var. Öğrencilere onları izletiyorum. Bu videolar basitçe ve net şekilde anlatıyor. Onları ders materyali olarak kullanıyorum. Nefes egzersizleri konusunda ise yöntemim şu şekilde: İlk başlarda her ders nefes egzersizlerini gösterip uygulatıyorum. Daha sonra bu egzersizleri eve ödev olarak da veriyorum. Diyafram kasında ve nefes mekanizmasını öğrencide alışkanlık haline getirmek ve bu kasları güçlendirmek aylar alabiliyor. Dolayısıyla öğrencinin bu egzersizleri zaten sürekli yapıyor olması lazım. Bunun alışkanlık olduğunu gördükten sonra artık derslerde bu egzersizleri yapmıyorum. Öğrenci çalışmış mı ve şarkı söylerken doğru kullanıyor mu diye kontrol ediyorum. Aslında diyafram nefesi aldırma çok zor bir şey değil. Doğru nefes alıp vermek bizim doğuştan çocuklukta sahip olduğumuz bir yetenek. Ben eğitimlerle bunu tekrar hatırlatıyorum. Zor olan kısmı bunu şarkı söylerken devamlı kullanabilmek. Bu da yine zaman ve kas alışkanlığı sağlayarak gerçekleşebilecek bir eğitimidir. Bu konuda diyafram kasının kullanabilmesi ve bu kası güçlendirmeye yönelik farklı egzersizler veriyorum. Temelde iki nefes egzersiz veriyorum ilki nefes aldıktan sonra o nefesi tutmak ile ilgili egzersiz. “S”, “F” gibi konsonlarla bu nefesi çok yavaş bir biçimde vermelerini istiyorum. Diğeri de köpek solunması gibi ya da “Koştunuz, yoruldunuz, nefes alıyorsunuz.” gibi çok hızlı nefes alıp verme egzersizlerini uyguluyorum.

(K-2) (...) Nefes çalışmalarımız da Batı Müziği “Ses Eğitimi” derslerindekiyle çok farklı değil. Nefes eğitimi çok önemlidir. Nefes eğitimleri öğrenci ses organlarını tanıdıktan sonra ilk dönem içerisinde başlar. Öncelikle nefes tutma çalışmaları yaparız. Diyaframı genişletmek için çalışmalar yaparız. “S” harfi ile ilgili yapılan çalışmaları hafif, orta ve yüksek şiddette uyguluyoruz. Nefeslerini kontrollü kullanabilmeyi ve yüksek

basınçlı nefes verilirken gür seslerde nefeslerini nasıl daha uzun süre devam ettirebileceklerine yönelik çalışmalar yapmaktayız. Bundan sonra Batı Müziğindeki eğitimlerden farklı olarak kitabımda da yer verdiğim üzere usul ile birleştirilmiş nefes çalışmaları uyguluyoruz. Bu çalışmalarda usulü dizlerine vurarak çalıştırıyoruz. Öğrenciler hem usulü kavramış oluyorlar, hem de nefeslerini kaç ölçü uzatabildiklerini takip edebiliyorlar. Usullü nefes ve diyafram çalışmalarını iki türlü yapıyoruz. İlkinde usulün kuvvetli, yarı kuvvetli ve hafif zamanlarını göz önünde bulundurarak nefes basıncını düşürüp yükselttiğimiz çalışmalar yapıyoruz. İkincisinde ise sürekli sabit basınçta nefes ile usulü vurarak nefesin süresini uzatmaya yönelik çalışmalar yapıyoruz. Öğrenci nefesi uzatırken usulü kaç defa tekrar edebildiğini takip ederek çalışıyor. Bu çalışma 120 zamanlı usullere kadar uygulanabilir. Ben kitabımda küçük usullere yer verdim. Öğrencinin seviyesi geliştikçe ya da etütlere geçildiğinde etütlerle birlikte de diyafram çalışmalarımız devam ediyor. Etütlerde belirlenmiş metronom hızları var. Nefes alacakları yerler belirli. Ayrıca öğrenci etütlerin solfejini yaparak solfej de çalışmış oluyor. Bu çalışmalar öğrenciden öğrenciye farklılık gösteriyor Örneğin diyaframını iyi kullanan bir öğrenciye “Dört ölçüde bir nefes al.” demek yerine “Sen altı ölçüde bir nefes almayı dene.” diyebiliyorum. Nefes çalışmaları okul bitimine kadar devam eden çalışmalardır. Bunlar sadece etütlerle de sınırlı değildir. Nefes çalışmaları eser icrasında da devam eden çalışmalardır. Özellikle nefes gelişimine yönelik seçilmiş eserlerimiz de bulunuyor. Bazı eserler vardır ki bu eser tamamen nefes çalışmasıdır diye veririz öğrenciye. Diğer taraftan geçtiğimiz eserlerde cümleye, güfteye bağlı olarak kelime bütünlüğü veya cümle bütünlüğünü göz önünde bulundurarak nerelerde nefes alınacağını belirliyoruz. Bunlar da eser üzerinde yaptığımız nefes çalışmalarıdır.

(K-3) (...) Nefes eğitiminin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü Klasik Türk Müziğinde büyük formdaki eserlerin icrasında kelimeleri bölmek için uzun soluklu nefeslere ihtiyaç olabiliyor. Bu yüzden ilk yarıyıldan itibaren neredeyse ikinci dönemin sonuna kadar bu alıştırmaları bire bir yapıyor ve öğrenciden geri dönütlerini alıyoruz. Lisans dönemimde Suna Çevik ve Kürşat Şimşek hocadan istifade ettiğimi söyleyebilirim. Onların kitaplarından almış olduğum nefes egzersizlerini biraz daha çoğaltarak ve kendimden de bir şeyler ekleyerek hazırladığım çalışma kâğıtları var. İlk derslerde onları veriyorum öğrencilere. Öğrenci ilk etapta diyafram kası hareketi ile başlıyor. Bunların ardından sabit nefesi kaç saniye boyunca tutabileceği ilgili çalışmalar yapıyoruz. Bunları kendi istediğim sürelerle getirdikten sonra küçük alıştırmalarla başlıyorum. Kesik nefesler,

bağlı nefesler, birbirine bağlı olarak kesik ve ardından bağlı ve bağlı ve ardından kesik şeklinde etüt çalışmalarım var. Öğrenciye haftalık bir plan veriyorum. Etütler planın sol tarafında yer alıyor. Öğrenci her gün evine gittiğinde bu çalışmalarını yapıp cuma günü bana teslim ediyor. Pazartesiden cumaya bir gelişme var mı, ya da bir ay içinde nefes süresini ne kadar uzatabilmiş bu çalışma kâğıtlarından onu da takip edebiliyorum. Bu çalışmayı sadece birinci sınıfta uyguluyorum. Nefes eğitimlerinden kazandırmak istediğim hedef davranışlar için şunları söyleyebilirim ki güfthenin manasını bozmayacak, kelimenin ortasında nefes almayacak şekilde nefesini kullanabilmeyi hedefliyorum. Öncelikle öğrencide bu konuda bir farkındalık oluşturuyorum. Bu kazanımlardan sonra öğrenciye bir eser verdiğimde öğrenci nerede nefes alabileceğini kendisi belirleyebiliyor. Nefes egzersizlerini metronomla çalışmalarını arzu ediyorum. Vermiş olduğum nefes egzersizlerini başlangıçta 70 metronomla çalışmaya başlamalarını istiyorum. Daha sonra 80, 90, 100 ve 120 ye kadar aynı etüdü tekrarlamalarını istiyorum. Bazen öğrenci kendisi de farkında olmadan kaçamak nefesler alıyor. Bunları engelleyecek şekilde çalışmalar yapıyoruz.

(K-4) (...) Nefes egzersizleri yapıyoruz. 8 Yarıyıl süresince nefes eğitimi çalışmalarımız devam ediyor. Birinci sınıfta öncelikle öğrenciye diyafram nefesinin ne olduğunu öğretmek ile başlıyorum. Daha sonra diyaframın kapasitesini genişletmeye yönelik nefes egzersizleri yapıyoruz. Bir de buna ilave olarak burası Türk Müziği Konservatuarı olduğu için Türk Müziği usulleri ile nefes çalışmalarını bir araya getiriyoruz. Türk Müziği usullerine uygun nefes egzersizleri yapıyoruz. Öğrencinin nefesini etkili ve ekonomik kullanmayı öğrenmesini amaçlıyorum.

(K-5) (...) Öncelikle diyafram nefesini ve normal nefesi tarif ediyorum. Diyafram nefesi alıp yavaş yavaş bırakma çalışmaları, “S” ve “Ş” konsonları ile nefes fırlatma çalışmaları yapıyoruz. Diyafram nefesi eğitimi hemen ilk derste başlar. Nefes çalışmaları, ses kondisyonumuzun ilerleyen yaşlarda da güçlü kalabilmesi için çok önemli ve gereklidir. 4 yıl boyunca 3 dakika bile olsa her derste nefes çalışması yaparız. Zaman içerisinde bunların çalışma süreçleri kısalır. [(K-5)’in ““Kurumunuzda yürütülen “Ses Eğitimi” derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?” şeklindeki soruya verdiği cevaplardan alınarak bu kısma eklenmiştir: (...) Nefes eğitimi için tek tek sıraları dolaşıp el yordamıyla nefes alıp almadıklarını kontrol ediyorum. Diyafram nefesini hissettirebilmek için bir bel kuşağı metodumuz var. Bir kuşağı bellerine dolayıp nefes alıp vermelerini ve o bölgeyi hissetmelerini sağlıyorum. Ayrıca uzaktan muma üfleme

uygulamasını yaparak mum alevindeki dalgalanmadan nefes gücünü kontrol ettiğimiz çalışmalar yapıyoruz. Bunun dışında bir kum torbası çalışmamız var. Ayrıca öğrenciyi sıraya yatırarak nefes alıp vermesini istediğimiz diyafram eğitimi çalışmamız var. Her şeyden önce ses eğitiminin bir disiplin olduğunu, bedeni eğitip kasları çalıştırmak olduğunu, ses tellerimizin bir kas olduğunu ve bedenimizden kopuk olamayacağını; ayrıca bu bütünlüğünün sağlanması için hem bedenimizin hem beynimizin hazırlanması gerektiğini anlatıyorum.]

(K-6) (...) Isınma gevşeme egzersizlerinden sonra diyaframı esnetici ve yumuşatıcı küçük nefes egzersizleri yapıyoruz. Öğrencilerime derse gelirken çok aç ya da çok tok olmamaları hususunda önerilerde bulunuyorum. Çünkü çok tok olduğumuz zaman nefes egzersizleri rahatsız edici olabilir. Egzersiz uygulamalarında şöyle zorluklarla karşılaşabiliyorum: Her öğrenci her egzersize uyum sağlayamayabiliyor. Kolayca başaramayabiliyor. Özellikle uzun nefesli egzersizlerde her öğrencinin nefesi aynı gelişkinlikte olmadığı için nefes yetiremediği durumlar oluyor. Böyle durumlarda öğrenciye göre egzersiz uyguluyorum.

(K-7) (...) Diyafram kasımızın yardımıyla ürettiğimiz ve kullandığımız nefesi anlatıp diyaframın yerini saptamalarını sağlıyorum. Öğrencilere göğsün ve omuzların nefes alırken kalkmaması gerektiğini anlatıyorum. Öne doğru eğilerek nefes almalarını istiyorum ve bu şekilde nefes aldıklarında aldıkları nefesin diyafram nefesi olacağını anlatıyorum. Ayrıca köpek solunması örneği yaptırarak yine diyafram kasının nasıl çalıştığını hissetmelerini sağlıyorum. Ayrıca piyano ile yaptığımız ses egzersizleri de yine nefes için faydalı oluyor. Eser icraları başlamadan bir ay kadar bunlar üzerinde ağırlıklı olarak duruyorum. Ders saatimiz ve süremiz de kısıtlı olduğu için bir süre sonra nefes egzersizleri konusunda öğrencileri kendi hallerine bırakıyorum. Onların artık derse nefeslerini açıp hazır halde gelmelerini istiyorum ki ben piyano ile seslerini geliştirecek egzersizler yaptırıp eser geçebileyim. Çünkü dersimizin süresi çok sınırlı. Eğitim aldığım yıllarda ilk yıl haftada 1 saat, daha sonraki yıllarda haftada 2 saat “Şan” dersimiz olurdu. O derslerde de hocamız her derste nefes egzersizleri yaptırmazdı; biz nefesimizi dersten önce açar derse öyle girerdik.

(K-8) (...) Henüz egzersizleri geçmeden önce ilk dönem öğrencilerle üzerinde durduğum konu nefes konusudur. Çünkü çoğu zaman öğrenciler diyaframlarını bir organ zannediyorlar. Yüzde sekseni böyle. Diyafram kasımızın o organları birbirinden ayıran bir zar olduğu idrakine varmalarını sağlıyorum. Diyaframın yerini saptıyoruz. Her öğrenci ile

tek tek kendi diyaframlarının tam olarak nerede olduğunu hissetmelerini sağlayacak şekilde bir belirleme çalışması yapıyoruz. İki elle dokunup diyaframında baskı yaparak her öğrencide bu çalışmayı yapıyorum. Sonrasında nefes egzersizleri yaptırıyorum. Bu egzersizleri 2 dönem süre ile yaptırıyorum. Öğrencilerde gördüğüm önemli bir problem ses gürlüklerinin düşük oluşudur. Bu volüm düşüklüğü yine nefes eğitimi ile ve nefesin gelişmesiyle düzeltilebilmektedir. Çünkü ses gürlüğünün düşük olmasının temel sebebi öğrencinin doğru nefes almayı bilemiyor, nefeslerini düzensiz şekilde kullanıyor olmalarıdır. Nefesi düzgün kullanmayı öğrendiklerinde ses gürlükleri de yükseliyor. Yapılan nefes egzersizleri sesin kalitesinin de daha iyi olmasını sağlarken konuşmasının bile zamanla daha düzgün hale geldiğine şahit oluyorum. Nefes gelişimini takip ederken kullandığım yöntemlerden bir tanesi nefesi uzatma ya da sesi uzatma süresinin uzayıp uzamamasıdır. Bunun kontrol edilmesi gerekiyor.

(K-9) (...) Derslerde nefes egzersizleri uygulatıyorum.

(K-10) (...) İlk derslerde öğrencilere diyaframı tanıtıyorum. Hem görsel hem teknik olarak diyafram kavramını iyi anlamalarını sağlıyorum. Diyaframın hareketini ve mekanizmasını hissedip anlayabilsinler diye fiziksel olarak karın bölgeme dokunmaları istiyorum. Bu sırada nefes alıp veriyorum. Ayrıca diyafram nefesinin nasıl alınması gerektiği ile ilgili internetten videolar da izletiyorum. Ayrıca nefes egzersizleri uyguluyoruz. Kısa “s”ler, uzun “s”ler ile çalışmalar yaptırıyoruz. Nefes eğitimine yönelik yaptığımız bu çalışmalar 4 dönem boyunca sürmektedir.

(K-11) (...) Dersin başındaki o yarım saatlik bölümde öğrencilere gerekli nefes egzersizleri uygulatıyorum. Mutlaka nefesi tutma, tuttuğu nefesi püskürtme, akciğerlere alınan hava miktarını arttırmayı amaçlayan dudak trilleri ve nefes çalışmaları yapıyoruz. Nefesi istediğimiz basınçta dışarı püskürtmeyi sağlayabilmeyi amaçlayacak egzersizler yapıyoruz. Nefes çalışmalarının amacı temelde budur. Doğru nefes alıp verme konusunda ilk yıllarda öğrencilerin özellikle erkek öğrencilerin ellerini alıp kendi karnıma koyuyordum ki doğru nefes aldığında ki o karın genişlemesini hissedebilsinler, bunu örnekleyebileyim. Ancak hanım öğrencilerle bu dokunmalı uygulamaları yapmıyorum. Kendi arkadaşlarımdan biliyorum ki benim okuduğum dönemde de bu konuda bazı suistimler meydana geldi. Okuduğumuz dönemde hem erkek öğrencilerden hem bayan öğrencilerden hocalar hakkında bir sürü şikâyet alınmaya başlandı. Dolayısıyla ben de meslek hayatımda öğrenci ile çok fazla teması uygun görmüyorum.

(K-12) (...) Bireysel ses eğitiminde nefes çok önemlidir. “Çiçek koklar gibi nefes al” yönlendirmesi tarzında klasik bazı yaklaşımlar var. Öğrencinin diyafram nefesini anlayabilmeleri için yapılan uygulamalar bunlar. Ayrıca eser üzerinde nefesleri nerede alacaklarını önceden belirlemelerinin de nefes eğitimi bakımından etkili olduğunu düşünüyorum. Bunlardan bahsediyorum. Dersin sürdüğü dört yarıyıl boyunca nefes eğitiminin devam etmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu egzersizleri dört yarıyıl yaptırmaya devam ediyorum. Bir sporcunun antrenman yapması gibi ses kondisyonunun devam etmesi bakımından egzersizlerin de sürekli olması gerektiğini düşünüyorum.

(K-13) (...) “Ses Eğitimi” dersinde kullanılan nefes egzersizlerini uyguluyoruz. Doğru diyafram kullanımını öğretiyorum. Bu şekilde nefes almaya alışınlar diye her dersin başında mutlaka nefes egzersizi yaptırıyorum.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde nefes eğitimine ilişkin nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre nefes eğitiminde uygulanan yöntemler incelendiğinde;

(K-1), bu hususta ilk olarak nefes organları hakkında öğrencileri bilgilendirmekte, nefesin biyomekanik işleyişini anlatmaktadır. Bu kavrayışı derste ilgili videolar izleterek desteklemektedir. Öğrencilere ilk derslerde nefes egzersizleri uygulatmakta bu egzersizleri ev ödevi olarak da vermekte ilerleyen derslerde ise bu ödevlerin rutin olarak yapıp yapılmadığını kontrol etmektedir.

(K-2), nefes eğitimlerine ilk dönem ses organlarını tanıttıktan sonra başlamaktadır. Çeşitli nefes egzersizleri uygulatmaktadır. Bu egzersizlerin nefes süresini uzatmaya ve nefes basıncını güçlendirmeye yönelik olduğunu ifade etmektedir. Nefes çalışmalarının 8 yarıyıl boyunca devam etmesi gerektiği yönünde görüş bildiren (K-2), eser icrası çalışmalarının da aynı zamanda nefes eğitimine yönelik çalışmalar olduğunu belirtmektedir.

(K-3), ilk 4 yarıyıl nefes eğitimine yönelik egzersizlere devam etmektedir. Bu egzersizlerin nefes süresini uzatmaya yönelik çalışmalar olduğunu ifade etmektedir.

(K-4), 8 yarıyıl boyunca nefes eğitimlerini sürdürmektedir. Diyafram kasını güçlendirici, nefes kapasitesini genişletmeye yönelik egzersizler uygulatmaktadır.

(K-5), ilk yarıyıldan itibaren nefes çalışmalarına başlamaktadır. Bu çalışmaları ilerleyen 8 yarıyıl boyunca kısalan süreler ile sürdürmektedir.

(K-6), derslerde iç ve dış yumuşama uygulamalarından sonra nefes egzersizleri uygulatmaktadır.

(K-7), öğrencilerin doğru nefes davranışının biyomekaniğinin ayırdına varmalarını sağlamaktadır. Ayrıca piyano eşlikli ses egzersizlerinin de nefes eğitimini desteklediği yönünde görüş belirtmektedir. İlerleyen derslerde ders süresinden daha fazla istifade edebilmek için nefes çalışmalarını öğrencilerin dersten evvel kendi başlarına yapmalarını istemektedir.

(K-8), nefes çalışmalarını ilk 2 yarıyıl süre ile devam ettirmektedir. İlk olarak nefesin biyomekaniğini öğrencilere kavratmakta daha sonra nefes egzersizleri yaptırmaktadır.

(K-9), derslerde nefes egzersizleri uygulatmaktadır.

(K-10), nefes davranışının biyomekanik temellerini kavratmaya yönelik bilgi vermekte bu çalışmayı videolar ile desteklemektedir. Nefes eğitimine yönelik çalışmaları “Ses Eğitimi” dersinin devam ettiği 4 yarıyıl boyunca sürdürmektedir.

(K-11), “Ses Eğitimi” derslerinin ilk yarım saatlik kısmında öğrencilere nefes egzersizleri uygulatmaktadır.

(K-12), eser icrası çalışmalarında uygulattığı, nefes yerlerinin önceden belirlenip buna uyulmasının nefes eğitimine yönelik bir çalışma olduğu yönünde görüş belirtmektedir.

(K-13), her dersin başında nefes egzersizleri uygulatmakta, diyafram nefesinin nasıl alınacağını öğretmektedir.

“Ses Eğitimi” derslerinde nefes eğitimine ilişkin nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna yanıt veren öğretim elemanlarının tamamının “Ses Eğitimi” derslerinde nefes eğitimine yönelik uygulamalar yapmakta oldukları görülmektedir.

Katılımcıların, “Ses Eğitimi” derslerinde nefes eğitimine ilişkin nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *nefes eğitimi ile kazandırılmak istenen hedef davranışlar* incelendiğinde;

(K-3), Klasik Türk Müziğinde uzun nefeslere ihtiyaç duyulan eserler bulunduğunu belirtmekte, bu eserleri icra edebilmek için nefes kapasitesinin ve nefes hakimiyetinin gelişkin olması gerektiğini ifade etmektedir. (K-3), nefes eğitimleri ile eserlerin manasını uygun biçimde ifade edebilmek adına uzun nefes kullanabilmeyi sağlayacak gelişkinliğe

ulaşmayı hedeflemektedir. Ayrıca bu farkındalık ile öğrenci kendi başına da eser icrasında nerelerde nefes alması gerektiğine karar verebilecek donanıma sahip olmaktadır.

(K-4), nefes eğitimi ile öğrencilerin nefeslerini etkili ve ekonomik kullanmayı öğrenmelerini hedeflemektedir.

(K-5), ses kondisyonunun ilerleyen yaşlarda da güçlü kalabilmesi bakımından nefes çalışmalarının önemini ifade etmektedir.

(K-8), nefes eğitimleri ile ses gürlüğünü yükseltmeyi ve ses kalitesini artırabilmeyi hedeflemektedir. (K-8)'e göre nefes çalışmaları konuşmanın bile zamanla daha düzgün hale gelmesini sağlamaktadır.

(K-12), nefes çalışmaları ile ses kondisyonunun devam etmesini amaçlamaktadır.

“‘Ses Eğitimi’ derslerinde nefes eğitimine ilişkin nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna yanıt veren öğretim elemanlarından elde edilen bulgulara göre nefes eğitimi ile kazandırılmak istenen hedef davranışların nefes disiplini sağlamak, nefes hacmini artırmak ve nefes süresini uzatmak, icra sırasında nerelerde nefes alınması gerektiği ile ilgili farkındalık yaratmak, ses kondisyonunu sürdürmek, ses kalitesi ve gürlüğü gibi akustik özellikleri iyileştirmek olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde nefes eğitimine ilişkin nasıl bir yol izlemektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *nefes eğitiminde karşılaşılan güçlükler, güçlüklerle getirilen çözümler ve/veya çözüm önerileri* incelendiğinde;

(K-6), öğrencilerin açlık tokluk durumlarının nefes çalışmalarını etkilediğini belirtmektedir. Midenin şişkin olacağı kadar aşırı yemek yemiş olmanın diyaframı etkin biçimde kullanmak konusunda güçlük yarattığını gözlemleyen (K-6), bu güçlükle karşılaşmamaları için öğrencileri derse gelirken aşırı yemek yemiş olamamaları hususunda uyarılmaktadır. Benzer biçimde derse aç gelmenin de egzersizler sırasında güçlük yaratabileceği yönünde görüş belirtmektedir.

(K-7), ders süresinin sınırlı olması dolayısıyla nefes egzersizlerini derste öğrencilere kendisi uygulamak yerine, derse bu çalışmaları yapıp gelmeleri yönünde talimat vermek durumunda kalmaktadır.

(K-11), nefes eğitiminde doğru nefesin öğrenciye kavratılması sürecinde öğrencilerden kendi karın bölgesine dokunmalarını isteyebilmekte iken daha sonra bu

uygulamalardan tamamen vazgeçmiştir. Bunun gerekçesinin kendi okuduğu yıllarda öğrenci arkadaşlarının hocalar hakkında bu hususta şikâyetle bulunmaları olduğunu belirtmektedir. Buna bağlı olarak derslerde öğrenci ile fiziksel teması uygun görmediğini ifade etmektedir.

Nefes denetiminin, doğru, güzel ve etkili ses üretiminin temeli olduğu kabul edilmektedir. Akustik nitelikleri gelişkin bir ses için nefes davranışı üzerinde teknik hâkimiyet sağlanmasına yönelik çalışmalar Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde yapılmaktadır. Nefes eğitimine yönelik bu çalışmalar, doğru nefes alıp vermenin kavratılması, doğru nefes davranışının uygulatılması, kapasitesinin artırılması ve teknik hale dönüşebilmesi için düzenli tekrarlanan egzersizler ve eser icrasında nefes denetimi uygulamalarıdır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda; Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde yapılan nefes eğitimine yönelik uygulamaların dersi yürüten öğretim elemanlarının çoğunluğu tarafından yapılmakta olduğu görülmektedir. Buna göre, nefes eğitimine yönelik etkinliğin, “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu söylenebilir. Farklı öğretim elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki nefes eğitimine yönelik uygulamalarda ortak ve farklı yöntemler kullanılmakta olduğu görülmektedir.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde ses üretimine yönelik uygulamalarınız nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

(K-1) (...) Şarkıcılık çok şahsi bir sanat. Enstrüman çalmak da öyledir elbette. Fakat şarkıcılıkta şarkıcıların fiziksel yapıları farklı farklı olduğu için bu farklılıklar ses icrasında daha belirgin hale gelir. Kişinin boynu kısa olabilir ya da boynu uzundur, boynu geniştir, çene daha geniştir, rezonans bölgesi daha farklı boyutlardadır. Bütün bunlar şarkıcıdan şarkıcıya farklılık gösterirken üretilen sesin de farklılık kazanmasına sebep olur. Dolayısıyla şarkıcılık şahsi bir sanattır. Fakat ben şahsen genel olarak şunu düşünüyorum: Eğer vokalleri bozmak istemiyorsak, daha konuşur gibi duyulmasını istiyorsak daha İtalyan tekniğine yakın bir teknik öğretiyorum. Ben mesela sesi biraz daha yukarı alıyorum. Burada tabir olarak “sesi öne getirmek” yerine “harfleri öne getirmek” demek daha doğru olur. Çünkü sesi öne getirerek de harfleri arkaya taşıyıp bulmanız mümkündür. Fakat “harfleri öne getirmek” dersek bu tabirle öğrenciye kazandırmak istediğim alışkanlığı daha iyi anlatmış olduğumu düşünüyorum. Mümkün mertebe konuşur gibi şarkı söylemeye çalışıyoruz. Dennis O’neill Hoca “vokalleri daraltmak”tan

bahsediyordu. Daraltmak derken bu bazen yanlış anlaşılabilir. “İttirmek” gibi anlaşılabilir. Sesin basıncı ile alakalı değil burada dudağın ve dilin pozisyonu ile ilgili bir uygulama söz konusu. Vokalleri küçültüp olabildiğince öne getirmekten bahsediyordu. Mesela bu şekilde tanımlıyordu onun tanımını kullanmam doğru olur çünkü güzel bir tanım. Ben de eğitim verirken bu tanıma kullanıyorum. Bu çok kolay bir şey değil. Örneğin İstanbul Türkçesi konuşan bir kişi için zordur. Çünkü İstanbul Türkçesi fonetik açıdan çok fazla gırtlığın üzerindedir. Örneğin Kırşehir yöresinde konuşma fonetiğinin de çoğu harflerin önde ve dar olduğunu görürsünüz. Bu yüzden türkülerini de çok dikte söylerler. Ayrıca bu daraltma uygulamasını daha belirgin şekilde yaptıklarını görebilirsiniz. Örneğin Karadeniz'e çıkıyorsunuz orada türküler aralık olarak daha dar bir alandadır ve daha pestten söylenir. Bunun sebebinin yine konuşma fonetiği olduğunu düşünebiliriz. Ege'ye gidiyorsunuz Ege'de yine bir oktav. Benim hem Türk Sanat Müziği Anasanat Dalı'ndan hem Türk Halk Müziği Anasanat Dalı'ndan öğrencilerim oluyor. İki öğrenci tipine de aynı temel bilgileri ve aynı temel öğretiyi veriyorum. Sanat Müziğinde çok çok fazla uğraşmam gerekmiyor. Çünkü İstanbul Türkçesi kullanıyorlar. Fonetik olarak daha düzgün. Halk müziğinde ise yöreler için içine giriyor. Yöreler için içine girdiği için Ege'de daha açık söylemesi lazım, farklı yörede farklılıklar olabiliyor ama temel eğitimi aldıktan sonra bunları kolaylıkla yapabildiklerini görüyorum. Öğrencilerin fonasyonunu aynı tutuyoruz ama fonetikte yörelere göre değişimler olabiliyor. Ses egzersizlerini piyano eşliğinde yapıyorum. Piyanyoyu kendim çalıyorum, eşlikçi kullanmıyorum. Derslerimde Türk Müziği perde baskılarına yönelik bir çalışma yapmıyorum. Fakat okulumuzda repertuar derslerinde ve korrepetisyon derslerinde Türk Müziği perde baskılarına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Türk Müziği enstrümanı çalabilen bir “Ses Eğitimi” hocası olsa Türk Müziği enstrümanı ile de “Ses Eğitimi” yaptırılabilir diye düşünüyorum. Mesela kanunla yaptırılabilir diye düşünüyorum. Ancak enstrümanın durumuna göre egzersizlere eşlik etmek ne kadar pratik olur onu bilemiyorum. Her enstrümanın dinamikleri ayrı çünkü. Şöyle bir görüş var; tampere sesler ile çalışma yapan öğrencilerin komalı sesleri veremeyeceği şeklinde ben buna katılmıyorum. Tam tersine tampere sesleri veremeyen öğrencilerin komalı sesleri de veremeyeceğini düşünüyorum. Burada da çok şahit oldum. Tampere sesleri doğru ve tam basan öğrencilerin komalı sesleri basarken de daha kolay adapte olabildiği öğrencilerde hep gördüğüm şey. Türk Müziğinde kullanılan hançerenin eğitimi hususunda da çalışmalar yapıyorum. Hançere kavramını tanımlarken benim gördüğüm kadarıyla tek bir tanım yapamıyorlar. Birden fazla tanım var. Vibrato, tril gibi kavramlarla açıklamaya çalışıyorlar ama tam izahı bunlar değil. Sanat Müziğinde biraz

daha kolay işimiz çünkü Sanat Müziğinde yapılan hançerinin yörelerde olduğu gibi çok fazla çeşitleri yok.

(K-2) (...) Biz hançere çalışmalarını çok yoğunlukla yapıyoruz. Çünkü Klasik Türk Musikisinde hançere kullanımı çok önemlidir. Hançerenin kıvrak olması çok önemlidir. Bunları öğrencinin ses üretimini de göz önünde bulundurarak, larenks bölgesinde kullanabilmesini sağlamak amacıyla hem açma çalışmaları hem de hançere kullanma çalışmaları yapıyoruz. Bu çalışmalarda genellikle “a” vokalini tercih ederiz. Eser incelemeleri sonucunda eserlerde kullanılan terennümler seçilerek bu terennümlerde öğrencilerinin hançere egzersizlerinde çalıştıkları hançerlere hareketlerini uygulamalarını bekliyorum. Cinuçen Tanrıkorur Hocanın bu konuda yazdığı bir makale vardı. O makaleden yola çıkarak hazırladığımız etütler ve terennümler bunlar. Bu terennümleri ben kendim hazırladım. Öğrencilere değişik tartımlarda yaklaşık 30 tane ayrı hançere çalışması yaptırıyoruz. Bunları egzersiz olarak kabul ediyoruz. Bu egzersizleri ben kanun çalarak saz eşliğinde öğrencilere yaptırıyorum. Aynı egzersizin tekrarını yarımşar ses inceltip kalınlaştırarak farklı tonlarda yaptırıyoruz. Hançere uygulamalarındaki başarı öğrenciden öğrenciye farklılık göstermektedir. Kimi zaman bir öğrenciye hançere kullanmasını öğretmek zaman alırken kimi zaman farklı bir öğrenci ile bu çalışmaları kısa sürede kolayca başarabiliyoruz. Kimi öğrenciler ise çok vibrasyonlu ses kullanıyorlar, düz ses tutmakta zorlanıyorlar. Öğrencilerdeki bu problemler de öğretmene farklı farklı yöntem bulma kapıları açıyor.

(K-3) (...) Öğrencinin kapasitesine göre bazen değişkenlik göstermekle birlikte ses üretimine yönelik çalışmalar yapıyoruz. Bazen öğrencilerde sesi düz tutamama kusuru görülebiliyor. Bu durumda da bir tam ses, iki tam ses, üç tam ses, dört tam ses şeklinde sıralı olarak perdeleri seslendirmesini istiyor, sesleri sabit tutana kadar öğrenciyi bu biçimde çalıştırıyorum. Eser icralarda eşlik olduğunda bu kusur pek belli olmazken öğrenci bireysel olarak eseri icra ettiğinde sesi düz tutamama kusuru çok fazla göze batabiliyor. Bu sorunun olup olmadığını kontrol edebilmek için öğrenci eseri ezbere aldıktan sonra mutlaka eşliksiz olarak icra etmesini istiyorum. Terennüm ile ilgili çalışmalarım ise şöyle: Lâfzî ve ikâî terennümleri kullandığımız etütlerimiz var bu etütleri özellikle öğrencinin deşifre yeteneklerini geliştirmek adına çok faydalı buluyorum. Şöyle bir yöntem izliyorum; diyelim ki Rast makamında bir eser geçeceğiz, öncesinde iki adet Rast terennümlü etüt veriyorum. Bu etütlerin ardından eseri geçiyoruz. Bu sayede eserin deşifresi öğrenci tarafından çok daha kolay yapılabilir. Hançere geliştirmeye yönelik

çalışmalarda ise tamamen makamsal diziler içerisinde yarım ses çıkan aralıklarla bu çalışmayı yapıyoruz. Örneğin Rast makamında bir eser geçmeden evvel Rast dizisinde çok ağır bir tempodan başlayıp 70, 80, 90, 100, 110 ve 120 ye gidecek şekilde bu çalışmalarını yaptırıyorum. İlk etapta öğrencilerimiz çok zorlanıyorlar. Ancak ikinci dönemin sonuna doğru istediğim verimi alabiliyorum. Bu egzersizleri yaptırırken eşlik sazı olarak kanun kullanıyorum. Kanunu kendimi çalıyorum. Bu uygulamaları yaparken şöyle bir güçlüklerle karşılaşabiliyorum. Bazen eserleri kanunda çalmaya alışık olmadığı perdelerden çalmam gerekebiliyor. Böyle durumlarda zorlanıyorum. Esere kanunla eşlik yapmayabiliyorum. Eserleri “yerinden”, “1 ses”, “4 ses” çalabiliyorum. Bunların dışındaki perdelerden çalmam gerektiği durumlarda ise zorlanıyorum. Çünkü kanun zor bir enstrüman. Her perde üzerinde eserleri çalmak kolay olmuyor. Şimdiye kadar aşılamayacak büyük problemlerle karşılaşmadım ama bazı öğrencilerimde öz güven eksikliğinden kaynaklanan sıkıntılar yaşadım. Örneğin öğrenci; çıkarabileceğini bildiğim sesi çıkaramayacağına inanıyor. Onu cesaretlendirmek, öz güvenini artırabilmek yoluna giderek çıkaramayacağını zannettiği sesleri çıkarabilmesini sağlıyorum. Bu problem ile karşılaştığımda öğrenci ile birlikte eseri icra ederek onun öz güvenini arttırıyorum cesaretlendiriyorum. Birlikte icra ederken kendi yapabildiğini de görüyor daha sonra onu kendi başına icra etmesi hususunda teşvik ediyorum. [(K-3)’ün “‘Ses Eğitimi’ derslerini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” şeklindeki soruya verdiği cevaplardan alınarak bu kısma eklenmiştir: (...)] Pek çok öğrenci bize geldiğinde perdeleri tampere olarak basıyor. Bu durum çok fazla Türk Müziği dinlememiş ve icra etmemiş olmalarından kaynaklanıyor. Üslup ve tavrı oturmamış biçimde elinize geliyorlar. Dolayısıyla öğrencilerde tiz bölgelerde kafa sesi kullanma yoğunluğunun fazla olduğu görülüyor. Kendi doğal sesinden falset (falsetto) bölgeye geçişlerde bir farklılık oluşuyor. Öğrenci iken lisans dönemimde bu sorunu ben kendim de yaşamıştım. Bu problem beni de çok üzüyordu. Kendi sesimi dinlerken bu ayırım belli olduğu için çok rahatsız oluyordum. Öğrencilere kendi yaşadığım durumu da anlatarak bir müddet sonra bu problemi aşabileceklerini, eser icrasında sesteki kırılmaların kaybolacağını telkin ediyorum. Birinci ve ikinci sınıflarda bu problemi sıkça yaşıyorum ancak üçüncü ve dördüncü sınıflarda bu problemle artık karşılaşmıyorum.]

(K-4) (...) “Ses Eğitimi” derslerinde egzersizler yapmaktayız. Öğrenciyle nefes çalışmalarını geçtikten sonra ses-nefes çalışmaları yapıyoruz. Bunlar içinde Türk Müziğinde tam dörtlü ve beşlilerden oluşan ses-nefes etütlerimiz var. Ardından yine

makamsal ses-nefes etütlerimiz var. Makamsal etütlerde öğrencilere sesi doğru kullanırken nefesini de kontrol edebilmeyi öğretiyorum. Daha sonra Türk Müziğinde kullandığımız terennümlerden bestelenmiş, söz giydirmeye yönelik makamsal etütlerimiz var. Burada da yine söz giydirmeyi ve o makamın gerektirdiği perdeleri doğru basmayı öğretmeyi hedefliyorum. Bu çalışmaları ilk yarıyıldan itibaren uyguluyorum. İlk yarıyıldan neredeyse hiç eser geçmiyor; bu çalışmaları yapıyoruz. İkinci dönemden itibaren eser geçmeye başlıyoruz. Egzersizler de bir taraftan devam ediyor. Üst sınıflarda da zorluklarla karşılaştıkça yine egzersizlere devam ediyoruz. Bu egzersizleri ilk yılda yoğun olarak uyguluyoruz. Ancak ilerleyen yıllarda öğrencilerin durumlarına bakıp ihtiyaç gördükçe ağırlık verdiğimiz egzersizler oluyor. Hançere kullanımına yönelik de çalışmalarımız var. Hançereyi daha işlek hale getirmek için basitten zora doğru sıralanmış hançere etütleri var. Bunlara da derslerde yer veriyorum. Derslerimde eşlik uyguluyorum. Benim enstrümanım ud, ben kendim eşlik ediyorum. Ekstra bir eşlikçi çağırmıyorum. Ses üretimine yönelik yaptığım çalışmalarda zaman zaman zorluklarla karşılaşıyorum. Her öğrencinin farklı farklı problemleri oluyor. Kimisi hançeresini etkili kullanamıyor. O öğrencide bu sorunu gidermeye yönelik çalışmalara ağırlık veriyorum. Kimisi Klasik Türk Müziği tavrına uygun icrada bulunamıyor, Batı Müziği gibi daha düz veya köşeli icra ediyor. O öğrenci için de bu problemi gidermeye yönelik çalışmalar yapıyorum. Kendim de örnekleyerek, ses kayıtları dinleterek, dinlemesini sağlayarak öğrencilerin icra sorunlarını bireysel olarak çözmeye çalışıyorum. [(K-4)'ün "Kurumunuzda yürütülen 'Ses Eğitimi' derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?" şeklindeki soruya verdiği cevaplardan alınarak bu kısma eklenmiştir: (...) Konservatuvarımızda "Üslup ve Tavr" diye ayrı bir ders bulunmamaktadır. Biz farklı konservatuvarlarda "Üslup ve Tavr" dersinde kazandırılmak istenen hedef davranışları "Ses Eğitimi" dersinin içinde öğretiyoruz.]

(K-5) (...) Küçük ikili, büyük ikili, üçlü, beşli, sekizli aralıklarda egzersizlerimiz var. Pişano eşlikli olarak uyguluyoruz. Ayrıca sesin tutulması, sesin kalitesinin kontrolü ve rejistir (register) ile ilgili çalışmalar yapıyoruz. Bunları kitaplardan kuramsal olarak da veriyorum. Uygulamalı olarak çalışmalarını da yapıyoruz. Göğüs sesi nedir, orta tonlar nasıl çıkarılır, kafa sesi nasıl çıkarılır, falset ses nedir, bundan kaçınmak için neler yapılabilir, rejistir geçişleri ve bunların önemleri nelerdir gibi soruların cevaplarını önce öğrenciye notlar halinde kuramsal olarak veriyorum. Daha sonra örnekleyerek öğrencilere gösteriyorum. Derste eşlikçi ve eşlik kullanamıyoruz. Pişanoyu ben çalıyorum. Karşınızda

20 kişilik bir sınıf ve süresi haftada 2 saat ile sınırlı bir ders var. Bu durumda bir de eşlikçi çağırıp uygulama yaptırmaya vakit müsaade etmiyor. Piyano “Ses Eğitimi” dersi için uygun bir enstrümandır. Akort problemi yoktur, sesler sabittir, bellidir. Fakat bir Türk Müziği Konservatuarında Türk Müziği sazıyla da “Ses Eğitimi” yapılabileceğini düşünüyorum. Çok arzu ederdim bir tanbur çalabilmek, kanun çalabilmek. Fakat bunlar için de ayrıca uzun yıllar eğitimler almak gerekir. Dünyadaki her müziğin ses eğitiminin o müziğin enstrümanları ile yapılabileceğini de düşünüyorum. “Ses Eğitimi” derslerinde Türk Müziği perde baskılarına yönelik bir çalışma yapmıyorum. Çünkü bu baskıları öğrenebilecekleri repertuvar ve “Üslup - Tavır” derslerimiz var. Bu boşluğu o derslerde dolduracaklarını düşünüyorum. Yine hançere çalışmalarını da “Repertuvar” ve “Üslup - Tavır” derslerinin vazifesi olarak görüyorum. Ayrıca “Toplu Uygulama” dersleri var. Bu derslerde öğrenciler Türk Müziği icralarında hançere ve perde baskısı gibi Türk Müziğinin özelliklerini öğreniyorlar, geliştiriyorlar. “Ses Eğitimi” dersine “Üslup - Tavır” dersinin konuları olan hançere, Türk Müziği perde baskıları, üslup - tavır gibi özellikleri koymanın doğru olmadığını düşünüyorum. Bir hocanın şarkı söyleme sanatının her ayrıntısını vermeye çalışmasının eğitimde verimsizlik yaratabileceğini ve pek çok ayrıntının gözden kaçırılabilceğini düşünüyorum. Ayrıca bir okulda bu kadar yetenekli Türk Müziği hocaları var iken “Ses Eğitimi” hocasının diğer hocaların alanlarına bu kadar girmesini de etik olarak doğru bulmuyorum. “Ses Eğitimi” hocası öğrencinin sesleri nasıl çıkaracağını, diyaframı nasıl kullanacağını, küçük dilin ne şekilde olması gerektiğini, ses organlarının nasıl çalıştığını bunun gibi teknik konuları vermelidir.

(K-6) (...) Ses egzersizlerine küçük egzersizlerle başlıyoruz. Egzersizler iki, üç notalı egzersizlerle başlayıp gittikçe ses alanını genişleterek dörder beşer sesli egzersizler ile devam ediyor. Daha sonra bir oktava kadar egzersizlerimiz var. Egzersizleri yapmaya ilk dönemden başlıyoruz. Örneğin Münir Nürettin Selçuk batıdan şan eğitimi de almıştır ama bu Türk Müziği icrası yapabilmesini engellemez. Aksine besler, beslemiştir. Egzersiz uygulamalarında şöyle zorluklarla karşılaşabiliriz. Her öğrenci her egzersize uyum sağlayamayabiliyor. Kolayca başaramayabiliyor. Özellikle uzun nefesli egzersizlerde her öğrencinin nefesi aynı gelişkinlikte olmadığı için nefes yetiremediği durumlar oluyor. Böyle durumlarda öğrenciye göre egzersiz uyguluyorum. Öğrencinin ses gelişimine katkı sağlayabilecek farklı egzersizler kullanma yoluna da gidiyorum. Mesela “a” vokali ile daha rahat egzersiz yapan öğrenciler var, “e” vokali ile egzersizleri daha kolay yapan öğrenciler var. Böyle farklılıklar olabiliyor. “r” ve “s” harfleri gibi söylenmesi zor

harflerde zorlanan öğrenciler oluyor. Onlar için farklı sesletim çalışmaları yapıyoruz. Dili titretme, dudakları titretme gibi kas gevşetici çalışmalara gidiyorum. Hançereye yönelik egzersizler ise yaptırmıyorum. Çünkü bu tip çalışmaları aslında “Ses Eğitimi” dersinin içeriği olarak değil “Üslup - Tavr” dersin içeriği olarak görüyorum. Bu çalışmaları repertuar dersini veren ve “Üslup - Tavr” dersleri veren hocaların yaptırmaması gerektiğini düşünüyorum. Egzersizleri piyano eşliğinde uygulatıyorum. Piyanoyu kendim çalışıyorum. Ayrıca öğrencilerimize de yarımşar ses ilerleyerek majör tonlarda kendi başlarına egzersiz yapabilecekleri yöntemleri de öğretiyorum. Piyanoyu bu amaçla kullanabilmeyi onlara da gösteriyorum. Öğrencilerin hem şarkı söylerken hem de egzersizleri uygularken aynadan kendilerini takip etmelerini sağlıyorum.

(K-7) (...) Heceleri birleştirdiğim bazı ses egzersizleri kullanıyorum. Başta böyle egzersizlerle sesi çalıştırıp daha sonra Türk Müziği eserlerine geçiyorum. Egzersizlerde piyano eşliği kullanıyorum. Piyanoyu kendim çalışıyorum. Türk Müziği perde baskılarına yönelik herhangi bir çalışma uygulamıyorum.

(K-8) (...) Derslerde ses egzersizleri de yapıyoruz. Kendi yazdığım makamsal egzersizleri derslerde kullanıyorum. Öğrencilere uygulattığım egzersizlerde onların hançerelerinin de gelişmesini sağlıyorum. Ayrıca Türk Müziğinde kullandığımız 32'lik, 64'lük notalarda gırtlakla yapılan hançere hareketlerini yapmalarını da yine egzersizlerle sağlıyorum. Ses egzersizleri yaptırırken enstrüman kullanmıyorum. Çünkü öğrencilerin enstrümana dayanarak ses üretmesini değil, sesleri kendilerinin bulmasını istiyorum. Öğrencilerin herhangi bir enstrümandan ses almadan da o perdeleri basabilmeleri gerektiğini düşünüyorum. Devamlı surette bir enstrümanın öğrenciye eşlik etmesi öğrencinin kulağını tembelleğe götürebilir diye düşünüyorum. Enstrüman kullanmıyorum ama öğrencilerle çalışırken kılavuz bir ses almak icap ettiğinde veya öğrenci sesi yanlış bastığında doğrusunu sesimle basıyorum. Ud çalabiliyorum ancak “Ses Eğitimi” derslerine ud götürmüyorum. Egzersizleri yaptırırken de enstrüman kullanmıyorum. Piyano kullanımı hakkındaki görüşüme gelirse daha önce de konuştuğumuz gibi yaptırdığım egzersizler makamsal olduğu için piyano kullanmıyorum. “Ses Eğitimi” dersinde egzersiz yapılması hususunda ise bir Türk Müziği öğrencisinin tampere sistemli piyano eşlikli egzersiz yapmasını sakıncalı bulmuyorum. Bu uygulama ile öğrencinin kulağının bozulacağı ya da Türk Müziği perdelerini basamamaya başlayacağı gibi bir fikre katılmıyorum. Ancak Batı Müziği okuyan bir öğrenci için Türk Müziği perde dizgesi ile yapacağı çalışmalar onun tampere sesleri verememesine kulağının makamsal diziyeye

kaymasına sebep olabilir diye düşünüyorum. Benim 25'e yakın makamsal ses egzersizim var. Bu egzersizlerin icra edilebilmesi için de “Ses Eğitimi” hocasının mutlaka Türk Müziği bilen bir hoca olması gerekiyor. Batı Müziği “Şan” hocasıyla bu egzersizleri yaptırtmak mümkün olmayacaktır diye düşünüyorum. Bana göre perde mantalitesini idrak etmiş bir öğrencide tampere dizgeli piyano ile egzersiz yapmak ya da tampere sistemli müziklerle de ilgilenmek öğrenciye herhangi bir zarar vermez. Bizim öğrencimizin genel yapısı şöyle ki güzel sanatlar liselerinden gelebiliyorlar ya da konservatuvara gelene kadar Batı Müziği ile ilgilenmiş ve hatta bizim öğrencilerimizin tamamına yakını daha önce gitar çalan öğrenciler oluyorlar. Bu öğrencilerin Türk Müziği makam perdelerini ve makamsal musiki ile ilgili eksiklikleri var. Okula girdiği zaman öncelikle bu eksikliği gidermesi lazım. Bu eksikliği gidermeyip de tampere sistemli müziklere daha fazla yoğunlaşırsa biz bu sesleri öğrencilere icra ettirmekte de oturtmakta da zorluklar çekiyoruz. Benim öğrencilik zamanımda öğrenci profili daha farklıydı. Musiki derneklerine gitmiş öğrenciler olurdu. Keza ben okula girdiğimde 6-7 tane ana makamı duyarak birbirinden ayırt edebiliyordum. Ancak şimdiki gençlerde Türk Musikisine ve makam perde yapılarına yakınlık göremiyoruz. Bir alışkanlık göremiyoruz. Bu konuda önemli eksiklikleri var.

(K-9) (...) “Ses Eğitimi” dersinde öğrenci, Türk Müziği alanında eğitim görmekte olsa da öncelikle her sesi mutlak olarak verebilmelidir. Herhangi bir salınım ya da kaydırma yapmamaya çalışmalarını öneriyorum. Çünkü bu ders aynı zamanda muazzam bir kulak eğitimi içerir. Öğrenciler eğitimin başında bir şekilde ses çıkarıyor oluyorlar ancak eğitimsiz ve amaçsız sesler çoğu zaman onlara zarar bile verebiliyor. Eğitim sürecinde ses genişliği ve ses baskısı bakımından çalışıyoruz. Uygulamalarda herhangi bir sorunla karşılaşmadım. Ancak daha nitelikli bir ses eğitimi için, iyi bir kulak eğitimi temelinin olmasının zorunluluk olduğunu belirtmek isterim. Aksi durumda bu ders her an solfej ya da kulak eğitimi dersine dönüşebilir. Ancak “Ses Eğitimi” dersinin, eğitilmiş kulak temeli ile, sesin tüm performansla sağlıklı biçimde kullanılabilmesine yönelik olduğu unutulmamalıdır.

(K-10) (...) Bazılarını kendi hocamdan öğrendiğim, bazılarını yıllar içerisinde kendim geliştirdiğim, ayrıca İstanbul Teknik Üniversitesi'nin şan hocası Güher Güney Hoca'dan öğrendiğim 20'ye yakın ses egzersizi var. Piyano eşliğinde bu egzersizleri yaptırıyorum. Bu egzersizler yaklaşık 20 dakika sürmektedir. Türk Müziği perde baskılarına yönelik çalışmaları da sadece eser icrası sırasında uyguluyorum. Eser icrası

çalışmalarında ise kendim çalarak ud ile eşlik ediyorum. Türk Müziği ses sanatçısı yetiştiren bir “Ses Eğitimi” hocasının bir Türk Müziği enstrümanı çalabilmesi gerektiğini düşünüyorum. Piyano ile Türk Müziği eserleri çalınmasını doğru bulmuyorum. Kendisi çalamıyorsa da mutlaka derslerde yanına bir repetitör (eşlikçi) almalıdır.

(K-11) (...) Ses üretmeye başlarken yanak, dudak, dil, çene gibi ses üretimini direkt etkileyen kasları canlandırmakla işe başlıyoruz. Kasları gevşettikten sonra bir sonraki aşama olarak kapalı ağızla yapılan egzersizlere geçiyoruz. Sırası ile farklı sesli harflerle yapılan egzersizler, yanaşık egzersizler, atlamalı egzersizler, kesik egzersizler, arpejler uyguluyoruz. Ancak burada ön koşul karşındaki grubun yeterliliği. Karşımdaki grup egzersizlere ne kadar çok eşlik edebiliyorsa ben de o kadar çok ilerliyorum. Bu onların o günkü durumlarına da bağlı değişkenlik gösterebiliyor. Benden önceki derslerinden çıktıklarındaki ses yorgunlukları, uyku düzenlerindeki problemler değişkenlik meydana getirebiliyor. Böyle durumlarda o dersi biraz daha hafif geçmek durumunda kalabiliyorum. Buna göre egzersizlerin yoğunluğu da uzunlukları değişiyor. Ses egzersizlerini 4 dönem boyunca her ders uyguluyorum. Bu egzersizlerin 4 dönem boyunca devam ediyor olması öğrencilerde bunun periyodik bir çalışma olarak yapılması gerektiği bilincinin oluşması açısından da etkili olmuş oluyor. Egzersizleri piyano eşliğinde yapıyorum. Piyanoyu kendim çalıyorum. Başlangıçta egzersizleri kendim çalıyorum ancak ilerleyen süreçlerde öğrencilere kendi kendilerini çalıştırabilecek şekilde egzersiz çalmayı öğrenmelerine yönelik ödevler ve çalışmalar veriyorum ki mesleki hayatlarında bunu kullanabilsinler, kendi egzersizlerini yapabilsinler diye. Belki eşliklerini çalamayabilirler ama sadece sağ elleri ile çalabilecekleri yanaşık egzersizleri öğrenmelerinin bile faydalı olduğunu düşünüyorum. Türk Müziği perde baskılarına yönelik herhangi bir çalışmam yok. Hançere konusunda ise geçen yıl küçük bir deneme çalışması yaptım. Ancak her öğrenciyle bunu tek tek çalışacak hem vaktim yok hem de bunun ileri seviyede bir beceri olduğunu düşünüyorum. Dersimiz için ileri seviyede buluyorum. Ayrıca her öğrencinin bunu becerebilme, yapabilme kapasitesi de eşit olmuyor. Hançerenin, hançere bölgesindeki kaslarla yapılan bir davranış mı olduğu yoksa ciğerden gelen nefesin atakları ile mi meydana getirildiği konusu üzerinde biraz durmuştuk. Fakat çok ileri çalışmalar yapmıyorum. Dersimizin genel süresi de bu çalışmalarını tek tek yapmaya müsait değil.

(K-12) (...) Ses üretimine yönelik arpej egzersizleri yaptırdığım oluyor. Bu konuda bir “Ses Eğitimi” hocası kadar bilgi sahibi olmasam da bildiğim düzeyde öğrencilere yardımcı olmaya çalışıyorum. Eşlik enstrümanı olarak piyano kullanıyorum. Çünkü

piyanoda sesler standart. Bireylerde ses kayması gibi eksiklikler varsa bu daha rahat görülebiliyor. Eğer seslendirilecek eserler tampere perde dizgesinin dışında ise Türk Müziği perde dizgesi ile seslendirilecek ise örneğin bir tanbur eşliğinde bu dersin yapılmasının çok daha mantıklı olacağını düşünüyorum. Çünkü tanbur da piyano gibi Türk Müziğinin tüm perdelerini üzerinde barındırıyor. Bu yüzden bunun diğer sazlar yerine tanbur ile yapılmasını mantıklı buluyorum.

(K-13) (...) Her ders piyano eşlikli ses egzersizleri yaptırıyorum. Eşliği kendim çalıyorum.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde ses üretimine yönelik uygulamalarınız nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre **ses üretimine yönelik uygulamalarda kullanılan yöntemler** incelendiğinde;

(K-1), piyano eşlikli ses egzersizleri uygulamaktadır. Piyanoyu kendisi çalmaktadır. Türk müziği perde baskılarına yönelik bir çalışma yapmamaktadır. Türk müziği icrasında hançere kullanımına yönelik çalışmalar yapmaktadır.

(K-2), Türk Müziği icrasında hançere kullanımına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Hançere kullanımına yönelik 30 adet egzersiz yaptırmaktadır. Bu egzersizleri kanun eşliğinde uygulatmakta ve kanunu kendisi çalmaktadır.

(K-3), ses egzersizleri uygulatmakta, Türk Müziği icrasında hançere kullanımına yönelik uygulamalar yapmaktadır. Bu egzersizlere kanunu ile eşlik etmektedir.

(K-4), derslerde ses üretimine yönelik egzersizler uygulatmakta, bu çalışmaları ilk yarıyıldan itibaren uygulamaktadır. Üçüncü yarıyla geçildiğinde bu egzersizleri öğrencinin ihtiyaçlarına göre uygulamaktadır. Hançere kullanımına yönelik etütler yaptırmaktadır. Bu etütler kolaydan zora doğru ilerlemektedir. (K-4), derslerde ud eşliği uygulamakta, udu kendisi çalmaktadır.

(K-5), derslerde piyano eşlikli ses egzersizleri uygulamakta, piyano eşliğini kendisi çalmaktadır. Kaliteli ses üretiminin temelleri ve rejistir bölgeleri hakkında teknik bilgiler içeren notlar vermektedir. Bu notlarla kuramsal bilgi vererek öğrenciyi ses üretimine zihinsel olarak da hazırlamaktadır. (K-5), “Ses Eğitimi” derslerinde Türk Müziği perde baskılarına ve hançere kullanımına yönelik çalışma yapmamaktadır. Bu çalışmaların “Ses Eğitimi” dersinin kapsamında olmadığı, “Üslup - Tavır” ve “Toplu Uygulama” derslerinin hedef davranışları olduğu yönünde görüş belirtmektedir.

(K-6), ilk yarıyıldan başlamak üzere ses egzersizleri uygulamaktadır. Hançere kullanımına yönelik çalışmaların “Repertuvar” ve “Üslup - Tavrı” dersinin içeriği olduğu yönünde görüş bildirmekte ve “Ses Eğitimi” derslerinde hançere kullanımına yönelik çalışma yaptırmamaktadır. Ses üretimine yönelik egzersizleri piyano eşliği ile uygulamakta, piyanoyu kendisi çalmaktadır.

(K-7), ses üretimine yönelik piyano eşikli egzersizler yaptırmakta, piyano eşliğini kendisi çalmaktadır. Türk Müziği perde baskılarına yönelik herhangi bir uygulama yapmamaktadır.

(K-8), ses üretimine yönelik egzersiz uygulamaları yapmaktadır. Bu egzersizleri enstrüman eşliği olmadan uygulamaktadır.

(K-9), öğrencilerde ses genişliği ve doğru entonasyonla ses üretimine yönelik çalışmalar yapmaktadır.

(K-10), ses üretimine yönelik egzersiz uygulamaktadır. Bu egzersizleri piyano eşliği ile yaptırmakta ve piyanoyu kendisi çalmaktadır. Türk Müziği perde baskılarına yönelik çalışmaları ise eser icrası uygulamalarında yaptırmaktadır. Eser icrası eşliklerini ise ud ile kendisi yapmaktadır.

(K-11), ses üretimine yönelik egzersizler uygulatmaktadır. Ses egzersizlerini “Ses Eğitimi” dersinin sürdüğü 4 yarıyıl boyunca devam ettirmektedir. Bu egzersizleri piyano eşikli olarak uygulatmakta, piyanoyu kendisi çalmaktadır. Türk Müziği perde baskılarına veya hançere kullanımına yönelik herhangi bir çalışma yaptırmamaktadır.

(K-12), ses üretimine yönelik piyano eşikli egzersizler yaptırmakta, piyanoyu kendisi çalmaktadır.

(K-13), ses üretimine yönelik piyano eşikli ses egzersizleri yaptırmakta, piyanoyu kendisi çalmaktadır.

“‘Ses Eğitimi’ derslerinde ses üretimine yönelik uygulamalarınız nelerdir?” sorusuna yanıt veren öğretim elemanlarının tamamının “Ses Eğitimi” derslerinde ses üretimine yönelik egzersiz, terennüm, etüt gibi uygulamalar yapmakta oldukları; 8 öğretim elemanının ses üretimine yönelik çalışmaları piyano eşliği ile uygulatmakta olduğu; 3 öğretim elemanının Türk Müziği enstrümanları ile eşlik ettikleri; 1 öğretim elemanının enstrüman eşliği uygulamadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca 4 öğretim elemanının hançere kullanımına yönelik uygulamalar yaptırmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde ses üretimine yönelik uygulamalarınız nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre incelendiğinde; *karşılaşılan güçlükler, güçlüklerle getirilen çözümler ve/veya çözüm önerileri* incelendiğinde;

(K-3), “Ses Eğitimi” derslerindeki eser icrası çalışmalarında kanunu ile eşlik ederken bazı eserleri alışık olmadığı perdelerden çalmakta güçlük çekmektedir. Bunun dışında öğrencinin özgüven eksikliğine bağlı olarak ince sesleri çıkarmakta güçlük çektiklerini; bu güçlüğü ise öğrenciyi cesaretlendirip uygulamalarda birliktelik sağlayarak aşmakta olduğunu belirtmektedir. Öğrencilerin konservatuvar öncesi dinleme alışkanlıklarının farklı müzik türleri olmasına bağlı olarak ses rejistir alanlarını Türk Müziğine uygun biçimde kullanamadıklarını gözlemlemekte bu güçlüğü de zamanla bu sorunların ortadan kalkacağı yönünde öğrencileri telkin ederek aşmaktadır.

(K-6), her öğrencinin egzersiz uygulamalarındaki becerisinin farklı olduğunu gözlemlemekte egzersizlerde öğrencinin becerisine göre değişiklik yoluna giderek bu güçlüğü aşmakta olduğunu ifade etmektedir.

(K-8), konservatuvar öncesinde Türk Müziği dinleme alışkanlıkları olmayan öğrencilerin konservatuvara girdiklerinde perde baskılarını seslendirmekte güçlük yaşadıklarını gözlemlemektedir.

(K-11), ses egzersizlerini toplu olarak uygulatmakta ve “Ses Eğitimi” dersinden önceki derslerin öğrencilerin sesinde yorulmaya sebep olması, öğrenci grubunun becerisi, uyku düzenleri gibi değişkenlere bağlı olarak egzersizleri seslendirmedeki başarılarının değişken olduğunu ifade etmektedir. Bu güçlüğü, egzersizlerin uzunluklarını ve yoğunluklarını değiştirerek aşmakta olduğunu belirtmektedir. Hançere kullanımına yönelik çalışmaları, ders süresinin yetersizliği ve öğrencinin beceri seviyesinin bu çalışmaları yapmaya yetersiz olması sebepleriyle yapamadığını ifade etmektedir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda; Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde yapılan ses üretimine yönelik uygulamaların dersi yürüten öğretim elemanlarının tamamı tarafından yapılmakta olduğu görülmektedir. Buna göre ses üretimine yönelik etkinliklerin, “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu söylenebilir. Farklı öğretim elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki ses üretimine yönelik uygulamalarda ortak ve farklı yöntemler kullanılmakta olduğu görülmektedir.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ dersleri sürecinde sesletim bozukluklarının giderilmesine yönelik uygulamalarınız nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

(K-1) (...) Günümüz gençlerinde özellikle “ş”, “ç”, “c” gibi harflerde çok bozulmalar olduğunu gözlemliyorum. Onlarla bire bir çalışma yapmak zorunda kalıyorum. Bizim okulumuzda ayrıca “Diksiyon” dersi de var.

(K-2) (...) Okulumuzda “Diksiyon” derslerimiz var. Ben kendi okuduğum dönemde de Selçuk Üniversitesi'nde “Diksiyon” dersini ayrı olarak almıştım. O derste zaten konuşmaya yönelik temrinler yapılır, harflerin nasıl çıkartılacakları, açık ve kapalı hecelerın nasıl telaffuz edilmesi gerektiği mutlaka derste anlatılır. Bizim öğrencilerimizde bu derste bu konularda bilgi sahibi oluyorlar. Türk Musikisinde icracının güfteyi doğru telaffuz edebilmesi çok önemlidir. Bizde Osmanlıca kelimeler ve uzatmalı harfler var. Hem yazı dilinde şapkalar kullanılmadığından hem de günlük hayatlarında bu kelimeleri kullanmadıkları için öğrenciler nasıl telaffuz edildiğini ilk başta doğru bilemeyebiliyorlar. Ayrıca harf telaffuzlarında zorlanabiliyorlar. Açık/kapalı “e”ler gibi mevzularda sıkıntılar yaşayabiliyoruz. “Ses Eğitimi” derslerinde öğrenciye icra edecekleri eserin güftesini okutuyoruz. Güftenin durak yerlerini doğru anlamasına özellikle dikkat ediyoruz. Yine “Ses Eğitimi” derslerinde öğrencilere güfteleri okutarak durak yerlerine dikkat etmelerini sağlıyoruz. Aşına olmadıkları kelimelerin anlamlarını öğreterek güfteye daha yakın durabilmelerini sağlıyoruz. Bununla birlikte “Diksiyon” derslerimiz de “Ses Eğitimi” derslerimiz için çok önemli bir destekleyici olmuş oluyor.

(K-3) (...) Tamamı ile diksiyona yönelik çalışmalar yaptığımızı söyleyemem. Bu alanda öğrencilerimiz zaten birinci sınıfta TRT'den gelen bir hocadan (Baş spiker Bilge Demirağ) “Diksiyon” dersi alıyorlar. Daha sonraki yıllarda ise “Güfte Tahlili” derslerimiz var. Bazı öğrencilerde fonetik bozukluklar göze çarpıyor. Özellikle terennüm icralarında “a” ların ve “e” lerin çok açık olduğunu gözlemliyorum. Birinci sınıfta öğrencilerin “Nazariyat” dersinde görmüş olduğu makamlardan oluşturduğumuz kendi hazırladığımız etütlerimiz var. Serda Hoca'nın “Türk Musikisi Ses Eğitimi” isimli kitabından kullandığımız etütlerimiz var. Bu etütler ve terennümlerle kısa bir alıştırma süreci oluşturuyoruz. Bu etütleri işlerken öğrencilerde “a” ve “e” harflerinde açıklıklar oluşabiliyor. “A” ve “e” gibi vokalleri açık olan öğrencilere doğrusunu kendim örnekleyerek bu sorunun önüne geçmeye çalışıyorum. İlk denemelerde taklit yoluyla harfleri doğru çıkarmasalar da öğrencilerde zaman içinde bu tekrarlarla harflerde düzelme oluyor, başarı sağlıyorum. Öğrencilerle eser geçerken öncesinde mutlaka eserin

güftesini okutuyorum. Üçüncü ve dördüncü sınıfa geldiklerinde daha büyük formlarda eserler geçiyorlar. Bu eserlerin güfteleri Osmanlıca/Farsça olabiliyor. Öğrencilerimizin bu konularda altyapıları çok yeterli değil. Benim de Osmanlıca/Farsça güfte konularında ileri düzeyde donanımım olmadığından, ben de derslere girmeden önce güfte üzerinde çalışma yapıyorum. Kullandığımız güfte kitaplarına bakıyorum. Eğer bu kitaplarda güfte şerh edilmişse oradan açıklamalarına bakıyor ve derse öyle hazırlanıyorum. Sonrasında öğrenciyle eseri geçmeden önce bilmediğimiz kelimelerin anlamlarını tartışıyoruz. Güftenin hangi anlama geldiği üzerine tartışıyoruz.

(K-4) (...) Ben “Ses Eğitimi” derslerinde konuşmaya ya da diksiyona yönelik özel bir çalışma yapmıyorum. Öğrencilerimin burada konservatuvar eğitimi boyunca zaten almakta oldukları bir “Diksiyon” dersleri var. Ancak öğrenci “Ses Eğitimi” derslerinde terennümlerde heceleri yanlış telaffuz ediyorsa, veya bir eserde güfteyi yanlış veya bozuk okuyorsa buna müdahale ederek doğrusunu örneklendiriyorum. Bu şekilde düzeltme yapıyorum. Eser icrası çalışmalarında öncelikle eserin güftesini öğrenciye okutuyorum. Daha sonra eserin icrasına geçiyoruz. Müzikle icrada eserin güftesinde kusurlar oluşuyorsa tekrar okutup “İcra ederken de böyle yapmalısın.” diyorum. Bazen öğrenci güfteyi okurken doğru okuyor fakat ses icrasında hatalı telaffuz edebiliyor. Şarkı icrasında konuşma dilini temel alıyorum. Nasıl konuşuluyorsa öyle telaffuz etmelerini istiyorum.

(K-5) (...) “p”, “ç”, “t”, “k” gibi patlamalı sessiz harflerin nasıl telaffuz edilmesi gerektiği üzerinde duruyorum. Birtakım atasözü ve tekerleme okuma çalışmaları yaptırıyorum. Ayrıca güfte üzerinde vurgunun nerede olduğu, vurguların nasıl telaffuz edilmesi gerektiği ile ilgili çalışmalar yapıyoruz. Güftelerin anlamlarının açıklanması gibi çalışmalar yaptığımız oluyor. Sonra çeşitli vokallerin nasıl tınlatılması gerektiği ile ilgili çalışmalar yapıyoruz. Ayrıca sadece bu konularda değil prozodi konusunda da bilgilendirmelerde bulunuyorum. Hiç bilmedikleri bir dilde nasıl korkmadan şarkı söyleyebileceklerini öğretmeye çalışıyorum. Örneğin ben öğrencilere İtalyanca bir şarkıyı nasıl söyleyeceklerini öğretiyorum. O dilin fonetik özellikleri kavrandığında bunun nasıl ezgiye uygulanabileceğini öğretiyorum. O dili bilmiyor olsak bile mutlaka iki tane İtalyanca şarkı söyletiyorum. Yabancı dildeki bu şarkıların sözlerini önce tekerleme gibi söylüyoruz. Daha sonra şarkı sözünün anlamını anlatıyorum öğrencilere. Ondan sonra müziği ile birleştirerek ezgili şekilde söyleme çalışması yapıyoruz.

(K-6) (...) “a”, “e”, “s”, “r” gibi harflerde özellikle konuşma bozuklukları görebiliyoruz. Bu tarz telaffuz bozukluklarını tekerleme çalışmaları ile düzeltmeye

çalışıyorum. Bizim bölümümüzde ayrıca bir “Diksiyon” dersi yok. Ancak olmasını faydalı görüyorum, konulabilir. Düzgün konuşamayan insanın düzgün şarkı söyleyemeyeceğini düşünüyorum. Her ne kadar “Ses Eğitimi” dersinde diksiyonun önemini vurgulayıp öğrencilere bununla ilgili notlar aldırısam da başlı başına ayrı bir ders olmadığı için çok da verimli olamıyor, sınırlı kalıyor.

(K-7) (...) Dersin içerisinde diksiyon çalışmaları için özel bir zaman ayırmıyorum. Ancak bazı öğrencilerin örneğin ‘s’ patlamaları, ağız sıkılıkları ve harf bozuklukları olabiliyor. Tekerleme ve okuma çalışmaları yaptırıyorum. Bu konularda bir uzmanlığım ya da özel bir eğitimim olmamakla birlikte tavsiyelerde bulunarak hataları kusurları fark edip uyararak onları yönlendirmeye yine de çalışıyorum.

(K-8) (...) Okulumuzda “Diksiyon” dersi olmadığı için öğrencilerimiz de okul dışında ayrıca diksiyon eğitimi almadıkları için bazı telaffuz problemleri görüyorum. Özellikle bayanlarda “e” harfinde kusurlar olabiliyor. “e” Harfini açık kullanabiliyorlar. Bu sorunla karşılaştığımda özellikle uyararak bu sorunu düzeltmeye çalışıyorum. Ancak bu yöntemler her zaman yeterli olmayabiliyor. Bana göre bu konuda ayrıca bir ders olmalı ve o işin profesyoneli olan bir hoca tarafından eğitim verilmeli. Bir ses sanatçısının hangi harfi nasıl çıkartması gerektiğini öğrenmesi, şarkı söyleme becerisini geliştirmek adına hayati önem taşımaktadır. Ancak ne yazık ki günümüzde konservatuvarlarda “Diksiyon” dersinin olmadığını görüyoruz. İyi bir diksiyona sahip olmak sadece şarkı söyleme anlamında değil toplum içinde başarılı bir birey olmak adına da öğrenciye ivme kazandırabilecek bir beceridir. Şarkı söylemeye ise teknik açıdan en büyük katkısı, icracının kuracağı cümlelerde hecelerin dinleyiciye iyi aktarılması, net ve anlaşılır olmasıdır. Özellikle “p”, “ç”, “t”, “k”, “s”, “ş” gibi ünsüzler mikrofonda patlama yapabiliyor. Öğrenci bunu ancak ve ancak “Diksiyon” dersi görerek algılayabilir ve sahnede bunun önüne geçebilir.

(K-9) (...) İlk derslerimde mutlaka tek tek öğrencilerin telaffuzlarını test edici ölçmeler yapıyorum. Varsa bireysel olarak egzersizler öneriyorum. Artikülasyon sorunları ile genelde icra sırasında karşılaşabiliyorum. Türk Müziği öğrencilerinde özellikle inici partilerde sık rastladığım bir sorun artikülasyondur. Buna yönelik sadece o bölümü çalışarak ve ek ses egzersizleri ödev vererek çözüyoruz.

(K-10) (...) Öğrenciler de bariz problemler varsa bunları çözebilmek için tekerleme okutma yöntemini kullanıyorum.

(K-11) (...) Öğrencilerde fiziksel bozukluklara bağlı bazı harfleri söyleyememe durumları gözlemliyorum. Diş yapısı, çene bozuklukları, beslenmeye bağlı ses üretimi bozuklukları, uyku bozuklukları gibi sebeplerle bazı harfleri söyleyemedikleri, temiz ve net ses üretmediklerine şahit oluyorum. Koro çalışmalarında bu kusurlar diğer seslerle birleştiğinde arada kaynıyor. Bu sorunları fark ettiğimde bireysel olarak üstlerine gitmek istemiyorum. Çünkü bu kusurlar fiziksel sebeplere bağlı gerçekleşiyor. Kendi başlarına çözebilecekleri sorunlar değil. Ayrıca Türk Halk Müziği öğrencilerinden şivelerini korumaları bekleniyor. Buna bağlı olarak da şiveli konuşmalarını düzeltme yoluna gitmiyorum. Türk Müziği konservatuvarında yöresel ağız özelliklerini konsere etmeleri isteniyor. Bunun dışında konuşmaya yönelik bir çalışma yapmıyoruz. Ancak dersin başında yaptığımız ses ve nefes egzersizlerinde bazı harflerin telaffuzu ile ilgili çalışmalar da yapmış oluyoruz. Bu anlamda konuşmayı besleyici çalışmalar olduğunu söyleyebilirim.

(K-12) (...) Diksiyon ve konuşma bozukluklarına yönelik yapmış olduğum uygulamalar var. Bunun Türk Müziğinin önemli bir problemi olduğunu düşünüyorum. Özellikle popüler sanatçıların Türk Müziği eserlerini seslendirmeleri sonucu eserlerin deformasyona uğradığına şahit oluyoruz. Öğrencilerin bu hataları yapmamaları için eserleri doğru okuyan sanatçılardan dinlemelerini tavsiye ediyorum.

(K-13) (...) Dilin kıvraklığını sağlayabilmek ve doğru artikülasyon oluşturmak için tekerleme okuma çalışmaları yapıyoruz. Vurguların ve entonasyonun gelişmesi için şiir ve hikâye okuma çalışmaları da yaptırıyoruz.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ dersleri sürecinde sesletim bozukluklarının giderilmesine yönelik uygulamalarınız nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre sesletim bozukluklarının giderilmesine yönelik uygulamalar incelendiğinde;

(K-1), günümüzde öğrencilerde bazı harflerin sesletimlerinde bozulmalar gördüğünü belirtmekte, bu durum karşısında öğrencilerle bire bir çalışma yapmak durumunda kaldığını ifade etmektedir. Konservatuvarda ayrıca “Diksiyon” dersinin de olduğunu belirtmektedir.

(K-2), lisans eğitim programında ayrıca “Diksiyon” dersinin olduğunu; bu derste öğrencilerin harflerin nasıl telaffuz edilmesi gerektiği, açık ve kapalı hecelerin sesletim özellikleri gibi konularda eğitildiklerini belirtmektedir. Eser icrası çalışmalarında öğrenciye eserin güftesini okutarak da sesletime yönelik çalışma yapmaktadır.

(K-3), lisans eğitim programında ayrıca “Diksiyon” dersinin olduğunu sesletim hususunda o derste de çalışmalar yapılmakta olduğunu belirtmektedir. “Ses Eğitimi” derslerindeki uygulamalarda harf telaffuzlarında sorunlar gördükçe doğrusunu örnekleme ve uyarma yöntemleri ile bu eğitimleri sağlamaktadır. Bunun dışında eser icrası çalışmalarında da güfteyi okutma uygulaması yapmaktadır.

(K-4), lisans eğitim programında ayrıca “Diksiyon” dersinin olduğunu belirtmektedir. Eser icrası çalışmalarında eserin güftesini öğrenciye okutarak var ise sesletim bozukluklarını tespit edip gidermeye yönelik çalışmalar yapmaktadır.

(K-5), lisans eğitim programında ayrıca “Diksiyon” dersinin olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte bazı harflerin sesletimi üzerinde özellikle durduğunu belirtmektedir. Atasözü ve tekerleme okuma çalışmaları yaptırmaktadır. Öğrencilerin bilmedikleri yabancı dillerde eser icrası çalışması yaptırarak sesletim becerisini geliştirmeyi hedeflemektedir.

(K-6), bazı harflerde gözlemlediği sesletim bozukluklarını tekerleme çalışmaları ile gidermektedir. Lisans eğitim programında “Diksiyon” dersinin bulunmadığını belirtmektedir.

(K-7), öğrencilerde sesletim bozuklukları gözlemlemekte olduğunu ifade etmektedir. Bu bozuklukların giderilmesine yönelik tekerleme ve okuma çalışmaları yaptırmakta, sesletim bozuklukları gördüğünde uyararak öğrencileri doğru davranışa yönlendirmektedir.

(K-8), lisans eğitim programında “Diksiyon” dersinin bulunmadığını bildirmektedir. Öğrencilerde gördüğü sesletim bozukluklarını uyararak düzeltme yoluna gitmektedir.

(K-9), her öğrencinin sesletim bozukluklarına yönelik bireysel egzersizler önermekte ve ödev vermektedir.

(K-10), tekerleme okutma yöntemi ile sesletim bozukluklarını gidermeye yönelik çalışmalar yapmaktadır.

(K-11), “Ses Eğitimi” derslerinin başında uyguladığı ses ve nefes egzersizleri ile sesletim bozukluklarına yönelik de çalışma yapmakta olduğunu ifade etmektedir.

(K-12), öğrencilere eserleri doğru okuyan sanatçıları dinlemelerini tavsiye ederek sesletim bozukluklarının giderilmesini hedeflemektedir.

(K-13), tekerleme okuma çalışmaları ile sesletim bozukluklarının giderilmesine yönelik uygulama yapmaktadır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda; Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde yapılan sesletim bozukluklarının giderilmesine yönelik uygulamaların dersi yürüten öğretim elemanlarının tamamı tarafından yapılmakta olduğu görülmektedir. Buna göre sesletim bozukluklarının giderilmesine yönelik etkinliklerin, “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu söylenebilir. Farklı öğretim elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki sesletim bozukluklarının giderilmesine yönelik uygulamalarda ortak ve farklı yöntemler kullanılmakta olduğu görülmektedir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde icra edilecek eserleri hangi ölçütlere göre belirlemekte ve eser icrası çalışmalarını ne şekilde yürütmektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

(K-1) (...) Eser seçerken dikkat ettiğim kriterler şöyle: Birincisi, öğrencinin problem yaşadığı şeyin çözümüne yönelik eser seçiyorum. Öğrenciye de şöyle telkinde bulunuyorum. “Belki sahnede bu eseri icra etmeyeceksin ama bu eseri icra edersen yaşadığın şu sorunların üstesinden gelebilmeye başlayacaksın.” İkincisi de konser veya dinletisi varsa orada da söylemek üzere öğrencinin sesi ile başarabileceği zorlukta ve sesini gösterebileceği bir eser seçip onun üzerinde çalışıyoruz. Eser seçerken makamın türü, usulü, klasik olması ya da öğrencinin ses yapısı ile uyumlu olup olmaması gibi kriterlere de bakıyorum. Örneğin bir öğrenci bir makamı çok güzel icra ediyor. Perde baskılarını güzel yapabiliyor. Duygusal açıdan da o makamın ruhuna bürünebiliyor ancak bir başka makamda zorlanabiliyor. Ben zorlandığı makamda çalıştırmayı tercih ediyorum. Eseri seçerken de buna göre seçiyorum. Yapamadığı şey yapmasına yönelik bir çalışma olmuş oluyor veya nüanslarını süslemelerini yapamadığı bir eser tercih ediyorum. Öğrenci neyi yapamıyorsa onun üstüne gidiyorum diyebilirim. Repertuarı belirlerken dersler için sınıflara göre kesin eser listelerim yoktur, ancak Halk Müziği Anasanat dalı öğrencileri için şu yöreleri, şu sınıfın şu döneminde geçeceğim diye bir şablon vardır. Yine de dediğim gibi hangi türkünün geçileceği hangi şarkının geçileceği öğrencinin durumuna bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Üzerinde çalıştığımız eser konser veya sınav eseri ise

mutlak surette öğrencinin eseri seviyor olması gerekir. Sevmediği bir eseri zorla okutmaya çalışmak doğru değildir. [Katılımcı 1'in "Ses Eğitimi derslerinde ses üretimine yönelik yapmakta olduğunuz uygulamalar nelerdir?" şeklindeki soruya verdiği cevaplardan alınarak bu kısma eklenmiştir: (...)Derslerimde Türk Müziği eserleri üzerinde piyano eşlikli eser icrası çalışması yapıyorum. Eşlik ederken mümkün mertebe basit armoni kullanıyorum. Komalı sesleri basmıyorum; daha ziyade akor baskılarıyla o perdelerin olduğu yerlerde öğrencinin icrasını destekliyorum.]

(K-2) (...) Eserleri öğrenci ile icra ederken öğrencinin seviyesine göre davranıyorum. Yeni başlayan bir öğrenciyle önce eserin solfejini yapıyoruz. Öğrenci eseri hatasız okumaya başladığında ondan sonra neresini ne şekilde okuması gerektiği üzerinde çalışmaya başlıyoruz. Fazladan yaptığı hançereler, süslemeler var ise onları düzeltiyoruz, temizliyoruz. Güftenin anlamına göre icra etme ve nüanslar da devreye giriyor. Öğrenciye kendim de icra ederek gösteriyorum, uyguluyorum. Bazen kulaktan gelen yanlış tartımlarla okumalar olabiliyor. Öncelikle süsleme yapmadan gördüğünü okuyabilmesini sağlıyorum. Notaya bağlı kalmasını sağlıyorum. Bunu başardıktan sonra nerelerde hançereler yapabileceğini, çarpmalar yapabileceğini, süslemeler yapabileceğini öğretiyorum. Öğrenci öncelikle duyumla bu süslemeleri algılıyor. Daha sonra ayrıntılı olarak "Burada ikili çarpma yaptım, üçlü çarpma yaptım" veya "Bu sestem bu sese glisando ile kaydırarak indim" gibi ifadelerle analizini de yapabiliyoruz. Öncelikle meşk ile nasıl yapması gerektiğini kendim örnekleyerek duyumsal olarak gösteriyorum. Aslında burada bir nevi meşk de yapmış oluyoruz ama notaya bağlı kalınan bir meşk bu. Bu çalışmalar esnasında öğrenci ses kaydı almayı arzu ediyorsa müsaade ediyorum ve faydalı da buluyorum. Ancak çok da fazla kayıtlarla eğitim yapılmasını, her şeyi kaydetmesini sağlıklı bulmuyorum. Çünkü öncelikle hedefimiz öğrencinin notayı okuyabiliyor olması. Ezbere ve kulaktan öğrenime dayalı bir eğitime kaçmamasını sağlamak gerektiğini düşünüyorum. Dört yıllık süreç içerisinde geçilecek eserleri belirlerken biz Konya'da bu konuyu çok ciddiyetle masaya yatırarak eserleri seçtik. Bunlar üzerinde birkaç yıldır da tekrar güncellemeler yaptık. Bu eserleri seçerken başlıca kriterlerimiz şöyleydi: Öncelikle klasik eserler olması. Çünkü burası bir konservatuvar. Adı üzerinde konsERVE etmekten geliyor. Korumak ve muhafaza etmek bizim öncelikli amacımız. Öğrencilerimizin öncelikli olarak klasik eserleri iyi biliyor olmaları gerektiğini düşünüyorum. Şarkı formu ya da yüzyılımızın eserlerine daha sonra geçiyoruz. Tabi bunu yaparken öğrencinin seviyesini de göz önünde bulundurmamak zorundayım. Bazen verdiğim eserler öğrencilere ağır gelebiliyor. Böyle durumlarda eser

değişikliği yoluna gidiyorum. Geçilecek eserlerin solfej derslerinde geçtikleri, öğrendikleri usullerde olmalarına özen gösteriyorum. Bu anlamda diğer derslerle de paralellik arz etmesi gerekiyor. Geçilecek eserleri seslendirirken, çalışırken öğrencinin mutlaka usul vurmasını istiyorum. Ağırlıklı olarak “ağır semâî”, “yürük semâî” ve “beste” gibi formları seçiyorum.

(K-3) (...) “Ses Eğitimi” derslerinde öğrencilere eser icra ettirmekteyim. Biz konservatuvarımızda eser icralarına birinci sınıfın ikinci döneminde başlıyoruz. “Ses Eğitimi” derslerinde geçilecek eseri belirlerken bizim için önemli olan derste geçeceğimiz eserin makamını öğrencinin nazariyat dersinde görmüş olması ve usulünü usul dersinde geçmiş olması. Çünkü biz usul vurdurarak eser icra ettiriyoruz. Usulü vurdururken velvele kullanmıyorum. Ana kalıp üzerinden çalışma yapıyoruz. Öğrencinin zorlanmaması, kolay adapte olması, makamı ve usulü doğru bir biçimde seslendirebilmesi bakımından buna dikkat ediyoruz. Birinci sınıfta klasik üslupta olmak şartıyla daha çok şarkı formunda eserler geçiyoruz. İkinci sınıfta yürük semailer geçmeye başlıyoruz. İkinci sınıfın ikinci döneminde “beste” ve “ağır semâî”ler de dersimize ekleniyor. Üçüncü sınıfta “kâr”, dördüncü sınıfta “âyin” gibi daha büyük formlarla devam ediyor seçtiğimiz eserler. Aslında müfredatımızda “gazel” icrası da var. Fakat ben hiç “gazel” icrası uygulamadım derslerde. Diğer eğitim arkadaşlarım da “Ses Eğitimi” derslerinde “gazel” icrasına girmediler. Bu formda icra, zannediyorum ki özel ilgi alanına giriyor. Öğrencinin bu formda eser icra etmeye karşı özel bir ilgi duyması gerekiyor. Okulumuzda şöyle bir handikap var, her dönem nazariyat dersine giren hocalarımız farklı hocalar oluyor ve dolayısıyla donanımları birbirinden farklı olduğu için bazı dönemlerde öğrenci seyir üzerinden nazariyat öğrenirken bazı dönemlerde nazariyat dersinde dörtlü/beşliler üzerinden makamları çalışıyorlar. Oysa öğrencilerimiz birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar seyir üzerinden makam çalışıyor olsalardı onlarla gazel icra etmek çok daha kolay olacaktı. Ancak dönem dönem farklı uygulamalarla nazariyat dersi yaptıkları için gazel icrası üzerinde çalışmak da zorlaşıyor. Makamları seyir özellikleriyle seslendirebilme ve doğaçlama yapma yetenekleri farklı seviyelerde gelişmiş olabiliyor. Ancak yine de derslerimizde ekol olarak kabul edip tavsiye ettiğimiz sanatçılardan gazel icraları dinliyoruz. Eser icrası çalışmalarımızda eşlik uyguluyorum. Eser iyice oturana kadar kanunla eşlik ediyorum. Eserin deşifre edilip ortaya çıktığına kanaat getirdiğimde ise sazı bırakıyorum. Saz desteği olmadan öğrencinin eseri icra edip edemediğini kontrol ediyorum. Eser icrasında öğrenciden evvel sazımla eseri çalıp öğrenciye örneklemiyorum.

Eserin notasını derse götürüyorum. Öğrencinin solfej yapmasını istiyorum, sazımla eşlik ediyorum. Bu sırada solfej sağlıklı bir biçimde yapıldıktan sonra sözleri giydirdiyoruz. Öğrenci eseri baştan sona okuyabildikten sonra “Bir de benden dinler misin.” diyerek bu kez tek başına icra ediyorum. Öğrenci eseri benden dinlerken nefes yerlerini nota üzerinde not alıyor ve bir sonraki derste bu hazırlıklarla gelmiş oluyor. Meşk yöntemi dediğimiz öğrenci ile birlikte icra etme çalışmaları da yapıyorum. Bu yöntemi kullanmak özellikle öğrencinin öz güveninin gelişmesine yardımcı oluyor. Yapamayacağını zannettiği kısımları yapabildiğini görmesi cesaretlenmesine sebep oluyor. Bu anlamda meşk yöntemini faydalı buluyorum. Öğrencilerin derslerde icramı kayıt cihazları ile kayıt etmelerini çok yanlış buluyorum. Öğrenciye çalışma esnasında bir kolaylık sağlamakla birlikte bence tembelliğe de alıştırtıyor. Ben öğrencileri denize yüzme bilmeden bırakmaktan yanayım. Çok nadir durumlarda, öğrencinin çok güçlük yaşadığı bir bölüm varsa sadece orayı kaydetmesine müsaade ediyorum. Sonraki derste de benim yanımda o kaydı silmesini istiyorum. Ne yazık ki kayıt almadan herhangi bir eseri öğrenemeyen, kendi başına deşifre edemeyen öğrencilerimiz de var. Bazı hocalarımız derslerde kayıt alınmasına müsaade ediyorlar, bazı hocalarımız ise kayıt alma işini yanlış buluyorlar. Ben de yanlış bulan hocalardanım. Ancak hiç yapmadım diyemem. Eser icrası eğitimleri sırasında karşılaştığım şöyle güçlükler olabiliyor. Bazı öğrencilerimiz çalışıyorlar ya da evliler. Yaşam koşturmacası içerisinde verdiğim ödevleri çalışmaya yeterli vakti ayıramayabiliyorlar. Onlarla ilerlemekte güçlük çekebiliyorum. Bazen de öğrencilerle eser icra ederken eşlik kullanmadığımda farklı ezgiler ürettikleri oluyor. Bu da ilerleyen yıllarda zamanla düzelebiliyor. Bunlar dışında büyük problemlerle karşılaşmıyorum.

(K-4) (...) “Ses Eğitimi” dersinde icra edilen eserleri, nazariyat dersinde işlenen makamlara paralel makamlarla götürüyoruz ki baskılar otursun, öğrenci makamı daha iyi öğrensin. Eserleri seçerken bazı eserleri hançere çalıştırmaya yönelik, bazılarını ise nefes geliştirmeye yönelik seçmek suretiyle hem nefes, hem hançere, hem üslup ve tavır geliştirmeyi hedefliyoruz. Eser icralarında yine eşlik uyguluyoruz, eşliği ben uyguluyorum. Eşlikli icra ettikten sonra öğrenciden bir de eseri eşiksiz icra etmesini istiyorum. Öğrenciye mutlaka eseri kendim örnekliyorum. Daha sonra birlikte söylüyoruz. Öğrenciyle meşk uygulaması yapıyoruz. Öğrencilerin derslerde eser icralarımızı kaydetmelerine müsaade ediyorum. Bu kayıtları ders dışında da dinleyebilecekleri için kayıt yapmalarının kendilerine faydalı olduğunu düşünerek buna müsaade ediyorum. Genelde böyle bir alışkanlığım yok fakat isteyen öğrenciye de müsaade ediyorum. Eser

icrası konusunda karşılaştığım şöyle bir güçlük var ki biz nazariyat dersinde geçilen makamlarla, “Ses Eğitimi” dersi eserlerinin aynı makamlarda eşzamanlı ilerlemesini arzu ediyoruz. Ancak çeşitli sebeplerle her zaman birbirini yakalayamıyoruz.

(K-5) (...) Derslerde geçtiğim eserler; ariyeler, liedler, çok sesli eserler, kanonlar olabiliyor. Öncelikle iki sesli kanonlardan başlıyorum. Birinci sınıftaki bir öğrenci de yıl sonunda 4 sesli eser okuyor ve bununla sınav oluyor. Çok sesli eserlerde ses gruplarını çalıştırırken soprano çalıştırırken soprano partisini, tenoru çalıştırırken tenor partisini, diğer gruplar için de ayrı ayrı piyanoyla çalışıyorum. Her grubu çalıştırdıktan sonra piyanoya eşlik etmeden “a capella” olarak eseri seslendirmelerini istiyorum. Öğrencilik yıllarımda da Muzaffer Gürgüneş hocamla bu şekilde çalışırdık. Bu dersin amacı çok fazla eser geçmek değil, sesin kalitesini yükseltmek ve sesi kullanmayı öğretmek olduğu için eser sayısının fazla olması değil olan eserlerin kaliteli bir şekilde icra edilmesi önemlidir. Bir dönem içerisinde Temel Bilimler Bölümü öğrencileriyle 4 veya 5 eser üzerinde çalışabiliyoruz. Eser icrasından önce eseri öğrencilere kendim örneklerim. Basları bile söylerim. Benim ses genişliğim çok geniş olduğu için bas partisini de soprano partisini de seslendirebiliyorum. Öğrencilerin bu icraları telefonla veya kayıt cihazlar ile kaydetmelerini faydalı bulmuyor, müsaade etmiyorum. Fakat onlar gizlice bu çekimleri yapıyorlar. Fark ettiğimde ise görmemezlikten gelmeyi seçiyorum. Yasaklar öğrencileri daha çok cezbediyor. Bu yüzden bu tarz konularda aşırı yasaklar getirmemeye çalışıyorum.

(K-6) (...) Eser geçmeye ilk dönem concone’lar ile başlıyoruz. Sadece bununla sınırladık. 4 Dönemlik eğitim süresi içinde ileri seviyede eserler çalışmaya vaktimiz kalmıyor.. İlk bir/bir buçuk ay kadar sadece egzersiz yapıyoruz. Sonra concone’lar başlıyor. Kolaydan zora doğru 1,2,3,4 şeklinde ilerliyoruz. Bunun dışında öğrencinin özel bir ilgisi varsa ariye antik, Batı Müziği parçaları gibi parçaları dersin haricinde tutarak geçiyoruz. Birinci sınıfta repertuvar dersimiz bulunmamakta. Bazen repertuvar derslerinde kendi okudukları türkü ve şarkılarda acaba doğru mu yapıyor, sesini doğru kullanabiliyor mu diye derslerimizde bu türküler ve şarkılar üzerinde çalışmalar da yapıyoruz. Ahmet Utku hocamız kendi belirlediği bir türküyü veya şarkıyı ödev olarak verebiliyor. Ben ise her zaman olmasa da bazen öğrencilerin kendi getirdikleri kendi seçtikleri eserler üzerinde küçük çalışmalar yapıyorum. [(K-6)’nın “‘Ses Eğitimi’ derslerinde ses üretimine yönelik uygulamalarınız nelerdir?” şeklindeki soruya verdiği cevaplardan alınarak bu kısma eklenmiştir: (...) Concone’ları Batı Müziği şan tekniğine göre okutuyorum. Daha sonra

Vaccai metot okutuyorum. Daha evvel bu repertuarın seçilmesine tüm bölüm hocalarının karşı çıkışları ve müdahaleleri oldu. “Burası Türk müziği okulu, neden Batı Müziği eserleri ile “Ses Eğitimi” dersi yapılıyor” şeklinde itirazlar yaşadık. Özellikle Halk Müziği bölümü hocalarından “Burası Türk Müziği bölümü, siz arya ve arya antik çalıştırıyorsunuz.” gibi yaklaşımları oldu. Benim görüşüme göre insan her tür müziği okuyabilir bu üslup ve tavırla ilgili bir konudur, teknikle ilgili değildir. Ben öğrencilere Almanca liedler de okuttum. Almanca sözlerde zorlandıkları zaman Türkçe sözlerle okuttum. Öğrencilerimizin çok yönlü olmaları, bu müzikleri de tanımaları açısından faydalı buluyorum. Çünkü meslek hayatlarında özellikle müzik öğretmeni oldukları zaman geri dönüşler alıyorum. “Öğretmenim bize bunları da gösterdiniz daha donanımlı mezun olduk, daha farklı müzikleri de tanıdık” diyorlar. Öğrencilerim sadece Sanat Müziği, Halk Müziği okusunlar istemedim. Arya da okusunlar, lied de okusunlar, Batı Müziğinin ne olduğunu, operanın ne olduğunu da bilsinler istedim. Şan tekniği ile çok seslendirilmiş Türk Müziği eserlerini de okumalarını faydalı buluyorum. Bizi zamanında bu konularda çok eleştirip sınırladılar. Bu yüzden şu anda ses eğitimi egzersizlerinden sonra sadece concone ve vaccai metotlarını okutuyoruz. Sınavlarda ise bu metotları bazen eşlikli bazen ses kaybetmeden eşliksiz okumalarını isteyerek değerlendirme yapıyoruz. Bu tarz eserleri icra edebilmenin Türk Müziği icrasını da besleyeceğini ve destekleyeceğini düşünüyorum. Örneğin nefes gelişimi açısından çok ilerletici olacağı kanısındayım. Yabancı dilde parça okumak, sözcük telaffuzu bakımından da öğrenciyi geliştiriyor.]

(K-7) (...) “Concone” adında bir etüt kitabını kullanıyoruz. Türk Sanat Müziği ve Türk Halk Müziği türlerinde ise öğrencilerin repertuar dersinde geçtikleri ve zorlandıkları eserler üzerinde çalışma yapıyoruz. Bu eserleri çalışırken piyanoyla değil öğrencilerin kendi sazları ile çalmalarını istiyorum. Bazen aynı sınıftaki yetenekli öğrencilerden birisi diğer arkadaşlarına da eşlik edebiliyor. Dolayısıyla her makamda eser üzerinde çalışma yapabiliyoruz.

(K-8) (...) Kendi yazdığım egzersizler ve onun notalarını kullanıyorum.

(K-9) (...) “Ses Eğitimi” derslerinde beden, nefes ve ses egzersizlerinin ardından icra çalışmaları yer alıyor. Ayrıca Türk Müziğine yönelik icra dersimiz olduğu için “Ses Eğitimi” dersinde sadece Türk ezgilerinden seçme şarkıları işliyoruz. Bunun yanında sözü olmayan, solfej veya vokal olarak seslendirilen bir kaynak kitabımız var. Eserleri her düzey ve ses kullanım becerisini içermesini kriter alarak seçiyorum. Her ders iki eser çalışılacak biçimde planlanarak yürütülmektedir.

(K-10) (...) TRT repertuarından seçtiğim eserleri seslendiriyorum. Ancak bu eserleri belirlerken teknik olarak uygun olan eserleri seçiyorum. Öğrencinin ses sınırlarını zorlayan geniş aralıklı eserler tercih ediyorum. Bunları da kolaydan zora doğru bir sıralamaya tabi tuttum. “Ses Eğitimi” dersinde geçtiğimiz yaklaşık 50 eser var. Seçtiğim eserler şarkı formunda oluyor. Ancak son dönemde gazel formu ile ilgili çalışma da yapıyoruz. Çünkü gazel bir ses icracısının ustalığını gösterdiği formdur.

(K-11) (...) “Ses Eğitimi” dersinde geçtiğimiz tüm parçalar 4 sesli okuma alıştırmalarıdır. Dolayısıyla bunlar bir besteciye ait değiller. Tamamı ile düzenlenmiş armonik cümleler. [(K-11)’in “Kurumunuzda yürütülen ‘Ses Eğitimi’ derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?” şeklindeki soruya verdiği cevaplardan alınarak bu kısma eklenmiştir: (...) Derse başladığımda ilk yarım saat oturarak ses egzersizleri yaptırıyorum. Sonrasında ise çok sesli eseri deşifre ediyoruz. Bunu şu şekilde yapıyoruz: Parti parti gidiyoruz. Önce “Herkes bas partisini okusun.”, sonra “Herkes tenor partisini okusun.” diyerek sıra ile bütün partileri çalışıyoruz. Birlikte okuma-söyleme çalışmalarında öğrencilerin çekinmediklerini görüyorum. Daha evvel yaptığım bireysel ses eğitimi çalışmalarında ise sınıftaki diğer öğrencilerin bakışlarından etkileniyor ve kasılıyordu öğrenciler. Uygulamayı bu şekilde yapmaya başladığımda öncelikle türkü düzenlemeleri ile başlayalım dedim. Eserler Türkçe olsun istedim. Özellikle halk ezgileri olsun istedim. Öğrencilerin bildikleri yörelerden ezgilerin düzenlenmiş halleri olsun istedim. Çok ilginçtir ki iki sesli düzenlemelerde öğrencilerin çok zorlandıklarını gördüm. Bu sebeple türkü düzenlemelerinden de vazgeçtim. Onun yerine çok basit yazılmış “do majör” tonunda Batı Müziği dört sesli parçaları ile uygulama yapmaya başladım. Dersin ilk yarım saati diyafram-nefes egzersizleri ile geçiyor. Devamında kalan 60 dakikanın ise sonlarına doğru bu dört partili eserlerden verim almaya başlıyoruz. Sonuç olarak ders dolu dolu geçmiş oluyor. Öğrencilerin bu çalışmalarda seslerinin genişlediğini de zaman içerisinde fark ettim. Sınıf ortamında çalıştığımız için ayakta çalışmıyoruz. Öğrencilerimizin ilk dönemin sonuna doğru bir koro disiplini içinde hareket etmeyi öğrendiklerini gözlemledim. Öğrencilerin dört partiyi seslendirmelerindeki entonasyonlarının böyle geliştiğini gördükten sonra bazı derslerde onları en alt katta bulunan Halk Oyunları çalışma salonlarına götürerek ders yaptım. Orada farklı koro dizilimlerini ayakta uygulayarak da eserleri seslendirmeye başladık. Bu da onlar için ilginç ve eğlenceli çalışmalar oldu. Bu derslerde başarılı seslendirdiğimiz eserleri kendi video kameram ve ses kayıt cihazı ile kaydetmeye de başladık.]

(K-12) (...) Derslerde geçilen eserler konusunda öğrenciye seçim hakkı tanıyorum. Sevmediği bir eseri seslendirmeye zorlamak yerine kendi tercihleri olan ama öğretmek istediğimiz teknik özellikleri de üzerinde uygulayabileceğimiz eserleri onlardan belirlemelerini isteyebiliyorum. Eser seçimini tam olarak onlara bırakmıyorum. Her zaman öğrencilere danışıyorum. “Şu eseri geçelim mi?” diyorum. Eğer beğenmezlerse aynı teknik özellikleri gösterebilen bir başka eser öneriyorum. Eser seçimini bu şekilde yapıyoruz. Saip Egüz’ün “Piyano Eşlikli Türküler” kitabını ve yine Saip Egüz’ün “Toplu Ses Eğitimi” kitabını kullanıyorum. Birinci sınıfta değil ama ikinci sınıfta “Ses Eğitimi” dersi biraz “Üslup - Tavır” dersine de dönüşmeye başlıyor. Halk Müziği eserlerinde yorumlama çalışmaları da yapıyoruz. “Bu eserin hançerelerini şöyle yap, burasında şöyle yap.” diye yönlendirmelerle çalışma yapıyorum. Konservatuvarımızda “Üslup - Tavır” dersi de var. Bu ders de en önemli derslerimizden birisidir.

(K-13) (...) İlk olarak “vaccai metod”u kullanıyorum. Daha sonra Halk Müziği türkülerinin piyano eşlikli hallerinin bulunduğu Saip Egüz’ün kitabındaki türkülerle devam ediyoruz. Sonrasında öğrencinin ses yapısına uygun şekilde “arya” ve “arya antik” eserlerle dört yarıyılık dönemi tamamlıyoruz. Batı Müziği eserleri veya yabancı parça seslendirmenin artikülasyona katkısı olduğunu düşünüyorum. Türk Halk Müziği bölümü öğrencilerimizin türkü söyleme yatkınlıklarından dolayı harfleri daha Türkçe veya yöre şivelerinin fonetiğine yakın seslendirdiklerini görüyoruz. Oysa yabancı dilde eser verdiğimiz zaman seslendirirken şivelerinin getirdiği fonetik özellikleri kullanamıyorlar. Artikülasyonun gelişmesi açısından faydalı oluyor.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde icra edilecek eserleri hangi ölçütlere göre belirlemekte ve eser icrası çalışmalarını ne şekilde yürütmektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre eserlerin belirlenme ölçütleri incelendiğinde;

(K-1), öğrencilerin bireysel icra sorunlarının çözümüne yönelik eserler belirlemektedir. Öğrenci hangi açıdan icrada zorlanıyorsa bu alanda uygulama yapabileceği özellikleri taşıyan eserlerin üzerine gidilmektedir. Bunun dışında öğrencinin eser icra edeceği konser veya dinletisi var ise o etkinliğe hazırlamak üzere eser belirlemektedir. Bu eserleri belirlerken öğrencinin başarabileceği zorlukta ve ses özelliklerini gösterebileceği bir eser belirlemektedir. (K-1), icra edilecek eserleri belirlerken eserin makamı, türü, usulü, klasik olması ve öğrencinin ses yapısına uygun olması gibi ölçütleri de göz önünde bulundurmaktadır. Ayrıca icra çalışmaları için seçilen

eserin öğrenci tarafından da mutlak surette sevilmesi gerektiğini, sevmediği bir eseri öğrenciye okutmaya zorlamanın yanlış olacağını vurgulamaktadır.

(K-2), icra uygulamaları için seçilen eserlerin klasik eserler olmasını göz önünde bulundurmaktadır. Bununla birlikte eser belirlerken öğrencinin seviyesini de göz önünde bulundurmada belirlenen eserin öğrencinin icra edebileceği seviyenin üzerinde olduğunu tespit ettiğinde eser değişikliği yoluna gitmektedir. Ayrıca icra sırasında öğrenciden usul vurmasını isteyeceği için belirlenen eserin usulünün, “Usul” dersinde geçilmiş olması gerektiğini de belirtmektedir.

(K-3), “Ses Eğitimi” derslerinde geçilecek eserleri belirlerken, geçilecek eserin makamının “Nazariyat” dersinde işlenmiş olması ve usulünün “Usul” dersinde geçmiş olması ölçütlerini göz önünde bulundurmaktadır. İlk 2 yarıyılıda klasik üslupta olmak şartı ile daha ziyade “şarkı” formunda eserler belirlenmektedir. 3. Yarıyılıda “yürük semâî” formundaki eserler, 4. yarıyılıda “beste” ve “ağır semâî” formunda eserler de eklenmektedir. 5. ve 6. yarıyıllarda “kâr” formundaki eserler de eklenerek icra edilmektedir.

(K-4), “Ses Eğitimi” dersinde icra edilecek eserleri belirlerken “Nazariyat” dersinde işlenen makamlara paralellik göstermesi ölçütünü göz önünde bulundurmaktadır. Üslup - tavır, nefes ve hançere kullanımı gibi özellikleri geliştirmeye yönelik eserler belirlendiğini ifade etmektedir.

(K-5), “Ses Eğitimi” derslerinde aryalar, liedler, çok sesli eserler, kanonlar icra ettirmekte, bir dönem içerisinde 4 veya 5 eser üzerinde çalışma yapabilmekte olduğunu belirtmektedir.

(K-6), “Concone” adı verilen etütleri kolaydan zora doğru uygulmaktadır. Bunun dışında “arya antik” formunda ve farklı formlardaki Batı Müziği eserlerini öğrencinin ilgisi ve talebi var ise sınav sorumluluğu dışında icra ettirmektedir. Ayrıca zaman zaman repertuvar derslerinde geçilen eserler üzerinde de çalışmalar yaptığını ifade etmektedir.

(K-7), “Ses Eğitimi” derslerinde “concone” etütleri seslendirilmekle birlikte Türk Sanat Müziği ve Türk Halk Müziği türlerinde öğrencilerin repertuvar dersinde geçtikleri ve zorlandıkları eserler üzerinde de çalışmalar yaptıklarını belirtmektedir.

(K-9), “Ses Eğitimi” dersinde icra edilecek eserlerin yalnızca Türk ezgilerinden seçme şarkılar olduğunu belirtmektedir. Eserleri belirlerken her düzeyde ses kullanım becerisini içermesi ölçütünü göz önünde bulundurmaktadır.

(K-10), TRT repertuarından teknik açıdan ses sınırlarını zorlayan geniş aralıklı eserleri belirlemekte, bu eserleri de kolaydan zora doğru bir sıra ile icra ettirmektedir. Şarkı formunda eserler belirlenmekte, dersin son yarısında (4. yarıyıl) gazel formunda eser icra edilmektedir.

(K-11), “Ses Eğitimi” dersinde yalnızca 4 sesli okuma alıştırmaları seslendirmekte eser icrasına yer vermemektedir.

(K-12), icra edilecek eser seçimini yaparken öğrenciye de seçim hakkı tanımaktadır. Buna göre öğrencileri sevmedikleri bir eseri seslendirmeye zorlamamak gerektiği yönünde görüş belirtmektedir. Öğrencilerin seslendirmeyi arzu ettikleri eserler arasından “Ses Eğitimi” dersinde kazandırılmak istenen teknik beceriyi geliştirecek eserleri belirlemektedir.

(K-13), ilk olarak piyano eşlikli türküler icra ettirmekte, daha sonra öğrencilerin ses yapılarına uygun “arya” ve “arya antik” formlarında eserler icra ettirmektedir.

“‘Ses Eğitimi’ derslerinde icra edilecek eserleri hangi ölçütlere göre belirlemekte ve eser icrası çalışmalarını ne şekilde yürütmektesiniz?” sorusuna yanıt veren öğretim elemanlarının “Ses Eğitimi” derslerinde icra edilecek eserleri belirlerken eserlerin makamı, türü, klasik olması, öğrencinin icra seviyesi, öğrencinin ses yapısına uygunluğu, öğrenci tarafından icra edilmek istenmesi gibi ölçütleri göz önünde bulundurdıkları anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde icra edilecek eserleri hangi ölçütlere göre belirlemekte ve eser icrası çalışmalarını ne şekilde yürütmektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *eser icrası çalışmalarında uygulanan yöntemler* incelendiğinde;

(K-1), Türk Müziği eserleri üzerinde piyano eşlikli icra çalışmaları uygulamaktadır. Piyanoyu kendisi çalmakta, eşliklerde basit bir armoni kullandığını ifade etmektedir.

(K-2), eser icrası çalışmalarında solfej, söz yerleştirme, hançere kullanımı, süslemeler, nüanslandırma gibi özellikler üzerinde durmakta, kendisi de eseri icra ederek öğrenciye örnekleme yoluna gitmektedir. Üslup - tavır kazandırmaya yönelik çalışmalar yapmakta olduğu görülmektedir. Eser icrası sırasında öğrenciden usul vurmasını da istemektedir. Bu ifadelerinden izlediği yöntemin geleneksel meşk yöntemine çok benzediği görülmektedir. Çalışmalar sırasında öğrencinin ses kaydı almasına müsaade etmekte, bunu faydalı bulmaktadır.

(K-3), eser icrası çalışmalarına ikinci yarıyılıda başlamaktadır. Eser icrası sırasında öğrenciden ana kalıplarla (velvelesiz olarak) usul vurmasını istemektedir. Eser icrası çalışmalarında kanun ile eşlik uygulamaktadır. Kanunu kendisi çalmaktadır. Eser deşifre edildikten sonra kendisi de eseri icra ederek örneklemede, nefes yerlerinin belirlenmesini sağlamakta ve daha sonra öğrenci ile birlikte icra ederek icrada öğrenciyi cesaretlendirme yoluna gitmektedir. Kullandığı yöntemin geleneksel meşk yöntemine çok benzediği görülmektedir. Çalışmalar sırasında öğrencinin ses kaydı almasına müsaade etmemekte, ses kaydı yapılmasının öğrenciyi tembelliğe alıştıracacağı yönünde görüş belirtmektedir.

(K-4), eser icrası çalışmalarında ud ile eşlik kullanmakta, udu kendisi çalmaktadır. Eseri eşlikli ve eşliksiz icra ettirmekte, kendisi de icra ederek örneklemede daha sonra birlikte söyleme yoluna gitmektedir. Kullandığı yöntemin geleneksel meşk yöntemine çok benzediği görülmektedir. Çalışmalar sırasında öğrencinin ses kaydı almasına müsaade etmekte bunun sakıncası olmadığını düşünmektedir.

(K-5), farklı partileri piyano ile çalarak kendi sesi ile icra edip örnekledikten sonra piyano ile eşlik etmeden (acapella olarak) toplu seslendirmelerini istemektedir. Çalışmalar sırasında öğrencilerin ses kaydı almasını faydalı bulmamakta ve müsaade etmemektedir.

(K-6), “Concone” ve “ vaccai metod” adı verilen etütleri icra ettirmektedir. Sınavlarda ise bu etütleri öğrencilerden bazen eşlikli bazen eşliksiz seslendirmelerini isteyerek ölçme değerlendirme yapmaktadır.

(K-7), “Concone” etütlerini uygulatırken piyano ile eşlik etmekte; Türk Sanat Müziği ve Türk Halk Müziği eserlerini icra ettirirken eşliği piyano ile değil Türk Müziği enstrümanları ile yaptırmaktadır. Türk Müziği eserlerinde eşlikleri öğrencilerin çalmasını istemektedir.

(K-9), “Ses Eğitimi” derslerinde eser icrası çalışmaları da uygulamaktadır. Dersleri her ders iki eser çalışılacak biçimde planlamaktadır.

(K-11), ses egzersizlerinden sonra çok sesli okuma parçalarını deşifre ettirmekte, sınıftaki tüm öğrencilere her partiyi tek tek okutmakta daha sonra her grubun kendi partisini seslendirmesini istemektedir.

(K-12), Türk Halk Müziği eserleri üzerinde icra çalışmalarında eserlerde hançere kullanımı, süslemeler gibi özellikler hususunda yönlendirmeler yapmaktadır. Üslup - tavır kazandırmaya yönelik çalışmalar yapmakta olduğu görülmektedir.

“‘Ses Eğitimi’ derslerinde icra edilecek eserleri hangi ölçütlere göre belirlemekte ve eser icrası çalışmalarını ne şekilde yürütmektesiniz?” sorusuna yanıt veren 12 öğretim elemanının “Ses Eğitimi” derslerinde eser icrası uygulaması yapmakta olduğu; 1 öğretim elemanının eser icrası uygulaması yapmadığı anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ derslerinde icra edilecek eserleri hangi ölçütlere göre belirlemekte ve eser icrası çalışmalarını ne şekilde yürütmektesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *karşılaşılan güçlükler, güçlüklerle getirilen çözümler ve/veya çözüm önerileri* incelendiğinde;

(K-3), gazel formunda eserler de icra ettirmek istemekte ancak öğrencilerin son sınıfa geldiklerinde “Solfej ve Nazariyat” derslerini işleyiş biçimlerinden dolayı bu beceriye sahip olamadıklarını dile getirmektedir. (K-3)’ye göre “Solfej ve Nazariyat” derslerine giren öğretim elemanları sık sık değişmekte ve kimi eğitim makamları seyir üzerinden kimisi ise 4’lü /5’li sistemleri ile öğretmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin makamlarda seyir yapabilme becerileri gazel okumaya imkân tanıyacak seviyeye ulaşamamaktadır. Bu durum “Ses Eğitimi” derslerinde “gazel” formunda eser icrası yapılması hususunda güçlük yaratmaktadır. Bu güçlük karşısında “gazel” formunda eser icrasından vazgeçilmektedir. Gazel icrasından vazgeçilse de (K-3), “Ses Eğitimi” derslerinde dinlenmeleri tavsiye edilen icracılardan gazel icraları dinletmektedir. (K-3)’ün eser icrası çalışmaları hususunda karşılaştığı güçlüklerden bir diğeri ise bazı öğrencilerin çalışıyor olmaları, evli olmaları gibi nedenlerle yoğunluklarından dolayı verilen ödevlere yeterli vakti ayıramamalarıdır. Bu da öğrencinin eğitim sürecinde ilerlemesi hususunda güçlük yaratmaktadır.

(K-4), “Nazariyat” dersinde geçilen makamlar ile “Ses Eğitimi” dersinde geçilen eserlerin makamlarının çeşitli sebeplerle eşzamanlı ilerleyememesinin güçlük yarattığını ifade etmektedir.

(K-5), eser icrası sırasında farklı partileri kendisi seslendirerek örneklemektedir. Bu örneklemeler sırasında müsaade etmediği halde öğrencilerin telefonları ile gizli kayıtları aldıklarını gözlemlemektedir. Bu türlü gizli çekimleri görmezden gelmeyi seçerek öğrenci için izin vermediği davranışı daha cazip hale getirmemek yoluna gitmektedir.

(K-6), önceki yıllarda öğrencilere “lied”, “arya antik” gibi Batı Müziği türünde eserler icra ettirdiğini ve konservatuardaki Türk Müziği hocalarından bu konuda itirazlar ve eleştiriler aldığını dile getirmektedir. Bu durum karşısında Batı Müziği eserlerini icra

etmeyi derste mecbur tutmak yerine sadece ilgisi olan öğrencilerle geçmekte, sınavlara dahil etmemektedir.

(K-11), “Ses Eğitimi” derslerinde “türkü” düzenlemeleri icra ettirmek istemiş ancak öğrencilerin 2 sesli bu düzenlemeleri seslendirmekte zorlandıklarını gördüğünde bu eserlerden vazgeçmiştir. Onların yerine “do majör” tonunda yazılmış 4 partili okuma parçaları seslendirme yoluna gitmektedir. (K-11) sınıf mevcudunun kalabalık olması dolayısı ile ders işlediği sınıfta eser icrası çalışmalarını ayakta yaptırılmamakta, bazı derslerde öğrencilerle birlikte binanın alt katındaki Türk Halk Oyunları Bölümü’ne ait salonlara inerek eser icrası çalışmaları yaptırma yoluna gitmektedir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda; Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde yapılan eser icrası uygulamalarının dersi yürüten öğretim elemanlarının tamamı tarafından yapılmakta olduğu görülmektedir. Buna göre eser icrası uygulamalarının, “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu söylenebilir. Farklı öğretim elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki eser icrası uygulamalarında ortak ve farklı yöntemler kullanılmakta olduğu görülmektedir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ dersleri sürecinde öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiğiniz ses icracıları var mıdır? Var ise kimlerdir? Bu icracıların tavsiye edilme sebepleri nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

(K-1) (...) Dinlemelerini tavsiye ettiğim icracılara gelince Halk Müziği Anasanat Dalı öğrencileri için örneğin Muharrem Ertaş. Sesini doğru kullanmak anlamında çok güzel bir örnek olduğunu düşünüyorum. Neşet Ertaş’ı yine öneriyorum. Ümit Tokcan. Klasik Müzikte ise Münir Nurettin Selçuk sesini en üst seviyede kullanabilen çok net bir örnektir. Neriman Altındağ Tüfekçi, Bekir Sıdkı Sezgin, Alâeddin Yavaşca dinlemelerini önerdiğim isimlerdir.

(K-2) (...) Tavsiye ettiğimiz pek çok ses icracısı var. Öğrenci gelir gelmez hemen bu önemli şahsiyetlerin tanıtılmasını sağlıyoruz. Ekol dediğimiz bu sanatçılar, çoğunlukla duymadıkları ve aşına almadıkları isimler oluyor. Çok fazla isim sayılabilir ama bunların belli başlılarını söyleyeceğim. Bekir Sıdkı Sezgin, Alâeddin Yavaşca, Merâl Uğurlu, Kâni Karaca, Münir Nurettin Selçuk gibi isimler önde gelen isimlerdir. Daha pek çok kişi sayılabilir. Burada öncelikle bu ekollerin farklı taraflarını anlatmaya çalışıyorum.

Örneğin Bekir Sıdkı Sezgin'in Tasavvuf Musikisindeki eğitimini Klasik Müzik ile birleştirmiş olduğundan, Alâeddin Yavaşca ve Merâl Uğurlu'yu tanımlarken klasik icranın en üst seviyesi olduklarından bahsediyorum. Kâni Karaca'nın bir hâfız tekniği, hâfız üslubu olduğunu, bunların dışında bir de piyasa tavrı ve radyo tavrının da olduğunu söylüyorum. Dinlemelerini istemediğim icraları neden dinlemelerini istemediğimi de öğrencilere anlatmaya çalışıyorum. [(K-2)'nin “‘Ses Eğitimi’ derslerini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?” şeklindeki soruya verdiği cevaplardan alınarak bu kısma eklenmiştir: (...)] Türk Musikisinde birbirinden farklı icra teknikleri ve okuyuşlar var. Bunların hiçbirine yanlış diyemeyiz. Bekir Sıdkı Sezgin şu şekilde uygular, Kâni Karaca bu şekilde uygular, Alâeddin Yavaşca, Merâl Uğurlu başka bir şey yapar. Siz bunların hiçbirine yanlış diyemezsiniz. Her biri de çok farklı ses teknikleri kullanmaktadır. Bu bağlamda ortak bir doğru olmadığını söyleyebiliriz. Türk Musikisinde önemli olan asıl şey üsluptur. Türk Musikisi üslubu çok önemli olmakla birlikte bir de tavır mevzusu vardır. Tavır, öğrencinin zamanla geliştirebileceği, dinlemekle oluşabilecek bir beceridir.] Öğrencilere bu yönlendirmeleri yaparken saydığım isimlerden en hoşlarına giden sanatçıyı dinlemelerini öneriyorum. Çünkü herkesin zevki ayrıdır. “Şu kişiyi dinleyeceksin, şundan başkasını dinleme.” gibi bir daraltma uygulamıyoruz. Dinledikçe belli bir zaman sonra tavsiye ettiğimiz bu isimlerden bazılarını kendilerine daha yakın bulacaklarını söylüyoruz. Böyle yönlendiriyoruz. Öyle de oluyor. Öğrenci bir süre sonra “Hocam hepsini çok beğeniyorum ama şu kişinin icrası beni daha çok etkiliyor.” diyor. Mesela Zeki Müren'in 50'li yıllardaki radyo kayıtlarını öneriyorum. Hançere yapısını çok iyi kullanan, o dönemin klasik icrası sayacağımız icralardır bunlar. Dinlemelerini tavsiye ettiğimiz sanatçıların hepsinin kullandığı çok değişik teknikler var. Hepsinin kendine ait farklı farklı üslupları ve tavırları var. Öğrencilerin her çiçekten bal alan bir arı gibi hepsini dinlemesini ve hepsinin güzel taraflarını almalarını tavsiye ediyoruz. İlk zamanlarda öğrenciler dinledikleri sanatkârları bire bir taklit edebiliyorlar. Bu başlangıç için uygun bulduğum bir durum. Ancak ilerleyen süreçte öğrencilerin kendi üslup ve tavırlarını kazanmalarını hedefliyorum. Ben derslerde eserleri kendim icra ederek seslendiriyorum. Başlangıçta benim icramı da taklit ediyorlar. Daha sonra kendi yorumlarını buluyorlar. Öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiğimiz sanatçıların kayıtlarını kendi arşivlerimizden veriyoruz. Tamamını kopyalıyoruz dinleyebilmeleri için. Bazen bu imkân da olmuyor. Geçtiğimiz eserler herhangi bir sanatçı tarafından seslendirilmemiş ya da kaydedilmemiş olabilir. Bazı durumlarda ise aynı şarkıyı üç/dört sanatçı seslendirmiş olabilir. Öğrencilerden hepsini dinlemelerini,

hepsinin farklı taraflarını tespit etmelerini istiyorum. Sonra bu farkları anlatmalarını istiyorum. “En çok hangisi hoşuna gitti, neden?”, diye soruyorum. Bu tarz uygulamalar da yapmaktayız.

(K-3) (...) Türk Musikisinde meşk yöntemi ile icra eğitimini doğru buluyorum. Ekol olarak kabul edilen bazı ses sanatkârlarını öğrencilerimize tavsiye ediyorum. Öğrencilerime bu sanatçıların kayıtlarından oluşan bir mp3 arşivi veriyorum. Bu ses sanatkârları içinde Bekir Sıdkı Sezgin, Merâl Uğurlu, Alâeddin Yavaşca, Kâni Karaca gibi isimler önde. Ayrıca Zeki Müren’in gençlik yıllarındaki radyo icralarını da dinlemelerini öneriyorum. Bu sanatçıların Türk Müziğinde önemli yerleri olan, belli bir tavrı ve üslubu olan hanendeler olduklarını görüyorum. Bu isimleri belirlerken öncelikle buna dikkat ediyorum. Derslerde geçtiğimiz eserleri veya öğrencinin geçmek istediği eserleri bazen bu isimlerin okumadığını görüyoruz. Öğrenci bana “Hocam bu eseri Alaeddin Bey veya diğer üstat saydığımız hanendeler hiç okumamışlar kayıtlarda, okuyan radyo sanatkârları var. Ancak bizim çalıştığımız üslubun çok dışında seslendiriyorlar.” diyorlar. Ben de bu durumda o sanatçılardan dinlememelerini söyleyip eserleri kendim seslendirerek örnekliyorum. Ekol kabul edilen bir ismi dinleyerek onu taklit etmeyle başlayan icra eğitimini doğru buluyorum. “Başlangıçta taklit et, ama daha sonra kendi üslubunu muhakkak bul.” diyerek yönlendiriyorum. Tamamen taklide dönmüş bir icra olmasını arzu etmiyorum. Bir eseri dinlemesini tavsiye ederken “Şu eseri mutlaka Bekir Bey’den dinlemelisin, bu eseri Merâl Hanım’dan dinlemelisin.” diyerek sınırlama getirmiyorum. Bizler de zamanında bu hanendeleri dinleyerek, örnek alarak eser seslendirdik. Öğrencilerimi de bu şekilde yönlendiriyorum. Bu isimleri tavsiye ederken bazı kriterleri göz önünde bulunduruyorum. Fonetik kusurları olan öğrencilerime özellikle Zeki Müren dinlemelerini tavsiye ediyorum. Çünkü Zeki Müren’in Türkçeyi doğru kullanışı, harfleri doğru telaffuz edişi bakımından diğer hanendelerden açık ara farkla başarılı olduğunu icralarında görüyoruz. Bazı öğrencilerimiz var ki tasavvuf altyapıları çok kuvvetli. İmam Hatip Liselerinden mezun olup konservatuvara devam edenler var. O öğrencilerde hafif “goygoy tarzı” ile “a”ları “e”leri daha açık telaffuz etme gibi alışkanlıklar görülebiliyor. Onlara da Kâni Karaca dinlemelerini öneriyorum. Ancak tamamen de o icranın içinde kaybolmamaları gerektiği konusunda uyarıyorum. Perde baskılarında problemler gördüğüm öğrencilere özellikle Bekir Bey’i dinlemelerini tavsiye ediyorum. Öğrencilerimin bazı makamlarda zorlandıklarını, makam seslerini doğru şekilde basamadıklarını fark ettiğimde eserleri mutlaka Bekir Bey’den dinlemelerini tavsiye

ediyorum. Nefes konusunda ise Merâl Hanım'ın yetkin olduğu görülüyor. Bekir Bey'in ve saydığım sanatçıların büyük formda eserleri seslendirmiş olmasını, bu kayıtların elimizde bulunmasını da bir şans olarak görüyorum. Derste eser geçmeden önce o eseri bu ekol isimlerden hangilerinin okuduğuna bakıyorum ve öğrencilere bu sanatçılardan dinleyip gelmelerini tavsiye ediyorum. Ancak geçeceğim eseri bu isimler seslendirmemişlerse günümüz sanatçılarından Selma Sağbaş, Esmâ Başbuğ, Çiğdem Kırömeroğlu gibi geleneksel üsluba ve tavra uygun icra eden günümüz sanatçılarından da dinleyebileceklerini söylüyorum. Genel olarak bu kriterleri göz önünde bulundurarak hanende tavsiyelerim oluyor.

(K-4) (...) Ses eğitimi sürecinde öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiğim ses icracıları var. Bunlar; Bekir Sıdki Sezgin, Alâeddin Yavaşca, Merâl Uğurlu'dur. Özellikle bu üç icracı üzerinde gidiyorum. Mutlaka bu sanatçıların ses kayıtlarını öğrencilerimize veriyorum, dinlemelerini istiyorum. Bir eseri geçerken üslup ve tavırlarının oturması için öğrencilerden eseri mutlaka bu icracılardan da dinlemelerini istiyorum. Çünkü bu icracılar Klasik Türk Müziğinde, klasik üslubun temsilcisi ve ekol olarak görülüyorlar. Ben de öyle kabul ediyorum. Gerek icra ettikleri makamlardaki perde baskılarını sağlam basmaları açısından gerekse üslup açısından bu icracıları dinlemelerini tavsiye ediyorum. Bu uygulamayı yaparken elimde mevcut olan eski kayıtlarını kullanıyorum. Bazen derste kendim de dinletiyorum ama genel olarak dersin dışında sürekli dinlemelerini ödev olarak veriyorum.

(K-5) (...) Leyla Gencer, Pavarotti, Gökhan Koç, Aytül Büyüksaraç, Türk Müziği ses sanatçısı tavsiyelerini ise alanında çok kıymetli repertuar hocalarımıza bırakıyorum. Haddim olmayan konulara girmek istemiyorum. Yine de bildiğim bazı isimler var. Örneğin Zeki Müren'in diksiyon ve telaffuzunun çok düzgün olduğu için önerilen sanatçılardan olduğunu biliyorum. Ben de bu şekilde öğrencileri bilgilendiriyorum. Hanım sanatçılardan ise Merâl Uğurlu gibi isimleri önerebiliyorum.

(K-6) (...) Dinlemelerini tavsiye ettiğimiz sanatçılar oluyor. Özellikle buradaki Türk Müziği hocalarının önerdiği isimleri ben de öğrencilerimize öneriyorum. Bununla birlikte Batı Müziğinde de dinlemelerini önerdiğim isimler oluyor. Sanat Müziği ve Halk Müziğinden de belli bir iki isim önerebiliyorum. Opera sanatçılarından da önerdiklerim oluyor. Sanat Müziğinden Çiğdem Yarkin, Serap Kuzey, Nesrin Sipahi, Mediha Şen Sancakoğlu. Erkek seslerden örnek vermek gerekirse Bekir Sıdki Sezgin önerilir mesela. Münir Nurettin Selçuk ve Ahmet Özhan'ın daha çok önerildiğini duyuyorum. Ben de bu

yönlendirme ile öğrencilerimize bu isimleri dinlemelerini tavsiye ediyorum. Bunların içinde Bekir Sıdkı Sezgin'i kendim de dinlediğim için öneriyorum. Batı Müziğinde ise soprano Leyla Gencer ve bas sanatçılardan Ayhan Baran'ı dinlemelerini öneriyorum. Eskilerden Tenor Erol Uras, tenor Ender Arıman yine tavsiye ettiğim isimlerdir. Bunlar zamanında isim yapmış seslerdir. Yabancıardan da özellikle İtalyan ve Alman sanatçıların güzel yorumları olduğunu düşünüyorum, onları tavsiye ediyorum.

(K-7) (...) Eserler üzerinde çalıştığımızda öncelikle herhangi birinden dinlemeden eserin notasına göre doğru icra edilmesini sağlıyorum. Daha sonra geçtiğimiz eserleri farklı sanatçılardan dinlemelerini tavsiye ediyorum. Sabite Tur Gülerman, Merâl Uğurlu, Münir Nurettin Selçuk, Münip Utandı, Bekir Sıdkı Sezgin, Nesrin Sipahi önerdiğim sanatçılardır. Bu icracıları belirlerken icracının eseri doğru okuyor olmasına, sesini kullanırken doğru bir tekniğe sahip olmasına dikkat ediyorum.

(K-8) (...) Halk Müziği öğrencilerinin yöre kavramları olduğu için dinlemeleri gereken belli başlı sanatçılar zaten mevcut. O yörenin kişisini dinlemeleri lazım. Ancak Klasik Türk Musikisi işin içine girince iyi icracıları dinlemenin özellikle önemli olduğunu söylemek gerekir. İster ses icracısı olun, ister enstrüman çalıyor olsun icracıları dinlemek çok faydalıdır. Ses icracısının Bekir Sıdkı Sezgin Bey'i dinlememesi söz konusu olamaz. Bana göre bir saz öğrencisinin de aynı şekilde Bekir Sıdkı Hoca'yı dinlemesi gerekir. Çünkü Bekir Bey'in icrasında bastığı perdeler ve ortaya koyduğu tavır, enstrüman çalan kişinin de örnek alabileceği bir yapıyı sunar. Enstrüman öğrencisinin sadece enstrüman icraları dinleyerek kazanamayacakları bazı özellikleri ses icracılarını dinleyerek kazanabileceklerini düşünüyorum. Eşliği ya da eskilerin tabiri ile refakati anlayabilmeniz için mutlaka ses icracısının icralarını dinlemeniz gerekir. Sadece "saz semâisi" ve "peşrev" dinleyerek refakat etmenin nasıl bir şey olduğunu anlayamazsınız. Bu yüzden öğrencilere sıklıkla söylediğim şey "Ses icracısı olmayabilirsiniz ama mutlaka Bekir Bey'i, Alâeddin Yavaşça'yı dinleyin. Enstrümanlar bu icracılara nasıl eşlik ediyorlar bunu anlayabilmek çok önemli. Dinlemelerini tavsiye ettiğim isimleri sayacak olursak Bekir Sıdkı Sezgin, Alâeddin Yavaşça, Merâl Uğurlu, Münip Utandı, Sabite Tur Gülerman, Perihan Altındağ Sözeri, Safiye Ayla, Münir Nurettin ve Zeki Müren'in 1950'lerde yaptığı radyo kayıtlarını dinlemelerini öneriyorum.

(K-9) "Ses Eğitimi" dersinde dinlemelerini tavsiye ettiğim ses icracısı yoktur.

(K-10) (...) Dinlemelerini tavsiye ettiğim isimler erkek seslerden Bekir Sıdkı Sezgin, bayan seslerden Merâl Uğurlu'dur. Dinlememelerini tavsiye ettiğim isimler de var tabii.

Şahsiyetlerine değil sadece tekniklerine itirazım olduğu için. Ayrıca Ahmet Özhan'ı tavsiye ederim ancak onun da az da olsa hataları vardır. Bunları da analiz eder, öğrencilerime anlatırım.

(K-11) (...) “Ses Eğitimi” derslerinde öğrencilere bilerek herhangi bir icracıyı dinlemelerini önermiyorum. “Ses Eğitimi” dersinin amacına uygun olduğunu düşünmüyorum. Bu tarz tavsiyelerin belki o ekolü devam ettirmek amaçlanıyor ise repertuvar dersinde yapılabileceğini düşünüyorum. Benim uygulamalarım içinde yok.

(K-12) (...) Öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiğim isimler var. Bu isimler genel kabul görmüş, eserleri doğru icra eden isimlerdir. Örneğin Zeki Müren, Müzeyyen Senar gibi sanatçıları dinlemelerini tavsiye ederim. Fakat geleneksel müziklerde yorum kişiden kişiye değişiklik de gösterir. Her sanatçının yorumu farklı olabilir. “Bunlardan bir tanesi kesin doğrudur.” demek uygun olmaz. Özellikle Halk Müziği alanında kabul görmüş isimlerin dinlenilmesini faydalı buluyorum. Çünkü geleneksel eserler derlenirken kaynak kişinin bazı teknik özellikleri tam olarak bilememesinden dolayı bazı yerleri eksik söylediği ve bu derlemeler sırasında da bazı perdelerin, sözlerin düzeltilerek değerlendirilmesi, ezgilerin usule yerleştirilirken sürelerinin düzeltilmesi gibi durumlar söz konusu olabiliyor. Öğrencilerin bu düzeltilmiş halleri dinleyip o çerçeveye oturtulmuş yapıyı öğrenmeleri açısından genel kabul görmüş sanatkarları dinlemelerinin faydalı olacağı kanaatindeyim.

(K-13) (...) İnönü Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda Türk Halk Müziği, Yaylı Çalgılar ve Piyano Bölümleri var. “Ses Eğitimi” dersi ise sadece Türk Halk Müziği Bölümü'nde var. “Ses Eğitimi” dersini alan öğrenciler Türk Halk Müziği Bölümü öğrencileri olduğu için dinlemelerini tavsiye ettiğim sanatçılar da Türk Halk Müziği sanatçıları oluyor. Bu ders 2 yıl süre ile veriliyor. İkinci yıla geçtiğimiz zaman Halk Müziği eser icrasında tavrı özellikleri üzerinde de çalışıyoruz. Hem hançere kullanımı, hem de üslup ve tavrı öğrenmeleri açısından bu çalışmalara “Ses Eğitimi” dersinin ikinci yılında giriyoruz. Bunun için ikinci yılda Halk Müziği eserleri üzerinde çalışma yapıyoruz. Yeni jenerasyon ses sanatçılarının eserleri biraz daha bozduklarını, dejenere ettiklerini düşünüyorum. Bu yüzden daha eski sanatçıların kayıtlarını taş plaklardan dinlemelerini öneriyorum. Bir türküyü belli isimlerden değil, çok icracıdan dinlemelerini istiyorum. Tavrı almalarını istiyorum. Tek bir icracıyı takip etmelerini istemiyorum. Bu yüzden eski kayıtların hepsini dinleyebileceklerini söylüyorum. Çünkü taş plak kayıtlarındaki o dönemin sanatçıları eserleri kaynak kişisinden alındığı şekli ile icra ediyorlar. Orijinaline

en yakın icralar olduğu, o yörelerin tavırları daha doğru uygulandığı için bu sanatçıları dinlemelerini öneriyorum.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ dersleri sürecinde öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiğiniz ses icracıları var mıdır? Var ise kimlerdir? Bu icracıların tavsiye edilme sebepleri nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *dinlenilmesi tavsiye edilen icracıların kimler olduğu* incelendiğinde;

(K-1)’in öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiği ses icracıları Muharrem Ertaş, Neşet Ertaş, Neriman Altındağ Tüfekçi, Ümit Tokcan, Münir Nurettin Selçuk, Bekir Sıdkı Sezgin, Alâeddin Yavaşça’dır.

(K-2)’nin öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiği ses icracıları Bekir Sıdkı Sezgin, Alâeddin Yavaşça, Merâl Uğurlu, Kâni Karaca, Münir Nurettin Selçuk ve Zeki Müren’dır.

(K-3)’ün öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiği ses icracıları Bekir Sıdkı Sezgin, Alâeddin Yavaşça, Merâl Uğurlu, Kâni Karaca, Zeki Müren, Selma Sağbaş, Esmâ Başbuğ ve Çiğdem Yarkın Kırömeroğlu’dur.

(K-4)’ün öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiği ses icracıları Bekir Sıdkı Sezgin, Alâeddin Yavaşça ve Meral Uğurlu’dur.

(K-5)’in öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiği ses icracıları Leyla Gencer, Luciano Pavarotti, Gökhan Koç, Aytül Büyüksaraç, Zeki Müren ve Merâl Uğurlu’dur.

(K-6)’nın öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiği ses icracıları Çiğdem Yarkın Kırömeroğlu, Serap Kuzey, Nesrin Sipahi, Mediha Şen Sancakoğlu, Bekir Sıdkı Sezgin, Münir Nurettin Selçuk, Ahmet Özhan, Ayhan Baran, Erol Uras, Leyla Gencer ve Ender Arıman’dır.

(K-7)’nin öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiği ses icracıları Sabite Tur Gülerman, Merâl Uğurlu, Münir Nurettin Selçuk, Münip Utandı, Bekir Sıdkı Sezgin ve Nesrin Sipahi’dır.

(K-8)’in öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiği ses icracıları Bekir Sıdkı Sezgin, Alâeddin Yavaşça, Merâl Uğurlu, Münip Utandı, Sabite Tur Gülerman, Perihan Altındağ Sözeri, Safiye Ayla, Münir Nurettin Selçuk ve Zeki Müren’dır.

(K-9)’un Ses Eğitimi derslerinde öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiği ses icracısı yoktur.

(K-10)'un öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiği ses icracıları Bekir Sıdkı Sezgin, Merâl Uğurlu ve Ahmet Özhan'dır.

(K-11)'in "Ses Eğitimi" derslerinde öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiği ses icracısı yoktur.

(K-12)'nin öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiği ses icracıları Zeki Müren ve Müzeyyen Senar'dır.

(K-13) "Ses Eğitimi" dersini alan öğrencilere Türk Halk Müziği ses icracılarını dinlemelerini tavsiye etmektedir.

"Ses Eğitimi" dersleri sürecinde öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiğiniz ses icracıları var mıdır? Var ise kimlerdir? Bu icracıların tavsiye edilme sebepleri nelerdir?" sorusuna yanıt veren 11 öğretim elemanının "Ses Eğitimi" derslerinde öğrencilere ses icracılarını dinleme tavsiyesi verdiği; 2 öğretim elemanının dinleme tavsiyesi vermediği görülmektedir.

Değişken	f
Bekir Sıdkı Sezgin	8
Merâl Uğurlu	7
Alâeddin Yavaşca	5
Münir Nurettin Selçuk	5
Zeki Müren	5
Çiğdem Yarkın Kırömeroğlu	2
Sabite Tur Gülerman	2
Kâni Karaca	2
Nesrin Sipahi	2
Ahmet Özhan	2
Münip Utandı	2
Safiye Ayla	1
Serap Kuzey	1
Müzeyyen Senar	1
Perihan Altındağ Sözeri	1
Selma Sağbaş	1
Mediha Şen Sancakoğlu	1
Esmâ Başbuğ	1
Neriman Altındağ Tüfekçi	1
Ümit Tokcan	1
Muharrem Ertaş	1
Neşet Ertaş	1
Leyla Gencer	2
Luciano Pavarotti	1
Gökhan Koç	1
Aytül Büyüksaraç	1
Ayhan Baran	1

Erol Uras	1
Ender Arıman	1

Çizelge 4.8. Türk Müziği Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Ses Eğitimi Derslerini Yürüten Öğretim Elemanlarının “‘Ses Eğitimi’ dersleri sürecinde öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiğiniz ses icracıları var mıdır? Var ise kimlerdir? Bu icracıların tavsiye edilme sebepleri nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Tablo 9 incelendiğinde öğretim elemanlarının yanıtlarından elde edilen bulgulara göre dinlenmeleri tavsiye edilen Türk Müziği ses icracılarının; 8 öğretim elemanının tavsiyesi ile Bekir Sıdkı Sezgin, 7 öğretim elemanının tavsiyesi ile Merâl Uğurlu, 5 öğretim elemanının tavsiyesi ile Alâeddin Yavaşca, 5 öğretim elemanının tavsiyesi ile Münir Nurettin Selçuk, 5 öğretim elemanının tavsiyesi ile Zeki Müren, 2 öğretim elemanının tavsiyesi ile Çiğdem Yarkın Kırömeroğlu, 2 öğretim elemanının tavsiyesi ile Sabite Tur Gülerman, 2 öğretim elemanının tavsiyesi ile Kâni Karaca, 2 öğretim elemanının tavsiyesi ile Nesrin Sipahi, 2 öğretim elemanının tavsiyesi ile Ahmet Özhan, 2 öğretim elemanının tavsiyesi ile Münip Utandı, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Safiye Ayla, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Serap Kuzey, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Müzeyyen Senar, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Perihan Altındağ Sözeri, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Selma Sağbaş, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Mediha Şen Sancakoğlu, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Esmâ Başbuğ, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Neriman Altındağ Tüfekçi, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Ümit Tokcan, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Muharrem Ertaş, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Neşet Ertaş, 2 öğretim elemanının tavsiyesi ile Leyla Gencer, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Luciano Pavarotti, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Gökhan Koç, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Aytül Büyüksaraç, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Ayhan Baran, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Erol Uras, 1 öğretim elemanının tavsiyesi ile Ender Arıman olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ dersleri sürecinde öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiğiniz ses icracıları var mıdır? Var ise kimlerdir? Bu icracıların tavsiye edilme sebepleri nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre *dinlenilmesi tavsiye edilen icracıların tavsiye edilme sebepleri* incelendiğinde;

“‘Ses Eğitimi’ dersleri sürecinde öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiğiniz ses icracıları var mıdır? Var ise kimlerdir? Bu icracıların tavsiye edilme sebepleri nelerdir?” sorusuna yanıt veren 11 öğretim elemanının “Ses Eğitimi” dersi sürecinde öğrencilere ses icracılarını dinleme tavsiyesi vermekte olduğu, 2 öğretim elemanının öğrencilere böyle bir tavsiye vermediği anlaşılmaktadır. Elde edilen bulgulara göre; öğretim elemanlarının dinlenilmesi tavsiye edilen icracıları belirlerken bu icracıların Türk Müziği geleneksel üslup ve tavır özelliklerine sahip olmalarını göz önünde bulundurduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte “Ses Eğitimi” dersinin hedef davranışlarını taşıyan icralara sahip olduğu belirlenen isimlerin tavsiye edilmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda; Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde ses icracıların dinlenilmesinin tavsiye edilmesinin dersi yürüten öğretim elemanlarının çoğunluğu tarafından yapılmakta olduğu görülmektedir.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ dersleri sürecinde “Ses Fizyolojisi, Ses Hastalıkları, Ses Sağlığı ve Korunması konularına yönelik uygulamalarınız nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

(K-1) (...) Eskiden okulumuzda “Ses Fizyolojisine Giriş” dersini de ben veriyordum. Ses nedir, nasıl oluşur, ses fizyolojisi nasıldır vb. konuları içeren seçmeli bir dersti. Her dönem 10’a yakın öğrenci bu dersi seçiyordu. “Ses Fizyolojisi” dersinde fizyoloji kavramı altında sesin nasıl oluştuğundan, doktor olmadığım için kısmen anatomiden bahsediyorum, solunum sisteminden bahsediyorum, solunum organlarından bahsediyorum, diyaframdan, solunum sisteminin içinde larenks çok önemli bir noktada ve larenksin yapısından bahsediyorum, kısaca sesin fizyolojisi ile ilgili her şeyden bahsediyorum. Buna ek olarak ses hastalıklarına değiniyordum. Burada “Ses Fizyolojisine Giriş” adında böyle bir dersimiz var. “Ses Eğitimi” dersinde öğrencileri ihtiyaçları doğrultusunda bilgilendiriyorum. Alt sınıf ise daha az bilgi veriyorum. Sınıflar yükseldikçe verdiğim bilgi artıyor. Çünkü bazen erkenden çok fazla bilgi verirseniz öğrencinin kafası karışabilir. Sesin korunması için neler yapması gerektiğini, bağırması gerektiğini anlattıyorum. Sesi korumak hususunda en önemli faktör öğrencinin sesini nasıl kullandığıdır. Birinci önceliğimiz sesi yanlış kullanmamaktır. Yiyip içtiklerimizin sese

zarar verdiğini düşünen insanlar var. Bunun böyle olmadığını söylüyoruz. Aldığımız sıvılar ağızda buharlaşma yoluyla ses tellerine dolaylı yoldan küçük çapta etki edebiliyor ama direk etkisi olmadığını söylüyorum. Bununla birlikte solunan havanın ya da kullanılan zararlı maddelerin, dumanlı maddelerin ses tellerine direk etkileri olduğunu anlatıyorum. Mutlaka sigara kullanmamaları gerektiğini söylüyorum. Öğrencilerimde ses rahatsızlıkları meydana geldiğinde onları yönlendirdiğim bir Kbb uzmanı var. Bu konuda söylemek istediğin bir şey var Kbb uzmanları foniatri alanında çalışmamış iseler gönderdiğim öğrencilerdeki sorunlara yanlış teşhis koyabiliyorlar veya gerekli müdahaleyi yapamayabiliyor, gerekli yönlendirmeyi sağlayamayabiliyorlar. O yüzden gönderdiğim öğrencilerin ya foniatri eğitimi de almış bir Kbb uzmanına ya da direkt foniatra gitmesini tercih ederim.

(K-2) (...) Öğrencilerimiz okulumuzda ses sağlığı ve korunması ile ilgili ders de alıyorlar. Bu derste ses hastalıklarını tanıyorlar, seslerini nasıl koruyacaklarını da öğrenmiş oluyorlar. Bu ilk kez bu dönem (2015-16 Bahar) bölümümüze yeni koyduğumuz bir ders. Bu derslerin dışında ayrıca yazmış olduğum kitapta da bununla ilgili bir kısım bulunmakta. Öğrencilerimden kitabımın bu bölümlerindeki bilgileri okumalarını da istiyorum. Öğrencilerimden sıklıkla ses hastalıkları, ses fizyolojisi ve ses sağlığı konularında sorular geliyor. Tabi ki ben doktor değilim, hastalık uzmanı değilim. “Ses Sağlığı” dersi için kulak burun boğazdan gelen bir profesör hocamız var. O öğrencilerimizin sorularını cevaplıyor, yönlendiriyor. Elbette benim de bunca yıllık birikimlerimden kazandığım ve pek çok kez doktora gitmek zorunda kalmış olduğum kendi başımdan geçen sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili öğrencilerimize tavsiyelerim oluyor. Özellikle bir ses icracısının kullanmaması gereken ilaçlar varsa bunları söylüyorum. Ses kısıklığı durumunda bir öğrencinin nasıl hareket etmesi gerektiği konusunda öğrencileri bilgilendirebiliyorum.

(K-3) (...) Ses fizyolojisi, ses hastalıkları, ses sağlığı ve korunması konuları bana göre farklı bir alan. Bu konularda öğrencileri yeteri kadar aydınlatabildiğimi söyleyemem. Ses Eğitimi Bölümü birinci sınıf öğrencilerine dışarıdan bir kulak burun boğaz uzmanı hocamız gelip bu alanda ders vermektedir. “Ses Sağlığı” dersi haftada iki saat işleniyor. İki öğrencim var, ikisi de imam. Yaşları da oldukça büyük. Yıllarca eğitimsiz bir ses kullanımıyla bağıra çağıra okumaktan seslerinde bir takım rahatsızlıklar oluşmuş. Dersin sonlarına doğru yorulduklarında seslerinde çatlama görülmeye başlıyor, seste bozulmalar meydana geliyor. Yıllarca seslerini yanlış kullanmaktan kaynaklanan rahatsızlıklar

yaşamaktalar. Ayrıca sigara içen öğrencilerimiz var. Okul dışındaki özel hayatlarına çok fazla müdahale etmeyi uygun bulmadığınız için en fazla bu alışkanlıklarının ses rahatsızlıklarına sebep olabileceğini, ses performanslarını kötü etkileyeceğini söyleyebiliyoruz. Ses hastalığı yaşayan öğrencilerimizi yönlendirdiğim bir hekim var. Örneğin dördüncü sınıfta çok yetenekli ve başarılı bir bayan öğrencimizin göğüs seslerinden kafa seslerine geçişlerde seste pürüzlenme, çatallanma ve ses kayıpları olduğunu gördüm. Hacettepe Tıp Fakültesi'ne yönlendirdim. Oradaki hekimin sadece ses rahatsızlıkları konusunda özel çalışmalar yaptığını duydum bu sebeple oraya gitmesini tavsiye ettim. Ancak öğrencileri yönlendirdiğim iletişim halinde olduğum belli bir hekim bulunmuyor.

(K-4) (...) Ben dilim döndüğünce öğrencilere sesin yapısı, ses hastalıkları, sesin sağlığı ve korunması ile ilgili bilgiler veriyorum ama bu çok profesyonelce olmuyor. Öğrencilerimizin lisans eğitimi süresince ses sağlığı ile ilgili bir dersleri var. Bu derse de tıp fakültesinden kulak burun boğaz uzmanı bir hocamız geliyor. Öğrencilerimizi bilgilendiriyor. Bu ders ilk iki yarıyıldan alınıyor. Bunun dışında öğrenci sesinde zaman zaman sıkıntı yaşadığında “Git bir sesine baktır.” diye doktora yönlendiriyorum. Ses sağlığını korumalarına yönelik tavsiyelerim de oluyor. Öğrencilerin sesleri uzun süreli kullanabilmeleri ve ses sağlıklarını korumaları için bu bilgilendirmeyi yapıyorum. Ben ses sağlığımla ilgili sıkıntılar yaşadığım zaman Ankara Üniversitesi'nde Gürsel Dursun Hoca'ya gidiyorum, öğrencilerimi de ona yönlendiriyorum.

(K-5) [(K-5)'in “‘Ses Eğitimi’ derslerinde ses üretimine yönelik uygulamalarınız nelerdir?” şeklindeki soruya verdiği cevaplardan alınarak bu kısma eklenmiştir: (...) Biz bu konuda çok şanslıyız ses sağlığı için ayrı bir hocamız var. O konulara bile ben “Ses Eğitimi” hocası olarak girmiyorum. “Ses Sağlığı” dersimiz yok iken bu konulara ben de giriyordum, girmek zorunda kalıyordum. Fakat “Ses Sağlığı” dersinin kataloğa eklenmesinden sonra bu konulara da girmiyoruz. Gerçek tıbbi bilgileri tıp doktoruna bırakmış durumdayız. Bu dersin olması açısından da çok şanslı bir okuluz. Öğrencilerde bir sorun tespit ettiğimiz zaman derhal Mediko Sosyal Polikliniği'nin Kulak Burun Boğaz Servisi'ne yönlendiriyoruz. Şimdi İlter Bey'e (İlter Denizoğlu) öğrenciler kendileri gidiyorlar. Biz de rahatsızlandığımızda İlter Bey'e gidiyoruz. Zaten böyle bir hocamız varken başka bir yere yönlendirmemiz de doğru olmaz.]

(K-6) (...) Ses sağlığı konusunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü ancak sağlıklı bir ses eğitilebilir. Öğrencilerimizde ses sağlığı açısından pek çok problem

görebiliyoruz. Bunun sebebinin yaşam tarzlarından kaynaklandığını görüyorum. Bazı öğrencilerimiz ekonomik kaygılarla gece kulüplerinde sahne alıyorlar. Gece saat iki, üç gibi programı biten öğrenciler sabah saat altıda, yedide uyanıp derse gelmek durumunda kalıyorlar. Uykularını yeterli olarak alamıyorlar. İyi bir uykunun ses sağlığı için çok gerekli olduğunu her zaman söylüyorum. Bununla birlikte yedikleri içtikleri konusunda uyarıyorum. Özellikle asitli içeceklerden kolalardan uzak durmalarını istiyorum. Ayrıca zorlayarak değil ama tatlı dille sigarayı bıraktırdığımız öğrenciler oluyor. Sigaranın zararlarını da çokça anlatıyorum, uyarıyorum. Beslenirken yeterli protein almaları gerektiği konusunda tavsiyeler veriyorum. Öksürük gibi solunum yolu rahatsızlıklarında turpun içine bal koyarak yapılan karışımlar gibi basit tarifler ve reçeteler öneriyorum. Öğrencilerime demleme usulü bitki çayları içmelerini tavsiye ediyorum. Ihlamur, kekik gibi çayların ses sağlığına olumlu etkileri olduğunu anlatıyorum. Öğrencilerimiz burada evlerinden ve ailelerinin mutfak düzeninden ayrı olarak yaşıyorlar. Çoğu çok iyi beslenemiyor. Ekonomik durumlarla ilgili bu durum tabii. Ucuz yiyecekler yiyorlar. Bunların yerine bulabildikleri ölçüde ev yemekleri tüketmelerini öneriyorum. Ses Eğitimi Bölümü'nde ses sağlığına yönelik bir ders bulunmuyor. Ancak Temel Bilimler Bölümü'nde İlder Denizoglu Hoca'nın verdiği bir ders var. Hocamız Operatör Doktor. Zannediyorum ki dışarıda da ayrıca muayenehanesi var. Rahatsızlık gözlemediğim öğrencilerimi ona yönlendiriyorum.

(K-7) (...) Sigara kullanımı, alkol kullanımı, iklim şartlarının etkileri, bazen de öğrencilerin heveslerinden veya ekonomik şartlarının getirdiği zorluklardan dolayı gece eğlence mekânlarında müzik yapmaları, buna bağlı olarak uykularını tam alamıyor olmaları gibi sebeplerden ötürü ses rahatsızlıkları geçirdiklerini gözlemliyorum. Benden bu konuda tavsiyeler ve yardım istedikleri oluyor. Çözemeyeceğim derecede ileri problemler gördüğüm zaman öğrenciyi Temel Bilimler Bölümü'nde "Ses Sağlığı" derslerine gelen Foniatri Uzmanı İlder Denizoglu Hocamıza yönlendiriyorum.

(K-8) (...) Örneğin içtiğimiz kahvelerdeki kafein gibi maddeler ses sağlığına da genel vücut sağlığına da zararlıdır. Öğrencilere verdiğim notlarda genel sağlığa ve ses sağlığına zararlı olacak şeyler hakkında bilgilendirici bilgiler de bulunmakta.

(K-9) (...) Özellikle ilk dersin tamamını bu konu üzerine yürütmekteyim. Bunun devamında yeri geldikçe hatırlatmalar yapıyorum. Bu konudaki makale, sempozyum ve çalıştaylara öğrenci katılımını destekliyorum.

(K-10) (...) Öğrencilerime ses sağlıklarını koruyabilecekleri bazı tavsiyelerim oluyor. Örneğin bitki çayları tavsiye ediyorum. Elma çayı başta gelir. Zencefil çayını tavsiye ederim ki bal ile beraber içildiğinde öksürüğe iyi gelir. Meyan şekeri sese iyi gelir. Çok sıcak, çok soğuk yememek lazım. Baharatlı yiyecekler yememek lazım. Kola içmemek lazım. Koladan mümkün olduğunca uzak durmalarını tavsiye ederim. Ancak yiyecekler konusunda katı sınırlar koymam.

(K-11) (...) En çok karşılaştığımız durum öğrencilerin sigara kullanmaları. Bu durumda hem sigara kullanmalarının verebileceği zararları göstermek için bazı videolar izletiyorum hem de bu konuda konuşarak onları uyarıyorum. Yeme alışkanlıklarının ne kadar önemli olduğunu anlatmaya çalışıyorum. Bunun dışında uyudukları ortamda dikkat etmeleri gereken bazı öneriler sunuyorum. Örneğin uyudukları yerin alerjik dış etkenlerden arındırılması gerekir. Yatak odalarında yerde bir halı olmaması gerektiğini ya da tozlu bir yerde yatmamaları gerektiğini söylüyorum. Bir de nem oranının ideal seviyeye getirilmesi için yatak odalarında mutlaka kaplar içinde su bulundurulması gerektiğini aksi takdirde üst solunum yolu hastalıklarının artacağı sonrasında da kronik hale gelebileceğinden bahsediyorum. Ayrıca yeme alışkanlıklarının ses sağlığına ne kadar etki ettiğinden bahsediyorum. Gece geç saatte yemek yemek, acı, ekşi, baharatlı yiyecekler tüketmek, çok sıcak çok soğuk yiyecekler tüketmek ses kasları etrafında bazı tahrişlere sebep olabiliyor. Bunları anlatıp örneklendiriyorum. Günlük hayatlarında az az, ılık ılık, yudum yudum su içmeleri gerektiğinden bahsediyorum. Bazı bitki çaylarının bayanlara iyi gelirken erkek öğrencilere hormonal olarak iyi gelmeyeceği bilgisi ile bitki çayları konusundan bahsetmiyorum. Bunların dışında önerdiğim şeyler var: Tuzlu su ile karbonatlı su ile ağız gargarası. Ayrıca eczanelerde satılan, sinüs yollarını açan okyanus suları var. Bunlarla ilgili olarak öğrencileri bilgilendiriyorum. Gaziantep'te öğrencilerimi sadece Çözüm Kulak Burun Boğaz Hastanesi'ndeki Dr. Sermet Menteş Bey'e yönlendiriyorum. Öğrencilere burayı elbette ki şart koşmuyorum. Öğrenciler istedikleri yerlerde muayene ve tedavi olabilirler. [(K-11)'in "'Ses Eğitimi' derslerinde icra edilecek eserleri hangi kriterlere göre belirlemekte ve eser icrası çalışmalarını ne şekilde yürütmektesiniz?" şeklindeki soruya verdiği cevaplardan alınarak bu kısma eklenmiştir: (...)] Özellikle ilk dönemde öğrencilere ses sağlığı ve ses organları ile ilgili videolar izletiyorum. Bu videolar zaman zaman internetten aldığım videolar olabiliyor ya da görüştüğüm kulak burun boğaz doktorlarından aldığım videolar olabiliyor. İncelediğim tezlerden aldığım bilgileri de paylaşıyorum öğrencilerle. Ses gruplarını örnekleyici ya da

ses sağlığı ve ses hastalıklarının neler olduğuna dair videolar izletebiliyorum. Polip, nodül, ses teli felci videolarını, ağızdan ve burundan kamera ile girilerek çekilmiş olan videoları izletiyorum bazen.]

(K-12) (...) Soğuk ya da aşırı sıcak yiyecek içeceklerin, çeşitli tütün ürünlerinin sese zararlı olacağını, sesi kullanırken sesi aşırı zorlamanın zararlı olduğunu öğrencilerin çoğu biliyor. Yine de bilmeyen öğrenci olabileceğini düşünerek öğrencilerimize sigara gibi, tütün ürünlerinden uzak durmaları gerektiğini, bol sıvı tüketmeleri gerektiğini, soğuk ve sıcak havada sesin etkilendiğini, asitli içeceklerin sese zarar vereceğini, sesin kendi sınırlarının dışına zorlanmaması gerektiğini, beslenmenin de ses sağlığı konusunda önemli olduğunu söylüyorum.

(K-13) (...) Dersin başında ses hastalıklarından bahsediyorum. Bunları görsel olarak da anlatmaya çalışıyorum. Ya projeksiyon ya da kâğıt üzerinde ses hastalıklarından bahsediyorum. Ses hastalıklarının oluşum aşamalarını anlatıyorum. Bunların olmaması için nelere dikkat etmeleri gerektiğinden bahsediyorum. Soğuk havalarda kendilerini nasıl korumaları gerektiğini, yiyip içtikleri gıdalara dikkat etmeleri gerektiğini, yatmadan önce neler yapılması gerektiğini, egzersizleri yapmadan önce nasıl bir ısınma gevşeme sürecine girmeleri gerektiğini anlatıyorum. Bunlara dikkat etmedikleri takdirde oluşabilecek rahatsızlıkları anlatıyorum.

Katılımcıların, “‘Ses Eğitimi’ dersleri sürecinde ‘Ses Fizyolojisi, Ses Hastalıkları, Ses Sağlığı ve Korunması konularına yönelik uygulamalarınız nelerdir?’” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara göre “‘Ses Eğitimi’ dersleri sürecinde ses fizyolojisi, ses hastalıkları, ses sağlığı ve korunması konularına yönelik uygulamalar incelendiğinde;

(K-1), lisans eğitim programında “‘Ses Fizyolojisine Giriş’” adlı bir ders olduğunu, bu derste sesin oluşumu, ses fizyolojisi gibi konuların işlendiğini belirtmektedir. Kendisinin yürütmekte olduğu “‘Ses Eğitimi’” derslerinde ise öğrencileri ihtiyaçları doğrultusunda bilgilendirdiğini ifade etmektedir. Öğrencileri sesin kullanımının, beslenmenin, keyif verici madde kullanımı gibi zararlı alışkanlıkların ses sağlığına etkileri konularında bilgilendirmektedir. (K-1) öğrencilerde ses rahatsızlıkları meydana geldiğinde onları bir Kbb hekimine yönlendirmektedir, teşhis ve tedavinin daha doğru olması bakımından yönlendirdiği hekimin foniatri alanında da çalışmış olmasını ya da direkt foniatr olmasını tercih ettiğini belirtmektedir.

(K-2), lisans eğitim programında “Ses Sağlığı” adlı bir ders olduğunu belirtmektedir. (K-2), kişisel tecrübelerine dayanarak öğrencilere ses sağlığına yönelik tavsiyeler de vermekte olduğunu ifade etmektedir. Ses rahatsızlığı yaşayan öğrencilerini bir hekime yönlendirmektedir.

(K-3), öğrencileri sigara alışkanlığının ses hastalıklarına sebep olabileceği ve icra performanslarını olumsuz yönde etkileyebileceği hususunda uyarılmaktadır. Ses rahatsızlığı yaşayan öğrencilerini bir hekime yönlendirmektedir.

(K-4), sesin yapısı, ses hastalıkları, ses sağlığının korunması konularında öğrencileri bilgilendirmektedir. Ses sağlığının korunmasına yönelik tavsiyeler de vermektedir. Ses rahatsızlığı yaşayan öğrencilerini bir hekime yönlendirmektedir.

(K-5), lisans eğitim programına “Ses Sağlığı” dersinin eklenmesinden sonra bu konulara girmediğini ifade etmektedir. Ses rahatsızlığı yaşayan öğrencilerini bir hekime yönlendirmektedir.

(K-6), uyku ve beslenme hususunda dikkatli olmaları ve keyif verici maddelerin ses sağlığına etkileri hakkında öğrencileri uyarılmaktadır. Ses rahatsızlıkları gözlemlendiğinde basit tarifler ve reçeteler önermektedir. Ses rahatsızlığı yaşayan öğrencilerini bir hekime yönlendirmektedir.

(K-7), ses rahatsızlığı yaşayan öğrencilerini bir hekime yönlendirmektedir.

(K-8), öğrencilere genel sağlığa ve ses sağlığına zararlı olacak şeyler hakkında bilgilendirici notlar vermektedir.

(K-9), ilk derslerde tamamen bu konuları işlemekte; ses sağlığına yönelik makale sempozyum ve çalıştay gibi akademik faaliyetlere öğrenci katılımını desteklemektedir.

(K-10), ses sağlığının korunması hususunda öğrencilere beslenme tavsiyeleri vermekte, basit ses rahatsızlıklarının giderilmesi için basit tarifler önermektedir.

(K-11), sigara kullanımının zararlarını anlatan videolar izletmekte, beslenme alışkanlıklarının ses sağlığı üzerindeki etkileri hakkında bilgiler vermekte, yatak odasının hijyen ve iklim şartlarının nasıl olması gerektiği ile ilgili öğrencileri bilgilendirmektedir. Ses sağlığı konusunda yazılmış tezlerden elde ettiği bilgileri de öğrencilerle paylaşmaktadır. Ses rahatsızlığı yaşayan öğrencilerini bir hekime yönlendirmektedir.

(K-12), öğrencilere sigara gibi tütün ürünlerinden uzak durmaları gerektiğini, bol sıvı tüketmeleri gerektiğini, soğuk ve sıcak havada sesin etkilendiğini, asitli içeceklerin

sese zarar vereceğini, sesin kendi sınırlarının dışına zorlanmaması gerektiğini, beslenmenin de ses sağlığı konusunda önemli olduğunu anlatmaktadır.

(K-13), ilk derslerde ses hastalıkları konusunda öğrencileri bilgilendirmekte, bunlardan korunmak için neler yapılması gerektiği hususunda tavsiyeler vermektedir.

“‘Ses Eğitimi’ dersleri sürecinde ‘Ses Fizyolojisi, Ses Hastalıkları, Ses Sağlığı ve Korunması’ konularına yönelik uygulamalarınız nelerdir?” sorusuna yanıt veren 5 öğretim elemanının görev yapmakta olduğu bölümde bu konuların işlendiği ayrıca bir dersin öğretim programlarında yer aldığı görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre; öğretim elemanlarının “Ses Eğitimi” derslerinde öğrencileri “Ses Fizyolojisi”, “Ses Hastalıkları”, “Ses Sağlığı ve Korunması” konularında bilgilendirmekte oldukları; öğrencilerde hafif ses rahatsızlıkları meydana geldiğinde iyileştirilmesine yönelik önerilerde buldukları ağır ses rahatsızlıkları meydana geldiğinde öğrencileri bir Kbb hekimine yönlendirdikleri anlaşılmaktadır.

5. SONUÇ

Bu araştırma ile;

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinin farklı türde fakülte ve konservatuvarlardan mezun olmuş, farklı mezuniyet derecelerine, farklı unvanlara sahip öğretim üyeleri ve öğretim elemanları tarafından yürütülmekte olduğu tespit edilmiştir.

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinin öğretim programlarında yarıyıllara dağılımı ve haftalık ders saatlerinde nicelik bakımından farklı değerlere sahip olduğu tespit edilmiş, öğretim programlarına bağlı olarak uygulamalara yansıyan güçlükler ortaya konulmuştur.

“Ses Eğitimi” derslerinin konservatuvarlar arasında hem nicelik hem de nitelik bakımından farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre; benzer amaç doğrultusunda kurulmuş olan kurumlardan mezun olan öğrencilerin farklı düzey ve niteliklerde eğitim aldıkları ve mezkûr kurumlarda yürütülen “Ses Eğitimi” derslerine verilen önemin kurumlar arasında farklılaştığı sonucuna varılmıştır.

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinin toplu veya bireysel işlenmesi bakımından farklı biçimlerde yürütülmekte olduğu tespit edilmiştir.

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde, öğrenci ses türlerinin belirlenmesi uygulamasının dersi yürüten öğretim elemanlarının çoğunluğu tarafından yapılmakta olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; “Ses Eğitimi” dersini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi uygulamasının, “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu sonucuna varılmıştır. Farklı öğretim elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki ses türlerinin belirlenmesi uygulamasının benzer ve farklı yöntemler kullanılarak yapıldığı tespit edilmiştir. Ses türlerinin belirlenmesi uygulamasının amacının öğrencilerin hangi eseri hangi karar perdesinden icra etmeleri gerektiğini bilmelerini sağlamak; ses egzersizleri uygulanırken öğrencileri ses yapılarına uygun ses alanlarında çalıştırmak olduğu ortaya konulmuştur.

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde, iç ve dış yumuşama uygulamalarının dersi yürüten öğretim elemanlarının çoğunluğu tarafından yapılmakta olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; iç ve dış yumuşama uygulamalarının, “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu sonucuna varılmıştır. Farklı öğretim

elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki iç ve dış yumuşama uygulamalarının benzer ve farklı yöntemler kullanılarak yapıldığı tespit edilmiştir. İç ve dış yumuşama uygulamalarının amacının öğrencilerdeki fiziksel ve zihinsel gerginliğin giderilmesini sağlamak olduğu ortaya konulmuştur.

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde, vücut duruşu, jest ve mimik eğitimi uygulamalarının dersi yürüten öğretim elemanlarının tamamı tarafından yapılmakta olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; vücut duruşu, jest ve mimik eğitimi uygulamalarının, “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu sonucuna varılmıştır. Farklı öğretim elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki vücut duruşu, jest ve mimik eğitimi uygulamaların benzer ve farklı yöntemler kullanılarak yapıldığı tespit edilmiştir. Vücut duruşu, jest ve mimik eğitimi uygulamaların amacının eser icrası sırasında öğrencilere doğru durma alışkanlığı kazandırmak, jest ve mimiklerini nasıl kullanmaları gerektiği ile ilgili farkındalık sağlamak olduğu ortaya konmuştur.

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde, nefes eğitimine yönelik uygulamaların dersi yürüten öğretim elemanlarının tamamı tarafından yapılmakta olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; nefes eğitimine yönelik uygulamaların, “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu sonucuna varılmıştır. Farklı öğretim elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki nefes eğitimine yönelik uygulamaların benzer ve farklı yöntemler kullanılarak yapıldığı tespit edilmiştir. Nefes eğitimine yönelik uygulamaların amacının doğru nefes davranışı sağlamak, nefes kapasitesini geliştirmek, soluğu denetimli hale getirmek ve buna bağlı olarak doğru ses üretimine yönelik teknik kazandırmak, sesin akustik niteliklerini geliştirmek ve iyileştirmek olduğu ortaya konulmuştur.

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde, ses üretimine yönelik uygulamaların dersi yürüten öğretim elemanlarının tamamı tarafından yapılmakta olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; ses üretimine yönelik uygulamaların, “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu sonucuna varılmıştır. Farklı öğretim elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki ses üretimine yönelik uygulamaların benzer ve farklı yöntemler kullanılarak yapıldığı tespit edilmiştir. Ses üretimine yönelik uygulamaların amacının doğru ses üretimine yönelik teknik kazandırmak, sesin akustik niteliklerini geliştirmek ve iyileştirmek olduğu ortaya konulmuştur. “Ses Eğitimi” derslerini yürüten öğretim elemanlarının birbirlerinden farklı enstrüman çalma becerilerine sahip olduğu görülmüş buna göre “Ses Eğitimi”

derslerindeki enstrüman eşliği uygulamalarının öğretim elemanının enstrüman çalma becerisine göre değişkenlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde, sesletim bozukluklarının giderilmesine yönelik uygulamaların dersi yürüten öğretim elemanlarının tamamı tarafından yapılmakta olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; sesletim bozukluklarının giderilmesine yönelik uygulamaların, “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu sonucuna varılmıştır. Farklı öğretim elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki sesletim bozukluklarının giderilmesine yönelik uygulamaların benzer ve farklı yöntemler kullanılarak yapıldığı tespit edilmiştir. Sesletim bozukluklarının giderilmesine yönelik uygulamaların amacının öğrencilerin telaffuz bozukluklarını gidermek olduğu ortaya konmuştur.

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde, eser icrası uygulamalarının dersi yürüten öğretim elemanlarının tamamı tarafından yapılmakta olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; eser icrası uygulamalarının, “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu sonucuna varılmıştır. Farklı öğretim elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki eser icrası uygulamalarının benzer ve farklı yöntemler kullanılarak yapıldığı tespit edilmiştir.

Türk Müziği eğitimi veren konservatuvarlardaki “Ses Eğitimi” derslerinde, ses icracıların dinlenilmesinin tavsiye edilmesinin dersi yürüten öğretim elemanlarının çoğunluğu tarafından yapılmakta olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; ses icracılarının dinlenilmesinin tavsiye edilmesinin, “Ses Eğitimi” dersinin uygulamalarından biri olduğu sonucuna varılmıştır. Farklı öğretim elemanlarının yürütmekte olduğu “Ses Eğitimi” derslerindeki dinlenilmesi tavsiye edilen ses icracıları arasında ortak ve farklı isimler bulunduğu tespit edilmiştir. Ses icracıların dinlenilmesi uygulamasının amacının dinleyerek taklit etme yolu ile öğrencilerde geleneksel üsluba bağlı icra tavrı oluşturmak olduğu ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

- Altıntaş Özcan, Ö. (2010) *Geleneksel Türk Sanat Müziğinde Uygulanan Ses Eğitimi Yöntemlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Aral Altıok, A. (2010). *Türk Halk Müziğindeki Bozlakların Ses Tekniği Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aronson, A. E. Bless, D. M. (2012). *Klinik Ses Bozuklukları*. Adana: Nobel Kitabevi Yayın Dağıtım ve Pazarlama.
- Ayaz, N. (2018). *Türk Makam Müziğinde Ses Eğitime Yönelik Öğretim Metodu Modeli Önerisi*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E. Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çevik, S. (1999). *Koro Eğitimi Yönetimi ve Teknikleri*. Ankara: Yurtrenkleri Yayınevi.
- Denizoğlu, İ. (2012). *Klinik Vokoloji Ses Terapisi*. Adana: Nobel Kitabevi Yayın Dağıtım ve Pazarlama.
- Egüz, S. (1999). *Toplu Ses Eğitimi I*. Ankara: Doğu Matbaacılık.
- Güvenir, Ş. (2004). *Ses Yapısal ve İçsel Bilincin Oluşturulması I*. İzmir: Atadost Matbaacılık ve Yayıncılık.
- İkesus, S. (1965). *Ses Eğitimi ve Korunması*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- İtil, F.M. (2011). *Türk Müziği Devlet Konservatuvarlarında Okutulan Türk Sanat Müziği Ses Eğitimi Dersine Yönelik Bir Öğretim Modeli Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kekeç, D.Y. (2006). *Müzik Öğretmenliği Anabilim Dallarında Uygulanan Bireysel Ses Eğitimi Derslerinde Türk Müziğine Dayalı Ezgilerin Kullanımına İlişkin Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kolçak, O. (1998). *Ses Eğitimi ve Şarkı Sanatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Kulin, A. (1996). *Bir Tatlı Huzur*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Kuş E. (2009). *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ömür, M. (2001). *Sesin Peşinde*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

- Özkan, İsmail H. (1987). *Türk Musikisi Nazariyatı ve Usulleri*, (2. Baskı). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Özsan, E. (2010). *Metodik Şan Eğitimi*. İstanbul: Kitapsal Basım Yayın ve Dağıtım.
- Öztuna, Yılmaz. (2000). *Türk Mûsikîsi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi*, (1. Baskı) Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Sabar, G. (2008). *Sesimiz Eğitimi ve Korunması*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Say, A. (2005). *Müzik Ansiklopedisi 3.cilt*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Sazak, N. (2001). *Ses Eğitimi Tekniklerinin Artikülasyon Mekaniğine ve Türkçe Fonetik Uygunluğunun İncelenmesi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şenyayla, R.S. (2006) *Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Klasik Türk Müziği Bölümü Ses Eğitimi Anasanat Dalı Ses Eğitimi Dersinde Uygulanan Ses Alıştırmalarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Töreyin, A.M. (1998). *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi Yapısının Şan Eğitimi Amaç, İlke ve Teknikleri Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Töreyin, A.M. (2008) *Ses Eğitimi Temel Kavramlar İlkeler Yöntemler*. Ankara.
- Türkel Oter, S. (2013) *Türk Mûsikîsi Ses Eğitimi*. Ankara: Sage Yayıncılık ve Matbaacılık.
- Ünaldı, Tolga (2008). *2000'li Yıllarda Türkiye'de Ney Sazı, Tavırları ve Bu Tavırların Belli Başlı İcracıları*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

Görüşme;

Tarihi: .../.../..... Saati: .../... Yeri:

Kişisel Bilgiler;

Adınız ve Soyadınız:

Görev Yaptığınız Kurum:

Unvanınız:

Sorular:

1. Ses eğitmenliği/ icracılığı alınca yönelik yetişme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?
2. Kurumunuzda yürütülen “Ses Eğitimi” derslerinin öğretim programları açısından durumu nedir?
3. “Ses Eğitimi” derslerini alan öğrencilerin ses türlerinin belirlenmesi hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?
4. “Ses Eğitimi” derslerinde iç ve dış yumuşama uygulamaları hususunda nasıl bir yol izlemektesiniz?
5. “Ses Eğitimi” derslerinde vücut duruşu, jest ve mimik eğitimine yönelik nasıl bir yol izlemektesiniz?
6. “Ses Eğitimi” derslerinde nefes eğitimine ilişkin nasıl bir yol izlemektesiniz?
7. “Ses Eğitimi” derslerinde ses üretimine yönelik uygulamalarınız nelerdir?
8. “Ses Eğitimi” dersleri sürecinde sesletim bozukluklarının giderilmesine yönelik uygulamalarınız nelerdir?
9. “Ses Eğitimi” derslerinde icra edilecek eserleri hangi ölçütlere göre belirlemekte ve eser icrası çalışmalarını ne şekilde yürütmektesiniz?
10. “Ses Eğitimi” dersleri sürecinde öğrencilere dinlemelerini tavsiye ettiğiniz ses icracıları var mıdır? Var ise kimlerdir? Bu icracıların tavsiye edilme sebepleri nelerdir?
11. “Ses Eğitimi” dersleri sürecinde “Ses Fizyolojisi”, “Ses Hastalıkları”, “Ses Sağlığı ve Korunması” konularına yönelik uygulamalarınız nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : GÜLTEKİN İlker
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 28.07.1982 Gaziantep
Medeni hali : Bekar
Telefon : 05079416612
Faks :
e-mail : ilkergultekin1@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek Lisans	Ankara Hacı Bayram Üniversitesi	Devam ediyor
Lisans	Gaziantep Üniversitesi	2004
Lise	Gaziantep Lisesi	1999

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2009 - ...	Gaziantep Üniversitesi	Öğretim Elemanı
2006 - 2007	Nuri Pazarbaşı İlköğretim Okulu	Müzik Öğretmeni
2004 -2005	Fırat Üniversitesi	Öğretim Elemanı
2004 - 2006	Kültür ve Turizm Bakanlığı Elazığ Devlet Klasik Türk Müziği Korusu	Misafir Sanatçı

Yabancı Dil
İngilizce

Yayımlar

.....

Hobiler

Piyano Çalmak, Klasik Kemançe Çalmak.

